

PAPIESKI WYDZIAŁ TEOLOGICZNY WE WROCŁAWIU

KS. MGR – LIC. ŁUKASZ LANGENFELD

**ŻYCIE RELIGIJNE W POLKOWICACH
W LATACH 1945 – 2010**

Praca doktorska
napisana na seminarium naukowym
z historii Kościoła
pod kierunkiem
ks. prof. dra hab. Józefa Swastka

WROCŁAW 2015

SPIS TREŚCI

WSTĘP	5
--------------------	----------

ROZDZIAŁ PIERWSZY

OGÓLNE DZIEJE POLKOWIC ORAZ ZARYS ŻYCIA RELIGIJNEGO W POLKOWICACH OD CZASÓW PIASTOWSKICH DO 1945 ROKU 11

§1. Historia Polkowic i regionu głogowskiego	11
§2. Polkowice w okresie średniowiecza i reformacji luterskiej	31
§3. Życie religijne wiernych Kościoła katolickiego w parafii polkowickiej po wystąpieniu Marcina Lutera w dniu 31 października 1517 roku	45

ROZDZIAŁ DRUGI

ŻYCIE RELIGIJNE W POLKOWICACH

W OKRESIE POWOJENNYM ..... **77** |

§1. Praktyki religijne wiernych w parafii Polkowice w latach 1945 – 1956	77
§2. Życie religijne wiernych po „odwilży” Władysława Gomułki w październiku 1956 r.	101
§3. Nauczanie religii w parafii Polkowice w latach 1945 – 1989	111

ROZDZIAŁ TRZECI

ŻYCIE RELIGIJNE MIESZKAŃCÓW POLKOWIC

W LATACH 1961 – 2010 ..... **119** |

§1. Życie religijne mieszkańców Polkowic w latach 1961 – 1980	119
§2. Stan wojenny w Polkowicach	153
§3. Religijność polkowiczank po „Okrągłym Stole” (1989 rok)	173
§4. Życie religijne polkowiczank w nowoerygowanym dekanacie polkowickim	195
§5. Życie religijne polkowiczank w diecezji legnickiej utworzonej w 1992 r.	229
§6. Niekatolickie Kościoły i związki wyznaniowe w Polkowicach	277

ROZDZIAŁ CZWARTY

DZIAŁALNOŚĆ DUSZPASTERZY POLKOWIC

W UJĘCIU TABELARYCZNYM	295
§1. Katechizacja	295
§2. Wizytacje kanoniczne w Polkowicach	311
§3. Peregrynacje	317
§4. Misje, rekolekcje i odpusty	327
§5. Msze św. w intencji górników oraz okolicznościowe spotkania, Kazania, pogadanki i praktyki duszpasterskie kleryków	345

ROZDZIAŁ PIĄTY

ŻYCIE RELIGIJNE WIERNYCH POLKOWIC

W UJĘCIU TABELARYCZNYM	363
§1. Sakramenty i sakramentalia	363
§2. Powołania kapłańskie, misyjne i zakonne z Polkowic	373
§3. Msze św. prymicyjne w Polkowicach	377
§4. Pielgrzymki z Polkowic	381
§5. Moralność religijna	397

ZAKOŃCZENIE	401
--------------------------	------------

BIBLIOGRAFIA	405
---------------------------	------------

SPIS FOTOGRAFII	425
------------------------------	------------

SPIS MAP	432
-----------------------	------------

SPIS TABEL	433
-------------------------	------------

SPIS WYKRESÓW	434
----------------------------	------------

ANEKS	435
--------------------	------------

WSTĘP

Zamierzchłe dzieje interesują wielu badaczy przeszłości pragnących odkryć miejsca, sytuacje, wydarzenia, słowa i ludzi, którzy nadali kształt teraźniejszości oraz mają spory wkład w budowanie przyszłości. Problematykę dziejów Kościoła w Polsce podejmuje wielu historyków. Zagadnieniami związanymi z historią Archidiecezji Wrocławskiej zajmował się już szereg historyków z bp. prof. drem hab. Wincentym Urbanem, ks. prof. drem hab. Kazimierzem Dołą, ks. prof. drem hab. Józefem Mandziukiem, czy ks. prof. drem hab. Józefem Paterem na czele¹.

W niniejszej pracy przedstawię problematykę życia religijnego w Polkowicach od czasu zakończenia II wojny światowej do 2010 roku. Opracowanie to dotyczy polkowiczian i ich religijności w obrębie trzech działających w mieście parafii (pod wezwaniem św. Michała Archanioła, pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski i pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej), na których skupia się ta dysertacja.

W wyniku spotkania przywódców Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Związku Sowieckiego w Teheranie (28 listopada – 01 grudnia 1943 roku) oraz w Jałcie (04 – 11 lutego 1945 roku) i w Poczdamie

---

¹ Warto tu wspomnieć i współczesnych autorów badających struktury organizacyjne Kościoła i religijnego życia chociażby mieszkańców dekanatu legnickiego i milickiego. Należą do nich: ks. Mieczysław Kogut i ks. Stanisław Kusik.

S. Kusik, *Dzieje Kościoła katolickiego w dekanacie legnickim, w latach 1945 – 1986*, Legnica 1998.

M. Kogut, *Duszpasterstwo parafialne w archidiecezji Wrocławskiej w latach 1730 – 1945*, Wrocław 2006.

W 1991 r. M. Kogut, opracowując dekanat milicki, przedstawił organizacyjną strukturę Kościoła oraz życie religijne i moralne wiernych okręgu milickiego. Napisał także, m.in. pracę: *Kościół Katolicki w archidiecezji Wrocławskiej w latach 1654 – 1945*, Wrocław 2001.

M. Kogut, *Szkice dziejów katolickiej parafii w Kaczorowie w latach 1957 – 1997*, Kaczorów 1998.

(17 lipca – 02 sierpnia 1945 roku) Polska utraciła niepodległość. Stała się krajem wasalnym w stosunku do Związku Sowieckiego. Stan ten trwał do częściowo wolnych wyborów w dniu 4 czerwca 1989 roku. Wówczas narodziła się tak zwana Polska Okrągłostołowa, w której władzę przejęli komuniści i liberałowie oraz lewicowi działacze „Solidarności”. Po upadku Związku Sowieckiego w dniu 08 grudnia 1991 roku w Polsce aż do 1993 rok stacjonowały wojska sowieckie. Później nastąpiła całkiem nowa rzeczywistość, tak zwana „wolna Polska”, w której niektórzy polscy patrioci nie odnaleźli swego właściwego miejsca.

Niniejsza dysertacja opisuje czasy różnorodnych przemian społecznych, politycznych, kulturowych, gospodarczych i mentalnych, które nie zawsze były szczęśliwe i udane, czasami przynosiły wiele radości, satysfakcji i wolności, a czasami stawały się pasmem niepowodzeń i smutku.

W niniejszej pracy przedstawię historię przemian, jakie dokonały się w Polsce w latach 1945 – 2010. Szczególnie uwzględniłam tu miasto Polkowice oraz historię i religijność jego mieszkańców. To opracowanie obrazuje także specyfikę wiary i jej ewolucję w narodzie polskim – od entuzjazmu, zawierzenia i poświęcenia, po sceptycyzm oraz relatywizm religijny i moralny. Sytuacja polityczna po 1945 roku doprowadziła niektórych mieszkańców Polkowic do ignorancji religijnej, a innych do ponownego rozbudzenia wiary oraz pogłębienia jedności ze wspólnotą miasta i parafii w myśl słów Jezusa: „Gdzie są dwaj albo trzej zebrani w imię moje, tam jestem pośród nich” (Mt, 18,20)².

W pracy tej zbiorę i uporządkuję zagadnienia związane z religijnością ludzi mieszkających w Polkowicach po II wojnie światowej, tworzących trzy miejscowe wspólnoty parafialne. Przez tę pracę pragnę wypowiedzieć słowo „dziękuję” wobec swoich Rodziców, Duszpasterzy, Nauczycieli

---

² Pismo Świète Starego i Nowego Testamentu, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań – Warszawa 1988, s. 1144.

i Współwyznawców za wszystkie lata, które przeżyłem na polkowickiej ziemi. Dziękuję za ich obecność, wsparcie i pomoc w odkrywaniu oraz ożywianiu wiary. Dziękuję też za rozpalanie miłości do Boga, Kościoła i ludzi. Niech ta praca będzie podziękowaniem wobec tych, w kierunku których ono jeszcze nie wybrzmiało.

Inspiratorem i wielkim orędownikiem napisania niniejszej pracy był Wielki Przyjaciel śp. ks. inf. prof. zw. dr hab. Władysław Bochnak. On dostrzegł w piszącym te słowa pewne umiejętności i pomógł pozytywnie odpowiedzieć na prośbę polkowickiego dziekana ks. dra Jarosława Świącickiego, by pod jego redakcją zebrać i opracować materiały związane z rozwojem życia religijnego w Polkowicach. Tak też w 2012 roku powstała publikacja pod tytułem „Rozwój życia religijnego w Polkowicach”, którą – jako jeden z dziewięciu tomów monografii – wydała Dolnośląska Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Techniki w Polkowicach³. Autorem tego dzieła jest piszący te słowa, redaktorem naukowym ks. dr Jarosław Świącicki, recenzentem wspomniany śp. ks. inf. prof. zw. dr hab. Władysław Bochnak, który opatrzył ją także wstępem, a nad całością czuwał ks. prof. zw. dr hab. Józef Swastek. Dzięki pomocy ks. prof. Józefa Swastka oraz życzliwości i zaangażowaniu ks. prof. zw. dra hab. Mieczysława Koguta, wspomniana praca została poszerzona, rozbudowana i poprawiona, stając się dysertacją, którą szanowny Czytelnik trzyma w ręku.

Gromadzenie materiałów do niniejszej dysertacji było trudnym zabiegiem. Przyniosło jednak wiele radości, gdyż było przypomnieniem pewnych z nostalgią przeżywanych wydarzeń. Przeglądanie archiwów diecezjalnych i parafialnych było dla mnie wielką przygodą. Spotykanie i słuchanie ludzi, którzy opowiadali o przeszłości, było wspaniałą „podróżą” oraz ogromną radością. Wiele satysfakcji przyniosło mi także oglądanie

---

³ Rozwój życia religijnego w Polkowicach, pod red. J. Świącickiego, Polkowice 2012.

i utrwalanie na fotografiach budowli i dzieł sztuki sakralnej. Fotokopie dokumentów i większość zdjęć zamieszczonych w tej pracy są autorstwa piszącego te słowa.

Najwięcej materiałów źródłowych (archiwalnych) dotyczących podjętego tematu, skupiającego się na mieszkańcach trzech polkowickich parafii, znajduje się w Archiwum Diecezjalnym Legnickiej Kurii Biskupiej. W niniejszej pracy wykorzystam kroniki polkowickich parafii (szczególnie najstarszej w Polkowicach parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła) oraz kronikę miasta Polkowice. Wiele ważnych informacji pomocnych w napisaniu niniejszej pracy znajduje się także w materiałach prasowych i opracowaniach obrazujących południowo-zachodnie obszary Polski. Wiele cennych wskazówek, wspomnień i faktów przekazali mnie także kapłani przez lata posługujący w Polkowicach.

W pracy przedstawię także relacje wielu naocznych świadków, którzy byli uczestnikami niektórych z opisywanych tu wydarzeń. Wiele informacji zawartych w niniejszym opracowaniu jest owocem rozmów, jakie przeprowadziłem między innymi z ks. prał. dr. Ludwikiem Kośmidkiem oraz rodzinami Sobczaków, Żelisko i z innymi parafianami Polkowic.

Ramy czasowe, czyli lata 1945 – 2010 są tylko niewielkim wycinkiem i krótkim etapem historii Polkowic. Materiały źródłowe, do których dotarłem, nie zawsze dają pełen obraz i na pewno nie wyczerpują zagadnienia. Dysertacja ta ma na celu przedstawienie życia religijnego mieszkańców Polkowic po II wojnie światowej oraz poruszyć umysły i serca ludzi, a przede wszystkim zaciekać, by kolejne osoby zaczęły odkrywać historię polkowickiej ziemi i jej mieszkańców.

W rozdziale pierwszym przedstawię historię Polkowic od czasów średniowiecza po czasy najnowsze.

W drugim rozdziale omówię gamę problemów związanych z życiem religijnym i praktykami religijnymi mieszkańców Polkowic po drugiej wojnie światowej. Zwrócę tu szczególną uwagę na tak zwaną „odwilż”

październikową w 1956 roku związaną z dojściem do władzy Władysława Gomułki oraz na fakt stopniowego rugowania religii ze szkół w latach 1958 – 1961. W tym rozdziale omówię także sytuację demograficzną w Polkowicach po II wojnie światowej.

Treścią trzeciego rozdziału będzie życie religijne mieszkańców Polkowic w latach 1961 – 2010. Zwrócę w nim szczególną uwagę na postępującą od 1961 roku sowietyzację Polski oraz walkę władz komunistycznych z Kościołem katolickim.

Dnia 10 marca 1987 roku Polkowice zostały stolicą dekanatu, który powstał z podziału dekanatu lubińskiego na trzy mniejsze: chocianowski, lubiński i polkowicki. Od dnia 25 marca 1992 roku – w wyniku bulli Jana Pawła II „Totus Tuus Poloniae Populus” (Cały Twój lud w Polsce) – Polkowice znalazły się w nowoerygowanej diecezji legnickiej. Omówię tu, w świetle źródeł i literatury, życie religijne mieszkańców Polkowic w latach 1961 – 2010. Przedstawię sytuację polityczną i religijną po wprowadzeniu stanu wojennego w dniu 13 grudnia 1981 roku przez gen. Wojciecha Jaruzelskiego, a następnie przedstawię gamę problemów związanych z obradami „Okrągłego Stołu” w 1989 roku, z częściowo wolnymi wyborami w dniu 04 czerwca 1989 roku i na grabież majątku narodowego przez nową nomenklaturę pochodzenia komunistycznego. W jej wyniku „sprywatyzowano” w Polsce około 40 tysięcy zakładów przemysłowych. Wskutek tego rozpoczęło się wielkie bezrobocie, pauperyzacja ludności i wielka emigracja za pracą do krajów Europy Zachodniej.

W tym rozdziale przedstawię też lapidarnie życie religijne mieszkańców Polkowic w drugiej połowie XX wieku i na początku XXI wieku – także tych należących do niekatolickich związków wyznaniowych.

Rozdział czwarty obejmie działalność duszpasterzy Polkowic, najpierw jednej, następnie dwóch i w końcu trzech parafii, które tworzą

mieszkańcy. Wszelkie dane ujęte są w formie tabelarycznej, co pozwoli dostrzec wysiłek kapłanów wkładany w ich posługę Bogu i ludziom.

Treścią piątego rozdziału będzie życie religijne wiernych, ukazane głównie w sposób tabelaryczny, przez pryzmat jednorazowych praktyk obowiązkowych, powołań kapłańskich oraz ich ukoronowania święceniami i Mszą św. prymicyjną. Tu przedstawione będą także wszelkie przejawy wspólnej religijności w drodze przez zestawienie pielgrzymek organizowanych na przestrzeni 45 lat, by zwieńczyć pracę podsumowaniem mówiącym o religijnej moralności polkowiczian.

W toku prowadzonych badań okazało się, że olbrzymia ilość materiału archiwalnego przynagła autora niniejszej pracy do wybrania tylko tych wątków historycznych, które jego zdaniem są najciekawsze. W pracy zamieszczono także dotąd niepublikowane fragmenty rozmów ze świadkami „tamtych lat”, aby niniejsza dysertacja uchroniła je od zapomnienia.

Zbliżająca się 1050 rocznica Chrztu Polski (966 rok), którą będziemy przeżywać w 2016 roku, także zainspirowała do podjęcia tego tematu. Mam ogromną nadzieję, że niniejsza praca zaprezentuje choć cząstkę wiary i religijności, jaką wraz z przyjętym chrztem świętym Bóg wszczepia w serce człowieka, wyciskając niezatarte znamię na jego duszy. Ufam, że przedstawione tu dzieje mieszkańców Polkowic tworzących trzy miejscowe parafie (pod wezwaniem św. Michała Archanioła, pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski i pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej) ukażą skutki przyjętego Chrztu Świętego. One to przez lata rozświeślały i nadal rozświełają blaskiem Chrystusa Zmartwychwstałego mroki oraz napełniały i nadal napełniają serca polkowiczian światłem wiary, prawdy, nadziei i miłości, prowadzących do budowania jedności i trwałego pokoju wokół siebie. Niech niniejsza praca stanie się tego świadectwem i zachętą dla innych do poszukiwania światła Prawdy, które jej Dawca zapalił w sercach ludzkich łaską sakramentu Chrztu Świętego.

ROZDZIAŁ PIERWSZY

OGÓLNE DZIEJE POLKOWIC ORAZ ZARYS ŻYCIA RELIGIJNEGO W POLKOWICACH OD CZASÓW PIASTOWSKICH DO 1945 ROKU

§ 1. HISTORIA POLKOWIC I REGIONU GŁOGOWSKIEGO

Wydarzenia, które miały miejsce na terenie obecnego Dekanatu Polkowickiego, ściśle łączą się z historycznymi i geograficznymi dziejami Dolnego Śląska. Obszar Polkowic i jego okolic leży najbliżej zachodnio-europejskich centrów cywilizacyjnych. Jest on rozwinięty gospodarczo i dość bogaty w zasoby natury, kultury i sztuki. Przez wieki znajdował się w różnych położeniach powodowanych rozwijającą się sytuacją społeczną, polityczną, ekonomiczną, gospodarczą, kulturową i religijną.

Teren dzisiejszych Polkowic znalazł się we władaniu pierwszych historycznych władców państwa polskiego, to jest Mieszka I (963 – 992 r.) i króla Bolesława Chrobrego (992 – 1025 r.). Dzięki temu znalazł się on w grupie państw cywilizacji łacińskiej¹. Wchodził w skład państwa Civitas

---

¹ http://www.opoka.org.pl/biblioteka/P/PR/rajski_polskiechrz.html, [dostęp 14.05.2014].

Schinesghe². Państwo to było traktowane przez katolickie kraje ościennie jako partner w działaniach na arenie międzynarodowej³. Przyjęcie chrztu przez księcia Mieszka I w 966 roku włączyło Polskę w krąg cywilizacji łacińskiej.

Europa zachodnia i środkowa tworzyła w X wieku strefę oddziaływania Kościoła rzymskiego. Nie było w niej miejsca na kraje nieuznające łacińskiego chrześcijaństwa. Ziemie ludów pogańskich były tu dla Kościoła terenami misyjnymi.

Od X do XIII w. Polska była raczej krajem misyjnym⁴. Wprawdzie istniała pewna minimalna forma religijności zwłaszcza maryjnej, ale jednak wiara chrześcijańska nie była silnie zakorzeniona wśród polskiego społeczeństwa. Do chrystianizacji Polski w dużym stopniu przyczyniły się średniowieczne zakony, zwłaszcza franciszkanie i dominikanie. Dzięki nim chrześcijaństwo dotarło do wszystkich warstw polskiego społeczeństwa⁵. W okresie renesansu rozwinął się w wielonarodowej Rzeczypospolitej kult maryjny. Wyrazem tego były między innymi śluby jasnogórskie króla Jana II Kazimierza (1648 – 1668 r.) złożone w dniu 01 kwietnia 1656 roku w archikatedrze lwowskiej. W XIX wieku pojawia się na ziemiach polskich aspekt ludowy religijności. To warstwa chłopska stała się nosicielem religijnych tradycji, przejmując tę rolę od szlachty⁶. Do pogłębienia życia religijnego w Polsce przyczynił się w dużym stopniu II Sobór Watykański (1962 – 1965 r.) oraz pontyfikat słowiańskiego papieża Jana Pawła II Wielkiego⁷ (1978 – 2005 r.). W czasie jego pogrzebu,

---

² Tak w latach 991/992 po raz pierwszy zapisano oficjalnie nazwę państwa Mieszka I. Nazwy tej użyto w spisany po łacinie dokumencie „Dagome iudex”, który był aktem oddania przez Mieszka I swojego państwa pod opiekę papieża. Jerzy Dowiat, cytując Brygidę Marię Kürbis, napisał, iż początkowe „Sc” (Schinesghe) jest błędnie odczytanym „K”, więc oryginalny zapis mógł brzmieć „Kninesne” lub „Khinesghe”. J. Dowiat, *Metryka chrztu Mieszka I i jej geneza*, Warszawa 1961, s.91.

³ J. Piskorski, *Civitas Schinesghe. Mieszko I i początki państwa polskiego*, Poznań 2004, s. 16.

⁴ <http://www.historycy.org/index.php?showtopic=22826>, [dostęp 23.08.2013].

⁵ D. Olszewski, *Szkice z dziejów kultury religijnej*, Warszawa 1986, s. 17.

⁶ Tenże, *Dzieje chrześcijaństwa w zarysie*, Katowice 1983, s. 136.

⁷ Tak Jana Pawła II nazwał dn. 19.04.2005 r. papież Benedykt XVI.

dnia 08 kwietnia 2005 roku Polacy zmanifestowali swoją żywą wiarę i przywiązanie do Kościoła katolickiego.

Bez Kościoła katolickiego dzieje narodu polskiego są nieczytelne. Bez niego nie byłoby Polski na mapie europejskiej. Ci, którzy zwalczają Kościół katolicki, prawdy wiary i zasady moralności katolickiej, są z reguły wrogami polskiego narodu. To on sprawdził się w historii polskiego społeczeństwa nie tylko jako instytucja religijna, ale i narodowa.

Studiując niektóre opracowania dotyczące życia religijnego mieszkańców Dolnego Śląska, należy szczególną uwagę zwrócić między innymi na prace ks. prof. Kazimierza Doli, ks. prof. Józefa Mandziuka czy J. Uldopha. Nazwa „Śląsk” pochodzi od rzeki Ślęzy; wiele plemion słowiańskich wywodzi swe nazewnictwo od nazw rzek⁸.

Nazwy Dolny Śląsk po raz pierwszy użył w 1571 roku lekarz z Głogowa Joachim Cureus w książce pod tytułem „Gentis Silesiae annales”. Używano jej odtąd na określenie terenów leżących poniżej Wrocławia. W 1538 roku od Dolnego Śląska oderwano Ziemię Krośnieńską i przyłączono ją do Brandenburgii.

W VIII i IX wieku w dorzeczu górnej i środkowej Odry ukształtowało się na terenie Śląska sześć terytoriów plemiennych. Były to następujące plemiona: Gołęczycy⁹, Opolanie, Ślężanie, Trzebowianie, Bobrzanie i Dziadoszanie. Historyczne ziemie Dolnego Śląska zamieszkiwały tylko trzy z wymienionych plemion: Ślężanie, Bobrzanie i Dziadoszanie.

---

⁸ K. Dola, *Dzieje Kościoła na Śląsku*, cz. I Średniowiecze, Opole 1996, s. 11 – 12. S. Klimek, *Dolny Śląsk*, Wrocław 2001, s. 3. W. Korta, *Historia Śląska do 1763 roku*, Warszawa 2003, s. 34. J. Mandziuk, *Historia Kościoła katolickiego na Śląsku*, T. I, cz. 1, Warszawa 2010, s. 15 – 16. J. Udolph, *Der Name „Schlesien”*, „*Studia Onomastica et Indogermanica Festschrift für F. Lochner v. Hüttenbach zum 65. Geburtstag*”, Graz 1995, s. 335. Tenże, *Der Name Schlesien*, „*Opuscula Silesiaca, Festschrift für Josef Joachim Menzel zum 65. Geburtstag, Jahrbuch der Schlesis – Schen – Friedrich – Wilhelms – Universität zu Breslau*”, XXXVIII/XXXIX (1997 – 1998) pod red W. Irgang, Stuttgart 1998, s. 13 – 18. R. Żerelik, *Dzieje Śląska do 1526 roku [w:] Historia Śląska* pod red M Czaplińskiego, Wrocław 2002, s. 15.

⁹ Spotyka się podwójną pisownię nazwy tego plemienia Gołęczycy i Gołęzycy. Dla ujednolicenia niniejszego opracowania przyjęto tę pierwszą.

O tych plemionach dowiadujemy się z notatek tak zwanego Geografa Bawarskiego¹⁰, zakonnika przygotowującego plany dla grupy misyjnej w klasztorze św. Emmerama w Ratyzbonie. Liczbę podawanych przez niego grodów już od lat weryfikują archeologowie, którzy – w wypadku Dziadoszan i Ślęzan – potwierdzają wiarygodność jego przekazu¹¹.

Informacje dotyczące geografii plemiennej omawianych ziem uzupełnia tak zwany „dokument praski” wystawiony przez cesarza Henryka IV dla biskupstwa praskiego¹². Choć datowany jest on na 1086 rok, to jednak oddaje sytuację w rejonie Dolnego Śląska z X wieku¹³. Plemiona Bobrzan, Dziadoszan, Gołęczyców, Opolan, Ślęzan i Trzebowian wymienia także w swej „Kronice” biskup merseburski Thietmar¹⁴.

Wacław Korta uważa, iż „w świetle dotychczasowego stanu badań nad pochodzeniem nazwy Śląsk, teza o jej słowiańskiej metryce wydaje się najlepiej uzasadniona. Za taką uznaje ją nie tylko zdecydowana większość uczonych polskich, lecz także niektórzy dawniejsi i współcześni badacze niemieccy. (...) Nazwa Śląsk wywodzi się od rzeki Ślęzy, nazwanej tak zgodnie z jej topografią przez dawnych Słowian, zajmujących tereny, przez które kieruje się ona ku Odrze. Oni sami zaś, jako mieszkańcy znad Ślęzy,

---

¹⁰ Mnich znany ze sporządzenia spisu grodów zwanego „Zapiską karolińską” (*Descriptio civitatum et regionum ad septentrionalem plagam Danubii – Opis grodów i ziem z północnej strony Dunaju*) z około 845 r., powstała w Ratyzbonie dla Ludwika Niemca. Obejmuje on m.in. spis plemion słowiańskich sąsiadujących z cesarstwem niemieckim. Z dokumentu tego można wywnioskować, jak wyglądała „polszczyzna” jeszcze przed Mieszkiem I. Autor wymienia m.in. Uislan (Wiślan), Sleenzan (Ślęzan) i Dziadosean (Dziadoszan). Dzieło Geografa ogłoszono drukiem w 1772 roku. Zawiera ono informacje o ludach i plemionach (zwłaszcza plemionach zachodniosłowiańskich), żyjących na wschód od Łaby i na północ od Dunaju. Dokument ten, obok dokumentu „Dagome iudex”, kronik Widukinda i Thietmara oraz Dokumentu praskiego jest cennym źródłem informacji o wczesnej historii Słowian zachodnich. Za: <http://zabytki-jezyka-polskiego.wikidot.com/geograf-bawarski>, [dostęp 03.07.2012].

¹¹ K. Dola, *Dzieje Kościoła na Śląsku, cz. I Średniowiecze*, s. 13.

¹² Dokument ten opisuje przyłączenie diecezji morawskiej do diecezji praskiej; wymienia plemiona Bobrzan i Trzebowian oraz opisuje granice biskupstwa praskiego powstałego w 973 r., w skład którego miał wejść Śląsk i obszar aż po Styr na wschodzie. Wiarygodność tego przekazu jest podważana w związku z przekazami kronikarza ruskiego Nestora oraz aktami Ottona I i Ottona III. Za: <http://www.amazon.com/Historia-Czech-polsko-niemiecka-1002-1005-antyhusycka/dp/1232644234>, [dostęp 13.07.2012].

¹³ R. Żereplik, *Dzieje Śląska*, s. 36.

¹⁴ Tamże, s. 37.

nazwani zostali przed połową IX wieku naszej ery przez okoliczne plemiona słowiańskie Ślęzanami; od nich zaś z kolei nazwa przeszła na cały kraj oraz jego mieszkańców”¹⁵.

W wiekach średnich, czyli w czasach podziałów Śląska na samodzielne księstwa, jego obszar pojmowano już nie tylko jako samodzielny region czy dzielnicę historyczną, ale zaczęto także wprowadzać nazwy poszczególnych terenów, dzieląc je na Śląsk Dolny i Opolski, który następnie przyjął nazwę Śląska Górnego.

Dzisiejszy Dolny Śląsk, który obecnie pojmowany jest jako jednolity teren geograficzny oraz historyczny, kiedyś był zróżnicowany pod względem gospodarczym i politycznym.

W pierwszej połowie X wieku Śląsk należał do Czech¹⁶. Od około 990 roku wspomniane wcześniej plemiona Bobrzanie, Dziadoszanie, Gołęczyce, Opolanie, Ślężanie i Trzebowianie znalazły się w granicach Polski pod panowaniem Mieszka I. Wejście Śląska w skład państwa polskiego powodowało, że zaczął on być też włączany w ramy polskiej administracji zarówno państwowej, jak i kościelnej. Wówczas powstała prowincja wrocławska pod zarządem osobnego komesa, który rezydował we Wrocławiu i miał władzę nad komesami grodowymi¹⁷.

W 1000 roku powstało biskupstwo we Wrocławiu; znajdowało się ono w obrębie polskiej organizacji kościelnej i zostało podporządkowane arcybiskupowi gnieźnieńskiemu¹⁸. Trzy lata później na Śląsku rozpoczęły się niemal czternastoletnie walki polsko – niemieckie, podczas których, w 1017 roku, załoga grodu Niemcza wslawiła się bohaterską obroną. Książę czeski Brzetysław I po śmierci Mieszka II (†1034) i podczas kryzysu monarchii

---

¹⁵ W. Korta, Historia Śląska, s. 14.

¹⁶ R. Żerelik, Dzieje Śląska do 1526 r. [w:] Historia Śląska pod red. M. Czaplńskiego, Wrocław 2002, s. 43.

¹⁷ J. Mandziuk, Historia Kościoła katolickiego na Śląsku, t. I, cz. I, s. 43.

¹⁸ K. Maleczyński, Epoka feudalna [w:] Historia Śląska, t. I, cz. I pod red. K. Maleczyńskiego, Wrocław 1960, s. 493.

piastowskiej najechał na Polskę (przełom lat 1038/1039) i zagarnął śląską ziemię. Odzyskał ją dopiero w latach 1050 – 1054 książę Kazimierz Odnowiciel, syn bł. Rychczy (†1063) i to z pomocą wojsk cesarza Henryka III. Książę Kazimierz Odnowiciel musiał jednak z terenów śląskich płacić trybut Czechom¹⁹.

Tereny Śląska na początku XII wieku zaatakował niemiecki król Henryk V. Nie spodziewał się jednak zaciętego oporu stawianego przez Bytom Odrzański i Głogów. Całość jego starć zakończyła się legendarną klęską króla Henryka V na podwrocławskim „Psim Polu”²⁰.

Na mocy testamentu księcia Bolesława Krzywoustego w 1138 roku Śląsk przypadł w udziale jego najstarszemu synowi Władysławowi II. Ten jednak długo nie cieszył się „spadkiem”, gdyż – za dążenie do zjednoczenia kraju i przywrócenie jednowładztwa – został wygnany z Polski i w 1146 roku pozbawiony dzielnicę śląskiej, którą przejął książę Bolesław Kędzierzawy.

W 1163 roku Bolesław Wysoki i Mieszko Płatonogi, synowie Władysława II, którzy powrócili na Śląsk z wygnania, podzielili między siebie ziemie śląskie na Śląsk Górny i Śląsk Dolny.

Po śmierci Bolesława Wysokiego pieczę nad Śląskiem objął jego syn Henryk I Brodaty (†1238) – dobry gospodarz i bardzo wytrawny polityk. Podjął się on trudnego dzieła zjednoczenia wszystkich polskich ziem. Po jego śmierci to dzieło kontynuował jego syn książę Henryk II Pobożny, który zginął na Dobrym Polu koło Legnicy dnia 09 kwietnia 1241 roku podczas najazdu mongolskiego. Strata znakomitego władcy na długo zahamowała proces jednoczenia się polskich ziem oraz doprowadziła do bratobójczych

---

¹⁹ T. Silnicki, *Dzieje i ustrój Kościoła katolickiego na Śląsku do końca XIV w.*, Warszawa 1953, s. 14 – 15.
W. Korta, *Historia Śląska*, s. 63 – 64. K. Dola, *Dzieje Kościoła na Śląsku*, cz. I Średniowiecze, s. 19.
J. Mandziuk, *Historia Kościoła katolickiego na Śląsku*, t. I, cz. I, s. 48.

²⁰ <http://www.historycy.org/index.php?showtopic=11776>., [dostęp 25.06.2014].

walk, a także do kolejnych podziałów Śląska, który rozpadł się na kilka księstw: Głogowskie, Legnickie, Świdnickie i Wrocławskie²¹.

Niektórzy historycy uważają, że książę Henryk II Pobożny powinien być czczony jako święty i męczennik, gdyż został ścięty przez niewiernych za wyznawanie i obronę wiary katolickiej (Gerard Labuda). Jego małżonka księżna Anna to ikona św. Jadwigi Śląskiej, która zmarła w 1243 roku, a została kanonizowana w 1267 roku²². Księżna Anna była wzorową matką i żoną. Była zatroskana o rozwój wiary i moralności chrześcijańskiej oraz o ubogich i pokrzywdzonych przez los. Zmarła w opinii świętości w 1265 roku. Starania o kanonizację księcia Henryka i księżnej Anny odłożono ze względu na trudną sytuację polityczną Śląska, włączonego po 1348 roku do korony św. Wacława. Bolesnym wstrząsem dla śląskiego Kościoła były najazdy czeskich husytów, a następnie luterska reformacja, w czasie której spośród blisko 1400 parafii przy Kościele katolickim zostało około 130²³.

W połowie XIII wieku książę Bolesław II Rogatka zwany Łysym (ok. 1224 – 1278), który był najstarszym synem księcia śląskiego Henryka Pobożnego i królowej czeskiej Anny²⁴, w 1249 roku utracił ziemię lubuską na rzecz arcybiskupa magdeburskiego.

Próby zjednoczenia polskich ziem podjął się Henryk IV Prawy – Probus (ok. 1257/58 – 1290) jedyny syn księcia wrocławskiego Henryka III Białego, który od 1270 roku był księciem wrocławskim, a od 1288 roku

---

²¹ B. Snoch, *Ilustrowany słownik dziejów Śląska*, Katowice 1991, s. 28. T. Silnicki, *Dzieje i ustrój Kościoła*, s. 158. K. Dola, *Dzieje Kościoła na Śląsku, cz. I Średniowiecze*, s. 63. J. Drabina, *Historia miast śląskich w średniowieczu*, Kraków 2000, s. 26.

²² Zob. W. Bochnak, *Bulla Kanonizacyjna św. Jadwigi Śląskiej*, Legnica 2014.

²³ Reformacja – szesnastowieczny ruch religijno-społeczny, o podłożu feudalnym, który domagał się reform doktryny, organizacji i obyczajów w Kościele. Reformację zapoczątkowały wystąpienia Marcina Lutra, Jana Kalwina i Huldrycha Zwingliego; ich koncepcje są doktrynalną podstawą protestantyzmu. Król Anglii Henryk VIII, doprowadził w 1534 r. do schizmy, czym ułatwił protestantyzację swego państwa. M. Banaszak, *Historia Kościoła, cz. 3, Czasy nowożytne 1717 – 1758*, Warszawa 1989, s. 7.

²⁴ Córka króla czeskiego Ottokara I, od 1242 roku – księżka śląskiego, a od 1248 roku księżka legnicko-głogowskiego.

księciem krakowskim. Niestety jego działania nie powiodły się, gdyż został podstępnie otruty.

Następnym władcą, który zabiegał o połączenie Śląska z ziemiami polskimi, był Henryk III, książę głogowski (1273 – 1274) oraz wielkopolski (od 1306 roku), syn Konrada I Głogowskiego. Król czeski Wacław II (1271 – 1305 rok), syn Przemysława Ottokara II, w sierpniu 1300 roku – po wygnaniu Władysława Łokietka i opanowaniu Małopolski – koronował się w Gnieźnie na króla polskiego. Uczynił to mimo sprzeciwu życzliwego Polsce papieża Bonifacego VIII (ok. 1235 – 1303)²⁵.

Król polski Kazimierz Wielki (1310 – 1370), ostatni władca Polski z dynastii Piastów, uznał w 1348 roku panowanie czeskie na Śląsku. Większość księstw śląskich stała się w latach 1327 – 1335 lennem króla czeskiego Jana Luksemburskiego. Wiernymi Polsce pozostali aż do 1392 roku tylko Piastowie świdniccy. Poszczególne księstwa śląskie rządzone były przez Piastów śląskich, a dawną łączność z Polską zachował jedynie miejscowy Kościół²⁶.

Polkowice oraz miejscowości, które dziś tworzą Dekanat Polkowicki (Gwizdanów, Jędrzychów, Mleczo, Polkowice, Rudna, Sobin, Żelazny Most), znalazły się w utworzonym w latach 1251 – 1254 księstwie głogowskim. To księstwo utworzono po wojnach prowadzonych przez księcia Konrada I i księcia Henryka Pobożnego z księciem Bolesławem Rogatką. Pierwszym księciem głogowskim został Konrad I, syn Henryka II Pobożnego, a obszar, który był pod jego jurysdykcją, obejmował miejscowości: Głogów,

---

²⁵ Drogi Śląska do Polski, Materiały z 75 rocznicy III Powstania Śląskiego w Opolu pod red M. Lisa, Opole 1996, s 4.

²⁶ Zob. J. Mandziuk, Historia Kościoła katolickiego na Śląsku, t. I, cz. I (do 1302 r.), Warszawa 2003; tenże, Historia Kościoła katolickiego na Śląsku, t. I, cz. II (1302 – 1417), Warszawa 2004; tenże, Historia Kościoła katolickiego na Śląsku, t. I, cz. III (1417 – 1520), Warszawa 2005; tenże, Historia Kościoła katolickiego na Śląsku. Czasy reformacji protestanckiej, reformy katolickiej i kontrreformacji (1520 – 1742), t. II, Warszawa 1995. J. Kopiec, Dzieje Kościoła katolickiego na Śląsku Opolskim, Opole 1991.

Góra i Lubin (na południu), Krosno Odrzańskie i Żagań (na zachodzie), a także Wschowę i Sławą (na wschodzie) oraz Świebodzin (na północy)²⁷.

W 1274 roku księstwo głogowskie przeszło „reorganizację”. Z jego zachodniej części utworzono księstwo żagańskie. W 1335 roku, gdy Śląsk został oddzielony od Polski, księstwo głogowskie stało się lennym terytorium Czech, a w latach 1469 – 1490 – Węgier. W 1476 roku, po śmierci księcia głogowsko-krośnieńskiego Henryka XI, ostatniego Piasta z linii książąt głogowskich, pretensje do księstwa głogowskiego zgłosili zwierzchnicy księstw śląskich: król Czech Władysław II Jagiellończyk (1456 – 1516), król Węgier Maciej Korwin (1443 – 1490), elektor brandenburski Albrecht III Achilles (1414 – 1486) oraz książę żagański Jan II Szalony, którego popierał Maciej Korwin²⁸. Albrecht III Achilles w 1482 roku, z pomocą króla Węgier Macieja Korwina, zdobył ziemię krośnieńską i przejął większą część księstwa głogowskiego. Jego rządy jednak nie były długie. W 1488 roku stracił władzę z powodu okrucieństwa i tyranii, jakich się dopuszczał. Głogów przejął Maciej Korwin, który przekazał księstwo swojemu synowi Janowi. W 1490 roku, po śmierci króla węgierskiego Marcina Korwina, księstwa śląskie przeszły pod władzę Jagiellonów, którzy rządili w Czechach do 1516 roku. W księstwie głogowskim najpierw panował Jan I Olbracht (1459 – 1501) – syn Kazimierza IV Jagiellończyka, a od 1499 roku Zygmunt Stary (1467 – 1548). W 1507 roku księstwo głogowskie stało się integralną częścią Czech²⁹.

W 1482 roku księstwo głogowskie zostało okrojone terytorialnie i stało się dziedzicznym księstwem Korony Czeskiej. Księstwo głogowskie zostało

---

²⁷ W. Strzyżewski, Pieczęcie prywatne szlachty Księstwa Głogowskiego w XVI – XVII wieku, „Studia Lubuskie” (2)2006, s. 97.

²⁸ Urząd Miasta Polkowice. Kronika miasta Polkowice na Dolnym Śląsku z 1819 r., tłum. E. Borowski, maszynopis, s. 2.

²⁹ http://www.wiw.pl/historia/poczet/termin.asp?et=zygmunt_stary, [dostęp 25.06.2012].
http://edukacja.gazeta.pl/edukacja/1,124764,6624302,Zygmunt_I_Stary.html, [dostęp 11.07.2012].

wówczas podzielone na tak zwane weichbilty³⁰, najpierw w liczbie siedmiu, a później sześciu; zastąpiły one dawne kasztelanie. „Szlachta zamieszkująca księstwo głogowskie, uważana była za grupę zamożną i liczną w porównaniu z innymi księstwami śląskimi. Składała się w zdecydowanej większości z posesjonatów dysponującymi majątkami jedno – lub kilkuwioskowymi”³¹.

W 1515 roku król polski Zygmunt Stary z dynastii Jagiellonów zrezygnował ze Śląska. Wówczas podpisał z austriackimi Habsburgami na kongresie w Wiedniu tak zwany układ o przeżycie. Mówił on o tym, że jeśli członkowie jednego z wymienionych rodów wymrą jako pierwsi, to Czechy, Węgry i Śląsk obejmie ród, który przeżyje.

Ze względu na wspomniany układ z 1515 roku, Jagiellonowie (Zygmunt i Władysław) oraz cesarz Maksymilian I Habsburg (koronowany w 1508 roku) zaplanowali podwójne małżeństwa. Wówczas miały pobrać się dzieci Władysława z wnukami Maksymiliana. Na mocy tego dynastycznego układu Habsburgowie zasiedli na tronie czeskim i węgierskim. W ten sposób objęli we władanie także ziemie śląskie. Po śmierci Władysława Jagiellończyka w 1516 roku na tronie czeskim i węgierskim zasiadł jego syn – Ludwik II Jagiellończyk, który bezpotomnie zginął w walce pod Mohaczem w 1526 roku.³²

---

³⁰ Od schyłku XIII w. do r. 1742 weichbilty były podstawowymi jednostkami podziału terytorialnego. Można je uznać za wczesną formę powiatów. Za: [http://www.powiat.glogow.pl/strona/powiat – glogowski – dawniej](http://www.powiat.glogow.pl/strona/powiat-glogowski-dawniej), [dostęp 07.06.2014].

³¹ K. Orzechowski, *Historia ustroju Śląska 1202 – 1740*, Wrocław 2005, s. 111.

³² Ludwik II Jagiellończyk (1506-1526), król Węgier i Czech od 1516 r., syn Władysława Jagiellończyka. W wieku 9 lat poślubił nieletnią Marię, wnuczkę cesarza Maksymiliana Habsburga, zgodnie z umową jagiellońsko-habsburską. Ślub dzieci w katedrze Św. Stefana w Wiedniu miał umocnić wpływy Jagiellonów w Europie Wschodniej. Ludwik II jako król Czech i Węgier bronił Węgier przed najazdem tureckim (1526). Przegrał decydującą bitwę z wojskami sułtana Sulejmana II Wspaniałego, która rozegrała się w 1526 r. pod Mohaczem. Zginął w czasie ucieczki. Po śmierci bezdzietnego Ludwika upadł dynastyczny system Jagiellonów. Czechy i Węgry przeszły w ręce Habsburgów. Za: http://portalwiedzy.onet.pl/60071,,,ludwik_ii,haslo.html [dostęp 13.09.2014].

Za rządów Ludwika II Jagiellończyka zaczęła się szerzyć na Śląsku reformacja luterańska³³. Zaważyła mocno i wielorako na sytuacji Śląska nie tylko wyznaniowej od początku XVI wieku do 1945 roku, choć gminy protestanckie Śląska Wrocławskiego i Legnickiego mają raczej polski powojenny rodowód³⁴. We Wrocławiu w 1518 roku wydano drukiem zbiór pierwszych kazań Lutera o odpustach i o łasce. Później wydano jego kolejne kazania oraz tak zwaną dysputę lipską z 1519 roku. Luteranizm we Wrocławiu przyjęty został z wielką nadzieją na „nową, czystą religię”. Odbywało się to jednak bez walki z klerem katolickim. Biskup wrocławski Jan Turzo (†1520), mimo silnych nacisków kapituły, nie zabronił drukowania pism luteranckich, ani nie wydał żadnego zarządzenia wymierzonego przeciwko nowej religii³⁵.

W połowie XVI wieku coraz wyraźniejsza stawała się dysproporcja między szlachtą a chłopami. Uważano, że chłop, podobnie jak mieszczanie, są sługami szlachty i mają inną od niej krew. Chłopi nie zostali uznani przez szlachtę za część narodu. Ograniczono możliwość a następnie wprowadzono zakaz opuszczania wsi przez jej mieszkańców, zaostrzono kary za ucieczkę lub ukrywanie zbiegów. Wprowadzono powszechną obowiązkową pańszczyznę, czyli darmową pracę, której wymiar wzrastał, bo dano szlachcie wolną rękę w jej regulowaniu³⁶. Był to czas wielu napięć społecznych na Śląsku. Wśród niezadowolonych chłopów szerzyły się tak zwane bunty chłopskie.

---

³³ J. Szturc, *Ewangelicy w Polsce. Słownik biograficzny XVI-XX w.*, Bielsko-Biała 1998, 26.

³⁴ K. Dola, *Studia nad początkami reformacji protestanckiej na Śląsku*, Opole 2009, s. 145,

³⁵ E. Knapczyk, *Wałbrzych i okolice. Historia miasta na tle historii Dolnego Śląska*, Wałbrzych 2009, s. 106.

³⁶ <http://www.przeгляд - tygodnik.pl/pl/artykul/ziemia - dla - chłopów>, [dostęp 21.02.2013].

Dnia 19 października 1537 roku książę legnicko – wołowski Fryderyk II i margrabia brandenburski Joachim II, zawarli w Legnicy układ o przeżycie. W XVIII wieku dokument ten stał się podstawą włączenia Śląska do Prus³⁷.

W 1618 roku wybuchła wojna trzydziestoletnia, trwająca do 1648 roku³⁸, która ogarnęła także Dolny Śląsk. Dotknęła ona wszystkie miejscowości obecnego dekanatu polkowickiego i samo miasto Polkowice. Zdziesiątkowała ona ludność i doprowadziła gospodarkę do ruiny. Śląsk nawiedziły też liczne epidemie.

W 1626 roku wojska czeskich protestantów przeszły przez Głogów, rabując wszystko, co było w zasięgu ręki. W walce zbrojnej pokonali je katolicy pod władzą gen. Wallensteina. Do Głogowa sprowadzono zakon jezuitów i rozpoczęto odzyskiwanie kościołów, które zagrabili protestanci.

W 1740 roku król pruski Fryderyk II Wielki (zmarł w wyniku wojny z Austrią w 1780 roku) opanował Śląsk³⁹. Na mocy pokoju wrocławskiego zawartego we Wrocławiu w 1742 roku większość Śląska znalazła się w granicach państwa pruskiego. Przy Austrii znalazła się ziemia cieszyńsko-opawska. Wojny między Austrią i Prusami w latach 1744 – 1745 oraz w latach 1756 – 1763) utrwaliły panowanie Prus na Śląsku⁴⁰.

Wieki XVIII i XIX na Śląsku naznaczone były falą buntów chłopskich, wymierzonych w feudalny ucisk. Teren obecnego dekanatu polkowickiego nie ominęły również ideologie rewolucji francuskiej czy echa wojen

---

³⁷ <http://liegnitz.pl/?OBJ?/76>, [dostęp 11.03.2012].

³⁸ Najkrwawszy i najważniejszy konflikt zbrojny siedemnastowiecznej Europy, u którego podłoża była rywalizacja religijna i ekonomiczna książąt w Rzeszy oraz walki pomiędzy Francją a Habsburgami o dominującą pozycję na arenie europejskiej. Za: http://portalwiedzy.onet.pl/43025,,wojna_trzydziestoletnia,haslo.html, [dostęp 22.02.2013].

³⁹ J. Gierowski, Europa feudalna [w:] Historia Śląska pod red K. Maleczyńskiego, t. I, cz. 3, Wrocław – Warszawa – Kraków 1963, s. 479 – 480.

⁴⁰ <http://eszkola.pl/historia/wojny-slaskie-w-xviii-w-przyczyny-przebieg-skutki-5649.html>, [dostęp 10.12.2013].

napoleońskich. To w ostateczności doprowadziło około 1799 roku do zniesienia poddaństwa chłopów na tych terenach⁴¹.

Administracyjny podział Dolnego Śląska zamknął się w dwóch rejencjach (województwach): legnickiej i wrocławskiej, które powstały 30 kwietnia 1815 roku⁴².

W 1816 roku do Brandenburgii zostały włączone powiaty żagański i świebodziński. W 1824 roku Dolny Śląsk wzbogacił się o Zgorzelec wraz z Górnymi Łużycami⁴³.

Połowa XIX w. przyniosła nową klasę społeczną, którą stał się proletariatus. Świadectwem tego jest na przykład powstanie tkaczy śląskich oraz utworzenie rewolucyjnego ruchu zwanego Wiosną Ludów (1848 – 1849).

Nadzieja na połączenie Śląska z odrodzoną Polską zarysowała się po I wojnie światowej, która wybuchła w 1914 roku i zakończyła się klęską Niemiec w 1918 roku.

W październiku 1921 roku Konferencja Ambasadorów w Paryżu zdecydowała o ostatecznej granicy między Polską a Niemcami na Górnym Śląsku. Polsce przyznano 3 213 kilometrów kwadratowych z 985 076 mieszkańcami. Z tego terytorium utworzono w 1922 roku administrację apostolską, a w 1925 roku diecezję katowicką. Konferencja Genewska z dnia 15 maja 1922 roku zapewniła na 15 lat równe prawa dla mniejszości polskiej w Niemczech i niemieckiej w Polsce. Podział Śląska spowodował migracje ludnościowe⁴⁴.

---

⁴¹ Encyklopedia sudecka. Za: <http://www.skps.wroclaw.pl/encyklopedia/index.php>, [dostęp 06.03.2014].

⁴² <http://liegnitz.pl/index.php?CAT/94.>, [dostęp 18.11.2013].

⁴³ <http://odkrywcy.pl/gid,14863275,title,Jak-zmienialy-sie-granice-Polski,galeriazdjecie.html>, [dostęp 13.12.2013].

⁴⁴ K. Dola, Duszpasterstwo w Archidiecezji Wrocławskiej i jej ustrój za rządów Arcybiskupa Ks. Kardynała Adolfa Bertrama (1914 – 1945), „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego”, 15(1995), s. 143.

W 1930 roku, na mocy bulli papieża Piusa XI „Pastoralis officii Nostrii cura” diecezja wrocławska uległa nowemu podziałowi. Wrocław stał się metropolią, ale z dotychczasowej delegatury biskupiej Brandenburgii i Pomorza utworzono biskupstwo w Berlinie. Zostało ono podporządkowane Wrocławowi obok jeszcze biskupstwa warmińskiego i prałatury nullius w Pile, która objęła tereny diecezji poznańskiej i chełmińskiej w granicach Niemiec po 1919 roku. Sytuację prawną Kościoła katolickiego regulowały w państwie pruskim Konstytucja Weimarska z 1919 roku, Konkordat zawarty między Stolicą Apostolską a Prusami w 1929 roku i Konkordat zawarty w dniu 20 lipca 1933 roku między rządem III Rzeszy a Stolicą Apostolską⁴⁵.

Wielki gwałt na polskości dokonał się na Śląsku po dojściu do władzy w Niemczech Adolfa Hitlera. Dnia 20 stycznia 1933 roku został on kanclerzem Niemiec. Wówczas zaczęto likwidować wszelkie nazwy kojarzące się z Polską. Usuwano polskie nazwy miejscowości, pozbywano się polskobrzmiących imion i nazwisk, szykanowano wszelkie organizacje związane z krajem znad Wisły.

Po rozpoczęciu II wojny światowej w dniu 01 września 1939 roku okupowane ziemie polskie włączono do istniejącej już rejencji opolskiej i nowej rejencji katowickiej.

Głównym strategiem walki z nazizmem na Śląsku był od 1914 do 1945 roku ordynariusz wrocławski, od 1920 roku przewodniczący Fudalskiej Konferencji Biskupów Niemieckich, a od 1930 roku metropolita wrocławski – książę kardynał dr Adolf Johannes Bertram (1859 – 1945)⁴⁶.

---

⁴⁵ J. Swastek, Kościół Śląski wobec nazizmu [w:] Nobilissimo et bono magistro. Księga pamiątkowa ku czci ks. inf. prof. Bolesława Kumora pod red ks. W. Bochnaka, Legnica 2011, s. 454.

⁴⁶ J. Swastek, Kościół Śląski wobec nazizmu, s. 454.

Arcypasterz wrocławski kardynał Adolf Bertram, który był inteligentnym i znakomitym administratorem największej w Europie diecezji, zmuszony był, po dojściu Adolfa Hitlera do władzy, do ustawicznego wikłania się w sprawy kościelno-polityczne z władzami państwowymi nie tylko jako ordynariusz wrocławski, ale nade wszystko jako przewodniczący Fudalskiej Konferencji Biskupów Niemieckich. Ten bardzo ważny odcinek jego kapłańskich trudów, często niestety upraszczany do jego korespondencji z przywódcą III Rzeszy i szefem ateistycznej partii NSDAP (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei), zaważył na wielu o nim opracowaniach i krytycznym podejściu do jego działalności⁴⁷.

Adolf Hitler, który rzadko wypowiadał się na tematy religijne, chciał posługiwać się katolikami i protestantami do swych celów w zależności od okoliczności politycznych. Mówił w sposób demagogiczny o pozytywnym chrześcijaństwie i dobrych duchownych. Zamierzał początkowo stworzyć jeden Kościół narodowy jako Kościół Rzeszy. Chciał, aby pełnił on rolę agendy państwowej, a nawet żonglował hasłami obrony chrześcijaństwa przed komunizmem. Jednak jego stałym celem – podobnie jak komunistów – było zniszczenie chrześcijaństwa⁴⁸. W dziedzinie życia społecznego uznawał on teorię Karola Darwina, który twierdził, iż w świecie istnieje determinizm, czyli walka o byt. W konfrontacji tej zwyciężają osobniki silniejsze. W myśl tej teorii człowiek jest autonomiczny i sam może ustanawiać prawa oraz zasady życia społecznego. Darwinowską teorią Adolf Hitler usprawiedliwiał ucisk rasy żydowskiej przez rasę nordycką oraz likwidację chrześcijaństwa po odniesieniu zwycięstwa⁴⁹.

---

⁴⁷ K. Dola, Duszpasterstwo w Archidiecezji Wrocławskiej, s. 154 – 155.

⁴⁸ Z. Zieliński, Kościoły chrześcijańskie wobec narodowego socjalizmu [w:] Wrocławskie studia z historii najnowszej pod red. W. Wrzesińskiego, Wrocław 1995, s. 20.

⁴⁹ J. Swastek, Kościół Śląski wobec nazizmu, s. 460.

Obok gorliwych zwolenników doktryny głoszonej przez Adolfa Hitlera, wśród niemieckich chrześcijan zamieszkujących polskie tereny występowali też oportuniści. To ludzie wielkiej odwagi, którzy nie ugięli się przed teorią narodowego socjalizmu. Za sprzeciw wobec ideologii nazizmu śmierć poniosło wiele osób świeckich i duchownych. Pastor z Polkowic Heinz Arnold był dotkliwie pobity przez SS-manów i w listopadzie 1938 roku został zesłany do obozu koncentracyjnego. Dzięki interwencji anglikańskiego biskupa Bella został zwolniony z obozu i wyemigrował do Anglii⁵⁰.

III Rzesza Niemiecka poniosła dotkliwą klęskę w dniu 08 maja 1945 roku. Wówczas zwycięskie mocarstwa podjęły decyzje o zwróceniu Polsce Śląska. Stosowne dokumenty podpisał w Teheranie (28.11 – 01.12.1943 roku), Jałcie (04 – 11.02.1945 roku) i Poczdamie (17.07 – 02.08.1945 roku) Franklin Roosevelt, Winston Churchill i Józef Stalin. Polska powróciła na ziemie piastowskie, zajmując obszar około 104 000 kilometrów kwadratowych. Kilka lat później, w 1950 roku, część dawnego województwa wrocławskiego i jeleniogórskiego włączono do nowej jednostki terytorialnej, zwanej województwem zielonogórskim⁵¹.

Dolny Śląsk należy umiejscawiać u zbiegu państwowych granic Polski, Czech i Niemiec, w środkowym biegu dorzecza Odry między Sudetami i Dolną Baryczą, Nysą Łużycką oraz Nysą Kłodzką. Od wschodu Dolny Śląsk od Górnego Śląska oddziela pasmo leśne od średniowiecza zwane *przesieką*. Ciągnie się ono wzdłuż Nysy Kłodzkiej w kierunku północnym na wschód od rzeki Stobrawy.

---

⁵⁰ Zob. Tamże, s. 470.

⁵¹ <http://poznanskiehistorie.blogspot.com/>, [dostęp 18.02.2013].

Od północy granicę Dolnego Śląska stanowi Dolina Baryczy oraz dorzecze Widawy i Proсны⁵².

Teren Polkowic leży w północnym obszarze Dolnego Śląska, na trasie łączącej Świnoujście z Jakuszcami. Polkowice przecina dwujezdniowa droga szybkiego ruchu⁵³. Wchodzą one w skład Wału Trzebnickiego, czyli tak zwanych Kocich Gór i Niziny Śląsko-Łużyckiej. Obszar miasta i gminy obejmuje teren leżący na wschodniej części Wzgórz Dalkowskich, na krawędzi garbów opadających w płaską dolinę Szpotawy. Nieco niższą, wschodnią część wspomnianych wzniesień stanowią Wzgórze Polkowickie (224 m n.p.m.)⁵⁴. Zlodowaceniu środkowoeuropejskiemu (1,8 miliona lat temu) zawdzięczać można urozmaiconą rzeźbę tego terenu⁵⁵. Występujące tu wzgórza morenowe są efektem działania ustępującego z tych terenów lądolodu⁵⁶.

We wschodniej części Polkowic znajduje się najwyżej położony jego punkt o wysokości 198 metrów nad poziomem morza, a w południowo – zachodniej jest najniższe miejsce – 159 metrów nad poziomem morza. Umieszczenie Polkowic określają współrzędne 16°05” wschodniej długości geograficznej, a także 51°30” północnej szerokości geograficznej⁵⁷.

Według danych z dnia 01 stycznia 2009 roku⁵⁸ powierzchnia miasta Polkowice obejmuje obszar 23,74 km², a granice administracyjne miasta liczą 17,8 kilometra długości⁵⁹.

---

⁵² S. Klimek, Dolny Śląsk, s. 4.

⁵³ J. Swastek, Życie religijne wiernych w Polkowicach od średniowiecza do czasów współczesnych, maszynopis, s. 2.

⁵⁴ S. Rospond, Skorowidz ustalonych nazw miejscowości na Ziemiach Odzyskanych wg Uchwał Komisji ustalania nazw miejscowości przy Ministerstwie Administracji Publicznej, cz. I polsko-niemiecka, Wrocław 1948, s. 163.

⁵⁵ R. Żerelik, Śląsk w pradziejach [w:] Historia Śląska pod red. M. Czaplńskiego, Wrocław 2002, s. 29 – 30.

⁵⁶ S. Lencewicz, J. Kondracki, Geografia fizyczna Polski, Warszawa 1962, s. 271.

⁵⁷ B. Mikułowski, J. Stefaniak, Polkowice miasto i gmina. Informator, Wrocław 1993, s. 3.

⁵⁸ Główny Urząd Statystyczny, Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2009 r., Warszawa 2009, s. 118.

⁵⁹ Tamże, s. 4.

Gmina Polkowice to obszar wielkości około 160 km², z czego 11% stanowią tereny osiedlowe, 45% użytki rolne, a 43% lasy; wody powierzchniowe obejmują zaledwie 1%. Terytorium Polkowic, to głównie gleby biellicowe i brunatne pochodzenia organicznego, a także zandry i ciężkie czarnoziemy oraz nadodrzańskie mady. Przypisano im II – IV klasę jakości⁶⁰.

Głównymi gatunkami drzew w okolicach Polkowic są sosna i dąb. Można spotkać także nieznaczne ilości świerków, klonów, osik, jaworów i topoli. W podszyciu leśnym dostrzec można przewagę jarzębiny, głogu, kruszyny i wilczego łyka. Najstarsze partie tutejszego drzewostanu mają 180 lat.

Faunę Polkowic i okolic reprezentują przede wszystkim zając szarak, królik, dzik, suseł moręgowiany, nornica, łasica, sarna, chomik, jeleń i lis. Wśród ptaków najwięcej występuje białych bocianów, kuropatw, przepiórek i skowronków, a także ptaków polnych, m.in. patnosów, dropów i ortolanów⁶¹.

Średnia temperatura powietrza w Polkowicach sięga 8,2°C. W najcieplejszym miesiącu (lipiec) średnia temperatura dochodzi do 17,5°C, a w najchłodniejszym (styczeń): minus 1,1°C. Roczna suma nasłonecznienia jaką zanotowano w Polkowicach, to 1500 godzin (największe nasłonecznienie jest w czerwcu). Dominuje wiatr północno – zachodni, a średnia suma opadów w roku wynosi 527 milimetrów na metr kwadratowy. Okres wegetacyjny rozciąga się średnio na 210 – 220 dni⁶².

Dziedzictwem okresu polodowcowego jest współczesna roślinność niemal całego regionu legnickiego. Fauna i flora trzeciorzędu (około 70 – 100 milionów lat temu) zginęła w epoce lodowcowej. Wtedy pojawiła się roślinność zaliczana do typu tak zwanego zimnego stepu i tundry, która

---

⁶⁰ J. Biliński, Lubin i okolice. Informator, Wrocław 1976, s. 8.

⁶¹ S. Lencewicz, J. Kondracki, Geografia fizyczna Polski, s. 267.

⁶² B. Mikułowski, J. Stefaniak, Polkowice miasto i gmina, s. 3.

rozprzestrzeniła się w okresie lądolodu. Do dziś przetrwały tylko nieliczne szczątki gatunków tundrowatych. Wynikiem postlogacyjnych⁶³ migracji gatunków ze wschodu, z zachodu i z południa oraz wzmożonej ingerencji ludzkiej jest obecnie spotykana na tym terenie fauna i flora⁶⁴.

Polkowice od 1999 roku znajdują się w województwie dolnośląskim przy dwupasmowej drodze szybkiego ruchu Nr 3. Dzieli je odległość 120 kilometrów od Zgorzelca, 80 kilometrów od Wrocławia oraz 70 kilometrów od Zielonej Góry. Położenie na krajowych szlakach komunikacyjnych oraz szlakach łączących Polskę z zachodnimi sąsiadami, powoduje, że Polkowice są atrakcyjnym miejscem dla krajowych i zagranicznych inwestorów⁶⁵. Dzięki usytuowaniu na terenie gminy Spółki KGHM „Polska Miedź” S.A., gmina Polkowice jest jedną z najbogatszych w Polsce. Zatrudnienie mieszkańcom Polkowic (ponad 22000 osób w 2009 roku) dają również fabryki i zakłady umieszczone w podstrefie Legnickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Utworzyła ją w 1997 roku Rada Ministrów⁶⁶, celem przyciągnięcia kapitału zagranicznego. Pierwszym „pracodawcą” w polkowickiej podstrefie była fabryka silników Volkswagena⁶⁷. W roku 2015 dwie polkowickie podstrefy skupiały sześć dużych przedsiębiorstw, które zatrudniały 5 100 osób (Royal Europa Sp. z o.o. – 140 pracowników, Volkswagen Motor Polska Sp. z o.o. – 1174 pracowników, Sitech Sp. z o.o. – 1687 pracowników, CCC Factory Sp. z o.o. – 793 pracowników, Sanden Manufacturing Poland Sp. z o.o. – 632 pracowników, Mine Master Sp z o.o. – 674 pracowników)⁶⁸.

---

⁶³ Geologiczny okres występujący po okresie lodowcowym, tak zwany okres polodowcowy [w:] Słownik encyklopedyczny. Geografia pod red W. Głucha, Wrocław 1998, s. 563.

⁶⁴ S. Lencewicz, J. Kondracki, Geografia fizyczna Polski, s. 269.
Słownik encyklopedyczny. Geografia, s. 422.

⁶⁵ Polkowice – Poland '95. Informator Urzędu Gminy, Polkowice 1995, s. 24.

⁶⁶ http://www.gim1polkowice.wroc.pl/geo-przewodnik/informacje_ogolne.html, [dostęp 06.06.2014].

⁶⁷ Ł. Kamiński, M. Ruchniewicz, J. Tyszkiewicz, Dolny Śląsk w latach 1945 – 2010 [w:] Dolny Śląsk. Monografia historyczna, pod red. W. Wrzesińskiego, Wrocław 2009, s. 766.

⁶⁸ <http://lsse.eu/podstrefy/polkowice/>, [dostęp 04.01.2015].

§ 2. POLKOWICE W OKRESIE ŚREDNIOWIECZA

I REFORMACJI LUTERSKIEJ

Ze sprawami duchowymi zawsze łączyły się też sprawy gospodarczo – polityczne. Już książę Mieszko I (†992) dostrzegł korzyści, jakie niesie za sobą przynależność do łacińskiego kręgu kultury chrześcijańskiej – opieka cesarza i papieża, wspieranie władzy państwowej przez Kościół czy integracja mieszkańców wokół jednej religii. Dziedzictwo kultury słowiańskiej oraz wierzenia w pogańskie bóstwa nie były odpowiednie do ówczesnych norm.

W 966 roku książę Mieszko a z nim cały jego kraj przyjął chrzest. W marcu 1000 roku do Polski przybyli niemiecki cesarz Otton III oraz legat papieski kardynał Robert. Na zjeździe w Gnieźnie ustanowili oni polską organizację kościelną – arcybiskupstwo w Gnieźnie oraz biskupstwa sufragalne w Krakowie, Kołobrzegu i we Wrocławiu⁶⁹. Polkowice znalazły się na terenie biskupstwa wrocławskiego.

Przez chrzest Polska została włączona do wspólnoty krajów zachodniej Europy oraz do kultury i cywilizacji łacińskiej⁷⁰. Religia chrześcijańska już od dwóch tysięcy lat kształtuje kulturę europejską, a od początku czasów nowożytnych także kulturę Ameryki i Australii oraz częściowo również Azji. Polska od X wieku obficie czerpała z bogatego skarbcza kultury

---

⁶⁹ J. Strzelczyk, Zjazd gnieźnieński, Poznań, 2000, s. 6.

⁷⁰ T. Silnicki, Początki organizacji Kościoła w Polsce za Mieszka I i Bolesława Chrobrego [w:] Początki państwa polskiego. Księga Tysiąclecia pod red K. Tymienieckiego, G. Labudy, H. Łowińskiego, t. I. Organizacja polityczna, Poznań 1962, s. 319.

chrześcijańskiego Zachodu, ale z czasem również ten skarbiec wydatnie wzbogaciła⁷¹.

Przez przyjęcie chrześcijaństwa Polska nie stała się zjawiskiem przemijającym jak Państwo Wielkomorawskie, które upadło na początku X wieku czy Związek Wielecki. Przyjęcie chrześcijaństwa przez księcia Mieszka I na etapie kształtowania się polskiego narodu, było aktem jego wielkiej inteligencji politycznej, ale także i koniecznością. Księżę przyjął chrzest nie tylko z czysto politycznego wyrachowania, ale był przekonany o trafności swej decyzji, gdyż głęboko uwierzył w Chrystusa. Przyjęcie chrztu przez księcia Mieszka I było procesem dość trudnym i skomplikowanym. Zaszczepienie nowej wiary i chrześcijańskiej moralności odbywało się powoli i nie bez oporu⁷².

Kronikarskie zapisy, starodruki i dokumenty są świadectwem wyznawanej przez ludzi wiary w Boga i przywiązania do Kościoła na przestrzeni wieków. Kroniki parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach opisują religijność mieszkańców tego miasta.

Parafia zajmuje wyjątkową rolę w życiu Kościoła, gdyż jest miejscem, w którym pod kierownictwem prezbitera i w ścisłym związku z biskupem diecezjalnym realizuje się wspólnota ludzi wierzących w Jezusa Chrystusa przez przepowiadanie Słowa Bożego, życie wiarą, w miłości braterskiej, a w szczególności przez sprawowanie Eucharystii i nabożeństwa paraliturgiczne.

Parafia jest częścią diecezji, która jest Kościołem partykularnym i przez nią pozostaje we wspólnocie z Kościołem powszechnym. Poprzez płaszczyzny teologiczne i organizacyjne parafia podlega diecezji.

---

⁷¹ J. Swastek, Początki chrześcijaństwa w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem Śląska, „Wrocławski Przegląd Teologiczny”, 1(2000), s. 23.

⁷² Tamże, s. 24.

Przez parafię wierni poznają, czym w swej istocie jest Kościół powszechny. Uchwalona w czasie obrad II Soboru Watykańskiego (lata 1962 – 1965) konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium” dopuszcza, aby parafia mogła „być nazwana Kościołem lokalnym („Lumen gentium”, nr 26). Można też parafię nazywać – w oparciu o naukę św. Pawła Apostoła – „Kościołem Bożym” (I List do Koryntian, I, 2; II List do Koryntian I, 1 nn, konstytucja „Lumen gentium”, nr 28). Parafia jest więc podstawową komórką, częścią diecezji, czyli Kościoła partykularnego. Jak biskupi „pasą owce pod władzą najwyższego pasterza, to jest papieża, tak prezbiterzy uświęcają wiernych powierzonych ich pieczy pod władzą biskupa”⁷³.

Spoglądając na życie i religijność mieszkańców Polkowic, należy zauważyć także inne miejscowości tworzące dziś dekanat czy gminę Polkowice. Przez wieki to samo miasto Polkowice stanowiło centrum życia religijnego dla mieszkańców ościennych miast i wsi. Także współcześnie Polkowice jako stolica dekanatu nadają kształt i kierunek życiu duchowemu wiernych.

Analizując dokumenty zgromadzone w parafiach dekanatu polkowickiego oraz Kurii Metropolitalnej we Wrocławiu i Kurii Biskupiej w Legnicy, można dokonać ogólnej charakterystyki życia religijnego wiernych dekanatu Polkowice.

W X wieku Śląsk zamieszkiwały plemiona słowiańskie – Gołęczyce, Opolanie, Ślężanie, Bobrzanie i Dziadoszanie. Ci ostatni zamieszkiwali tereny dzisiejszego Głogowa i okolic⁷⁴.

Historia Polkowic jest ściśle powiązana z rozwojem kultury i cywilizacji Śląska. Wykopaliska dowodzą, iż najstarsze zbadane ślady cywilizacji będącej na terenie Śląska sięgają wstecz około

---

⁷³ J. Swastek, *Życie religijne wiernych*, s. 1.

⁷⁴ <http://www.wladczy.myslenice.net.pl/Slask/zalaczniki/Slask.htm>, [dostęp 09.04.2013].

300 000 – 250 000 lat. Potwierdzają to krzemienne prymitywne narzędzia, które mógł wykonać homo erectus⁷⁵. Znaleźiska te odkryto w okolicach Konradówki koło Złotoryi (około 50 kilometrów od Polkowic), a także w okolicach Trzebnicy (około 80 kilometrów od Polkowic).

Następne znaleźiska sprzed 50 000 lat potwierdzają funkcjonowanie na terenach Śląska homo neanderthalensis⁷⁶. Niemieccy archeolodzy odkryli w 1933 roku w Małomicach (odległość około 55 kilometrów od Polkowic) relikty kultury schyłku paleolitu – sprzed 10 000 lat, którymi były prymitywne narzędzia wykonane z krzemienia. W okolicach Baraszowa (oddalonego od Polkowic o około 60 kilometrów) znaleziono zawieszkę miedzianą zaliczaną do kultury łądzielskiej (około 4000 – 1700 lat przed Chrystusem)⁷⁷.

Dane archeologiczne świadczą o ciągłości zaludnienia ziemi śląskiej przynajmniej od 10 000 lat. Klarowniej jednak prezentuje się dopiero tworzona przez indoeuropejski lud Wenedów (lub Wenetów) epoka tak zwanej kultury łużyckiej (1300 – 400 lat przed Chrystusem). Jej załamanie nastąpiło w V wieku przed Chrystusem. Migracja i zmniejszenie się populacji oraz upadek grodów można łączyć z ludami celtyckimi, które podbijały Śląsk i osiedliły się tu oraz egzystowały w latach 400 przed Chrystusem do 25 po Chrystusie. Celtowie, prócz ubogacenia wierzeń religijnych ludów, pozostawili także szereg osiągnięć ówczesnej techniki oraz różnorodnych umiejętności, np. wyrób żelaza i żelaznych narzędzi, koła garncarskie, żarna obrotowe⁷⁸.

---

⁷⁵ homo erectus – pitekanthrop, czyli człowiek żyjący właśnie w tamtych czasach przybyły na te tereny. Zob. <http://odkrywcy.pl/kat,111404,title,Homo-erectus-dokonal-wielkiego-skoku-technologicznego,wid,13761020;wiadomosc.html>, [dostęp 23.08.2014].

⁷⁶ homo neanderthalensis – człowiek żyjący w koczujących 20 – 30 osobowych grupach; okres tak zwanego dolnego paleolitu – do około 100 000 lat przed Chrystusem. Zob. <http://odkrywcy.pl/query,homo%20neandertalensis,szukaj.html>, [dostęp 23.08.2014].

⁷⁷ C. Starnicki, S. Tokarczuk, Na przestrzeni lat. Monografia gminy wiejskiej Lubin, Lubin 1995, s. 7.

H. Samsonowicz, Historia Polski do roku 1795, Warszawa 1985, s. 8.

⁷⁸ Tamże, s. 10 i następne.

Polkowicki historyk Mirosław Zaguła twierdzi, iż ślady obecności i działalności człowieka na terenie obecnej gminy Polkowice sięgają V wieku przed Chrystusem. Czasami przypadkowo odkrywane wyroby z brązu (charakterystyczne dla kultury łużyckiej) dowodzą, że prawdopodobnie już około 2 500 lat temu ludzie mieszkali na obecnym terenie Polkowic Nowych, dawniej Polkowic Dolnych⁷⁹.

Losy ziemi polkowickiej od wczesnego średniowiecza były związane z losami politycznymi całego Śląska, a szczególnie z dziejami utworzonego w połowie XIII w. Księstwa Głogowskiego. Pierwsze zapiski, o których mówi Kronika Polkowic, wspominają założoną około 1180 – 1200 roku przez księcia Bolesława Wysokiego osadę Bolkowice (Bolkwitz). Książę Bolesław Wysoki wybudował w Bolkowicach domek myśliwski zwany Bolkowicami oraz dworek, przy którym zaczęto stawiać wiele przybudówek. W ten sposób doszło do powstania wioski Polkowice. Świadczą o tym nazwy Wioska Górna i Dolna (Ober i Nider – dorf)⁸⁰. Nazwa osady Polkowice ulegała na przestrzeni dziejów zmianom i modyfikacjom: Bolkewice, Pulkowice, Polkowice, by dostosować się do wymowy niemieckiej poprzez formę Bolckowitz i ostatecznie Polkwitz. W 1475 roku w łacińskich statutach „Statuta Synodalia Episcoporum Wratislaviensium” miejscowość ta była wymieniona w formie Polkewicze oraz Polkowice⁸¹.

Profesor Stanisław Rospond twierdzi, iż nazwa miejscowości powstała z prasłowiańskiego określenia śródleśnego pustkowie – pol, polje lub połek. Idąc tym tokiem rozumowania, mieszkańcy opisywanej osady mogliby się nazywać Polk lub Połek, a sama miejscowość – zgodnie z patronimiczną zasadą tworzenia nazw od imion – Polkowicz⁸².

---

⁷⁹ M. Zaguła, Polkowice i okolice – rys historyczny, cz. I, „Gazeta Polkowicka” 15(1994), s. 11.

⁸⁰ Urząd Miasta Polkowice. Kronika miasta Polkowice, s. 7.

⁸¹ Franz Xaver Seppelt, Die Breslauer Diözesansynode vom Jahre 1446, Breslau 1912, s. 19 i 97.
– tekst łaciński statutow w wersji zdigitalizowanej.

⁸² M. Zaguła, Polkowice i okolice, s. 11.

W źródłach historycznych Polkowice określane są jako: Polkowicz (1291 rok), Polkowitz (około 1300 rok), Polkewitz (1335 rok), Polkewicz (lata 1353 – 1366), Pulkowicz (1376 rok), Pulkewicz (1394 rok), Polkwicz (1406 rok), Polkwitz (od 1481 roku). W czasach III Rzeszy Niemieckiej (1933 – 1945) słowiańskie brzmienie nazwy miasta zmieniono na Heerwegen – od nazwy drogi wojskowej biegnącej przez miasto zwanej po niemiecku Heerstraße (nazwa funkcjonowała w latach 1937 – 1945). Tuż po II wojnie światowej miejscowość tę nazwano Bolkowice, a w 1946 roku przemianowano ją na Polkowice⁸³.

Powstanie osady zwanej dziś Polkowicami datuje się na XIII wiek. Przełom XII i XIII wieku to czas wielkiej kolonizacji⁸⁴. Gospodarni książęta oraz biskupi i opaci wielkich klasztorów śląskich poszukiwali i werbowali Flamandów i Walonów oraz kolonistów z krajów niemieckich do osiedlenia się na Śląsku. Flamandowie, Walonowie i Niemcy liczyli na dobre warunki zagospodarowania i osiedlania się na Śląsku oraz na stałe zwolnienie od ciężarów książęcego prawa polskiego, a także od wszelkich obciążeń w pierwszym okresie osiedlania się. Dobrą zachętą dla nich była też danina pieniężna w formie ryczałtu w określonej wysokości, a także dziedziczenie ziemi oraz własne sądownictwo (sołtys i wiejska ława sądowa)⁸⁵. Te elementy składały się na tak zwaną kolonizację na prawie niemieckim⁸⁶.

---

⁸³ Tamże, s. 12.

⁸⁴ Jej przyczyną był gwałtowny rozwój gospodarczy śląskiej ziemi, która na przełomie XII i XIII wieku odgrywała szczególną rolę w europejskiej gospodarce. Pierwszy raz w historii był to obszar, który zaspokajał potrzeby krajów ościennych. Ówczesne zmiany polityczne utworzyły z obszarów polskich księstw wygodny pomost, który połączył rozległe obszary mongolskiego imperium z zachodnią Europą. Najlepiej jednak uwagę Zachodu przykuwała ziemia, która z dnia na dzień była coraz cenniejsza i pozwalała zubożałym grupom ludzi znajdować dogodne warunki życia. Zob. M. Zaguła, Polkowice i okolice, s. 14.

⁸⁵ H. Samsonowicz, Narodziny państwa i narodu [w:] Polska – losy Państwa i narodu pod red. M. Grabowskiego, Warszawa 1992, s. 70 i n. Urząd Miasta Polkowice. Kronika miasta Polkowice, s. 3.

⁸⁶ Do połowy XIV w. na Śląsk przybyło około 150 000 – 180 000 osadników (najwięcej w latach 1240 – 1270), co spowodowało, że zwiększyła się liczba miejscowości na Śląsku z około 2 000 (początek XIII wieku) do około 4 500 (XIV w.) – w tym 130 miast. H. Samsonowicz, Narodziny państwa i narodu, s. 56.

Niemieckie kroniki miejskie z przełomu XVIII i XIX w. informują, iż książę legnicko-głogowski⁸⁷ Konrad I (1228 – 1274) przyznał w 1265 roku Polkowicom (pierwotnie osadzie targowej) prawa miejskie. Wówczas określono czynności i przywileje wójta oraz uprawnienia dla miasta. Najpierw wójtostwo w Polkowicach było dziedziczne. Prawo dziedziczenia wójtostwa miasto wykupiło w 1407 roku. Miejscowemu Kościołowi przyznano 2,5 włóki ziemi uprawnej, to jest około 45 hektarów⁸⁸.

Nadanie Polkowicom praw miejskich przyczyniło się do wzrostu liczby mieszkańców tej miejscowości oraz wzrostu jej pozycji społeczno-ekonomicznej. Do podniesienia zamożności Polkowic w dużym stopniu przyczyniło się także ich położenie, gdyż Polkowice znajdują się przy bardzo ważnym szlaku handlu solą. W rynku na Placu Solnym (obecnie Plac Piastów) odbywały się w średniowieczu targi soli⁸⁹.

Niemiecka kronika miasta podaje, że lokacyjny dokument Polkowic⁹⁰ zaginął podczas wojny trzydziestoletniej (1618 – 1648). W kronice tej był zapis, iż w 1291 roku Polkowice otrzymały herb⁹¹.

---

⁸⁷ Księstwo legnicko-głogowskie powstało w 1251 roku. Za: <http://www.gfh.glogow.pl/wiewtopic.php?p=5726>, [dostęp 12.08.2014].

⁸⁸ H. Samsonowicz, *Narodziny państwa i narodu*, s. 72.

⁸⁹ J. Michalski, *Zakłady Górnicze Polkowice 1962 – 1972*, Polkowice 1992, s. 11.

⁹⁰ Lokacja – w dawnej Polsce od XIII w. oznaczała zakładanie wsi lub miast na monarszym przywileju; połączone ono było z określeniem stosownych praw i obowiązków mieszkańców. W akcie lokacyjnym często znajdował się zapis dotyczący przywilejów handlowych, prawa do jarmarku lub tygodniowego targu oraz do różnych form produkcji przemysłowej. H. Samsonowicz, *Narodziny państwa i narodu*, s. 73.

⁹¹ http://www.wiw.pl/geografia/miasta/termin.asp?et=m_00550, [dostęp 08.11.2011].

Fot. 1.2.1. Herb Polkowic z 1291 roku⁹²

Fot.1.2.2. Budynek – Herb Polkowic, 2013 rok

Siedziba Związku Gmin Zagłębia Miedziowego w Polkowicach (fot. autor pracy)

⁹² [http://www.gim1polkowice.wroc.pl/polkowice/jaros%C5%82aw_partyka_1i/\(history\).html](http://www.gim1polkowice.wroc.pl/polkowice/jaros%C5%82aw_partyka_1i/(history).html), [dostęp 09.06.2014].

Z końca XIII wieku pochodzi pierwsza wzmianka o Polkowicach jako mieście *civitas*⁹³ z dziedzicznym wójtem Teodorem z Gaworzyc. Lokacji miasta dokonano przed 1291 rokiem, prawdopodobnie w roku 1265. Nazwa Polkowice przyjęła się w powszechnym użyciu około 1580 roku⁹⁴.

Po śmierci Henryka III Głogowskiego (†1309) Polkowice przeszły na własność jego syna Przemka. Od 1331 roku stały się własnością księcia Jana Ścinawskiego.

Na mocy testamentu polskiego władcy księcia Bolesława Krzywoustego (†1138) Śląsk stał się dzielnicą jego syna księcia Władysława II (†1201) a następnie jego synów. Dali oni początek dwom liniom Piastów śląskich: wrocławskiej i opolsko-raciborskiej. Fakt ten zadecydował w dużym stopniu o wyodrębnieniu się Śląska Dolnego i Górnego w XIII wieku⁹⁵. Książęta Henryk Brodaty (†1238) i Henryk II Pobożny (†1241) oraz jego wnuk Henryk IV Probus (†1290) podjęli próby zjednoczenia rozbitych na dzielnice ziem polskich, ale nie przyniosły one sukcesów⁹⁶. Dnia 24 sierpnia 1335 roku posłowie króla polskiego Kazimierza Wielkiego (†1370) podpisali w Trenczynie akt z królem czeskim Janem Luksemburskim, na mocy którego Polska zrzekła się politycznych praw do księstw śląskich, a król Jan Luksemburski zrezygnował z pretensji do polskiej korony. Dnia 07 kwietnia 1348 roku na mocy traktatu namysłowskiego całe terytorium Śląska zostało wcielone do korony św. Wacława. Nie udało się jednak władcom Czech podporządkować diecezji wrocławskiej do świeżo utworzonej w 1344 roku metropolii praskiej⁹⁷.

---

⁹³ Terminem „*civitas*” w średniowieczu określano skupisko ludności nie zajmującej się rolnictwem. M Zaguła, Polkowice i okolice, s. 10.

⁹⁴ Tamże, s. 11.

⁹⁵ <http://www.wodip.opole.pl/opolszczyzna/gminy/brzeg/g3brzeg/piastowie/wykaz.htm>, [dostęp 05.05.2014].

⁹⁶ <http://www.wiw.pl/historia/historiapolski/p3.asp>, [dostęp 08.02.2014].

⁹⁷ J. Swastek, Życie religijne wiernych, s. 3.

Od traktatu namysłowskiego zawartego w 1348 roku, aż do roku 1526 Polkowice znajdowały się w granicach Czech. Od 1526 roku do 1742 roku podlegały austriackim Habsburgom. W latach 1742 – 1870 znajdowały się w granicach Prus. Od roku 1871 do 1918 roku znajdowały się w granicach cesarstwa niemieckiego. Od końca I wojny światowej do 1933 roku należały do Republiki Weimarskiej, a w latach 1933 – 1945 znajdowały się w granicach III Rzeszy Niemieckiej. Po zakończeniu II wojny światowej Polska odzyskała ziemie piastowskie. Po 1945 roku około 80% ziem śląskich znalazło się w granicach państwa polskiego, a 20% w granicach Czechosłowacji i Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

Pod względem administracji kościelnej Polkowice formalnie należały do roku 1821, to jest do wydania przez papieża Piusa VII bulli „De salute animarum”, do diecezji wrocławskiej i metropolii gnieźnieńskiej⁹⁸.

W latach 1821 – 1930 diecezja wrocławska podlegała bezpośrednio Stolicy Apostolskiej. Na mocy wyżej wspomnianej bulli papieża Piusa VII z 1821 roku, biskup wrocławski otrzymał jurysdykcję nad rozległymi terenami Brandenburgii, Meklemburgii i Pomorza Zachodniego oraz nad częścią Górnych Łużyc z Lubaniem na czele⁹⁹.

Dnia 13 sierpnia 1930 roku Polkowice znalazły się w granicach archidiecezji wrocławskiej. Papież Pius XI podniósł bowiem w 1930 roku diecezję wrocławską do rangi arcybiskupstwa i metropolii. Nowoerygowanej metropolii wrocławskiej zostały podporządkowane biskupstwa: berlińskie, warmińskie oraz wolna prałatura pilska¹⁰⁰.

Dzieje ludności zamieszkującej teren dekanatu polkowickiego w latach 1945 – 2010 należy rozpatrywać także przez pryzmat akcji przesiedleńczej, która odbyła się po II wojnie światowej (1939 – 1945), gdy ustanowiono

---

⁹⁸ <http://polmap.pdg.pl/poczet.html>, [06.11.2013].

⁹⁹ J. Swastek, *Życie religijne wiernych*, s. 3.

¹⁰⁰ Tamże, s. 4.

nowe granice Polski. Wówczas na ziemiach przyłączonych do Polski nastąpiła wymiana ludności. Doszło do niej w wyniku spotkania przywódców koalicji antyhitlerowskiej (tak zwanej Wielkiej Trójki) – prezydenta Stanów Zjednoczonych Franklina Delano Roosevelta, premiera Wielkiej Brytanii Winstona Churchilla i przywódcy Związku Sowieckiego Józefa Stalina w Teheranie (28 listopada – 01 grudnia 1943 roku) oraz przez tak zwaną *umowę jaltańską*, zawartą przez „Wielką Trójkę” podczas spotkania na Krymie w dniach 04 – 11 lutego 1945 roku, a także *umowę poczdamską* (17 lipca – 02 sierpnia 1945 roku)¹⁰¹.

Wobec „nowej rzeczywistości” i nowych granic polskie władze państwowe opowiedziały się za wysiedleniem niemieckiej ludności z ziem odzyskanych przez Polskę. Wówczas nie budziło to żadnych kontrowersji. Jedyną trudnością mógł być zakres przedsięwzięcia, które obejmowało wiele osób. Od października 1945 roku akcja wysiedleńcza przybrała formy zorganizowane¹⁰². Rozpoczęto od wyodrębnienia „kategorii osób”, które – choć wcześniej posiadały niemieckie obywatelstwo – miały prawo identyfikowania się z ludnością polską. Dla tej grupy przewidziano „weryfikację narodowościową”, dzięki której Polska otrzymała możliwość pozyskania wielu nowych obywateli. Podczas działań wojennych wielu ludzi wpisywało się na niemiecką listę narodowościową. Takie osoby musiały przejść „rehabilitację”¹⁰³. Miało to na celu ukaranie tych, którzy odstąpili od polskiej narodowości oraz pozbycie się z Polski osób mało wiarygodnych, gdyż tożsamość narodowa niektórych osób – zwłaszcza z tak zwanego pogranicza – była bardzo dyskusyjna¹⁰⁴. Ludność pogranicza w różny sposób odczuwała związek z polskością, a także niemieckością. Zwykle nazywano ją

---

¹⁰¹ A. Klafkowski, *Umowa poczdamska z dnia 02.08.1945 r.*, Warszawa 1960, s. 344.

¹⁰² S. Wójcik, *Katechizacja w warunkach systemu totalitarnego*, Wrocław 1995, s. 22.

¹⁰³ P. Kacprzak, *Weryfikacja narodowa ludności rodzimej i rehabilitacja tzw. „volksdeutschów” w latach 1945 – 1949* [w:] „Czasopismo Prawno-Historyczne” pod red. H. Olszewskiego, t. LXIII, zeszyt 2, Poznań 2011, s. 150.

¹⁰⁴ Z. Mach, *Niechciane miasta. Migracja i tożsamość społeczna*, Kraków 1998, s. 45 i 57.

ludnością autochtoniczną¹⁰⁵ lub rodzimą. Polskie opracowania nieprecyzyjnie podają liczbę takich osób¹⁰⁶.

Pod koniec II wojny światowej ludność autochtoniczną zwykle traktowano jak większość Niemców. Wówczas część z nich wyjechała wraz z ewakuującą się ludnością niemiecką, a wielu opuściło tereny Polski z tak zwanymi falami ucieczek. Przechodząca przez Polskę Armia Czerwona traktowała „ludność rodzimą” jak Niemców, nierzadko rabując, gwałcąc i mordując autochtonów¹⁰⁷.

Dnia 13 listopada 1945 roku utworzono w Warszawie Ministerstwo Ziem Odzyskanych. Wydało ono postanowienie, w którym stwierdziło, iż ludność rodzima nie mogła być automatycznie uznawana za część społeczeństwa polskiego. Powodem takiej oceny był fakt, iż ludność rodzima przez wieki była poddawana germanizacji. Wątpliwości dotyczące wpisywania obywateli na listę autochtonów rozstrzygały postępowania weryfikacyjne. One podczas akcji wysiedleńczej stanowiły także instrument segregacji – Niemców należało wysiedlić, a autochtonów po repolonizacji włączyć do narodu polskiego. Dokonywano tego pod hasłem: „Nie chcemy ani jednego Niemca, nie oddamy ani jednej duszy polskiej”¹⁰⁸.

Nie było sprecyzowanych kryteriów weryfikacji. Jej przebieg w dużym stopniu zależał od decyzji władz lokalnych. Najsprawniej postępowanie weryfikacyjne przebiegało na Śląsku¹⁰⁹. Do końca 1945 roku objęto nim większość Ślązaków; zakończono je w 1946 roku. Pozostałe obszary Polski musiały na taką kontrolę ludności poczekać jeszcze kilka lat.

---

¹⁰⁵ Autochton – mieszkaniec pogranicza polsko-niemieckiego, były obywatel III Rzeszy deklarujący polskie pochodzenie. A. Sakson, *Mazurzy – społeczność pogranicza*, Poznań 1990, s. 86.

¹⁰⁶ 1 300 000 osób – J. Korbel, *Polska ludność rodzima. Migracje w przeszłości i w perspektywie – analiza uwarunkowań*, Opole 1986, s. 29. 1 380 000 osób – J. Misztal, *Weryfikacja narodowościowa na ziemiach odzyskanych*, Warszawa 1990, s. 82.

¹⁰⁷ C. Osękowski, *Spółczesność Polski Zachodniej i Północnej w latach 1946-1956. Procesy integracji i dezintegracji*, Zielona Góra 1994, s. 83.

¹⁰⁸ Z. Mach, *Niechciane miasta*, s. 58.

¹⁰⁹ E. Kaszuba, *Odbudowa i utrwalenie władzy [w:] Historia Śląska pod red. M. Czaplńskiego, E. Kaszuby, G. Wąsa*, Wrocław 2002, s. 459.

Najdłużej czekali mieszkańcy ówczesnego województwa olsztyńskiego. Łącznie obywatelstwo polskie otrzymało 1 mln 30 tys. osób¹¹⁰.

W odniesieniu do Pomorza, Dolnego Śląska i ziemi lubuskiej problem ludności rodzimej występował w niewielkim natężeniu¹¹¹.

Po zakończeniu II wojny światowej liczbę osób pochodzenia polskiego, które zamieszkały na Dolnym Śląsku, oszacowano na 30 – 40 tysięcy. Ustalenie stanu ludności nieudolnie prowadzono od 1946 roku. Do końca 1946 roku wpłynęło 16 416 wniosków weryfikacyjnych¹¹².

---

¹¹⁰ M. Jaworski, Na piastowskim szlaku. Działalność Ministerstwa Ziem Odzyskanych w latach 1945-1948, Warszawa 1973, s.183 – 186.

¹¹¹ P. Kacprzak, Weryfikacja narodowa ludności rodzimej, s. 153.

¹¹² W. Borodziej, Niemcy w Polsce 1945-1950, Warszawa 2000, s. 258-261.

**§ 3. ŻYCIE RELIGIJNE WIERNYCH KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO
W PARAFII POLKOWICKIEJ PO WYSTĄPIENIU MARCINA LUTRA
W DNIU 31 PAŹDZIERNIKA 1517 ROKU**

Parafia, która jest podstawową komórką działającą w Kościele, dostarcza naocznego przykładu apostołstwa wspólnotowego, gromadząc w jedno wszelkie występujące w jej obrębie różnorakie właściwości ludzkie i wszczepia je w powszechność Kościoła¹¹³.

Każdy człowiek wierzący powołany jest do prowadzenia apostołskiej działalności w różnych warunkach swego życia. Człowiek jednak nie jest samotną wyspą, ale jest istotą społeczną. Przez Chrystusa, staje się jednym Ciałem Kościoła, w którym – wraz z innymi – dąży do zbawienia. Dlatego też wierni powinni sprawować swoje posłannictwo w jedności, pod kierunkiem kapłana, który dany jest im jako pasterz. On dany jest wierzącym jako przewodnik społeczności rodzinnych, parafialnych czy diecezjalnych, które same w sobie wyrażają wspólnotowy charakter apostołstwa oraz w wolnych stowarzyszeniach, zrzeszeniach czy organizacjach, które wierzący wśród siebie zorganizują¹¹⁴.

Źródłem i szczytem każdej wspólnoty parafialnej jest Eucharystia. To ona buduje Kościół. To w niej rozpoczynają się wszelkie

---

¹¹³ Dekret o apostołstwie świeckich, „Apostolicam actuositatem”, nr 10. II Sobór Watykański [w:] Konstytucje. Dekrety. Deklaracje pod red M. Przybył, Poznań 2002, s. 377 – 401.

¹¹⁴ Tamże, nr 18.

działania i ku niej zmiierzają wszystkie cele¹¹⁵. Miejscem zaś szczególnej obecności oraz jedności Boga i Kościoła (wspólnoty ludzi wierzących) jest świątynia.

Życie średniowiecznego człowieka pozostawało pod przemożnym wpływem Kościoła. Dzwony kościelne wyznaczały pory dnia i modlitwy (zanim w XIV w. pojawiły się pierwsze mechaniczne zegary). Także kalendarz dostosowany był do potrzeb Kościoła. Rok kościelny oparty był na tablicach paschalnych wyznaczających ruchome daty świąt wielkanocnych. Ośrodkiem tygodnia była niedziela, a według brewiarza każdy dzień dzielono na godziny kanoniczne: laudesy, pryma, tercja, seksta, nona, nieszpory i kompleta.

W początkach chrześcijaństwa na ziemiach polskich budowano kościoły o małych rozmiarach (do 100 metrów kwadratowych) i mogły one pomieścić do 200 osób. Część tych kościołów budowano z kamienia. Kościoły i wspólnoty kościelne zakładano zwykle w głównych grodach państwa w tak zwanych palatiach – miejscach przeznaczonych na mieszkanie dla władcy. Spełniały one funkcje sakralne dla ścisłego kręgu dworzan. Chryścianizacja Polski początkowo nie obejmowała szerokich warstw ludności zwłaszcza wieśniaczej, gdyż dla niej budowano niewielkie drewniane świątynie. Budowle kamienne zarezerwowane były dla większych osiedli i grodów. W kryptach kościelnych, początkowo przeznaczonych na relikwie, z czasem zaczęto chować zmarłych książąt i fundatorów kościołów oraz opatów i zakonników¹¹⁶.

---

¹¹⁵ Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego pod red K. Dynarskiego, Poznań 2002, s. 31 i n.

¹¹⁶ W. Machnicki, Historia Polkowic, Polkowice 1998, s. 48.

W średniowieczu centrum życia religijnego polkowiczian stanowiła Msza święta odprawiana po łacinie, a kazania głoszone po polsku. Od czasów księcia Kazimierza Sprawiedliwego (†1194) pojawiły się w kościołach na terenie Śląska prymitywne organy.

Pierwsza wzmianka o polkowickim kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła pochodzi z dokumentu biskupstwa wrocławskiego datowanego na rok 1365/1366, zaś pierwsza informacja o polkowickiej parafii jest z 1376 roku. Pierwsza świątynia w Polkowicach została wzniesiona w XV wieku. Była to prowizoryczna drewniana świątynia, umiejscowiona w południowo-zachodnim narożniku miasta. W 1510 roku powiększono ją o kaplicę św. Anny¹¹⁷.

Świątynia ta kilkakrotnie ulegała pożarom. Do największych zniszczeń doszło podczas pożarów w 1554 i 1572 roku. Po licznych przebudowach kościoł w Polkowicach uzyskał ostateczny kształt w 1679 roku i wówczas do remontu użyto po raz pierwszy kamienia oraz cegły. Wieżę kościelną wybudowano w latach 1686 – 1690, o czym zaświadcza istniejąca nad drzwiami wejściowymi do wieży tablica z inskrypcją: „Dla chwały i glorii Boga, na cześć Chrystusa i Świętego Michała Archanioła. Anno Domini 1686, 1687, 1688, 1689, 1690”. Na dachu wieży umieszczono połączoną kulę i wiatrowskaz przedstawiający postać św. Michała Archanioła oraz krzyż¹¹⁸.

---

¹¹⁷ M. Przyłęcki, Zabytki powiatu lubińskiego, „Szkice legnickie” 8(1974), Wrocław 1974, s. 70 – 71.

¹¹⁸ Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

Fot. 1.3.1. Tablica upamiętniająca budowę wieży kościoła pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach w latach 1686 – 1690 (fot. autor pracy)

W czerwcu 1768 roku usunięto gontowy dach dzwonnicy i wymieniono na kryty dachówką¹¹⁹. Frontową partię świątyni utrzymaną w stylu renesansowym odnowiono w 1904 roku. Dźwiga ona na górnych narożnikach rozstawione urny. W niszy przedsionka umieszczono figurę św. Michała Archanioła. Na północnej ścianie kościoła i przy wejściu do wieży widoczne są rzeźby nagrobne¹²⁰.

¹¹⁹ W. Machnicki, *Historia Polkowic*, s. 60.

¹²⁰ J. Mandziuk, *Katalog ruchomych zabytków sztuki sakralnej w archidiecezji wrocławskiej*, t. I, Wrocław 1982, s. 215.

Z pisanych źródeł wynika, że za rządów księcia Henryka V Żelaznego (†1369) istniał w Polkowicach mały, drewniany kościół pod wezwaniem św. Michała Archanioła¹²¹. W późniejszych latach, ze względu na wciąż rosnącą liczbę mieszkańców, świątynię przebudowano i powiększono, używając do tego celu cegieł, kamieni z pobliskich pól oraz łąk. Kościół pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach służył też podróżującym, gdyż Polkowice były osadą leżącą na szlaku komunikacyjno-handlowym między Głogowem – grodem Dziadoszan a Legnicą – a grodem Trzebowian. Oprócz uprawy roli, mieszkańcy zajmowali się też handlem i obsługą karawan kupieckich.

Pierwszym znanym kapłanem posługującym w Polkowicach był ks. Johannes Pisetz. Pracował on dowodnie w Polkowicach w 1399 roku. W tym roku Polkowice były siedzibą archiprezbiteratu¹²² polkowickiego (dekanatu). Obejmował on wówczas swym zasięgiem terytorialnym piętnaście okolicznych wsi i wchodził w skład większego zasięgiem „zbioru archiprezbiteratów”, jakim był archidiakoniat głogowski powstały w 1228 roku. W diecezji istniały jeszcze trzy archidiakonaty: wrocławski i opolski (oba powstały w 1230 roku) oraz legnicki utworzony w 1262 roku¹²³.

Do archidiakonatu głogowskiego należało dziesięć archiprezbiteratów (dekanatów): Bolesławiec (26 parafii), Krosno nad Odrą (25 parafii), Kozuchów (27 parafii), Głogów (32 parafie), Zielona Góra (26 parafii), Góra Śląska (20 parafii), Polkowice (19 parafii), Żagań (29 parafii), Ścinawa (25 parafii) i Wołów (17 parafii)¹²⁴. Archiprezbiteraty nie miały

---

¹²¹ W drugiej połowie XIV wieku zbudowano w Polkowicach drewniany kościół parafialny, wzmiankowany w źródłach w 1336 roku. Nosił on patrocinium św. Michała Archanioła. J. Swastek, *Życie religijne wiernych*, s. 8.

¹²² Jednostka organizacyjna Kościoła katolickiego obejmująca od kilku do kilkunastu parafii z archiprezbiterem na czele. Za: http://pl.wikisource.org/wiki/Encyklopedia_Ko%C5%9Bcielna/Archiprezbi-terat, [dostęp 07.06.2014].

¹²³ Tamże.

¹²⁴ W. Urban, *Zarys dziejów diecezji wrocławskiej*, Wrocław 1962, s. 59.

nigdy stałych siedzib. Funkcje archiprezbiterów pełnili duchowni wyznaczeni przez biskupa wrocławskiego¹²⁵.

Każdy kapłan odprawiał w tym czasie co najmniej trzy msze w tygodniu. Tej praktyki trzymali się także księża w Polkowicach. Ze względu na dość znaczną odległość kościoła od niektórych miejscowości należących do polkowickiej parafii, powstała praktyka delegowania z każdej rodziny jednego dorosłego z tych miejscowości na Mszę świętą do kościoła w Polkowicach. Wydelegowany parafianin już dzień wcześniej wyruszał do polkowickiej świątyni. Nocował w Polkowicach, a następnie uczestniczył we Mszy świętej.

Małżeństwo w Kościele przed IV soborem laterańskim (1215 roku) było jeszcze prywatną uroczystością; sankcję zewnętrzną otrzymało dopiero na tym soborze. Od 1215 roku zawierano je w obecności proboszcza. Przyjmowanie Komunii świętej należało w XIII wieku do rzadkości. Przyjmowano ją najczęściej raz w roku z okazji spowiedzi wielkopostnej i udzielenia absencji zbiorowej. Powodem takiego stanu rzeczy była obawa wierzących przed niegodnym jej przyjęciem. Liczba świąt kościelnych w ciągu roku łącznie z niedzielami obejmowała wówczas około 140 dni. Od XV wieku do Komunii świętej przystępowały także dziesięcioletnie dzieci¹²⁶.

Od XIII wieku upowszechnił się w Kościele zwyczaj chrześcijańskiego pogrzebu. Polkowiczanie ciało nieboszczyka w dniu, w którym umarł, kładli na marach w domu, a jego głowę owijali całunem¹²⁷. Zmarły miał jednak odsłoniętą twarz. Dzień po jego zgonie kapłan odmawiał w jego domu egzekwie¹²⁸, a po ich odprawieniu do kościoła wyruszał kondukt żałobny.

---

¹²⁵ J. Mandziuk, Historia Kościoła katolickiego na Śląsku, t. I, s. 279.

¹²⁶ Tamże, s. 282.

¹²⁷ Rodzaj chusty, płótna pogrzebowego.

¹²⁸ Modlitwy w formie nabożeństwa.

W pochodzie szli zakapturzeni znajomi zmarłego¹²⁹, którzy trzymali w rękach zapalone świece. W kościele przekładano ciało do trumny, którą zamykano. Następnie odprawiano Mszę świętą, a po niej kondukt wyruszał na cmentarz. Gdy zmarły był ubogi, jego ciało wkładano do trumny wielokrotnego użytku. Na cmentarzu wyrzucano z trumny ciało zawinięte w całun do grobu. Ludzi majątnych chowano w trumnach często też pod posadzką kościoła. W okresie średniowiecza w Polkowicach takiej praktyki nie było¹³⁰.

Z kroniki miejskiej Polkowic dowiadujemy się, że w XIV wieku przy polkowickim kościele istniała szkoła parafialna. Lekcje odbywały się w domu zakrystianina naprzeciwko świątyni. Nauczano w niej pisania i czytania.

W XV wieku istniała w Polkowicach konfraternia kapłańska. Jej członkowie zbierali się cztery razy w roku w jednej z parafii dekanatu polkowickiego. W czasie posiedzeń konfraterni kapłańskiej omawiano sprawy organizacyjne i duszpasterskie. Głównym celem tej kapłańskiej wspólnoty była wymiana przemyśleń dotyczących zagadnień pastoralnych. Omawiano również sprawy związane z doksztalcaniem się, z chorobą księży należących do konfraterni oraz udział w pogrzebach zmarłych kapłanów¹³¹.

Dnia 16 marca 1457 roku wybuchł w Polkowicach groźny pożar. Zniszczył on niemal wszystkie zabudowania miejskie łącznie z kościołem i sakralną zabudową. Polkowiczanie zostali wówczas pozbawieni dachu nad głową i dorobku całego życia. Przez wiele lat z ogromnym poświęceniem odbudowywali miasto wraz świątynią. W odrestaurowaniu spalonego miasta

---

¹²⁹ W średniowieczu na znak żałoby czy uroczystości pogrzebowych zakrywano głowę czarnym kapturem.

¹³⁰ W. Machnicki, *Historia Polkowic*, s. 68.

¹³¹ K. Doła, *Dzieje Kościoła na Śląsku*, Opole 1996, s. 146 – 147.

zasłużyli się szczególnie mężczyźni zrzeszeni w Katolickim Stowarzyszeniu Czeladników, które istniało w Polkowicach do końca XIX wieku¹³².

Bolesnym wstrząsem dla całego Kościoła katolickiego była luterska reformacja, która rozbiła go i pozbawiła podstawowego znaku posłannictwa Bożego („...aby byli jedno, aby świat poznał, żeś Ty mnie posłał”)¹³³. Reformację należy rozpatrywać nie tylko w aspekcie religijnym, ale też w kontekście kończącego się średniowiecza, braku potrzebnych reform w Kościele *in capite et in membris* (*w głowie i w członkach*), ruchów społecznych, a szczególnie husytyzmu – zwłaszcza na terenach graniczących z Czechami. Marcin Luter na sejmie w Wormacji w 1521 roku oficjalnie zerwał z Kościołem katolickim, odrzucając autorytet Papieża i Kościoła. Na tym sejmie wypowiedział słowa: „Hier stand ich, ich kann nich anders” („Tu stoję i nie mogę inaczej”)¹³⁴. Luter i jego zwolennicy spośród sakramentów przyjęli tylko Chrzest i Eucharystię, zaś odrzucili kult Matki Bożej oraz świętych Pańskich.

Początki i rozwój reformacji na Śląsku to temat ciągle kontrowersyjny, gdyż piśmiennictwo protestanckie za punkty wyjścia brało oplakaną sytuację Kościoła instytucjonalnego i religijności katolickiej w XV wieku oraz zepsucie wśród duchowieństwa¹³⁵. Antyklerykalizm wrocławskiego środowiska wywoływały też wcześniejsze częste, gorszące spory w gronie kapituły oraz między biskupem Janem IV (†1506) a kapitułą; wówczas obie ze stron konfliktu kilkakrotnie zwracały się z prośbą o mediację do rady miejskiej¹³⁶. Słabością duszpasterstwa było jego zinstytucjonalizowanie, urządzenie i sprawowanie kultu publicznego na sposób służby społecznej, liturgia mszalna była spełnieniem *officium divinum*, „urzędu Bożego”.

---

¹³² M. Zaguła, Polkowice i okolice, s. 8. M.

¹³³ K. Dola, Studia nad początkami reformacji, s. 145.

¹³⁴ D. Dolański, Najspokojniejszy Kościół. Reformacja XVI wieku w Księstwie Głogowskim, Zielona Góra 1998, s. 5.

¹³⁵ K. Dola, Studia nad początkami reformacji, s. 146.

¹³⁶ Tamże, s. 147.

Słabością samej religijności było tak charakterystyczne dla pobożności średniowiecznej mnożenie praktyk religijnych wynikające z przeświadczenia, że wewnętrzna pobożność jest prawdziwa, gdy znajduje wyraz zewnętrzny w ofierze. Poza niedzielami było około 50 świąt, dzwony trzy razy dziennie wzywały do modlitwy, cechy miały charakter bractw religijnych, a Wrocław miał trzy kapituły – katedralną, św. Idziego i świętokrzyską. Z trudem to wszystko docierało to do ludzi¹³⁷, dlatego Marcin Luter zaprotestował. W 1517 roku skrytykował on między innymi praktykę udzielania odpustów w Kościele. W ten sposób rozpoczęła się „reformacja”. Była ona niemal entuzjastycznym ruchem religijno-polityczno-społecznym, który – według Marcina Lutra – miał na celu odnowę chrześcijaństwa. Miało jej towarzyszyć bardzo swobodne podejście do tekstów biblijnych oraz odczytywanie i rozumienie ich przez poszczególnych wiernych subiektywnie – tak, jak natchnął ich Duch Święty w trakcie pobożnego czytania.

Nauka Marcina Lutra o małżeństwie dała podstawę dzisiejszemu genderyzmowi, który zwalcza instytucję małżeństwa i upowszechnia demoralizację młodzieży od lat szkolnych oraz popularyzuje związki homoseksualne i lesbijskie¹³⁸.

Dzięki szlakowi komunikacyjnemu przebiegającemu przez Polkowice i licznym kontaktom handlowym, przepływ informacji z Niemiec był bardzo dobry, stąd ówczesni polkowiczanie znali sprawę Marcina Lutra i reformacji.

We Wrocławiu już w 1519 roku pojawiły się pisma na temat dysputy przeprowadzonej w Lipsku w dniach 27 czerwca – 16 lipca 1519 roku między Marcinem Lutrem a Janem Ekiem¹³⁹. Ksiądz dr Jan Eck naukę Marcina

---

¹³⁷ Tamże, s. 148.

¹³⁸ T. Guz, Antykatolicka koncepcja małżeństwa według Marcina Lutra, <http://www.naszdziennik.pl/mysl-112279.antykatolicka-koncepcja-malzenstwa-wedlug-marcina-lutra.html>, [dostęp 15.11.2011].

¹³⁹ Ks. dr Johann Eck (1486 – 1543), niemiecki teolog katolicki, działający w okresie reformacji. Od 1510 wykładał na uniwersytecie w Ingolstadt. Był on zdecydowanym przeciwnikiem Marcina Lutra. Za: http://portalwiedzy.onet.pl/25186,,,eck_johann_mayer,haslo.html, [dostęp 15.11.2011].

Lutra postawił na równi z nauką Jana Wiklefa¹⁴⁰ i Jana Husa¹⁴¹; Ich poglądy potępił Sobór w Konstancji (obradujący w latach 1414 – 1418). Wskazał też, że twierdzenia Marcina Lutra nie zmierzały do autentycznej reformy Kościoła, ale były atakiem na jego strukturę i doktrynę. Marcin Luter w dziele pod tytułem „Adversus antichristi bullam” następcę św. Piotra nazwał antychrystem. Dopuszczał nawet możliwość popełnienia grzechu przez Chrystusa (ks. prof. dr hab. Tadeusz Guz)¹⁴².

W 1523 roku odbyło się w kościele św. Marii Magdaleny we Wrocławiu pierwsze nabożeństwo luterzańskie. Przewodniczył mu pochodzący z Norymbergii ks. dr Jan Hess. W 1524 roku odbyła się w kościele pod wezwaniem św. Wacława, św. Stanisława, i św. Doroty we Wrocławiu dysputa między katolikami a zwolennikami Lutra. Dotyczyła ona przepowiadania Słowa Bożego, kapłaństwa i małżeństwa. Po tej dyspucie zaprowadzono w kościele św. Elżbiety we Wrocławiu nabożeństwa protestanckie. Sprawował je miejscowy proboszcz – Ambroży Moiban, który nie miał święceń kapłańskich. W 1525 roku ksiądz dr Jan Hess wstąpił w związek małżeński, a w 1526 roku związek zawarł również Ambroży Moiban. Po tych bolesnych wydarzeniach za nauką Marcina Lutra opowiedziało się niebawem dziesięć wrocławskich i jak dotąd katolickich parafii. W 1563 roku Rada Miejska we Wrocławiu opowiedziała się za luteranizmem i augsburskim wyznaniem wiary z 1530 roku. Na Dolnym Śląsku naukę Marcina Lutra upowszechniali jego studenci z Wittenbergi.

---

¹⁴⁰ Jan Wiklef (ok. 1330 – 1384), angielski teolog i reformator religijny. Początkowo proboszcz w kilku parafiach, od 1371 pozostawał w służbie księcia Walii. Od 1382 r. pełnił funkcję kierownika katedry teologii uniwersytetu w Oksfordzie. Za: http://portalwiedzy.onet.pl/59156,,,wiklef_john,haslo.html, [dostęp 15.11.2011].

¹⁴¹ Jan Hus (1369 – 1415), kaznodzieja, reformator religijny i bohater narodowy Czech, profesor Uniwersytetu Praskiego. Pod wpływem koncepcji filozoficzno-teologicznej Wiklefa krytykował w swych pismach i kazaniach Kościół katolicki i jego struktury organizacyjne. Za: http://portalwiedzy.onet.pl/30929,,,hus_jan,haslo.html, [dostęp 15.11.2011].

¹⁴² <https://purytani.wordpress.com/2010/06/02/marcin-luter-i-ks-prof-dr-hab-tadeusz-guz/>, [dostęp 19.10.2012].

Do rozwoju nauki Lutra przyczyniło się także upowszechnione jego dzieła. W połowie XVI wieku na dwanaście śląskich drukarni, jednaście było protestanckich. Ponadto naukę Lutra siłą narzucali sympatyzujący z Niemcami książęta i mieszczenie. Protestantyzm uchodził bowiem za niemiecką religię. Rozwój nauki Lutra ułatwiała także w dużym stopniu postawa niektórych biskupów wrocławskich z XVI wieku¹⁴³. W księstwach: wrocławskim, głogowskim, świdnicko-jaworskim tylko nieliczne miejscowości takie, jak Krzeszów, Grodowiec, Lubomierz, Nowogrodziec oparły się luteranckiej reformacji. Gorliwym krzewicielem nauki Marcina Lutra był książę legnicko-brzeski Fryderyk II (1480 – 1547). W 1521 roku do Żukowic, które znajdują się około 10 kilometrów od Polkowic (w stronę Głogowa), przybył uczeń Marcina Lutra – Filip Melancton (1497 – 1560), który zatrzymał się u właścicieli Żukowic, rodziny von Berge. Polkowice były jednym z ważnych ośrodków luteranckiej reformacji w księstwie głogowskim. W 1549 roku jeden kapłan katolicki musiał obsługiwać na Śląsku około 50 kościołów¹⁴⁴.

Około 1580 roku aż 1222 parafie w diecezji wrocławskiej (na około 1400 istniejących) znalazły się pod jurysdykcją protestantów. Przy Kościele katolickim pozostało około 180 parafii głównie w księstwach: nyskim, opolskim i raciborskim. Parafie, w których był żywy kult Matki Boskiej oraz świętych Pańskich, szczególnie św. Jadwigi Śląskiej, św. Stanisława biskupa i męczennika (†1079 r.), św. Wacława męczennika (†929 r.), nie uległy nie tylko luteranizacji, ale i germanizacji. Reformacja luterancka na Śląsku nie

---

¹⁴³ Na przykład bp Jan Turzo (ordynariusz wrocławski w latach 1506 – 1520) utrzymywał kontakty z Marcinem Lutrem i jego najbliższym współpracownikiem Filipem Melanctonem. Nazywali go oni „najlepszym biskupem stulecia”. Jego następcą bp Jakub Salza (1520 – 1539), choć pozostał wierny Kościołowi, to wobec luteranizmu był okazem biskupa kompromisu. Bp Baltazar z Promnicy (1539 – 1562) był uczniem Marcina Lutra oraz Filipa Melanctona w Wittenberdze. Z okazji jego wyboru na biskupa wrocławskiego Luter i Melancton przesłali mu gratulacje. Bardzo trudna była sytuacja Kościoła katolickiego również za bpa Kaspra z Łagowa (1562 – 1574), który z powodu Lutra nie wziął udziału w Soborze Trydenckim (1545 – 1563). Kanclerzem kurii biskupiej we Wrocławiu był luteranin Hanniwald. Zob. K. Dola, *Dzieje Kościoła na Śląsku, cz. I Średniowiecze*, s. 150 n.

¹⁴⁴ Tamże, s. 152 n.

była ruchem oddolnym; była ona często narzucana siłą¹⁴⁵. Protestanci nie są w ścisłym sensie Kościołem, ale wspólnotą chrześcijańską. Jednakże przez chrzest są wszczępieni w Chrystusa i z tego powodu są w pewnej, choć niedoskonałej jedności z Kościołem Powszechnym¹⁴⁶.

Mimo iż władza prowincji głogowskiej była wrogo nastawiona do ideologii protestantyzmu, to wciąż wzrastała na tych terenach liczba zwolenników Marcina Lutra. Polkowice były jednym z ważniejszych ośrodków luterskiej reformacji w księstwie głogowskim. W 1555 roku protestanci (zwani także ewangelikami) przejęli polkowicki kościół pod wezwaniem św. Michała Archanioła¹⁴⁷. Wprowadzenie reformacji luterskiej w Polkowicach było nade wszystko działaniem właściciela miasta – Hansa von Schonaicha, który sprowadził luterskiego duchownego¹⁴⁸.

W latach 1589 – 1628 funkcję pastorów w Polkowicach pełnili¹⁴⁹:

1. Paul Klesel starszy (pracujący w latach 1589 – 1598). Urodził się w 1559 roku w Jeleniej Górze, studiował w Wittenberdze. Zmarł w 1622 roku w Podgórkach koło Złotoryi (parafia Wojcieszów);
2. Georg Faust (1559 – 1606). Urodził się w Przybymierzu. W latach 1587 – 1597 pełnił on równocześnie funkcję głogowskiego archidiakona. Zmarł na terenie obecnej parafii katolickiej w Drągowicy (powiat Lubsko);
3. Georg Geber (1607 – 1616). Pochodził z Lubania Śląskiego;
4. Johann Baumann młodszy (1617 – 1628 i 1632 – 1637 i później). Urodził się w Rudnie w 1585 roku. Kształcił się w gimnazjach w Toruniu,

---

¹⁴⁵ Tamże, s. 153.

¹⁴⁶ J. Ratzinger, Deklaracja „Dominus Jezus” o jedyności i powszechności zbawczej Jezusa Chrystusa i Kościoła, Wrocław 2000, s. 24 – 33.

¹⁴⁷ M. Górniak, Polkowice [w:] Encyklopedia Katolicka, t. XV pod red. E. Gigilewicz i in., Lublin 2011, kol. 1129.

¹⁴⁸ J. Swastek, Życie religijne wiernych, s. 11.

¹⁴⁹ Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

Głogowie i Wrocławiu. Odbył studia w Wittenberdze. Zmarł wskutek dżumy w Polkowicach w 1680 roku.

W ten sposób Kościół protestancki¹⁵⁰ z dnia na dzień zdobywał nowych zwolenników i wyznawców oraz zyskiwał wielkie wpływy i ważną pozycję w mieście. „List Majestatyczny”, który cesarz Rudolf II wydał w 1609 roku, gwarantował ewangelikom swobodę kultu i wyznania w Czechach, a także na Śląsku. Epistoła ta przyczynił się do umocnienia pozycji nauki Marcina Lutra w Polkowicach.

W okresie, gdy Polkowice były pod panowaniem czeskim, to jest do 1526 roku, kwitło w tej miejscowości rzemiosło. Rozwój Polkowic zahamowała wojna trzydziestoletnia (lata 1616 – 1648), podczas której miasto uległo prawie całkowitemu zniszczeniu. W 1741 roku, gdy Polkowice przeszły spod władzy austriackiej pod panowanie pruskie, rozkwitło w tej miejscowości rzemiosło oraz handel.

W 1626 roku podczas wojny trzydziestoletniej wojska czeskich protestantów przeszły przez Głogów. Rabowały one wszystko, co było w ich zasięgu, ale w walce zbrojnej pokonali je katolicy pod władzą generała Wallensteina. Wówczas do Głogowa sprowadzono zakon jezuitów, który przyczynił się do zwycięstwa katolicyzmu w tym mieście. Odzyskano utracone kościoły, które zagrabili wcześniej protestanci.

W latach 1628 – 1654 polkowicka świątynia przechodziła z rąk do rąk. Raz korzystali z niej katolicy, innym razem ewangelicy, gdyż wszystko zależało od tego, kto władał Głogowem: czy wojska protestanckie czy cesarskie. Mieszkańcy Głogowa w 1654 roku zostali zmuszeni do przejścia na katolicyzm.

---

¹⁵⁰ Nazwa „umowna”, gdyż w świetle nauki kard. J. Ratzingera luteranie nie są Kościołem. Zob: J. Ratzinger, Deklaracja „Dominus Jezus”, s. 26.

W 1632 roku do Księstwa Głogowskiego znów wkroczyły wojska protestanckie. W tym czasie do Polkowic powrócił wygnany wcześniej z tego miasta pastor Johann Baumann. Zmusił on księdza katolickiego do emigracji i sam nauczał w miejscowej świątyni pod wezwaniem św. Michała Archanioła. Protestanci znów na kilka lat opanowali Polkowice¹⁵¹.

W 1637 roku znów do głosu doszli katolicy. W Polkowicach zabroniono protestantom wykonywania praktyk religijnych i piastowania urzędów.

Po pokoju westfalskim zawartym w 1648 roku w Münster protestanci zwrócili katolikom na Śląsku 656 przejętych wcześniej kościołów¹⁵².

Po wojnie trzydziestoletniej, niczym po wielkim pożarze, polkowiczanie znów podjęli trud odbudowy miasta, jego administracji oraz życia gospodarczego, politycznego i religijnego. Katolicy znów dominowali, a miejscowi ewangelicy otrzymali wolność wyznania, ale bez swobody praktyk religijnych i kultu. W 1652 roku przekazano protestanckie kościoły z terenu całego Księstwa Głogowskiego, a więc i z Polkowic w ręce katolików. Polkowice wówczas opuścił pastor. Jego absencja utrudniła życie religijne zwolenników Marcina Lutra. Kościół św. Michała Archanioła oddano katolikom.

W 1654 roku, w obecności zgromadzonych przed ratuszem polkowiczian, przekazano kościół pod wezwaniem św. Michała Archanioła we władanie katolików, którym wówczas przewodził ksiądz Simon Carthecius. Aktu przekazania kościoła katolikom dokonały osoby duchowne i świeckie wchodzące w skład Komisji powołanej przez cesarza austriackiego i biskupa wrocławskiego Ferdynanda Wazę (†1655). Zadaniem Rady Miasta Polkowic było czuwanie nad katolikami i ich pasterzami. Rajcy miasta mieli zatroszczyć

---

¹⁵¹ <http://lubimyczytac.pl/ksiazka/172518/glogow-i-ksiestwo-glogowskie>, [dostęp 05.03.2014].

¹⁵² <http://www.bibliotekacyfrowa.pl/Content/34656/007.pdf>, [dostęp 04.09.2013]

się o należyte traktowanie katolików oraz o to, by już nigdy nie byli oni prześladowani i nie musieli uciekać z Polkowic¹⁵³. Po trudnych latach, które – ze względu na dochodzący do władzy i upadający protestantyzm – zagrażały wierze katolickiej, w mieście znów religia rzymskokatolicka nabrała wielkiego znaczenia. Nie zamknęło to jednak protestantom drogi do rozwoju. Nadal był on żywotny w Polkowicach, choć – od zawarcia pokoju westfalskiego w 1648 roku – rozwijał się tu z mniejszym splendorem.

Od 1675 roku w Polkowicach istniało także bractwo kurkowe i katolicka szkoła¹⁵⁴.

Gdy Polkowice dźwignęły się już ze zgliszczy wojny trzydziestoletniej, przyszło na tę miejscowość w dniach od 18 czerwca do 20 listopada 1680 roku nowe, bolesne doświadczenie – w postaci pięciomiesięcznej dżumy. W skutek tej zarazy w Polkowicach i okolicach tej miejscowości zmarło wiele osób¹⁵⁵.

Hrabia Herberstein, gubernator prowincji w Głogowie, celem zmniejszenia skutków epidemii, nakazał większości zdrowych polkowiczian opuścić miasto i zamieszkać w szałasach zbudowanych na polach w okolicy Suchej Górnej (Ober-Zauche), gdzie otrzymywali leki uodparniające. Każda osoba, która miała styczność z chorymi na dżumę, obowiązkowo musiała zamknąć się w swoim domu na czas czterdziestodniowej kwarantanny. Garncarska i Lubińska brama miasta zostały szczelnie zamknięte do odwołania. Jedyne brama Głogowska, pilnowana przez straż miejską, dawała możliwość wejścia do miasta lekarzom, dostarczenia mieszkańcom leków oraz żywności. W ten sposób Polkowice odizolowano wówczas od świata.

---

¹⁵³ Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

¹⁵⁴ M. Górniak, Polkowice [w:] Encyklopedia Katolicka, t. XV, kol. 1128.

¹⁵⁵ Urząd Miasta Polkowice. Kronika miasta Polkowice, s. 47 – 59.

Na apel Rady Miejskiej, dzięki pomocy gubernatora, rajcy miast Księstwa Głogowskiego przyszedli polkowiczanie z pomocą ofiarując 100 guldenów na zakup leków; stany ziemskie przekazały 100 talarów na żywność¹⁵⁶.

Zachorowania i zgony polkowiczian sprawiły, że błagali oni Boga o ratunek oraz szukali orędownictwa i pomocy u Świętych Pańskich¹⁵⁷. Wtedy nastąpiły w mieście nawrócenia z protestantyzmu na katolicyzm. W myśl znanego dziś powiedzenia: „Jak trwoga, to do Boga”, polkowiczanie bardzo tłumnie przybywali wówczas do świątyni katolickiej. Epidemia dżumy pochłonęła wiele istnień i przyczyniła się do dużego wyludnienia miasta¹⁵⁸.

Dnia 04 lipca 1680 roku rządcy miasta z burmistrzem Ferdynandem Mehlem na czele udali się do kościoła św. Michała Archanioła, aby tam – w obecności mieszkańców – na ręce księdza Johanna Baumanna, złożyć ślubowanie św. Sebastianowi i zawierzyć mu mieszkańcy Polkowic. Błagano go o pomoc i obronę przed skutkami dżumy. Odtąd w dniu św. Sebastiana celebrowano uroczystą Mszę św. śpiewaną wraz z litaniami ku jego czci¹⁵⁹.

Od tego zawierzenia choroba dżumy zaczęła opuszczać Polkowice i Wzgórza Dalkowskie. Wśród 212 ofiar dżumy był także proboszcz Polkowic ks. Johan Baumann. Po śmierci zastąpił go ks. Johann Simon

---

¹⁵⁶ W. Machnicki, Historia Polkowic, s. 30.

¹⁵⁷ Tamże, s. 29.

¹⁵⁸ Według odnalezionych danych zmarło 212 osób, w szczególności dzieci i starszych. Zob. W. Machnicki, Historia Polkowic, s. 48.

¹⁵⁹ Kronika miasta Polkowic tak przedstawia epidemię dżumy w Polkowicach: „Te nagłe przypadki śmierci uczyniły dotychczas tylko domyślane się niebezpieczeństwo dżumy pewnym i sprawiły przy religijnych skłonnościach współczesnych, iż gwoli odwrócenia czyhającego nieszczęścia złożona została 04 lipca w kościele farnym pod wezwaniem św. Michała przysięga po wsze czasy wśród następujących uroczystości: Najsamprzód została odprawiona Msza śpiewana, w czasie której to przyjęli komunie burmistrz, rajcy i inni obecni, niewielu katolików; po komunii odczytał dr Jan (Johann) Bauchmann, pastor tutejszy, ślubowanie, które Ferdynand Mehl – burmistrz, Melchior Ignacy Voght – notariusz, Jan Preuss i Andrzej Bergmann – rajcowie, z wyciągniętymi palcami powtórzyli w imieniu swoim i zamiast gminy, zaczęli św. Sebastiana z powodu dżumy patronem swoim, a dzień ów uroczystości, jego świętem uczynili” [w:] Urząd Miasta Polkowice. Kronika miasta Polkowice, s. 49.

Better z pobliskiego Parchowa. Uratowani od tej epidemii mieszkańcy Polkowic oddali się w opiekę św. Sebastianowi w dniu jego święta, to jest 20 stycznia 1681 roku. Od tego dnia św. Sebastian stał się patronem Polkowic. Z tej okazji proboszcz Polkowic ksiądz Johann Simon Better, burmistrz Ferdynand Mehl i magistrat ufundowali ołtarz ku jego czci. Wydarzenia z czasów zarażenia mieszkańców Polkowic epidemią dżumy upamiętniono na obrazie „Dżuma w Polkowicach”. Znajduje się on w polkowickim kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła¹⁶⁰.

Po tragicznych w skutkach wydarzeniach Rada Miejska Polkowic stale zabiegała o pomoc dla wyludnionego miasta. Szukano głównie rodzin chętnych do pobudowania się i do zamieszkania w Polkowicach. Działki pod budowę były darmowe, a osoby takie na okres trzech lat były zwolnione z podatków i wszelkich innych danin na rzecz miasta. Blokadę Polkowic zniesiono dnia 06 lutego 1681 roku, ale dopiero dziewięć miesięcy później, dnia 29 listopada 1681 roku, Najwyższy Urząd Cesarsko-Królewski we Wrocławiu zezwolił na wolny przejazd przez miasto. Trudno wówczas byłoby przeżyć ocalałym mieszkańcom miasta, gdyby nie pomoc niesiona także po ustąpieniu choroby. Członkowie Kapituły z Głogowa przekazali polkowiczanom 12 półkorców mąki i dwie beczki piwa¹⁶¹.

---

¹⁶⁰ W. Machnicki, Historia Polkowic, s. 29.

¹⁶¹ Tamże, s. 30.

Fot. 1.3.2. Ołtarz św. Sebastiana w kościele św. Michała Archanioła w Polkowicach, 2012 rok (fot. autor pracy)

Fot. 1.3.3. Obraz „Dżuma w Polkowicach”.
Kościół św. Michała Archaniola w Polkowicach, 2012 rok (fot. autor pracy)

Po wydarzeniach związanych z epidemią dżumy z 1680 roku, cudownym ocaleniu ludności Polkowic przez św. Sebastiana i obraniu go za patrona Polkowic, sytuacja religijna w tej miejscowości uległa niekorzystnej zmianie. W 1687 roku w Polkowicach osiedliła się grupa głównie niemieckich protestantów. Katolickie święta zostały wprawdzie zachowane, ale nowi osiedleńcy wiernie trzymali się zasad Marcina Lutra. Nie było nadziei na ich konwersję na katolicyzm. Ksiądz Johann Simon Better skarżył się, iż magistrat w Polkowicach gardził katolickimi nabożeństwami i katolickimi kazaniami oraz odrzucił spowiedź i Komunię świętą. W należącym do polkowickiej parafii kościele w Suchej Górnej prawie wszyscy mieszkańcy byli luteranami. Liczba wiernych w parafii Polkowice wynosiła wówczas około 250 osób. Wśród 70 mieszczan polkowickich było zaledwie 25 katolików¹⁶².

Wyludniona parafia polkowicka po epidemii dżumy z 1680 roku przez długie lata leczyła swe rany i powoli budziła się do życia. Mimo licznych udogodnień, jak na przykład darmowych ziem i trzyletniego zwolnienia, z podatków niechętnie osiedlały się w Polkowicach nowe rodziny. W 1694 roku w Polkowicach były zaledwie 102 zamieszkałe domy i trzy młyny wiatraki.

---

¹⁶² W. Urban, Z dziejów duszpasterstwa katolickiego w archidiecezji opolskiej i głogowskiej w czasach nowożytnych. Archidiecezja głogowska, Warszawa 1975, s. 100.

Fot. 1.3.4. Polkowickie wiatraki około 1900 roku¹⁶³
 (w tle kościół ewangelicki, ratusz i kościół pod wezwaniem św. Michała Archanioła)

Fot. 1.3.5. Polkowickie wiatraki około 1927 roku¹⁶⁴

¹⁶³ <http://fotopolska.eu/191110,foto.html?o=b38645>, [dostęp 15.11.2014].

¹⁶⁴ Tamże.

W XVII wieku niedziele i święta straciły charakter dni sakralnych. Odbywały się nawet niedzielne targi. Były one uciążliwe dla miejscowych duszpasterzy. Troszczący się o duchowy rozwój polkowiczian i bardzo szanowany przez nich proboszcz ks. Franz Springer apelował do władz Polkowic, aby wydały zakaz handlu w niedziele oraz święta. Nie udało mu się osiągnąć w tej dziedzinie sukcesu. Jedynie w 1687 roku rajcy miasta, idąc na pewien kompromis z ks. Franzem Springerem, wydali zezwolenie na sprzedaż podstawowych produktów żywnościowych w niedzielne poranki, przed rozpoczęciem Mszy świętej¹⁶⁵.

Z tą decyzją polkowickich rajców nie zgadzali się mieszkańcy, gdyż ich dochody wydatnie zmniejszyły się przez zarządzenie z 1687 roku dotyczące sprzedaży tylko artykułów żywnościowych. W 1689 roku władze Polkowic ponownie wyraziły zgodę na targi niedzielne bez ograniczeń. Taką nową decyzję rajców polkowickich proboszcz ks. Franz Springer dosadnie skrytykował w jednym z niedzielnych kazań. Po nim rajcy Polkowic wnieśli skargę na polkowickiego kapłana do biskupa wrocławskiego Franciszka Ludwika Neuburga (1683 – 1732). Dnia 09 grudnia 1693 roku doszło do zgody między proboszczem ks. Franzem Springerem a władzami miasta Polkowice. W wyniku zawartego wówczas porozumienia targi niedzielne w Polkowicach odbywały się po zakończeniu Mszy świętej, w której uczestniczyli wszyscy mieszkańcy Polkowic i wielu kupców.

Poważnym problemem dla Polkowic była wówczas sprzedaż alkoholu. Napój ten przysparzał wiele kłopotów rajcom miasta. W mieście był wówczas tylko jeden „lokal”, w którym sprzedawano napoje alkoholowe.

---

¹⁶⁵ <http://glogow.miaston.pl/o-Glogowie/historia/?idA=2>, [dostęp 16.08.2013].

Władze wraz z miejscowym proboszczem ks. Franzem Springerem podejmowały wszelkie działania, by walczyć z alkoholizmem. Rada Miasta Polkowice zakazała sprzedaży alkoholu w niedziele i święta. Od sierpnia 1693 roku za złamanie zakazu niedzielnej i świątecznej sprzedaży napojów alkoholowych należało zapłacić 20 dukatów grzywny¹⁶⁶.

Dwaj kolejni pasterze Polkowic ks. Johann Martin von Riegenberg i ks. Balthasar Loebe nie mieli większych zastrzeżeń do handlu w niedziele. Jednak kolejny proboszcz ks. Anton Mohr nie godził się na ten proceder i zwalczał go. Sprawa niedzielnego handlu w Polkowicach stała się głośna w 1719 roku. Stanowisko proboszcza w sprawie zakazu handlu w niedziele poparła także Kuria Biskupia we Wrocławiu. W tej sytuacji gubernator prowincji hrabia von Nimpsh zobowiązał władze miasta Polkowice do wprowadzenia zakazu niedzielnego handlu i zniesienie w tym dniu targów. Od dnia 29 maja 1725 roku polkowickie „targowanie” odbywało się wyłącznie w soboty.

Polkowickie życie religijne na początku XVIII wieku tak opisał bp prof. Wincenty Urban: „Nieco żywsze jeszcze przejawy tętna duszpasterskiego notujemy w 1704 roku w Polkowicach. Kościół parafialny miał jeden konfesjonał. Oprócz kościoła parafialnego znajdowała się tu, poza obrębem miasta, kaplica pod wezwaniem Najświętszej Maryi Panny, w której wówczas nie odprawiano w święta Maryjne nieszporów, jak to bywało dawniej z powodu licznie przybywającego ludu. W soboty celebrowano w niej Msze święte, a w czasie Adwentu roraty”¹⁶⁷.

---

¹⁶⁶ <http://www.polkowice.pl/news,2466,Wodka-w-niedziele.html>, [dostęp 12.06.2014].

¹⁶⁷ W. Urban, Z dziejów duszpasterstwa katolickiego w archidiecezji opolskiej i łódzkiej, s. 29.

W 1704 roku ponad 66% ludności Polkowic stanowili protestanci. Wówczas było w mieście dwóch pastorów. Byli nimi Henryk Geh i Jerzy Preis. Kierownikiem miejscowej szkoły był ewangelik Walenty Junge urodzony w Westfalii. W okresie letnim miał on około 20 uczniów. W porze zimowej ich liczba wynosiła około 50 osób tak katolików, jak i protestantów. Protestantom nie pozwalał przynosić na lekcje katechizmu Marcina Lutra. Jego starsza córka przychodziła do kościoła i śpiewała z katolikami w chórze. Znalazła wśród nich męża. Zabiegał on o to, by i druga jego córka mogła śpiewać w katolickim chórze parafialnym, jednakże katolicki wizytator nie zgodził się na jej śpiew w katolickiej świątyni i polecił proboszczowi, by ten czuwał i nie dopuszczał w przyszłości do podobnej praktyki¹⁶⁸.

W pierwszych dniach 1739 roku, wędrujący po śląskiej ziemi jezuici, zawitali także do Polkowic i tu przez kilka tygodni podczas „miejskich rekolekcji” starali się nawrócić na katolicyzm zwolenników nauki Marcina Lutra. Te „wielkie rekolekcje” nie przyniosły jednak spodziewanych konwersji z protestantyzmu na katolicyzm. Protestantyzm w Polkowicach na początku XVIII wieku bardzo mocno zakorzenił się w umysłach i sercach mieszkańców miasta¹⁶⁹.

Od 1741 roku, to jest po zajęciu Śląska przez króla Fryderyka II Wielkiego Hohenzollerna (1712 – 1786), ewangelicy w Polkowicach otrzymali pastora w osobie Johann Dawid Sorke. Początkowo sprawował on nabożeństwa dla ewangelików pod „gołym niebem”. Po pewnym czasie

---

¹⁶⁸ Tamże, s. 107.

¹⁶⁹ <http://www.szlakikulturowe.dolnyślask.pl/o-szlakach>, [dostęp 04.08.2013].

ewangelicy dla celebracji nabożeństw i zebrań wznieśli osobny budynek w samym centrum Polkowic. Nie był on jednak świątynią z prawdziwego zdarzenia. Czasami, w wyjątkowych przypadkach, ewangelicy gromadzili się też w miejscowym ratuszu. W połowie XVIII wieku w Polkowicach było więcej protestantów niż katolików. Brakowało im jednak kościoła, więc zabiegali o jego budowę¹⁷⁰.

Ewangelicy otrzymali plac na wzniesienie świątyni obok polkowickiego ratusza, gdzie dotąd stały remiza strażacka i pręgierz miejski. Dnia 12 lipca 1746 roku burmistrz Polkowic Joachim Tarnau wmurował kamień węgielny pod jej budowę. Miejscowa ludność – nie wyłączając katolików – ochoczo wzięła się do jej wznoszenia. W 1747 roku zbudowali w polkowickim rynku obok ratusza drewniany kościół. Poświęcił go pastor Johann Dawid Sorke. Z czasem ewangelicy zbudowali w Polkowicach także swoją szkołę. Założyli też własny cmentarz. Obecnie nie ma po nim żadnego śladu.

---

¹⁷⁰ W. Machnicki, Historia Polkowic, s. 46.

Fot. 1.3.6. Polkowicki Rynek z ratuszem i drewnianym kościołem ewangelickim,
1757 rok¹⁷¹

Fot. 1.3.7. Polkowicki Rynek z ratuszem i murowanym kościołem ewangelickim
w 1902 roku¹⁷²

¹⁷¹ <http://fotopolska.eu/97554,foto.html?o=b17614>, [dostęp 15.11.2014].

¹⁷² Tamże.

W 1798 roku drewniany kościół ewangelicki zaczął popadać w ruinę. Dokonano jego rozbiórki i na tym samym placu w 1800 roku postawiono murowaną świątynię.

Według ustnej tradycji Polkowice miał odwiedzić Aleksander I Romanow (1777 – 1825), cesarz rosyjski od 1801 roku i król polski od 1815 roku. Prawdopodobnie przybył on do Polkowic ze swoim synem. Dla upamiętnienia tego wydarzenia założono w mieście „Zajazd Pod Rosyjskim Następcą Tronu”. Tradycja mówi także o tym, iż właściciel tego zajazdu, usytuowanego nieopodal Rynku, usłyszał wiadomość, że przez Polkowice przejeżdża karoza z Napoleonem Bonaparte. Jak podaje przekaz ludowy tego dnia wrócił on do domu późnym wieczorem z wielkim siniakiem pod okiem, ale był szczęśliwy, gdy na pytanie żony, co się stało mógł odpowiedzieć: „Dostałem w zęby od Napoleona”¹⁷³. W czasie wojny francusko-pruskiej przybył w 1807 roku do Polkowic cesarz Napoleon Bonaparte (1769 – 1821). W tym samym roku utworzył on Księstwo Warszawskie¹⁷⁴.

Na początku XIX w. miasto Polkowice doczekało się pierwszego pochodzącego z Polkowic pastora ewangelickiego Karła Sigismunda Reiche. Zgodnie z luterańską tradycją pastora wybrali i zatrudnili mieszkańcy. Pastor Karl Sigismund Reiche chciał, by jego kościół – podobnie jak katolicki kościół pod wezwaniem św. Michała Archanioła – posiadał dzwon. Pomysł ten popierał jego ojciec Caspar, który – będąc na łożu śmierci – przekazał na ten cel swoje oszczędności¹⁷⁵.

W 1824 roku protestanci nabyli dla swej świątyni dzwony. Początkowo umieścili je na ustawionych na kościele rusztowaniach. Następnie zbudowali dla nich w latach 1824 – 1828 okazałą czterdziestometrową wieżę.

---

¹⁷³ http://dolny-slask.org.pl/517320,Polkowice,Zajazd_Pod_Rosyjskim_Nastepca_Tronu_html, [dostęp 17.05.2013].

¹⁷⁴ J. Swastek, Życie religijne wiernych, s. 12.

¹⁷⁵ Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

Dla wzmocnienia jej fundamentów wykorzystali między innymi kamienie z rozbieranych w tym czasie murów miasta.

W 1841 roku ewangelicy zbudowali dla około 200 dzieci szkołę. Obecnie znajduje się w niej Dom Dziecka¹⁷⁶.

W 1867 roku pastor ewangelicki Friedrich Wilhelm Aulich gruntownie wyremontował i przebudował ewangelicki kościół – wymienił jego pokrycie dachowe i odnowił wnętrze.

Polkowiccy katolicy w drugiej połowie XIX wieku mogli bez większych trudności i przeszkód sprawować kult i praktyki religijne w swoim kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła.

W połowie 1868 roku ówczesny proboszcz Polkowic ks. Anton Mohr usunął stare zadaszenie wieży kościoła katolickiego i pokrył ją dachówką. W tym też czasie otwarto kulę umieszczoną na szczycie kościoła. Jej wnętrze uzupełniono wówczas o bieżące informacje dotyczące życia i działalności polkowiczian, a następnie umieszczono ją na dotychczasowym miejscu.

Następcą polkowickiego katolickiego proboszcza ks. Antona Mohra był ks. Robert Faustmann. Ludność Polkowic w powszechnych wyborach miejskich wybrała go do Rady Miasta. Polkowice liczyły wówczas około dwóch tysięcy mieszkańców, ale prawo do głosowania miało zaledwie dwieście osób. Ksiądz proboszcz Robert Faustmann funkcję radnego pełnił przez jedną kadencję; funkcję polkowickiego proboszcza pełnił on przez okres ponad 52 lat. Utrzymywał on również przyjazne stosunki z ewangelickim pastorem¹⁷⁷.

---

¹⁷⁶ Tamże.

¹⁷⁷ Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

W 1819 roku część Polkowic – głównie ulica Garncarska (obecnie Gdańska) uległa wielkiemu pożarowi. Spłonął między innymi kościół parafialny pod wezwaniem św. Michała Archanioła i budynek pobliskiej szkoły parafialnej funkcjonującej od 1796 roku.

Katolicycy mieszkańcy Polkowic z pomocą władz miasta odbudowali kościół pod wezwaniem św. Michała Archanioła i katolicką szkołę. Miała ona tylko dwie niewielkie sale. Z tego powodu część katolickich dzieci uczyła się w szkole protestanckiej. Planowano wznieść nowy, większy budynek dla szkoły katolickiej, ale te zamierzenia nigdy nie urzeczywistniły się.

Fot. 1.3.8. Wnętrze kościoła pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, ok. 1900 roku¹⁷⁸

¹⁷⁸ <http://fotopolska.eu/483673,foto.html?o-b17204>, [dostęp 15.11.2014].

Na podkreślenie zasługuje także działalność charytatywna na rzecz najuboższych mieszkańców Polkowic. Prowadzono ją tak przy kościele katolickim, jak i ewangelickim.

W latach czterdziestych XIX wieku Reinhold Nitschke, dyrektor Towarzystwa Pożyczkowego w Polkowicach i przyszły burmistrz Polkowic, poddał pomysł, by zająć się w mieście sierotami. Szybko znalazł aprobatę dla swego pomysłu. Poparli go miejscowi przedsiębiorcy oraz obie polkowickie parafie – katolicka i ewangelicka. W latach pięćdziesiątych XIX wieku zbudowano w Polkowicach dwa nowoczesne budynki trzykondygnacyjne. Były to domy wychowawcze dla sierot i trudnej młodzieży. Stanowiły one sporą, jak na ówczesne warunki, instytucję charytatywną dla dzieci¹⁷⁹.

W 1883 roku przez nabycie tak zwanego „Wzgórza Lessela” miejscowy pastor Aulich urządził w Polkowicach powiatowy zakład wychowawczy dla ponad 100 chłopców¹⁸⁰.

Od 1883 roku działało w Polkowicach także Evangelische Frauenverein (Ewangelickie Stowarzyszenie Panien), a od 1885 roku Evangelische Männer und Junglingsverein (Ewangelickie Stowarzyszenie Mężczyzn i Młodzieży). Organizacje te udzielały pomocy ubogiej ludności¹⁸¹.

W 1885 roku gościł w Polkowicach generalny superintendent Kościoła ewangelicko-augsburskiego D. Erdmann¹⁸². Najprawdopodobniej przebywał on u pastora Juliusa Dehmela i jego żony Elżbiety w nowowynbudowanym domu parafialnym¹⁸³.

---

¹⁷⁹ G. Kardys, Polkowice, których nie znamy lub nie pamiętamy, Polkowice 2014, s.4 9.

¹⁸⁰ Tamże, s. 48.

¹⁸¹ M. Górniak, Polkowice [w:] Encyklopedia Katolicka, t. XV, kol. 1129.

¹⁸² J. Swastek, Życie religijne wiernych, s. 12.

¹⁸³ Stary dom parafialny, który znajdował się w okolicach rynku, kupił lekarz miejski. Nowy dom parafii ewangelickiej znajdował się przy ul. Dworcowej (jednej z najbardziej ruchliwych ulic w Polkowicach), dziś Targowej. Nieopodal rozpościerał się skwer. Otaczał on obelisk poświęcony polkowiczantom poległym podczas wojny [w:] G. Kardys, Polkowice, których nie znamy, s. 9.

Lata 1872 – 1887 to czas tak zwanego „kulturkampf”, to jest walki rządu pruskiego z Kościołem katolickim. Za sprawą kanclerza Ottona von Bismarcka (1815 – 1898) ograniczono prawa Kościoła i jego oddziaływanie na społeczeństwo. Po śmierci proboszcza Ignatza Langerera (†1877) do Polkowic przybył z Bawarii katolicki i „państwowy” proboszcz ks. Franz Bucherer, ale większość polkowiczian nie uznała go za duszpasterza katolików. Bojkotowano odprawiane przez niego nabożeństwa, a w niedziele i święta katolicy udawali się na Msze święte sprawowane w katolickich kościołach znajdujących się poza Polkowicami. Również inne sakramenty i posługi polkowiczanie przyjmowali z rąk katolickich księży posługujących w innych miejscowościach. Nawet pogrzeby polkowiczian odbywały się potajemnie i bez udziału „państwowego” proboszcza ks. Franza Bucherera. Po jego śmierci w 1884 roku polkowiccy katolicy z wielką radością przyjęli nowego proboszcza w osobie ks. Paula Kosche.

W 1894 roku udzielił mieszkańcom Polkowic sakramentu bierzmowania wrocławski biskup pomocniczy Hermann Gleich (1875 – 1900). W latach późniejszych katolicy mieszkańcy Polkowic przyjmowali ten sakrament co kilka lub kilkanaście lat. Obecnie jest on udzielany w Polkowicach każdego roku. Jest to sakrament wtajemniczenia chrześcijańskiego wiernych, którzy przez chrzest zostali włączeni do katolickiej wspólnoty, a przez Eucharystię doszli do większego rozeznania wiary¹⁸⁴.

W 1896 roku w Polkowicach powstał pierwszy katolicki chór zwany Parafialnym Stowarzyszeniem imienia św. Cecylii. W tym samym roku doszło także do założenia Katolickiego Związku Mężczyzn¹⁸⁵. Jego członkowie pogłębiali wiarę i wiedzę religijną oraz zajmowali się

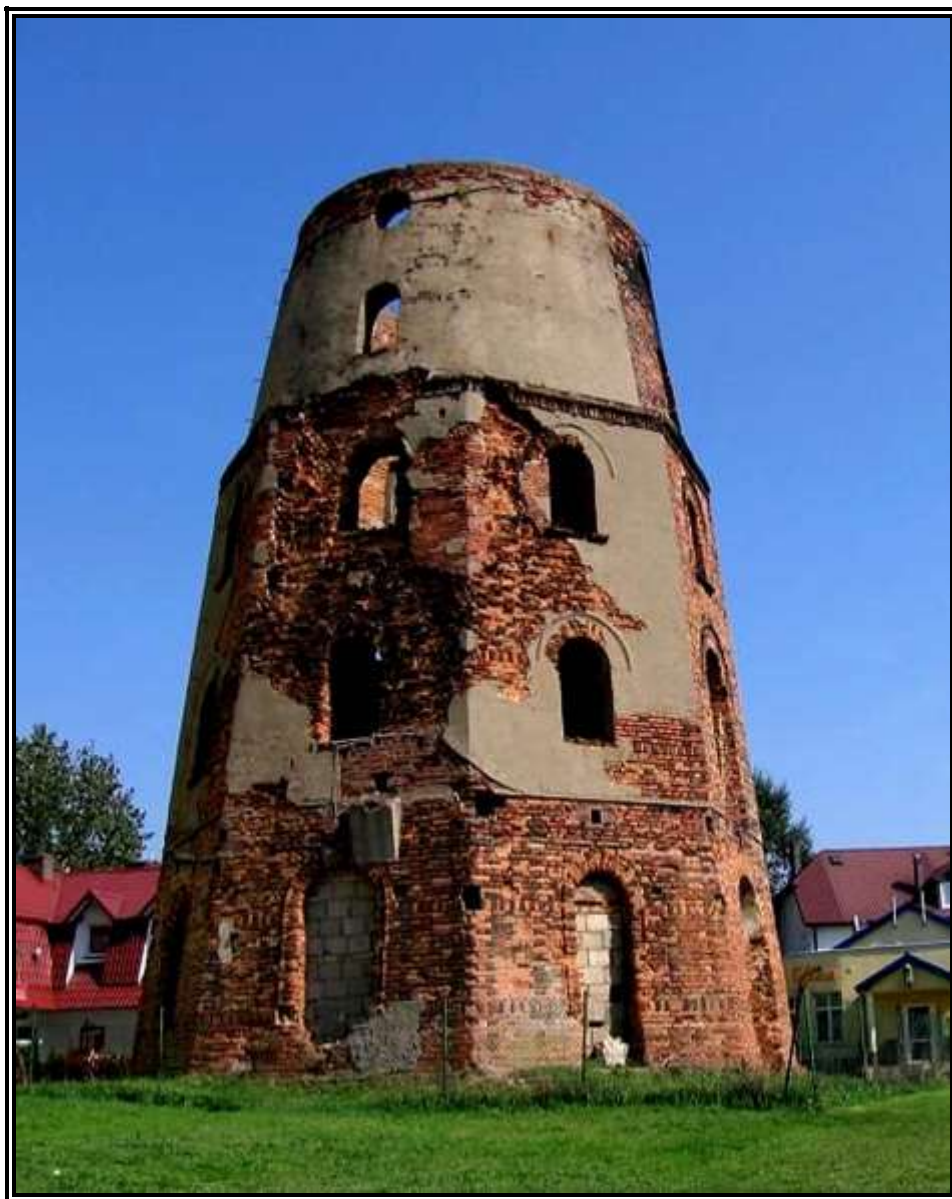
¹⁸⁴ Zob. E. Szafrowski, Podręcznik prawa kanonicznego, t. III, Wrocław 1985, s. 28.

¹⁸⁵ M. Górniak, Polkowice [w:] Encyklopedia Katolicka, t. XV, kol. 1128.

zewnątrzną oprawą wszelkich uroczystości religijnych, a także dbali o porządek podczas uroczystości.

W wiekach XVIII i XIX Polkowice bardzo rozwinęły się pod względem gospodarczym. Wówczas osadnicy holenderscy budowali w mieście wiatraki (jeden z nich przetrwał do czasów współczesnych).

Polkowice, jako wczesnośredniowieczna osada targowa, na przełomie XIX i XX wieku stały się miejscowością letniskową, posiadającą nie tylko wiatraki, ale też zbiorniki wodne¹⁸⁶.

Fot. 1.3.9. Wiatrak w Polkowicach, 2013 rok (fot. autor pracy)

---

¹⁸⁶ Tamże.

ROZDZIAŁ DRUGI

ŻYCIE RELIGIJNE W POLKOWICACH W OKRESIE POWOJENNYM

§ 1. PRAKTYKI RELIGIJNE WIERNYCH W PARAFII POLKOWICE W LATACH 1945 – 1956

Czasy obu wojen światowych (lata 1914 – 1918 oraz 1939 – 1945) były ciężkie niemal dla wszystkich mieszkańców Europy. Podczas I wojny światowej pastor ewangelicki opuścił Polkowice. Katolicy proboszczowie przez okres I wojny światowej (1914 – 1918), w czasie dwudziestolecia międzywojennego i w trakcie II wojny światowej (1939 – 1945) zawsze pozostawali w miejscowości Polkowice (Polkowitz).

W czerwcu 1931 roku wrocławska Kuria Metropolitalna duchową troskę nad parafią pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach powierzyła ks. Johannesowi Doeringowi¹. Duszpasterzował on wśród niewielkiej grupy polkowickich katolików.

---

¹ Johannes Doering urodził się 06.06.1892 r. w Kamiennej Górze. Dnia 16.06.1918 r., we wrocławskiej archikatedrze książe kard. dr A. J. Bertram udzielił mu święceń kapłańskich. Pracował on w charakterze wikariusza w Grębolicach, Kowarach, Zielonej Górze i we Wrocławiu. Dnia 24.06.1931 r. został mianowany proboszczem w miejscowości Polkowitz. B. Jałowiecki, Polkowice. Przemiany społeczności lokalnej pod wpływem uprzemysłowienia, t. XIV, Wrocław 1967, s. 107.

W 1937 roku zmieniono nazwę miasta Polkowice na Heerwegen², a po zakończeniu II wojny światowej – na Polkowice³.

W 1939 roku mieszkało w Polkowicach około 1600 osób⁴. W czasie II wojny światowej planowano, by miasto przyjęło nazwę Hitlerstadt. Mieszkańcy zbuntowali się jednak przeciw temu pomysłowi.

Na początku II wojny światowej, ewangeliccy mieszkańcy Polkowic, popierając w większości nazistowskie poglądy przywódców III Rzeszy Niemieckiej z Adolfem Hitlerem na czele, zmusili swego pastora Heinza Helmuta Arnolda (który był Żydem) i jego żonę do opuszczenia Polkowic. Po jego odejściu z Polkowic administratorami protestanckiej parafii zostali kolejno pastor Kurt Brüssow i pastor Nikolai Feierabend. Na początku 1945 roku pastor Nikolai Feierabend wraz z rodziną i sporą częścią swoich parafian opuścił miasto⁵.

Z początkiem 1945 roku, gdy oddziały armii sowieckiej zbliżały się do Polkowic⁶, ksiądz proboszcz Johannes Doering, wraz z polkowickimi katolikami i niewielką grupą protestantów opuścił Polkowice. Udał się do zachodniej części Niemiec. W wyniku postanowień poczdamskich (17 lipca – 02 sierpnia 1945 roku) niemiecka ludność autochtoniczna została wysiedlona ze swych stron rodzinnych i udała się na tereny niemieckie położone na wschód od Odry i Nysy Łużyckiej⁷.

---

² Odnotowuje to także miejscowa parafialna księga chrztów, w której ostatni wpis z dn. 12.10.1937 r. zaopatrzone jest nazwą miejscowości Polkowitz, a kolejny, z dn. 21.11.1938 r., sygnowany jest już miejscowością o nazwie Heerwegen.

³ W księgach metrykalnych wpisu z 01.01.1945 r. dokonano jeszcze w miejscowości Heerwegen, a 14.10.1945 r. już w Polkowicach.

⁴ J. Swastek, *Życie religijne wiernych*, s. 3.

⁵ Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

⁶ Podczas okupacji w Polkowicach i Głogowie znajdowało się osiem tysięcy jeńców różnej narodowości (Polacy, Francuzi, Włosi). Po wyzwoleniu, zostało z tej grupy około 500 osób. Wyzwolenie miasta nastąpiło 11 lutego 1945 r. przez VI Korpus Zmechanizowany Armii Radzieckiej IV Armii Pancerniej. Polkowice wraz z całym obszarem ziem zachodnich wróciły wówczas do Polski. Większość niemieckiej ludności uciekła z cofającymi się w głąb Niemiec wojskami hitlerowskimi. Pozostałych Niemców (do 1947 r.) wysiedlono do stref okupacyjnych w Niemczech.

⁷ J. Swastek, *Życie religijne wiernych*, s. 4.

Po 1945 roku między krajami Europy zachodniej a wschodniej i środkowej zapadła „żelazna kurtyna”. Nastąpiło brutalne prześladowanie Kościoła. Kontakty hierarchów z Europy środkowo-wschodniej ze Stolicą Apostolską były rzadkie⁸.

Między lutym 1946 roku a październikiem 1947 roku Dolny Śląsk opuściło 1 298 362 osoby w 773 transportach. Wśród wysiedlonych znajdowały się osoby dobrze mówiące po polsku. Uznały one wysiedlenie ze stron rodzinnych w warunkach trudnych do opisanego za osobistą tragedię. Wielu przesiedleńców, wskutek trudnych warunków podróżowania, nie dojechało do celu. W czasie wysiedleń ludności autochtonicznej dochodziło do rabunków, gwałtów, bójek oraz morderstw. Sytuacja poprawiła się nieco, gdy w lipcu 1946 roku transporty do Niemiec eskortowało wojsko⁹.

Ksiądz Johan Doering po ponad półrocznej tułaczce jesienią 1945 roku powrócił do Polkowic, aby nadal sprawować posługę duszpasterską nad nowymi mieszkańcami i zajmować się powierzonym mu ludem, głównie Polakami. Niemcy, którzy wyjechali z Polkowic przed cofającą się na zachód armią niemiecką, w ogromnej większości już nie powrócili do swych rodzinnych stron. Podczas sprawowanych nabożeństw katolickich w kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach na organach grała młoda Niemka Maria Langner. Jej talent podziwiali wszyscy polkowiczanie i wielu przybywających do Polkowic gości¹⁰.

Rok 1945 był dla polskiej ludności początkiem komunistycznego zniewolenia. Polska stała się aż do 1989 roku krajem wasalnym w stosunku do Związku Sowieckiego. Z woli krwawego dyktatora i tyrańskiego polskiej

---

⁸ Tenże, Rola papieża Jana Pawła II w przemianach społeczno-politycznych w Polsce i w Europie, „Wrocławski Przegląd Teologiczny”, 2(2001), s. 161.

⁹ A. Dudek, Państwo i Kościół w Polsce, Kraków 1995, s. 14.

¹⁰ J. Swastek, Życie religijne wiernych, s. 3.

ludności Józefa Stalina władzę w Polsce objęli: Iwan Sierow, jego współpracownicy z NKWD¹¹ oraz polscy komuniści¹². Rozpoczął się okres prześladowań członków Armii Krajowej i podziemia niepodległościowego. Mordowano ich w kraju lub wysyłano do Związku Sowieckiego. Ich zabójstwa oraz zsyłki tłumaczono rzekomą współpracą z hitlerowskim okupantem.

Żołnierze sowieccy spalili po wojnie kilka najładniejszych kamienic w północnej części polkowickiego rynku. Rosjanie na mocy porozumienia między tymczasowym rządem polskim a dowództwem armii sowieckiej z dnia 26 marca 1945 roku mieli prawo do wywozu z terenów, które przed 1939 rokiem nie należały do Polski, urządzeń i maszyn z przedsiębiorstw. Jednakże nie ograniczali się oni tylko do zabierania rzeczy określonych w umowie, ale grabili wszelkie dobra materialne, które przedstawiały dla nich jakąkolwiek wartość użytkową. W celach rabunkowych napadali na prywatne mieszkania. Napady te kończyły się nieraz morderstwami i gwałtami popełnianymi na kobietach a nawet małych dziewczynkach. I tak na przykład w Brzegu Dolnym sowieccy żołnierze splądrowali klasztor Boromeuszek i zabili kilka zakonnic. W 1945 roku zabili Polaka z Warzunia, który usiłował pomóc napastowanym

---

¹¹ NKWD, Narodnyj komissariat wnutriennich dieł (Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych), centralny organ władz bezpieczeństwa ZSRR. Początkowo, w latach 1917 – 1924, jego rola jako sekcji specjalnej nie była duża. Wzrosła gwałtownie, gdy w 1934 roku doszło do jego reformy: funkcję Zjednoczonego Państwowego Zarządu Politycznego (OGPU) przejął Główny Zarząd Bezpieczeństwa Państwowego (GUGB), który stał się częścią NKWD. Oznaczało to zwiększenie uprawnień tego organu przez koncentrację m. in. wywiadu politycznego, służb porządkowych i Gułag. NKWD był głównym narzędziem tak zwanej wielkiej czystki przeprowadzonej w latach 1934 – 1938 na rozkaz centralnych organów partii komunistycznej. W tym okresie zamordowano kilka milionów ludzi, a kilkakrotnie więcej trafiło do obozów koncentracyjnych. Na czele NKWD stali kolejno: G. Jagoda (do 1936 roku), N. Jeżow (do 1938 roku – wówczas zamordowano 111 000 Polaków) i Ł. Beria (do 1946 roku). W 1941 roku przeprowadzono reformę, część uprawnień przejął Ludowy Komisariat Bezpieczeństwa Państwowego (NKGB), który ostatecznie usamodzielniał się w 1943 roku. Na przełomie 1942/1943 utworzono kolejną tajną służbę policyjną Smiersz (po rosyjsku śmierć szpionom), której zadaniem była inwigilacja Armii Czerwonej, a także kontrwywiad. Likwidacji uległa ona w 1946 roku. Wtedy także NKWD przekształcono w Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (MWD). Za: <http://portalwiedzy.onet.pl/19613,,nkwd,haslo.html>, [dostęp 11.06.2014].

¹² A. Dudek, Państwo i Kościół, s. 67.

kobietom niemieckim. Do gwałtów na niemieckich kobietach zachęcał sowieckich żołnierzy sam Józef Stalin oraz Ilia Grigorjewicz Erenburg. Z Polkowic sowieccy żołnierze wywieźli: maszyny do szycia, maszyny do pisania, rowery, motocykle, obrazy, nakrycia stołowe. Z pobliskiego Głogowa wywieźli znany w całej Europie obraz „Madonna z Dzieciątkiem” autorstwa Lucasa Cranacha (rozmiary 43 x 33 centymetry). Zachował się on do 1943 roku w kolegiacie głogowskiej. Obecnie (od 2003 roku) znajduje się w Muzeum Puszkina w Moskwie¹³.

W grudniu 1947 roku było na Dolnym Śląsku około 59 000 Niemców, głównie specjalistów z dziedziny górnictwa i energetyki przydatnych do uruchomienia przemysłu. Obok nich 94 149 autochtonów, zamieszkałych na wschód od Odry w okręgu Milicza, Sycowa, Oleśnicy oraz w jeszcze kilku większych miastach, przeszło pozytywną weryfikację do polskiego narodu. Nie musieli oni opuszczać swych rodzinnych stron¹⁴.

Miejsce wysiedlonej ludności autochtonicznej z Dolnego Śląska zajęła wysiedlona ludność polska z terenów zabużańskich Drugiej Rzeczypospolitej, Polacy z Rumunii i Bukowiny (głównie z okolic Czerniowiec, Nowego Sokoła i Suczawy) oraz z Polski centralnej (głównie z województwa poznańskiego, kieleckiego)¹⁵. Utrata Kresów była dla ludności zabużańskiej krwawiącą i niezagojoną raną. Jeszcze większą traumą dla ludności polskiej było pozostanie za rzeką Bug, gdyż granice Polski zostały przesunięte na zachód na odległość około 200 kilometrów. Wprowadzenie liturgii sprawowanej w językach narodowych po II Soborze Watykańskim przyspieszyło proces jej wynarodowienia, który został nieco przyhamowany za pontyfikatu papieża Benedykta XVI (19 kwietnia 2005 – 28 lutego 2013 roku). Ojciec Święty zlecił, by podczas sprawowania

---

¹³ J. Swastek, *Życie religijne wiernych*, s. 5.

¹⁴ J. Harasimowicz *Dolny Śląsk*, Wrocław 2007 s. 83.

¹⁵ G. Kardys, *Polkowice, których nie znamy*, s. 28.

Eucharystii pewne jej części były śpiewane lub recytowane w języku łacińskim. Polacy mieszkający na wschód od rzeki Bug czuli się pewniej, gdy celebrowano Msze święte w języku łacińskim. Łacina w liturgii była na Kresach sojusznikiem polskośći. Obecnie ducha polskiego wśród kresowej ludności podtrzymuje Radio Maryja oraz telewizja „Trwam”. Jednakże za krzewienie patriotyzmu instytucje te są gwałtownie zwalczane przez tak zwane warstwy oświecone i różnego rodzaju „jasnogrodzian”¹⁶.

W Legnicy, Lubinie, Przemkowie, Górze, Wołowie, Oleśnicy Śląskiej oraz w Polkowicach osiedliło się kilkanaście tysięcy Łemków, Bojków oraz Ukraińców.

W Polkowicach po zakończeniu II wojny światowej osiedlili się głównie mieszkańcy z Polski centralnej oraz z rejonu poznańskiego. Przybyli tu również przesiedleńcy z akcji „W”¹⁷. Była to przede wszystkim ludność z łemkowszczyzny. W latach 1946 – 1947 w Polkowicach i okolicach miasta osiedlili się również emigranci z Nowego Solańca w okręgu suczawskim w ZSRR oraz z okolic Lwowa, Tarnopola, Stanisławowa i Wołynia. Liczną grupę stanowili osadnicy z Rumunii, pochodzący ze wsi położonych w pobliżu Czerniowiec.

W lutym 1946 roku w Polkowicach mieszkało 646 osób (w 1939 roku Polkowice liczyły około 1600 mieszkańców). Wśród mieszkańców, którzy osiedlili się w Polkowicach po II wojnie światowej, było około 75%

---

¹⁶ J. Swastek, Życie religijne wiernych, s. 7.

Zob. Tenże, Deportacje ludności z Kresów Wschodnich [w:] Kresowe dziedzictwo. Studia nad językiem, historią, kulturą pod red J. Burzyńskiej-Kamienieckiej i J. Kamienieckiego, Wrocław 2012, s. 261 – 267.

Zob. H. Łaskiewicz, S. Łukaszewicz, Kresy [w:] Encyklopedia Katolicka, t. IX pod red E. Migut [i inni], Lublin 2002, kol. 1269.

¹⁷ Było to masowe, przymusowe wysiedlenie ludności ukraińskiej zamieszkującej obszar Bieszczad objęty walkami z ukraińską powstańczą armią. A. Paczkowski, Dzieje PRL. Zdobycie Władzy (1945 – 47), Warszawa 1993, s. 12.

katolików, około 20% grekokatolików, około 5% ateistów i około 20 rodzin należących do świadków Jehowy¹⁸.

Ludność katolicką cechowało przywiązanie do Kościoła katolickiego, jednakże wielu katolików nie miało zrozumienia dla regularnych praktyk religijnych. Wielkim problemem duszpasterskim był grupa ludności „płynnej”, rekrutująca się głównie z domów poprawczych. Duża jej część należała do tak zwanego Młodzieżowego Hufca Pracy. Patronat nad nią pełnił Związek Młodzieży Bełskiej przemianowany na Związek Młodzieży Socjalistycznej.

Od grudnia od 1948 roku do ateizacji społeczeństwa przyczyniała się w dużym stopniu Polska Zjednoczona Partia Robotnicza oraz związek harcerzy tak zwanych „walterowców” promowany przez Jacka Kuronia¹⁹.

Pod koniec II wojny światowej Polkowice zostały doszczętnie zrujnowane i wyludnione. Wskutek tych zniszczeń, w 1946 roku utraciły prawa miejskie. Wieś Polkowice włączona została do powiatu lubińskiego w województwie wrocławskim. Polkowice odzyskały prawa miejskie dopiero w 1967 roku²⁰.

Pierwszym powojennym burmistrzem Polkowic był Józef Trzmielewski, który organizował osadnictwo przybyłych emigrantów na teren miasta i okolicznych wsi.

Ksiądz proboszcz Johan Doering był bardzo aktywnym duszpasterzem i dobrym gospodarzem. Uprawiał winorośl i wyrabiał wino, które nazywało się „Polkowicki Ogród Parafialny”. Cieszył się on wielkim szacunkiem wśród mieszkańców Polkowic, ale brak dobrej znajomości języka polskiego był dla niego początkowo przeszkodą w sprawowaniu posługi duszpasterskiej, a szczególnie w wypełnianiu posługi Słowa i głoszeniu

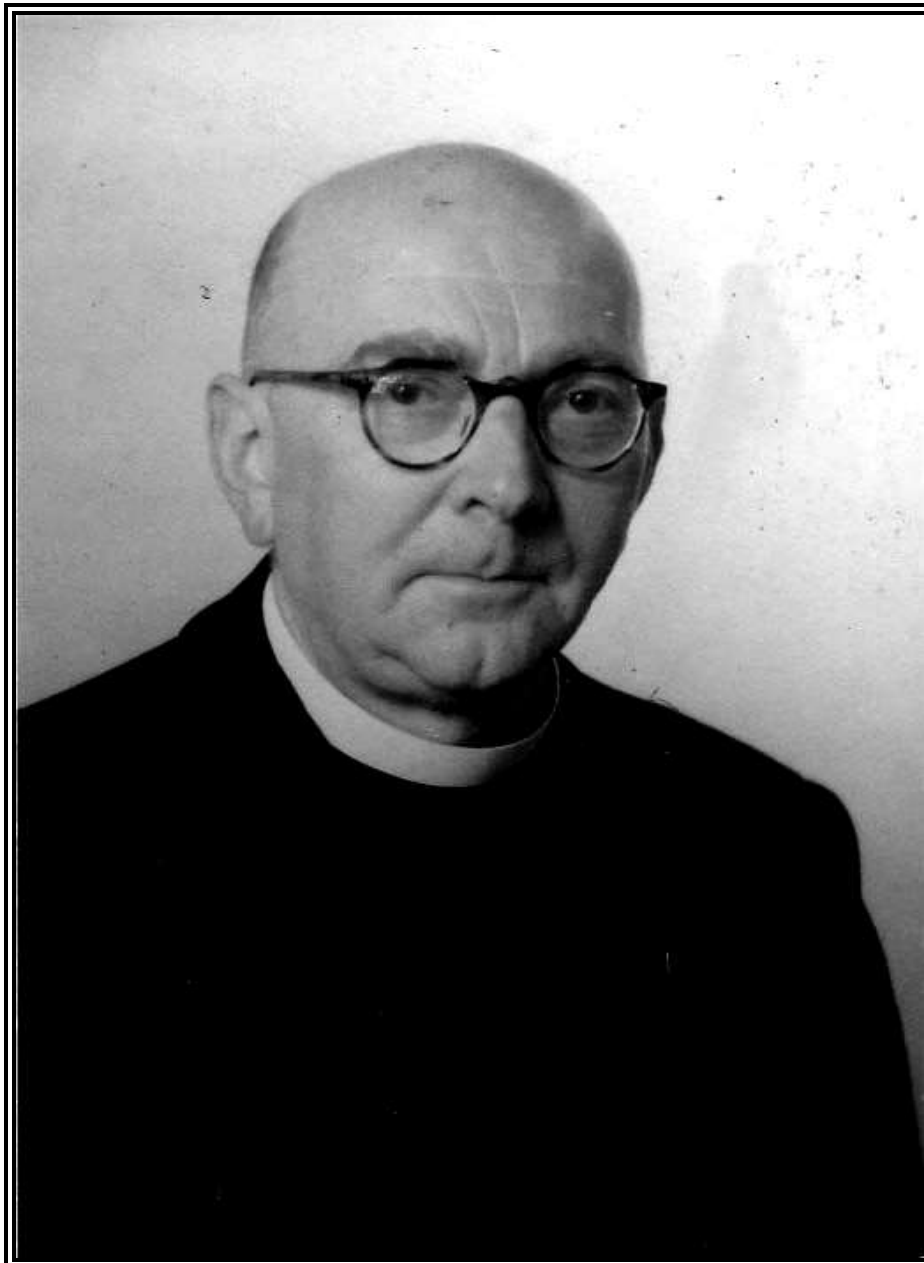
---

¹⁸ Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

¹⁹ J. Swastek, Życie religijne wiernych, s. 17.

²⁰ G. Kardyś, Polkowice, których nie znamy, s. 7.

kazań²¹. Z tego też względu polkowiczanie i władze miasta prosili administratora apostolskiego archidiecezji wrocławskiej ks. inf. dra Karola Milika o duszpasterza dobrze władającego językiem polskim²².

Fot. 2.1.1. Ks. Johan Doering

(fot. archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach)

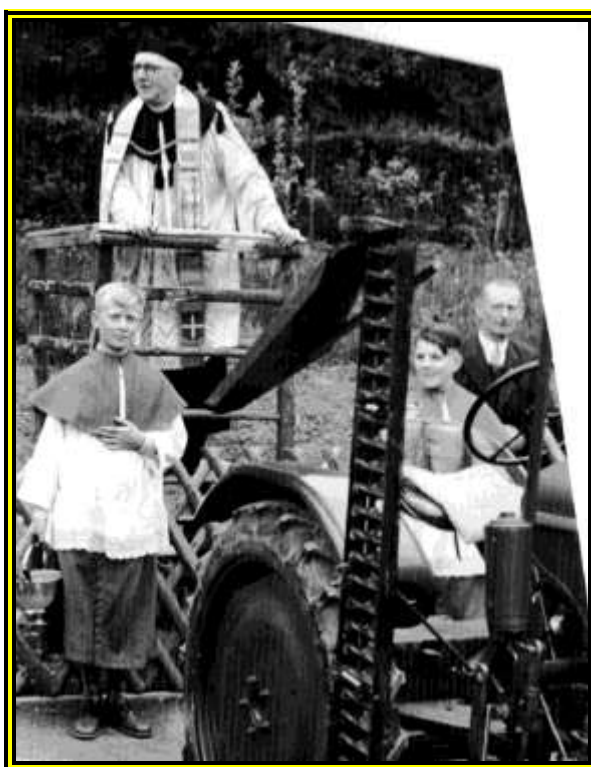
---

²¹ „Do własnych zadań prezbitarów należy głoszenie Ewangelii Bożej. Ten obowiązek spoczywa głównie na proboszczach oraz innych duszpasterzach w stosunku do powierzonego im ludu. (...) W ciągu całego roku liturgicznego kapłani na podstawie świętych tekstów wykładają tajemnice wiary oraz zasady życia chrześcijańskiego tak, aby lud wiedział, w co należy wierzyć i co trzeba czynić, aby dostąpić zbawienia”. Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r., kan.757 i n.

²² B. Jałowiecki, Polkowice. Przemiany społeczności lokalnej pod wpływem uprzemysłowienia. Wrocław, Warszawa, Kraków 1967, s. 109.

Fot. 2.1.2. Ks. Johan Doering z parafianami
(fot. archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach)

Fot. 2.1.3. Ks. Johan Doering podczas poświęcania pól
(fot. archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach)

Fot. 2.1.4. Ambona, z której w kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach ks. Johan Doering głosił kazania, 2013 rok (fot. autor pracy)

Przeoglądając archiwa kurialne natrafiamy na list burmistrza Polkowic Stanisława Ringa, który – informując wrocławskiego administratora apostolskiego o około dwutysięcznej rzeszy polkowickich katolików, „chętnie garnących się do kościoła”²³ – wyraża swoje zaniepokojenie brakiem kapłana posługującego się językiem polskim: „To się może odbić fatalnie w najbliższej przyszłości na morale społeczeństwa. (...) Ludzie gremialnie przychodzą do mnie i proszą o Polskiego Księdza. Przyłączam się i ja osobiście do tej prośby jako Katolik – Polak, bo leży mi na sercu dobro i morale ogółu”²⁴. List wysłany przez burmistrza miasta do administratora diecezji jest świadectwem troski władz i mieszkańców Polkowic o to, by Ewangelia w mieście była głoszona w zrozumiałym dla nich języku. Rzeczywiście początkowo katolicki duszpasterz mówił i pisał wyłącznie po niemiecku, jednak w krótkim czasie postanowił nauczyć się języka polskiego. Najpierw, po zakończeniu działań wojennych, jedna z parafianek Anna Sobczak²⁵ tłumaczyła jego kazania pisane po niemiecku na język polski. Ks. Johan Doering czytał owe homilie, a później uczył się ich na pamięć – i wygłaszał je w języku polskim²⁶. Z czasem ks. Johan Doering nauczył się dobrze języka polskiego. Nawet obecnie w parafialnych i kurialnych archiwach odnajdujemy pisma zredagowane przez niego odręcznie w języku niemieckim, ale także w języku polskim. Starał się być blisko swoich parafian i pomagał realizować ich duchowe potrzeby. Chętnie brał też udział w ich rodzinnych uroczystościach. Wiemy, że uprawiał sport (gimnastyka, pływanie) oraz miał wielkie poczucie humoru i znał wiele inteligentnych dowcipów, które opowiadał swoim parafianom.

---

²³ Aneks 1. List burmistrza Polkowic Stanisława Ringa do wrocławskiej Kurii Arcybiskupiej. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

²⁴ Tamże.

²⁵ Miejscowa nauczycielka, żona pierwszego wójta w powojennych Polkowicach.

²⁶ Fragment listu Stanisława Sobczaka, wysłany do ks. dra Jarosława Święcickiego, polkowickiego proboszcza parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła, z dnia 12 października 2010 roku, Wrocław, 12.10.2010.

Władze cywilne Polkowic nie zareagowały pozytywnie na ujmującą postawę księdza proboszcza Johana Doeringa, który starał się jak najlepiej służyć swoim parafianom i w trosce o jak najlepszą posługę duszpasterską nauczył się języka polskiego. Nadal żądano polskojęzycznego kapłana, najlepiej Polaka, więc obecny proboszcz był dla nieakceptowalny. W tej trudnej sytuacji ks. Johan Doering, dnia 24 października 1945 roku, pisemnie zwrócił się do wrocławskiej Kurii Arcybiskupiej z prośbą o radę. Dnia 19 listopada tegoż roku, w odpowiedzi na proboszczowski list, wrocławski administrator apostolski, ks. inf. dr Karol Milik, napisał, iż zarządzenia władz cywilnych nie może zmienić, ani nawet wpłynąć na jego zmianę. Poleca więc – aż do ostatecznego załatwienia sprawy – stosować się do wszelkich zarządzeń władz...²⁷.

Do kościoła św. Michała Archanioła w Polkowicach przychodzili początkowo nie tylko Polacy, ale też zamieszkali w Polkowicach po 1945 roku niemieccy katolicy. Oni to w osobie ks. Johana Doeringa odnajdywali swego autentycznego pasterza. Pozostała w Polkowicach po II wojnie światowej grupa niemieckich ewangelików modliła się sama, bez pastora, w swoim kościele znajdującym się w rynku.

W marcu 1947 roku polkowiccy wierni katolicy bardzo poważnie potraktowali swoją wspólnotę i wzięli na siebie część odpowiedzialności za nią. Z tych powodów starali się pomagać swojemu proboszczowi w wypełnianiu jego funkcji. Dzięki dobrej współpracy z ks. Johanem Doeringiem ukonstytuowała się pierwsza w historii Polkowic Rada Parafialna. Dnia 31 marca 1947 ks. Johan Doering zaproponował władzy kościelnej do zatwierdzenia jej czterech członków: Józefa Sobczaka, Stefana Pendulak, Józefa Horbas i Franciszka Wolniak²⁸.

---

²⁷ Aneks 2. Pismo administratora apostolskiego księdza infulata dra Karola Milika.

²⁸ Aneks 3. Własnoręczni pisana prośba ks. Johana Doeringa o zatwierdzenie składu Rady Parafialnej w Polkowicach.

Pismem z dnia 08 kwietnia 1947 roku, podpisanym przez administratora apostolskiego, ks. inf. Karola Milika, Kuria Administracji Apostolskiej we Wrocławiu zatwierdziła zaproponowany przez księdza proboszcza Johana Doeringa skład Rady Parafialnej w Polkowicach²⁹.

Przeoglądając kurialne akta, da się zauważyć, że polkowiczanie wyznania rzymskokatolickiego wciąż dążyli do nawiązania kontaktów także z innymi duchownymi. Dowodem na to jest między innymi list jednego z parafian, Stanisława Korzeniewskiego do administratora apostolskiego ks. inf. dra Karola Milika z prośbą o napisanie listu duszpasterskiego do niego oraz pozostałych wiernych³⁰.

W połowie 1947 roku protestanci opuścili Polkowice. Po ich wyjeździe do Niemiec ich świątynia w rynku przez dwa lata służyła do odprawiania nabożeństw grupie wyznawców prawosławia z Polkowic i okolic. Ze względu na niewielką liczbę członków wspólnoty prawosławnej zamieszkujących w Polkowicach, duchowni Cerkwi prawosławnej w miejscowości Rudna założyli parafię dla tej ludności. Istnieje ona do czasów współczesnych. Z tego powodu, w połowie 1949 roku, władze państwowe zamknęły protestancki kościół w Polkowicach³¹.

Liczba wiernych Kościoła katolickiego w Polkowicach i w okolicach Polkowic po 1945 roku stale wzrastała. Katolicy gromadzili się na Mszach świętych i nabożeństwach paraliturgicznych w kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Świątynia ta z czasem okazała się zbyt mała i nie mogła pomieścić wszystkich wierzących katolików pragnących uczestniczyć w nabożeństwach katolickich. Ówczesne przepisy liturgicznie nie pozwalały na Msze święte w godzinach popołudniowych. Dlatego też ks. Johan Doering, powodowany troską duszpasterską o dobro

---

²⁹ Aneks 4. Pismo zatwierdzające skład polkowickiej Rady Parafialnej.

³⁰ Aneks 5. Fragment list Stanisława Korzeniewskiego do administratora apostolskiego we Wrocławiu.

³¹ Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

duchowe swoich wiernych, wystąpił dnia 23 sierpnia 1948 roku z prośbą do Kurii Administracji Apostolskiej we Wrocławiu o pozwolenie na odprawianie dodatkowej Mszy świętej w niedziele i święta w godzinach popołudniowych. Dnia 05 października 1948 roku wrocławski wikariusz generalny udzielił stosownego pozwolenia na czas określony, do 16 stycznia 1949 roku³².

W połowie grudnia wspomnianego 1948 roku ks. proboszcz Johan Doering zwrócił się nadto z prośbą do Administracji Apostolskiej we Wrocławiu o pozwolenie na odprawienie drugiej *Pasterki* w wigilię Bożego Narodzenia o godz. 22.00, dla wiernych w Sobinie³³.

Niestety ówczesne przepisy liturgiczne zabraniały odprawiania Mszy świętej pasterskiej przed północą. Z tego też względu ks. inf. dr Karol Milik nie mógł się pozytywnie ustosunkować do prośby ks. Johana Doeringa³⁴.

Po II wojnie światowej katolicka parafia w Polkowicach należała do dekanatu głogowskiego i powiatu lubińskiego. Obejmowała – obok Polkowic – wsie: Polkowice Dolne, Kazimierzowo, Suchą Górną i – od 19 października 1951 roku – Trzebcz, który odłączono od parafii w Grodowcu. W późniejszych latach powiększyła się jeszcze o wsie Moskorzyn i Guzice. W skutek tych zmian na początku lat pięćdziesiątych XX w. liczyła ona około dwa tysiące wiernych.

Na mocy wcześniejszego, czasowego pozwolenia wrocławskiej Administracji Apostolskiej, do dnia 16 stycznia 1949 roku, ks. Johan Doering odprawiał w niedziele i święta trzy Msze święte. Z chwilą jego wygaśnięcia polkowicki proboszcz stwierdził, że duża frekwencja uczestników Mszy świętych oraz racje duszpasterskie nie pozwalają na powrót do poprzedniego porządku dwóch niedzielnych i świątecznych Mszy świętych. Dlatego, w trosce o potrzeby duchowe wszystkich parafian, ks. Johan Doering

---

³² Aneks 6. Pozwolenie wikariusza generalnego na popołudniową Mszę świętą sprawowaną w niedziele i święta w Polkowicach.

³³ Aneks 7. Prośba ks. Johana Doeringa o zezwolenie na odprawienie *Pasterki* w Sobinie.

³⁴ Aneks 8. Odmowna odpowiedź administratora apostolskiego na prośbę polkowickiego proboszcza.

zwrócił się do Administracji Apostolskiej we Wrocławiu z prośbą o ponowne udzielenie zezwolenia na odprawianie trzeciej Mszy świętej w godzinach popołudniowych³⁵.

W 1950 roku liczba mieszkańców Polkowic wzrosła do 908, a od 1960 roku zaczęła ona – na skutek uprzemysłowienia Polkowic – bardzo szybko wzrastać³⁶.

W styczniu 1951 roku władze deportowały do Niemiec gospodynię ks. proboszcza Johana Doeringa, zaś w lutym 1951 roku on sam z powodu nieżyczliwej dla niego atmosfery opuścił Polkowice i wyjechał do Niemiec³⁷. O tym fakcie dziekan głogowski, ks. Józef Uruski powiadomił telegramem wrocławskiego wikariusza kapitulnego ks. inf. Kazimierza Józefa Lagosza i zwrócił się z prośbą o nominację nowego duszpasterza dla Polkowic³⁸.

W marcu 1951 roku ks. Johan Doering przybył do Liesen (Republika Federalna Niemiec) i w tej miejscowości pracował 22 lata, to jest do 01 października 1972 roku. Zapisał się w pamięci parafian w Liesen jako sumienny i gorliwy duszpasterz³⁹.

---

³⁵ Aneks 9. Prośba ks. Johana Doeringa o dalsze pozwolenie odprawiania w Polkowicach trzeciej Mszy świętej w godzinach popołudniowych.

³⁶ J. Swastek, Życie religijne wiernych, s. 7.

³⁷ Władze cywilne jako powód jego wydalenia podały brak zgody ks. Johana Doeringa na przyjęcie polskiego obywatelstwa. Ostatniego zapisu w miejscowej Księdze Małżeństw ks. Johan Doering dokonał dnia 03 lutego 1951 roku. Wyjeżdżając z Polski w obecności Anny Jamróg pozostawił swojemu następcy pełne wyposażenie kościoła i plebanii. Nie dał żadnego powodu do skargi. Wraz z ks. Johanem Doeringiem wyjechała z Polkowic do Niemieckiej Republiki Federalnej grupa niemieckich katolików. Po opuszczeniu Polkowic ks. Johan Doering nie zerwał całkowicie kontaktów parafianami. Do swojej śmierci korespondował między innymi z rodziną Sobczaków i Rudolfem Żelisko, przesyłając im z Niemiec paczki żywnościowe. Pisał do nich listy poprawną polszczyzną, a dopiero po przebytych udarze mózgu ostatni list napisał do nich w języku niemieckim. Informacja uzyskana od ks. prał. dra Ludwika Kośmidka.

³⁸ Aneks 10. Telegram ks. Józefa Uruskiego powiadamiający wikariusza kapitulnego ks. inf. Kazimierza Lagosza o wyjeździe ks. Johana Doeringa z parafii Polkowice. W tym telegramie ks. Józef Uruski zwraca się także z prośbą o mianowanie następcy ks. Doeringa.

³⁹ Przewodził wspólnocie parafialnej w Liesen, która liczyła 750 katolików. Często opowiadał im o swoim „polskim czasie” spędzonym we Wrocławiu, Polkowicach czy Jędrzychowicach. Jako siedemdziesięcioletni w latach 1961 – 63 zbudował kościół św. Tomasza w Liesen, a jako osiemdziesięcioletni kapłan nauczał jeszcze dzieci religii. Za swoją niestrudzoną pracę otrzymał tytuł honorowego obywatela miasta Liesen. List Edmunda Krälinga do Stanisława Sobczaka, Hallenberg, 13.12.2010 r.

Na początku lat pięćdziesiątych XX wieku zaczęto w Polsce rugować nauczanie religii ze szkół. Fakt ten zmuszał duchownych do prowadzenia katechizacji w kościołach, domach i salkach parafialnych⁴⁰. Nauczanie religii księża traktowali jako najważniejszą formę głoszenia Słowa Bożego. Dokładali wszelkich starań, aby dzieci i młodzież mogły się uczyć religii w kościołach, salkach katechetycznych czy domach prywatnych. Po wyjeździe ks. Johana Doeringa do Niemiec zachodnich, na czas wakansu na stanowisku polkowickiego proboszcza, a prośbę wrocławskiego wikariusza kapitulnego, ks. inf. Kazimierza Lagosza, naukę religii prowadzili przez jeden miesiąc Ojcowie Redemptoryści z Głogowa⁴¹.

Po wyjeździe ks. Johana Doeringa do Niemiec opiekę duchową nad Polkowicami pełnił ks. Marian Cieślik. W dniu 09 kwietnia 1951 roku wikariusz kapitulny archidiecezji wrocławskiej ks. inf. Kazimierz Józef Lagosz zamianował⁴² „rządcą parafii Polkowice” (w dekanacie głogowskim) wyświęconego w 1937 roku we Lwowie ks. Waleriana Zdanowicza z Gaworzyc⁴³.

Za jego kadencji proboszczowskiej parafia w Polkowicach powiększyła się o dwie miejscowości Moskorzyn i Guzice. Zostały one odłączone od parafii w Grodowcu.

Ks. Walerian Zdanowicz pracował w Polkowicach w apogeum walki władz komunistycznych z Kościołem katolickim. Zlikwidowano wówczas działalność religijną w organizacjach i stowarzyszeniach katolickich. Pozostało tylko duszpasterstwo parafialne ograniczające się do odprawiania Mszy świętej, nabożeństw paraliturgicznych i prowadzenia katechizacji przy świątyniach katolickich. Ambona stała się wówczas głównym miejscem

---

⁴⁰ M. Korgul, *Działalność i refleksja katechetyczna w Kościele na Dolnym Śląsku w okresie powojennym*, Legnica 1997, s. 51.

⁴¹ Aneks 11. Prośba ks. inf. Kazimierza Lagosza do o. Franciszka Maślanika w sprawie duszpasterzowania w Polkowicach po wyjeździe ks. Johana Doeringa do Niemiec.

⁴² Aneks 12. Dekret ustanawiający ks. Waleriana Zdanowicza proboszczem w Polkowicach.

⁴³ J. Swastek, *Życie religijne wiernych*, s. 18.

głoszenia słowa Bożego. W polkowickiej parafii, podobnie jak i w całym kraju, stale wzrastała liczba donosicieli i wrogów wiary katolickiej⁴⁴.

Ks. Walerian Zdanowicz objął parafię w Polkowicach w czternastym roku po święceniach kapłańskich. Jego praca w parafii Polkowice, a szczególnie jej początki, były bardzo trudne. Bywały sytuacje, że w sprawie jego posługi duszpasterskiej interweniował sam wrocławski wikariusz kapitulny archidiecezji wrocławskiej ks. inf. Kazimierz Józef Lagosz. Badając archiwa kurialne, znaleźć można pismo, w którym ks. Kazimierz Lagosz zwraca się z prośbą do Wydziału Wyznań przy Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Głogowie, aby umożliwili ks. Walerianowi Zdanowiczowi objęcie parafii. W tamtym czasie uniemożliwiali je: pani będąca pomocą gospodyni poprzedniego proboszcza oraz kilkoro parafian, blokując plebanię, grabiąc ją i szykanując nowego duszpasterza⁴⁵.

Wszelkie sprawy i trudności, jakie ks. Walerian Zdanowicz miał na początku swojego duszpasterzowania w Polkowicach zostały rozwiązane i uporządkowane w dość krótkim czasie, czego świadectwem może być przechowywany w kurialnym archiwum list księdza proboszcza⁴⁶.

Ks. proboszcz Walerian Zdanowicz posługiwał w parafii przez dziesięć lat. Zaraz po usunięciu religii rzymskokatolickiej ze szkół, przygotował on salę dla nauczania religii w budynku plebanii.

---

⁴⁴ B. Kumor, Historia Kościoła, cz. VIII, Lublin 1995, s. 506.

⁴⁵ Aneks 13. Pismo ks. inf. Kazimierza Józefa Lagosza do Wydziału Wyznań przy Prezydium Państwowej Rady Narodowej w Głogowie.

⁴⁶ Aneks 14. List ks. Waleriana Zdanowicza do ks. Kazimierza Lagosza przedstawiający stan pracy duszpasterskiej w Polkowicach i Gaworzycach.

Fot. 2.1.5. Kościół pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

Po lewej stronie widoczna plebania, na której uczono lekcji religii po usunięciu jej ze szkoły (fot. rok około 1960)⁴⁷

Przeglądając archiwa, można zauważyć, iż Kuria Arcybiskupia we Wrocławiu zezwoliła księdzu proboszczowi Walerianowi Zdanowiczowi na przeprowadzenie remontu kościoła parafialnego „w zakresie zabezpieczającym od dalszych strat i ruiny”. Gruntowny remont świątyni, według wcześniej zatwierdzonych przez Kurię planów, miał odbyć się dopiero po odbudowie zrujnowanej działaniami wojennymi archikatedry wrocławskiej pod wezwaniem św. Jana Chrzciciela, św. Jana Ewangelisty, św. Wincentego diakona i męczennika, św. Jadwigi Śląskiej i Jedenastu Tysięcy Dziewic.

---

⁴⁷ <http://fotopolska.eu/457265,foto.html?o=b17204>, [dostęp 15.11.2014].

W 1951 roku mieszkańcy wsi Sucha Górna ufundowali krzyż na tamtejszym cmentarzu. W dniu 30 października 1951 roku ksiądz proboszcz Walerian Zdanowicz zwrócił się z prośbą do Kurii Arcybiskupiej we Wrocławiu o pozwolenie na jego poświęcenie. Zgoda nadeszło w dniu 14 listopada 1951 roku z zastrzeżeniem, iż należy zatroszczyć się o ogrodzenie cmentarza. Uroczystość poświęcenia krzyża i cmentarza była wielkim przeżyciem duchowym dla mieszkańców Suchoj Górnjej. W jednym z protokołów wizytacji z roku 1955⁴⁸ jest zapis, że parafia w Polkowicach działała bez zarzutu ku zadowoleniu wiernych.

Fot. 2.1.6. Cmentarz w Suchoj Górnjej z krzyżem odnowionym w roku 2000
2013 r. (fot. autor pracy)

⁴⁸ Wszystkie cytowane w pracy protokoły wizytacji pochodzą z archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

W 1953 roku mieszkańcy Suchej Górnej ufundowali Drogi Krzyżowej, które umieszczono na balustradzie chóru tamtejszej kaplicy⁴⁹.

Fot. 2.1.7. Wnętrze obecnego kościoła w Suchej Górnej, 2012 rok.
Widok na empore, na której umieszczono stacje Drogi Krzyżowej
(fot. autor pracy)

Fot. 2.1.8. Stacje Drogi Krzyżowej w kościele pod wezwaniem
św. Anny w Suchej Górnej (fot. autor pracy)

⁴⁹ Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

Ksiądz proboszcz Walerian Zdanowicz choć był wątłego zdrowia, to pracował w Polkowicach bardzo ofiarnie przez dziesięć lat. Cieszył się dobrą opinią u parafian, gdyż bardzo troszczył się o sprawy duszpasterskie oraz gospodarcze w parafii⁵⁰.

W dniu 22 listopada 1955 roku wizytacji parafii Polkowice dokonał archiprezbiter z Jasienia koło Żar ks. Tytus Korczyk. Z jego sprawozdania wizytacyjnego wynika, że w parafii Polkowice w 1955 roku mieszkało 1735 osób, w tym 1635 katolików, zaś 5,8% mieszkańców nie należało do Kościoła katolickiego. W roku wizytacji 109 dzieciom udzielono chrztu świętego, pobłogosławiono 19 małżeństw i pochowano 21 parafian.

Ksiądz Walerian Zdanowicz sprawował w tym roku posługę duszpasterską w dwóch świątyniach – w kościele parafialnym pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach i w kościele filialnym w Suchej Górnej. W tym kościele nie przechowywano Najświętszego Sakramentu. Na terenie Polkowic w 1955 roku funkcjonowały dwie szkoły, w których uczyło się 270 dzieci. Ksiądz Walerian Zdanowicz nauczał religii w polkowickim kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła. W katechezie parafialnej każdego dnia uczestniczyło około 60 dzieci⁵¹.

Z wizytacji ks. Tytusa Korczyka dowiadujemy się też, że piętnastowieczny barokowy kościół pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach był utrzymywany w należyтым porządku i był wystarczający dla ówczesnej liczby mieszkańców Polkowic. Nie wymagał on żadnych prac remontowych. Ksiądz archiprezbiter Tytus Korczyk w protokole wizytacyjnym nakazał ogrodzenie cmentarza parafialnego. Zaznaczył też, że jego powierzchnia grzebalna wystarczy jeszcze na dwa lata, ale w rzeczywistości okazało się, że wystarczyła na dłuższy czas.

---

⁵⁰ Tamże.

⁵¹ Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy – Protokół z wizytacji księdza archiprezbitera Tytusa Korczyka, Polkowice 1955.

Kościół parafialny św. Michała Archanioła w Polkowicach był właściwie zabezpieczony przed włamaniem. Znajdowały się w nim dwa konfesjonały i pancerne tabernakulum. Okno w drzwiach wejściowych umożliwiała wiernym nawiedzenie Najświętszego Sakramentu i modlitwę o każdej porze dnia. Przed kościołem była umieszczona tablica, na której wypisano porządek i godziny odprawiania nabożeństw oraz Mszy świętych⁵².

W niedziele i święta w parafii Polkowice odprawiano dwie Msze święte: o godz. 9.00 celebrowano Mszę świętą w Suchej Górnej, a o godz. 11.00 sumę w Polkowicach. Łącznie uczestniczyło w nich około 700 osób to jest około 40% parafian. W dni powszednie we Mszy świętej sprawowanej w Polkowicach o godz. 7.30 regularnie uczestniczyło kilka osób. Z sakramentu pokuty i pojednania korzystało regularnie co miesiąc około 40 osób. Dzieci szkolne spowiadały się trzy razy w roku. W 1955 roku do pierwszej spowiedzi i pierwszej Komunii świętej przystąpiło w Polkowicach 42 dzieci. W roku wizytacji nie odnotowano w mieście dzieci nieochrzczonych. Dziesięć osób chorych przyjęło sakrament namaszczenia. W parafii nie było powołań kapłańskich, ani zakonnych.

Wśród zalet miejscowych parafian odnotowano przywiązanie do wiary katolickiej i Kościoła. Jako jedną z wad wizytator ks. Tytus Korczyk wyszczególnił plagę pijaństwa. Wizytator ten odnotował także agitacje sekty Świadków Jehowy. Dla ożywienia religijności ks. Walerian Zdanowicz postanowił wprowadzić w parafii nabożeństwo czterdziestogodzinne oraz akcję trzeźwościową⁵³.

---

⁵² Tamże.

⁵³ Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach – Sprawozdanie ks. Waleriana Zdanowicza, Polkowice 1955. Wszystkie cytowane w niniejszej pracy sprawozdania są w posiadaniu Legnickiej Kurii Biskupiej.

W nabożeństwach majowych ku czci Matki Bożej uczestniczyło około 150 osób, natomiast w nabożeństwach czerwcowych ku czci Serca Pana Jezusa oraz październikowych – odmawianie różańca – uczestniczyło około 50 osób. W „nabożeństwie czterdziestogodzinnym” – adoracja Najświętszego Sakramentu – od niedzieli do wtorku poprzedzającego środę popielcową uczestniczyło około 40 parafian. Nabożeństwa Drogi Krzyżowej w wielkopostne piątki gromadziły po około 50 mieszkańców, a w Gorzkich Żalach brało udział około 200 wiernych. W niedziele i święta przed sumą śpiewano Godzinki o Najświętszej Maryi Pannie i odmawiano różaniec.

Archiprezbiter ks. Tytus Korczyk odnotował też w protokole wizytacyjnym, że przed odpustem ku czci św. Michała Archaniola odprawiano w kościele parafialnym dziewięciodniową nowennę lub trzydniowe triduum.

W 1955 roku państwo „przejęło” od polkowickiej parafii ponad 47 hektarów ziemi, pozostawiając Kościołowi tylko 2 hektary i 28 arów łąk, tereny pod kościołami i budynkami parafialnymi oraz cmentarz parafialny wielkości prawie 38 arów⁵⁴.

---

⁵⁴ Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy – Protokół z wizytacji ks. Tytusa Korczyka, Polkowice 1955.

§ 2. ŻYCIE RELIGIJNE WIERNYCH PO „ODWILŻY” WŁADYSŁAWA GOMUŁKI W PAŹDZIERNIKU 1956 ROKU

„Odwilż” Władysława Gomułki, która miała miejsce w październiku 1956 roku, nazywana jest *Polskim październikiem*, *odwilżą październikową* lub *odwilżą gomułkowską*⁵⁵. Była ona związana ze zmianą polityki wewnętrznej w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w drugiej połowie października 1956 roku i połączona z dojściem do władzy Władysława Gomułki oraz liberalizacją systemu politycznego.

Odwilż gomułkowska związana była z wydarzeniami po śmierci Józefa Stalina (†05 marca 1953 rok), z odsunięciem od władzy Ławrientija Berii (†1953 rok), z XX Zjazdem Komunistycznej Partii Związku Radzieckiego (1956 rok), a także związanych z tym zmian w Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich oraz ujawnieniem tajnego referatu Nikity Siergiejewicza Chruszczowa pierwszego Sekretarza Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej ogłoszonego w dniu 25 lutego 1956 roku na XX Zjeździe Komunistycznej Partii Związku Radzieckiego. Wymieniał on w nim zbrodnię Józefa Stalina. Po tym zjeździe w niewyjaśnionych okolicznościach zmarł w Moskwie pierwszy Sekretarz Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej Bolesław Bierut (12 marca 1956 roku). Na tym stanowisku zastąpił go na siedem miesięcy Edward Ochab (20 marca 1956 – 21 października 1956 roku)⁵⁶.

---

⁵⁵ R. Klimek, *Uwarunkowania i osiągnięcia Polskiego Października '56 w odzyskaniu wolności* [w:] *Polski październik 1956 roku na Uniwersytecie Jagiellońskim* pod red. R. Klimka, Kraków 2004, s. 11.

⁵⁶ Tamże, s. 17.

W dniu 19 października 1956 roku miały miejsce obrady VIII Plenum Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Dzień przed nim, 18 października 1956 roku, do Warszawy przyleciał niespodziewanie pierwszy Sekretarz Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Związku Radzieckiego Nikita Siergiejewicz Chruszczow. Realną stała się wówczas groźba interwencji Armii Czerwonej w Polsce, gdyż jej oddziały zaczęły przemieszczać się w kierunku stolicy pod pretekstem ćwiczeń. Do oporu przygotowywały się polskie Wojska Wewnętrzne podlegające Komitetowi do Spraw Bezpieczeństwa Publicznego w odróżnieniu od większości armii podległej stacjonującemu w Legnicy Konstantemu Rokossowskiemu.

Dnia 21 października 1956 roku plenum Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej powierzyło władzę polityczną w Polsce Władysławowi Gomułce. W tym dniu wybrano go na stanowisko pierwszego sekretarza Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Jego zapowiedzi reform zostały entuzjastycznie przyjęte przez polskie społeczeństwo, czego świadectwem był liczny wiec na placu Defilad w Warszawie, który odbył się dnia 24 października 1956 roku. Podczas przemówienia na zgromadzeniu, Gomułka potępił stalinizm i zapowiedział przekształcenia, mające na celu demokratyzację ustroju. Bezpośrednio po tych wydarzeniach z Polski wyjechał do Moskwy marszałek Konstanty Rokossowski oraz wielu innych oficerów radzieckich, służących w siłach zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Została też znacznie zmniejszona liczba wojsk radzieckich. Do 1956 roku w Polsce stacjonowało około 300 tysięcy żołnierzy sowieckich, a potem ich liczba zmniejszyła się do nieco ponad 60 tysięcy. Dopiero w 1993 roku opuścili oni Polskę.

W dniach 16 – 18 listopada 1956 roku odbyły się w Moskwie rozmowy polsko-radzieckie. Na czele polskiej delegacji stał Władysław Gomułka. Ustalono, że zostanie umorzona zadłużenie Polski, a do kraju powróci około 30 tysięcy Polaków, którzy byli wywiezieni do Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich. Opracowano też status wojsk radzieckich w Polsce.

Dużo silniejszy zryw miał miejsce w tych samych dniach października 1956 roku na Węgrzech. Doszło tam wówczas do zmiany rządu. Do władzy doszedł Imre Nagy, jednakże jego rząd został obalony przez najazd wojsk sowieckich na Węgry w dniu 04 listopada 1956 roku. Dużą rolę w tym przewrocie odegrali politycy sowieccy Iwan Sierow i Jurij Andropow. Armia Czerwona w dniach od 04 do 10 listopada 1956 roku krwawo stłumiła powstanie węgierskie z użyciem broni pancernej⁵⁷. Był to czas, w którym Polacy liczyli na liberalizację skostniałego systemu, zwiększenie wolności, a przede wszystkim na zaniechanie terroru ze strony władz komunistycznych. Władysław Gomułka powstrzymał terror władz komunistycznych. Po październiku 1956 roku rozpoczęła się w Polsce destalinizacja. Niestety *odwilż październikowa* trwała krótko, bo tylko do 1958 roku. Władysław Gomułka nie mógł zreformować kraju. Pierwszym sygnałem zmiany kursu politycznego po jego dojściu do władzy była likwidacja tygodnika „Po prostu” (w 1957 roku)⁵⁸.

---

⁵⁷ W. Felczak, *Historia Węgier*, wyd. 1, Warszawa 1966, s. 286.

⁵⁸ Likwidacja „Po prostu”, tygodnika cieszącego się ogromną popularnością, będącego nieformalnym organem nurtu reformatorskiego w PZPR, doprowadziła na początku października 1957 roku do kilkudniowych manifestacji studentów w Warszawie, brutalnie stłumionych przez milicję. Za: <http://chris1991.salon24.pl/238393,likwidacja-po-prostu-1> [dostęp 26.05.2014].

Rozwiązanie w 1957 r. tygodnika „Po prostu” miało w sobie coś symbolicznego. W połowie lat 50 XX wieku powszechnie zadawano sobie pytanie: Jaka będzie Polska pod rządami Władysława Gomułki? Zanim do świadomości społecznej dotarło, że „Październik” nie przyniesie zasadniczych zmian, Polacy żyli złudzeniami. Czas od jesieni 1956 do jesieni 1957 r. to, po okresie niepokojów, moment stabilizacji nadziei. Z biegiem czasu coraz mniejszych. W 1956 r. „Po prostu” bezwzględnie poparło kandydaturę Władysława Gomułki na stanowisko I sekretarza KC PZPR. Ale tygodnik „Po prostu” opowiadał się jednocześnie za głębokimi przemianami w kraju. „Październik” miał być ich pierwszym etapem. Drugi etap jednak nie nastąpił. D. Rafalska, *Likwidacja „Po prostu”* [w:] *Dodatek specjalny IPN. Niezależna Gazeta Polska*, Warszawa 7.11.2008, s. I. Za: http://www.pamiec.pl/download/49/27668/WKLADKAIPN1_listopad.pdf [dostęp 11.10.2014].

Skutkami odwilży październikowej były m.in.: uwolnienie z więzień i miejsc internowań części więźniów politycznych oraz duchowieństwa, odnowienie umowy Państwo – Kościół, przywrócenie Stalinogrodowi dawnej nazwy – Katowice, przeprowadzenie procesów największych zbrodniarzy z Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego (m.in. Anatola Fejgina, Józefa Różańskiego, Romana Romkowskiego), likwidacja tak zwanych sklepów za żółtymi firankami (przeznaczonych dla elit ubecko-partyjnych), zniesienie zakazu posiadania przez obywateli platyny, złota i obcych walut, ogłoszenie zaprzestania zagłuszania audycji radiostacji zachodnich nadających w języku polskim, odrzucenie sowieckich wzorców w Związku Harcerstwa Polskiego, powołanie Rady Ekonomicznej przy Radzie Ministrów, powrót na wyższe uczelnie wielu profesorów usuniętych w latach stalinowskich, rehabilitacja około 1500 więźniów politycznych, uwolnienie około 35 tysięcy więźniów niesłusznie osądzonych, powrót do kraju około 29 tysięcy Polaków ze Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, zmiany kadrowe w wojsku (pozbyto się 32 oficerów sowieckich), wycofanie się z planów budowy nowych kopalń. W dniu 28 października 1956 roku został oswobodzony prymas Polski kard. Stefan Wyszyński internowany w Komańczy⁵⁹.

Za rządów Władysława Gomułki w 1970 roku Niemcy Zachodnie uznały granice na Odrze i Nysie. Gomułka ma najlepszą opinię wśród pierwszych siedmiu sekretarzy partii komunistycznej, gdyż osobiście był uczciwym człowiekiem i żył bardzo skromnie; jego codzienność można porównać do stylu Józefa Piłsudskiego. Był wrogiem kolektywizacji rolnictwa i nigdy jej nie popierał. Nie zachowywał się służalczo wobec władców Kremla, jak Bolesław Bierut, Edward Gierek, czy Wojciech Jaruzelski⁶⁰.

---

⁵⁹ A. Werblan, Październik 1956 roku – legendy a rzeczywistość [w:] Polski październik 1956 w polityce światowej pod red J. Rowińskiego, Warszawa 2006, s. 67.

⁶⁰ Zob. J. Eisler, Siedmiu Wspaniałych. Poczet pierwszych sekretarzy KC PZPR, Warszawa 2014.

Wspomniane wydarzenia nie pozostały bez echa i na polkowickiej ziemi. Gomułkowska „odwilż” pozwoliła na trochę większą swobodę religii i wyznania. W Polkowicach nastąpiła odnowa życia religijnego i powoli wzrastała liczba praktykujących katolików.

Dnia 23 listopada 1957 roku docent dr hab. Jan Wyżykowski odkrył między Głogowem a Lubinem bardzo bogate pokłady miedzionośne. Od roku 1960 zaczęły powstawać kopalnie rud miedzi „Lubin”, „Polkowice”, „Rudna” na wschód od Polkowic i „Sieroszowice”. Kopalnia „Rudna” stała się największą kopalnią rud miedzi w Europie. Powstały huty miedzi „Legnica”, „Głogów I”, „Głogów II” oraz walcownia miedzi „Cedynia” w Orsku. Przed Polkowicami otworzyły się nieznane dotąd perspektywy rozwoju⁶¹.

W 1959 roku ks. Walerian Zdanowicz, po wcześniejszych sugestiach archiprezbitera Tytusa Korczyka, który dnia 22 listopada 1955 roku przeprowadził w parafii Polkowice wizytację kanoniczną oraz po zasięgnięciu opinii Rady Parafialnej na temat bieżących remontów, postanowił odnowić krzyże stojące na terenie parafii, to jest przy kościele i na cmentarzu⁶². Okazało się jednak, że – ze względu na bardzo zły stan materiału – nie da się przeprowadzić tych prac. Dzięki ofiarności polkowiczian ufundowano nowe krzyże, które ustawiono w dotychczasowych miejscach i poświęcono w lutym 1959 roku⁶³.

W archiwach kurialnych znajduje się pismo ks. Waleriana Zdanowicza, z prośbą o wyrażenie zgody na poświęcenie dwóch nowych krzyży postawionych na miejscu poprzednich⁶⁴.

---

⁶¹ J. Swastek, *Życie religijne wiernych*, s. 5.

⁶² Rada Parafialna, „Gazeta Polkowicka” nr 22/1993, s. 11.

⁶³ Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archaniola w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem św. Michała Archaniola w Polkowicach.

⁶⁴ Aneks 15. Prośba ks. Waleriana Zdanowicza o pozwolenie na poświęcenie dwóch krzyży w Polkowicach.

Z początkiem 1959 roku ks. Walerian Zdanowicz, mając na uwadze wizję rozwijających się i szybko „zaludniających się” Polkowic, podjął starania o pozyskanie dla katolików stojącego obok miejskiego ratusza kościoła poewangelickiego. Świątynia ta od 1949 roku nie była używana do celów liturgicznych, gdyż była w złym stanie i nadal niszczała⁶⁵. Ksiądz Walerian Zdanowicz chciał ją – po przeprowadzonych pracach remontowych – wykorzystać do celów duszpasterskich. Jego zabiegi spotkały się z życzliwym poparciem Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej w Polkowicach. Świadczy o tym przechowywane w kurialnym archiwum pismo⁶⁶ ks. proboszcza Waleriana Zdanowicza wystosowane do Kurii Arcybiskupiej we Wrocławiu, poparte przez władzę lokalną w Polkowicach⁶⁷.

Powyższe starania natychmiast poparł rządcą archidiecezji wrocławskiej bp dr Bolesław Kominek (1903 – 1974), który – popierając polkowicką prośbę – zwrócił się pismem do Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu, o przekazanie w użytkowanie polkowickim katolikom kościoła poewangelickiego. Wówczas był on opuszczony oraz ulegał niszczeniu i dewastacji. Ksiądz Biskup zapewnił, że kuria zabezpieczy kościół oraz poinformował, że Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej w Polkowicach uważa prośbę księdza proboszcza oraz parafian za słuszną i uzasadnioną⁶⁸.

---

⁶⁵ W latach 1947 – 1949 świątynia ta służyła wiernym Kościoła prawosławnego.

⁶⁶ Aneks 16. Pismo ks. Waleriana Zdanowicza poparte przez władzę lokalną w Polkowicach.

⁶⁷ W 1945 r. władze państwowe rozebrały w Polsce 139 kościołów i 45 kaplic, a 95 kościołów przekazały na świeckie cele. Dekret władz komunistycznych wydany 09 lutego 1953 r. zabraniał tworzenia nowych parafii. Władze państwowe zmierzały do całkowitego zlikwidowania Kościoła katolickiego. (...) W tym okresie na terenie Archidiecezji Wrocławskiej, jak i w całej Polsce, rządcy diecezji, pragnąc wyjść naprzeciw potrzebom i prośbom wiernych tworzyli, zamiast parafii, rektoraty lub wikariaty parafialne z funkcjami parafialnymi. W. Bochnak, *Geneza i ustanowienie diecezji legnickiej* [w:] *W trosce o wiarę* pod red. B. Drożdża, Legnica 2002, s. 251 – 252.

⁶⁸ Aneks 17. Pismo bpa Bolesława Kominka do Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu o przekazanie kościoła poewangelickiego parafii rzymskokatolickiej w Polkowicach

Fot. 2.2. 1. Kościół poewangelicki w Polkowicach, 1960 rok⁶⁹

W 1958 roku liczba mieszkańców Polkowic wzrosła do 2057 osób. Tę liczbę wiernych podał w protokole wizytacyjnym dnia 11 listopada 1958 roku ks. dziekan Ludwik Dębski z Głogowa. Napisał, że wszyscy nowi mieszkańcy Polkowic są wyznania rzymskokatolickiego. Podał nadto, iż Polkowice są ośrodkiem rolniczym i że na terenie tej miejscowości są trzy szkoły, kościół parafialny i jeden kościół filialny. W szkołach w 1958 roku uczyło się 445 dzieci,

---

⁶⁹ <http://fotopolska.eu/457267,foto.html?o=b17614>, [dostęp 15.11.2014].

a lekcji religii, w wymiarze 26 godzin tygodniowo, uczył ksiądz proboszcz Walerian Zdanowicz. W tym samym roku w Polkowicach było 100 innowierców. Na terenie parafii św. Michała Archanioła było 12 związków niesakramentalnych i czworo nieślubnych dzieci. W 1958 roku zawarto 20 sakramentalnych związków małżeńskich, ochrzczono 109 dzieci i pochowano 20 osób⁷⁰. Ponadto wizytator ks. dziekan Ludwik Dębski podał, że zwiększyła się liczba osób korzystających z pierwszopiątkowej spowiedzi i Komunii świętej (z około 45 do 60), a spowiedź dzieci szkolnych odbywa się cztery razy w roku. Przed wizytacją dzieci szkolne spowiadano trzy razy w ciągu roku. Do pierwszej Komunii świętej przystąpiło 68 dzieci, a sakrament chorych przyjęło siedem osób. W 1958 roku rozdano ponad 4860 Komunii świętych. Liczba uczestników nabożeństw również wzrosła, gdyż w nabożeństwach majowych brało udział do 150 osób, w październikowych do 100 osób; w nabożeństwie czterdziestogodzinnym uczestniczyło około 400 katolików, a w godzinie świętej – około 200 osób, natomiast w nabożeństwach Drogi Krzyżowej brało udział około 300 osób, zaś na Gorzkie Żale uczęszczało około 400 osób.

W 1959 roku w parafii przeprowadzono misje. Uczestniczyło w nich – w świetle opinii proboszcza polkowickiej parafii ks. Waleriana Zdanowicza – około 95% parafian⁷¹.

Dnia 01 marca 1961 roku przeprowadzili wizytacje w Polkowicach wizytatorzy diecezjalni do Spraw nauczania religii ks. dr Stanisław Turkowski i ks. Piotr Lewandowski. Stwierdzili oni pewne uchybienia w zakresie nauczania religii na terenie parafii Polkowice po usunięciu

---

⁷⁰ Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.
Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach – Księga Małżeństw, Księga Chrztałów, Księga Pogrzebów i in.

⁷¹ Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy – Sprawozdanie ks. Waleriana Zdanowicza, Polkowice 1959.

nauczania jej ze szkół. Dnia 05 marca 1961 roku został ogłoszony porządek nauczania religii w dwóch kościołach oraz w trzech punktach katechetycznych. Wizytatorzy wysunęli wniosek do władz diecezjalnych o przeniesienie ks. Waleriana Zdanowicza na mniejszą parafię pod względem liczby wiernych⁷².

Z początkiem lat sześćdziesiątych liczba mieszkańców Polkowic wzrosła do ponad dwóch tysięcy osób i był to stan podobny do tego z 1939 roku (podczas II wojny światowej liczba mieszkańców zmniejszyła się o ponad tysiąc osób).

Dnia 13 maja 1961 roku wizytację kanoniczną w Polkowicach przeprowadził ks. bp doc. dr hab. Wincenty Urban (1911 – 1983) przy współudziale ks. kanonika Stanisława Turkowskiego. Z dekretu powizytacyjnego charakteryzującego polkowickie środowisko, podpisanego w dniu 15 maja 1961 roku przez bpa dra Bolesława Kominka dowiadujemy się, że parafia Polkowice – wraz z ludnością okolicznych miejscowości, które do niej należały – obejmowała niemal 3000 mieszkańców. Wierni, którzy osiedlili się w Polkowicach po 1945 roku, przybyli z województw poznańskiego, kieleckiego oraz z archidiecezji lwowskiej i z Rumunii. Do Kościoła oraz do wiary katolickiej w większości byli tradycyjnie przyłączeni i brali udział w rekolekcjach, czy misjach, a także przystępowali do sakramentów świętych. W sprawozdaniu powizytacyjnym znalazł się zapis podkreślający rozspiewanie wiernych zwłaszcza w Suchej Górzej. W uroczystości wizytacyjnej parafianie wzięli licznie udział i zachowali się przykładowo. Z protokołu wizytacyjnego można się dowiedzieć, że ks. Walerian Zdanowicz nie cieszył się wśród wiernych sympatią i wierni odnosili się do niego z dystansem. Mimo najlepszej woli nie mógł opanować „wytworzonej sytuacji wśród

---

⁷² J. Swastek, *Życie religijne wiernych*, s. 18.

wiernych”, a parafianie z Polkowic „stanowią element pod względem duszpasterskim oporny i trudny”. W czasie wizytacji „wzięli licznie udział, i zachowali się przykładowo, ale dało się wyczuć chłodny nastrój”.

Zaledwie około 30% dzieci brało udział w katechizacji, która w czasie wizytacji wypadła słabo. Ponadto wizytujący parafię bp doc. dr hab. Wincenty Urban nadmienił, iż „dzieci są rozpuszczone, czasem nawet prowokacyjnie się zachowujące”. Zalecił wprowadzenie specjalnej Mszy świętej dla dzieci i dozór starszych ludzi nad ich zachowaniem. Polecił też zorganizować służbę ołtarza oraz objąć opieką duszpasterską starszą młodzież i pogłębić życie religijne wiernych przez praktyki różańca świętego, pierwsze soboty oraz pierwsze piątki miesiąca. Zalecił także remont świątyni parafialnej, kaplicy cmentarnej w Polkowicach⁷³ oraz kościoła w Suchej Górze. Wskazał na potrzebę osuszenia wnętrza świątyni parafialnej, a także nagłą potrzebę odrestaurowania i pozłocenia naczyń liturgicznych. W kaplicy cmentarnej zalecono osuszenie wnętrza, naprawę dachu, wieży oraz poprawienie tynków zewnętrznych⁷⁴.

W 1961 roku ks. Walerian Zdanowicz został przeniesiony z polkowickiej „robotniczo-rolniczej” parafii do Kłobuczyna (gmina Gaworzyce). Jego miejsce zajął ks. Eugeniusz Korczyński.

---

⁷³ Z tej kaplicy pochodzą figury czterech ewangelistów, które zdobią ołtarz główny w kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. M. Górniak, Polkowice [w:] Encyklopedia Katolicka, t. XV, kol. 1128.

⁷⁴ Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy – Dekret powizytacyjny ks. bpa Bolesława Kominka, Wrocław 1961.

§ 3. NAUCZANIE RELIGII W PARAFII POLKOWICE W LATACH 1945 – 1989

Kościół katolicki sprawdził się na przestrzeni swych dziejów jako sojusznik szkolnictwa i oświaty. Z mandatu Kościoła powstały szkoły parafialne, a w szczytowym okresie średniowiecza uniwersytety⁷⁵.

Kościelna posługa duszpasterska, której jednym z istotniejszych elementów jest katechizowanie, zawsze kierowana jest ku konkretnym osobom żyjącym w określonym miejscu, czasie i warunkach społecznych stanowiących wyzwanie, alby stale podejmować uniwersalne przesłanie Ewangelii⁷⁶.

Ze względu na zmieniający się stan prawny w okresie Polski Ludowej należy wyróżnić trzy podokresy: lata 1945 – 1951, 1952 – 1960 oraz 1961 – 1989⁷⁷.

W pierwszym ze wspomnianych okresów funkcjonowało w zakresie nauczania religii w szkołach „prawo przedwojenne”. Podstawowe znaczenie miał tutaj przepis art. 120 przedwojennej konstytucji marcowej z 17 marca 1921 roku, który stanowił, iż „w każdym zakładzie naukowym, którego program obejmuje kształcenie młodzieży poniżej lat 18 (...) jest nauka religii dla wszystkich obowiązkowa”⁷⁸.

---

⁷⁵ J. Swastek, Rola Kościoła katolickiego w rozwoju szkolnictwa i edukacji kresowej [w:] Przeszłość i terażniejszość edukacji na Kresach. Zbiór studiów z języka i kultury pod red. A. Burzyńskiej-Kamienieckiej, M. Misiak, J. Kamienieckiego, Wrocław 2013, s. 61.

⁷⁶ S. Wójcik, Katechizacja w warunkach systemu totalitarnego, s. 20.

⁷⁷ M. Korgul, Działalność i refleksja katechetyczna, s. 68.

⁷⁸ Tamże, s. 69.

Ponadto konkordat zawarty w 1925 roku pomiędzy rządem polskim a Stolicą Apostolską postanawiał, iż „we wszystkich szkołach powszechnych, z wyjątkiem szkół wyższych, nauka religii jest obowiązkowa” (art. XIII ust. 1)⁷⁹.

W okresie międzywojennym zostało wydane w sprawie nauczania religii rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 09 grudnia 1926 roku o nauce religii katolickiej (Dziennik Ustaw, Nr 1, poz. 9). Przedwojenna ustawa o ustroju szkolnictwa wprowadziła nie wprowadzała dodatkowych norm w zakresie nauczania religii, jednakże określając w preambule główne cele, jakie ma do spełnienia nowy ustrój szkolny, stwierdzała, iż ustawa wprowadza takie zasady ustroju szkolnictwa, które mają obywatelom „zapewnić najwyższe wyrobienie religijne, moralne, umysłowe i fizyczne oraz jak najlepsze przygotowanie do życia”⁸⁰.

Konkordat z 1925 roku obowiązywał do dnia 12 września 1945 roku, gdyż został zerwany przez Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej. Jako powód zerwania podano, „że konkordat przestał (...) obowiązywać wskutek jednostronnego zerwania go przez Stolicę Apostolską przez akty prawne działane w czasie okupacji, a sprzeczne z jego postanowieniami”. Konstytucja marcowa była aktualna do 1952 roku⁸¹.

Pierwsze powojenne lata były naznaczone wieloma trudnościami, wynikającymi z wielkich strat i zniszczeń materialnych, śmierci wielu kapłanów (w niektórych diecezjach zamordowano nawet 60 – 70% księży) oraz katechetów. Podczas wojny i zaraz po niej brakowało systematycznej

---

⁷⁹ A. Mezglewski, Usunięcie i przywrócenie nauczania religii do szkół [w:] Katecheza dzisiaj. Problemy prawne i teologiczne pod. red.: W. Janigi, A. Mezglewskiego, Krosno – Sandomierz 2000, s. 101.

⁸⁰ <http://www.prawo.pl/dz-u-akt/-/dokument/Dz.U.1926.38.389/16777899/588>, [dostęp 14.06.2014]

⁸¹ <http://www.niedziela.pl/artyku/77616/nd/60-lat-temu-zerwano-konkordat>, [dostęp 18.08.2014]

katechezy. Zdarzały się tylko pojedyncze przypadki uczenia religii na wzór tajnego szkolnictwa. Większość społeczeństwa, zwłaszcza dzieci i młodzieży, pozbawiona była wychowania religijnego. W 1945 roku Polska stanęła wobec pewnego rodzaju religijnej pustki. Należało ją wypełnić jak najszybciej, sięgając po przedwojenną tradycję katechetyczną⁸². Jednak już od 1945 roku na początku ukrytej, a później jawnej ateizacji i prześladowań Kościoła, katecheza odbywała się najpierw w szkołach, ale była z nich systematycznie wycofywana⁸³. Tak zwana władza ludowa zaczęła usilnie zakłócać religijne wychowanie młodego pokolenia i stopniowo eliminować nauczanie religii ze szkół publicznych. W ten sposób stopniowo odchodzono od przedwojennej tradycji obowiązkowego nauczania religii. Formalnie nadal pozostała ona przedmiotem obowiązkowym, lecz pozwalano rodzicom zwalniać z niej dzieci. Zaczęły także powstawać klasy i szkoły bez nauczania religii, jeśli o to wnioskowaliby rodzice. Często przepis ten był podstępnie realizowany przez jawne oszustwa i nierespektowanie woli rodziców, którzy chcieli, by ich dziecko uczęszczało na religię w szkole. Brak konkretnych regulacji prawnych na płaszczyźnie państwa i Kościoła sprzyjał szerzącemu się w tej materii bezprawiu⁸⁴.

Pierwszym aktem ograniczającym nauczanie religii był okólnik Ministra Oświaty z dnia 13 września 1945 roku, który nakazywał usunięcie oceny religii ze świadectw szkolnych oraz stanowił, że w lekcjach religii mogą uczestniczyć tylko ci uczniowie, których rodzice wyrażą taką wolę. Dalsze ograniczenia dokonywane były także w trybie sprzecznych z prawem zarządzeń władz administracyjnych. Ograniczono naukę religii z dwóch do jednej godziny tygodniowo. Następnie władze oświatowe tworzyły szkoły bez nauki religii pod szyldem Towarzystwa Przyjaciół Dzieci.

---

⁸² S. Skuza, Nauczanie religii w Polsce w świetle prawa państwowego po roku 1945, „Communio”, Nr 8(1993), s. 203.

⁸³ J. Doppke, Katechizacja w Polsce 1945 – 1990, Pelplin 1998, s. 37.

⁸⁴ Tamże, s. 215.

Niezależnie od wydawanych z naruszeniem prawa zarządzeń władz oświatowych, decydujące znaczenie w ograniczaniu nauczania religii w szkołach miała praktyka władz lokalnych, polegająca na bezpodstawnym usuwaniu katechetów z poszczególnych szkół, a następnie niezatwierdzaniu kolejnych kandydatów zgłaszanych na ich miejsce przez władze kościelne. W ten sposób w roku 1951 istniały już całe powiaty, w których nikt nie został dopuszczony do nauczania religii⁸⁵.

Uchwalona w dniu 22 lipca 1952 roku konstytucja nie wypowiedziała się w kwestii nauczania religii. Wobec braku jasnych przepisów ustawowych w tym względzie oraz wobec dalszego stopniowego i systematycznego ograniczania nauczania religii w szkołach Episkopat Polski dążył do dwustronnego uregulowania tej kwestii.

W porozumieniu zawartym między przedstawicielami Rządu i Episkopatu w dniu 14 kwietnia 1950 roku znalazł się zapis, iż „rząd nie zamierza ograniczać obecnego stanu nauczania religii w szkołach”⁸⁶.

W porozumieniu zawartym 08 grudnia 1956 roku między ministrem oświaty Władysławem Bieńkowskim a przedstawicielami Episkopatu Polski władze zapewniały o „pełnej swobodzie i gwarancjach dobrowolności pobierania nauki religii w szkołach podstawowych i średnich dla dzieci, których rodzice wyrażą takie życzenie”. Ponadto stwierdzono, iż „władze szkolne dołożą starań, aby umożliwić dzieciom i młodzieży swobodny udział w praktykach religijnych poza szkołą”⁸⁷.

Podpisanie powyższych porozumień w niczym nie ograniczyło dalszych działań władz partyjnych i państwowych zmierzających do całkowitej eliminacji nauczania religii ze szkół.

---

⁸⁵ W. Janig, A. Mezglewski, *Katecheza dzisiaj. Problemy prawne i teologiczne*, Krosno – Sandomierz 2000, s. 98 – 108.

⁸⁶ <http://www.nonpossumus.pl/porozumienie.html>, [dostęp 10.11.2014].

⁸⁷ <http://nowezycie.archidiecezja.wroc.pl/numery/102000/powrot.html>, [dostęp 10.11.2014].

Na mocy zarządzenia Ministra Oświaty z dnia 07 grudnia 1956 roku wyłączono nauczycieli religii ze składu rad pedagogicznych, a nauczycielom przedmiotów świeckich zakazano nauczania religii⁸⁸.

W z dnia 08 grudnia 1956 roku Minister Oświaty Władysław Bieńkowski ustalił, iż nauka religii może odbywać się jedynie po godzinach zajęć lekcyjnych lub przed ich rozpoczęciem, a nauczyciele religii odtąd mieli prowadzić oddzielne dzienniki lekcyjne.

Okólnikiem z dnia 11 grudnia 1956 roku Minister Oświaty zezwolił na prowadzenie szkół lub klas bez nauki religii na życzenie większości rodziców. Od tej pory zaczęły powstawać pierwsze państwowe szkoły, w których nie nauczano religii.

W dniu 04 sierpnia 1957 roku wydane zostało zarządzenie, które wprowadzało zasadę świeckości szkoły. Władze oświatowe uznały między innymi za niedopuszczalną praktykę udziału nauczycieli i wychowawców szkół w organizowaniu praktyk religijnych, w tym także w odmawianiu modlitw przed i po lekcjach.

W 1958 roku Ministerstwo Oświaty wydało oświadczenie, że nie można pogodzić prowadzenia szkoły i procesu edukowania młodego pokolenia z eksponowaniem na terenie szkoły emblematów religijnych i modlitw oraz manifestowaniem przez nauczycieli swojej wiary oraz swoich przekonań religijnych. Na mocy tego zarządzenia zakazano nauczania religii osobom zakonnym⁸⁹.

Kolejny okólnik Ministra Oświaty z dnia 19 kwietnia 1959 roku wprowadzał zasadę, iż nowi nauczyciele religii jako przedmiotu nadobowiązkowego mogą być zatrudniani tylko na podstawie umowy zawartej na czas określony.

---

⁸⁸ http://www.opoka.org.pl/biblioteka/T/TA/TAK/historia_katechezy.html, [dostęp 10.11.2014].

⁸⁹ B. Kumor, Historia Kościoła, cz. VIII, s. 510.

W następnym dokumencie z 1958 roku Minister Oświaty zarządził, iż należy całkowicie usunąć religię z tych szkół, w których większość rodziców uczniów nie życzy sobie jej nauczania. W szkołach, w których ona jest, należy tworzyć specjalne klasy bez nauczania religii⁹⁰.

Uzgodnienia dwustronne na linii rząd – Episkopat w latach 1956 – 1961 nie były przez władze oświatowe respektowane. Politykę eksterminacji nauczania religii w szkołach publicznych prowadzono za pomocą aktów instrukcyjnych wydawanych przez Ministerstwo Oświaty⁹¹.

Władze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej stosowały wobec Kościoła politykę faktów dokonanych. Władze lokalne i dygnitarze wymuszali od rodziców posyłających dzieci na lekcje religii deklaracje wypisania ich z katechezy szkolnej. Bywały także przypadki, iż – pod różnymi pretekstami lub bez jakiegokolwiek uzasadnienia – odmawiano angażu poszczególnym katechetom⁹².

Dnia 15 lipca 1961 roku, poprzez uchwałę o rozwoju systemu oświaty (Dz.U.61.32.160) usunięto religię ze wszystkich szkół publicznych. Ustawa ta wyraźnie nie mówiła o likwidacji lekcji religii, ale wprowadzała zasadę świeckości szkoły. Wydane na jej podstawie rozporządzenie wykonawcze nie przewidywało już jej nauczania w szkołach publicznych. Wszelka działalność oświatowo-wychowawcza, w tym także nauczanie religii, zostały podporządkowane nadzorowi resortu oświaty oraz Urzędu do Spraw Wyznań.

W roku szkolnym 1960/1961 w większości szkół nie było już nauczania religii. Katechizacja odbywała się zazwyczaj w parafiach. Hasła mówiące o konstytucyjnej zasadzie rozdziału państwa od Kościoła

---

⁹⁰ Tamże.

⁹¹ A. Grajewski, *Wygnanie*, Katowice 1995, s. 165 – 176.

⁹² Tamże

oraz o świeckości szkoły wypowiedzieli przedstawiciele władzy najwyższej rangi⁹³.

Kościół, który przez lata przygotowywał i organizował punkty katechetyczne, nie pogodził się z niesprawiedliwym wyeliminowaniem religii ze szkół na mocy jednostronnej decyzji władz państwa. Od 1961 roku władze kościelne organizowały nauczanie religii w punktach katechetycznych i w kościołach.

W dniu 23 października 1981 roku Minister Oświaty i Wychowania wydał zarządzenie, iż katecheza parafialna jest wewnętrzną sprawą kościołów i związków wyznaniowych. Zobowiązano dyrektorów szkół do udzielania informacji administratorom parafii o rozkładzie zajęć szkolnych. Katecheza parafialna mogła być legalnie prowadzona w pomieszczeniach pozostających pod zarządem poszczególnych parafii, a także w innych pomieszczeniach. W sytuacjach wyjątkowych, na wniosek ordynariusza miejsca i po uzyskaniu zezwolenia właściwego wojewody, dopuszczono nawet możliwość odpłatnego wynajmowania pomieszczeń szkolnych na potrzeby katechizacji.

Praktyka nauczania religii w szkołach w latach osiemdziesiątych XX wieku – sporadycznie – miała miejsce także i bez stosownego zezwolenia. Na podstawie instrukcji resortowych od 1981 roku kościoły i związki wyznaniowe uzyskały możliwość prowadzenia katechizacji w szpitalach, sanatoriach i domach pomocy społecznej, w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich oraz w zakładach karnych, aresztach śledczych i ośrodkach przystosowania społecznego⁹⁴.

Dnia 24 sierpnia 1989 roku na premiera Polski został wybrany Tadeusz Mazowiecki. Po raz pierwszy w powojennej historii urząd ten objął niekomunista. Był to początek głębokich przemian politycznych

---

⁹³ S. Skuza, *Nauczanie religii w Polsce*, s. 241.

⁹⁴ A. Potocki, *Sekularyzacja systemu oświaty w Polsce po II wojnie światowej a katechetyczna praca Kościoła* [w:] „Katecheta i katecheza w polskiej szkole”, Warszawa 1995, s. 53 – 68.

oraz pierwsza oznaka powrotu demokracji do Polski, która powoli zaczęła stawać się państwem prawa. To spowodowało, iż odżyła świadomość konieczności respektowania praw obywatelskich przez władze państwowe. Jednym z nich było prawo rodziców do wychowywania dzieci zgodnie ze swymi przekonaniem, dlatego państwo polskie nie tylko powinno zaprzestać stawiania rodzicom przeszkód w zakresie religijnego nauczania i wychowania dzieci, ale też było zobowiązane skutecznie pomagać w tej dziedzinie. O te prawa rodziców upomniał się przede wszystkim Kościół⁹⁵.

Tak też dnia 17 maja 1989 roku Sejm Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej uchwalił ustawę o stosunkach państwo – Kościół. Była ona przełomowa, gdyż na jej mocy państwo uznało prawo Kościoła do uczenia religii oraz do religijnego wychowania dzieci⁹⁶.

Instrukcja Ministerstwa Edukacji Narodowej z dnia 03 sierpnia 1990 roku przywróciła katechizację w szkołach⁹⁷. Z rokiem szkolnym 1990/1991 religia powszechnie wróciła do polskich szkół. Stosując się do wspomnianej instrukcji, metropolita wrocławski kard. dr Henryk Gulbinowicz wydał zarządzenie, na mocy którego zobowiązał wszystkich proboszczów do zorganizowania katechezy we wszystkich typach szkół, które były na terenie ich parafii⁹⁸. Wówczas w polskich szkołach podstawowych 98% uczniów uczęszczało na katechezę, z tego w liceach ogólnokształcących – 92,2%, w szkołach zawodowych – 88,5%. Niestety, tylko w 35% szkół lekcje religii odbywały się w wymiarze dwóch godzin tygodniowo⁹⁹.

---

⁹⁵ S. Skuza, *Nauczanie religii w Polsce*, s. 255.

⁹⁶ Ustawa PRL o stosunku państwa do Kościoła, 1989 r., art. 18 §1. Za: <http://www.isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU19890290154&type=3>, [dostęp 12.11.2014].

⁹⁷ M. Korgul, *Działalność i refleksja katechetyczna*, s. 77.

⁹⁸ Zarządzenie Metropolity Wrocławskiego w sprawie powrotu nauki religii do szkół w Archidiecezji Wrocławskiej, „*Nowe Życie*”, 1990, nr 18, s. 1.

⁹⁹ Kościół katolicki w Polsce 1918 – 1990. Rocznik statystyczny pod red. L. Adamczuk i W. Zdaniewicz, Warszawa 1991, s. 263.

ROZDZIAŁ TRZECI

ŻYCIE RELIGIJNE MIESZKAŃCÓW POLKOWIC W LATACH 1961 – 2010

§ 1. ŻYCIE RELIGIJNE MIESZKAŃCÓW POLKOWIC W LATACH 1961 – 1980

Polkowice należały do 1992 roku do Archidiecezji Wrocławskiej, którą w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych XX wieku tworzyło przeszło trzy miliony mieszkańców i niemal 600 księży diecezjalnych¹.

W 1961 roku proboszczem parafii Polkowice został ks. Eugeniusz Korczyński i wówczas był jedynym duszpasterzem w Polkowicach. Starał się ożywić życie religijne wiernych. Zapisał się w historii parafii jako dobry gospodarz. Naprawił dach kościoła, ogrodził cmentarz parafialny i odnowił kaplicę grzebalną.

W pierwsze piątki miesiąca stworzył dla wiernych w Suchej Górnej możliwość przystąpienia do spowiedzi świętej. W tej miejscowości od dnia 29 lipca 1961 roku w pierwsze piątki miesiąca celebrował też Mszę świętą, na odprawianie której otrzymał zgodę Wrocławskiego

---

¹ K. Turowski, 25-lecie kościelnej organizacji na ziemiach zachodnich i północnych [w:] Zeszyty Naukowe KUL, nr 4, Lublin 1970, s. 4 – 5.

Wikariusza Generalnego², udzieloną na mocy władzy otrzymanej od Prymasa Polski³.

Za kadencji proboszczowskiej ks. Eugeniusza Korczyńskiego odprawiano w parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła trzy Msze święte w niedziele i święta. W Polkowicach celebrowano Msze święte o godzinach 7.00 i 10.00, a w kościele filialnym w Suchej Górnej o godzinie 13.00. W kościele w Suchej Górnej przechowywano od roku 1961 Najświętszy Sakrament. W latach sześćdziesiątych XX wieku średnia frekwencja wiernych na niedzielnych Mszach świętych w kościele parafialnym i filialnym wynosiła od 70 do 80%. W dni powszednie w Polkowicach była odprawiana tylko jedna Msza święta o godzinie 7.00. Uczestniczyło w niej od 15 do 20 osób. W tym czasie w Polkowicach udzielano około 10 000 Komunii świętej rocznie. Podczas posługi ks. Eugeniusza Korczyńskiego w Polkowicach około sto dzieci przystąpiło pierwszy raz do Komunii świętej. W 1961 roku założono w Polkowicach Księżę Różańca Rodzinnego i wówczas wpisało się do niej 56 rodzin. Członkowie tych rodzin modlili się głównie w intencji parafian. Służbę liturgiczną w parafii Polkowice pełniło w latach sześćdziesiątych XX wieku ponad 40 chłopców (ministrantów i lektorów). W tych latach wprowadzono w polkowickiej parafii *Nieustanną Nowennę*⁴. W kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach odbywały się także nabożeństwa ekspiacyjne za grzechy pijaństwa. Teren wokół kościoła parafialnego pod wezwaniem św. Michała Archanioła był stale porządkowany i upiększany. W zapiskach ks. Wojciecha Olszowskiego, głogowskiego dziekana czytamy, że wokół kościoła św. Michała Archanioła

---

² Aneks 18. Półtoraroczne pozwolenie udzielone ks. Eugeniuszowi Korczyńskiemu na binację w każdy pierwszy piątek miesiąca.

³ Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

⁴ Wielka Nowenna miała za cel duchowe przygotowanie ludności katolickiej w Polsce do obchodów tysiąclecia chrztu Polski w 1966 roku.

w Polkowicach wykonano betonowe ogrodzenie oraz kwietniki i ławki. Ponadto odremontowano kaplicę cmentarną i postawiono 100 metrów kamiennego płotu wokół cmentarza”⁵.

Fot. 3.1.1. Obecny wygląd kaplicy cmentarnej
na cmentarzu parafialnym w Polkowicach
(fot. autor pracy)

Na terenie parafii Polkowice istniały cztery szkoły podstawowe. Uczyło się w nich 670 dzieci, a 30 spośród nich nie było objętych

---

⁵ Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy – Protokół z wizytacji dziekana głogowskiego ks. Wojciecha Olszowskiego, Polkowice 1962.

nauczaniem religii. W katechizacji parafialnej uczestniczyło około 90% dzieci szkolnych. Lekcje religii w Polkowicach nauczano w sali przygotowanej z parafialnych budynków gospodarczych (dawnej stajni). Druga sala katechetyczna była w Suchej Górnej. Ksiądz Eugeniusz Korczyński miał też dobry kontakt z dziećmi i młodzieżą; poświęcał im bardzo dużo czasu i to nie tylko na katechezie parafialnej, ale także poza nią. Pracował w Polkowicach do połowy 1963 roku. Następnie został przeniesiony do parafii w Mierczycach.

Od 1959 roku parafia pod wezwaniem św. Michała Archanioła starała się pozyskać kościół poewangelicki w Polkowicach. Wydział do Spraw Wyznań Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej kierowany przez Witolda Skórczyńskiego zwlekał z pozytywną odpowiedzią. Na jego pierwsze oficjalne pismo oczekiwano cztery lata. W lipcu 1963 roku przyszła decyzja odmowna (podobnie było w roku 1965 i kilku następnych)⁶. Następne prośby w tej sprawie kierowane przez Kurię Arcybiskupią we Wrocławiu oraz przez parafię pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach również nie uzyskały aprobaty. Władze państwowe chciały ten kościół przeznaczyć na sklepy, magazyn i halę targową.

Przeciwko tym zamierzeniom stanowczo protestowała wrocławska Kuria, polkowicka parafia i poszczególni mieszkańcy Polkowic. Sam arcybiskup wrocławski Bolesław Kominek bardzo mocno angażował się w tę sprawę. Wysyłał pełne oburzenia i protestów pisma do władz państwowych oraz do polkowickiej parafii. Polkowickiego proboszcza prosił, by ten wraz z wiernymi podjął najusilniejsze i wszelkie możliwe działania, by zmienić plany władzy oraz pozyskać świątynię dla chwały Bożej i uświęcenia ludu⁷.

---

⁶ Aneks 19. Przykładowe pisma z 1963 r i 1965 r. z odmowną decyzją Urzędu do Spraw Wyznań przy Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu w sprawie przekazania kościoła poewangelickiego polkowickiej parafii.

⁷ Aneks 20. Pismo bpa Bolesława Kominka w sprawie polkowickiego kościoła poewangelickiego.

Następcą ks. Eugeniusza Korczyńskiego został ks. Kazimierz Olszewski. Otrzymał on współpracownika w osobie ks. Leszka Kozdęby. Ksiądz proboszcz Kazimierz Olszewski, zaraz po swoim przybyciu do Polkowic zwrócił się z prośbą do wrocławskiej Kurii Arcybiskupiej o wyłączenie parafii Polkowice z terenu dekanatu głogowskiego i włączenie jej do dekanatu lubińskiego. Prośbę swą motywował trzema argumentami. Pierwszym z nich była zbyt duża odległość Polkowic od Głogowa – Lubin jest bliżej. Drugim – łatwy dojazd do Lubina; a trzecim – przynależność Polkowic do powiatu lubińskiego. Po zapoznaniu się z opinią dziekana głogowskiego, ks. Wojciecha Olszowskiego, Kuria Arcybiskupia we Wrocławiu, w dniu 10 lutego 1964 roku, włączyła Polkowice do Dekanatu Lubin Legnicki⁸. I choć stało się to nieco wcześniej, na mocy dekretu z dnia 27 stycznia 1964 roku, było to już za kadencji nowego polkowickiego proboszcza ks. Aleksandra Matyki.

W archiwum kurialnym znajduje się pismo lubińskiego dziekana ks. Ryszarda Doli, który prosi, by od marca 1964 roku wszelkie pisma dotyczące Polkowic kierować do Lubina Legnickiego⁹.

Ksiądz Kazimierz Olszewski, w październiku 1963 r., po czterech miesiącach pracy w Polkowicach zmarł w sześćdziesiątym roku swojego życia wskutek ciężkiej i nieuleczalnej choroby (rak szpiku kostnego). W styczniu 1964 roku nowym proboszczem w Polkowicach został ks. Aleksander Matyka. Za jego kadencji Polkowice znalazły się w dekanacie lubińskim. Jego współpracownikiem był ks. Leszek Kozdęba. Działali oni ofiarnie i w pełnej harmonii. Lubiński dziekan ks. Ryszard Dola tak wspominał ich współpracę w protokole wizytacyjnym: „Obaj kapłani pracują

---

⁸ Dnia 25 marca 1992 roku Polkowice na mocy bulli papieża Jana Pawła II „Totus Tuus Poloniae Populus” znalazły się w granicach nowoerygowanej diecezji legnickiej. Gdyby parafia Polkowice nadal wchodziła w skład dekanatu głogowskiego, to przy tej reorganizacji diecezji – najprawdopodobniej – znalazłaby się w granicach erygowanej także 25 marca 1992 roku diecezji zielonogórsko-gorzowskiej.

⁹ Aneks 21. Pismo lubińskiego dziekana w sprawie pism dla parafii w Polkowicach.

bardzo gorliwie. Jeszcze roku nie minęło od ich przybycia, a odnowili kościół z zewnątrz i napełnili kościół – szczególnie młodzieżą i dżiatwą szkolną¹⁰”.

Proboszcz ks. Aleksander Matyka utworzył dwunastoosobową Radę Parafialną, wymienił instalację elektryczną podtynkową i położył nową posadzkę w świątyni, a po 76 latach od ostatniego remontu generalnego wymalował wnętrze kościoła pod wezwaniem św. Michała Archaniola w Polkowicach. Nową polichromię poświęcił bp prof. dr hab. Wincenty Urban podczas uroczystej Mszy świętej dziękczynnej.

Za kadencji proboszczowskiej ks. Aleksandra Matyki wprowadzono w Polkowicach dodatkową Mszę świętą w dni powszednie i odtąd sprawowano liturgię o godzinie 6.30 i 7.00, a w okresie zimowym o godzinie 7.00 i 7.30. W niedziele i święta w kościele parafialnym pod wezwaniem św. Michała Archaniola w Polkowicach odprawiano dwie Msze święte o godzinie 9.00 i 12.00, zaś w kościele filialnym w Suchej Górnej – o godzinie 10.00. Liczba wiernych uczestniczących we Mszach świętych w dni powszednie – według protokołów wizytacyjnych – podwoiła się, ale zmniejszyła się frekwencja wiernych na Mszach świętych niedzielnych do 70%. Niektórzy parafianie uczestniczyli tylko we Mszach świętych sprawowanych w dniu Bożego Narodzenia i Zmartwychwstania Pańskiego. Dużą frekwencją wiernych cieszyły się nabożeństwa majowe. Regularnie uczestniczyło w nich około 300 osób, natomiast w nabożeństwach czerwcowych i październikowych uczestniczyło około 150 parafian. W nabożeństwach wielkopostnych (Droga Krzyżowa i Gorzkie Żale) uczestniczyło nieco ponad 350 wiernych.

Uruchomiono także nieczynne od lat organy które dotąd z racji swego stanu technicznego nie nadawały się do użytku. Dnia 07 czerwca 1965 roku poświęcono w tym kościele naprawiony instrument i staraniem duszpasterzy

---

¹⁰ Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy – Protokół z wizytacji dziekana głogowskiego ks. Ludwika Dębskiego, Polkowice 1959.

wydano pamiątkową kartę (fotografię), którą ofiarowano wszystkim przybyłym na uroczystość¹¹.

Fot. 3.1.2. Zdjęcie – pocztówka
upamiętniająca poświęcenie polkowickiego instrumentu
(fot. archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach)

¹¹ Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

W 1964 roku podczas rekolekcji ponad 1800 osób przyjęło Ciało Pańskie, a w całym roku rozdzielono niemal trzynaście tysięcy Komunii świętej. Większość dorosłych parafian przystępowała do spowiedzi i Komunii świętej w pierwsze piątki miesiąca (w tym około 250 dzieci i młodzieży).

W 1964 roku 91 młodych polkowiczian przyjęło po raz pierwszy Komunię świętą. W parafii było 25 ministrantów, zaś 180 rodzin zostało wpisanych do Księgi Różańca Rodzinnego. W „majówkach” uczestniczyło codziennie ponad 320 osób, w nabożeństwach czerwcowych około 150 wiernych, w październikowych i w „Sobotach Królowej Polski” – około 200, w godzinie świętej – ponad 80, w nabożeństwach Drogi Krzyżowej około 400 każdego tygodnia, a w Gorzkich Żalach około 900 parafian.

Za kadencji proboszczowskiej ks. Aleksandra Matyki w niedziele i święta celebrowano o godzinie 9.00 Mszę szkolną z kazaniem. Wydłużono do dwóch lat czas przygotowania dzieci do pierwszej Spowiedzi i pierwszej Komunii świętej. Dotąd ten czas przygotowania obejmował niecały rok. Na terenie polkowickiej parafii było pięć szkół podstawowych, do których uczęszczało około 900 dzieci, a spośród nich dwanaścioro nie było objętych nauczaniem religii. Należeli do świadków Jehowy. Ks. Aleksander Matyka i ks. Leszek Kozdęba nauczali religii w wymiarze 47 godzin tygodniowo w dwóch punktach katechetycznych – w Polkowicach i w Suchej Górzej.

Z protokołu lubińskiego dziekana ks. Władysława Deca dowiadujemy się, że salki religijne [katechetyczne] były bardzo pięknie urządzone i w zimie ogrzewane. „Odnowiono też i przeznaczono dla celów katechetycznych kaplicę cmentarną i zamontowano w niej ogrzewanie, by godnie służyła dzieciom i młodzieży. Frekwencja dzieci na lekcjach religii dobra”¹². W każdą środę była godzina duszpasterska dla młodzieży połączona

---

¹² Tamże.

z nowenną do Matki Bożej¹³. Sumę celebrowano w parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach o godzinie 12.00, a w kościele filialnym w Suchej Górnej o godz. 10.00.

W 1965 roku liczba wiernych w polkowickiej parafii przekroczyła 2600 osób. Wówczas do parafii Polkowice należało pięć miejscowości, z około 3000 mieszkańców. Niepokój duszpasterzy budził fakt zwiększania się, choć w niewielkim stopniu, liczby innowierców.

Jeśli chodzi o stan kościoła parafialnego pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach to w protokole po wizytacji dziekańskiej z dnia 18 października 1965 roku¹⁴ czytamy, że kościół po remoncie przeprowadzonym wewnątrz w 1964 roku jest bardzo dobrze utrzymany. Z tego protokołu dowiadujemy się także, iż – dzięki wsparciu i życzliwości parafian – udało się odremontować w kościele zabytkowe, piętnastogłosowe, organy oraz wymienić na bardzo nowoczesny jak na owe czasy ich elektryczny system napędowy.

W protokole z wizytacji dziekańskiej ks. Władysława Deca dowiadujemy się również, iż „współpraca Księdza Proboszcza z Księdzem Wikariuszem układa się idealnie, a wierni – widząc tę sytuację – chętnie współpracują ze swoimi duszpasterzami”¹⁵.

Dnia 12 marca 1966 roku ks. Leszek Kozdęba został mianowany proboszczem w Bielawie Dolnej, a jego miejsce w Polkowicach zajął ks. Stanisław Jerzy Wypych.

Za kadencji proboszczowskiej ks. Aleksandra Matyki odnowiono wnętrze kościoła filialnego w Suchej Górnej i postawiono parkan dokoła cmentarza przy tym kościele.

---

¹³ Tamże.

¹⁴ Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy – Protokół z wizytacji dziekana lubińskiego ks. Władysława Deca, Polkowice 1965.

¹⁵ Tamże.

Fot. 3.1.3. Kościół pod wezwaniem św. Anny w Suchej Górnjej, 2012 rok
(fot. autor pracy)

Fot. 3.1.4. Wnętrze kościoła pod wezwaniem św. Anny w Suchej Górnjej, 2012 rok
(fot. autor pracy)

Fot. 3.1.5. Parkan dookoła kościoła i cmentarza w Suchej Górnej, 2012 rok
(fot. autor pracy)

W powojennej historii Polkowic nie odnotowano powołań kapłańskich. Były tylko dwa powołania zakonne, za które parafianie wciąż dziękują Bogu i proszą o kolejne zakonne, misyjne i kapłańskie.

Milenijny Rok 1966 był także akcentowany w Polkowicach. Uroczystości związane z tysiącleciem chrztu księcia Mieszka I w 966 roku, a co za tym idzie i istnienia Polski, trwały w parafii cały tydzień.

W dniach 10 – 17 kwietnia 1966 roku w Polkowicach odbył się szereg uroczystości religijnych związanych z tysiącleciem chrztu, podczas których podkreślano rolę Kościoła w życiu społeczeństwa i funkcjonowaniu państwa polskiego na przestrzeni jego tysiącletniej historii. Uroczystości te trwały w parafii Polkowice cały tydzień i przeszły do historii Polkowic jako „Tydzień Tysiąclecia”¹⁶.

Parafianie, dziękując za tysiąclecie chrześcijańskiej Polski, złożyli także w kościele parafialnym pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach materialne wota w postaci nowych ławek, dwóch konfesjonałów, baldachimu, maryjnego ornatu i dywanu do prezbiterium. Polkowicka parafia posiada od 1966 roku stałego organistę i czterogłosowy chór¹⁷. Przybył również kolejny wikariusz ks. Jan Błąd. Od połowy lat pięćdziesiątych XX wieku posługę kościelną w miejscowej świątyni pełnił pan Rudolf Żelisko.

Wraz z rozwojem Legnicko-Głogowskiego Okręgu Miedziowego szybko wzrastała też liczba mieszkańców Polkowic. Z tego też powodu ksiądz proboszcz Aleksander Matyka prosił arcybiskupa wrocławskiego Bolesława Kominka o kolejnych współpracowników – i tak liczba wikariuszy sukcesywnie zwiększała się¹⁸.

Od sierpnia 1966 roku zaczęła się też zwiększać liczba księży posługujących w parafii Polkowice. Oprócz księdza proboszcza pracował początkowo jeden wikariusz, a następnie dwóch, później trzech i czterech księży.

---

¹⁶ Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

¹⁷ W 1966 roku w parafii rozpoczął pracę organista Eugeniusz Kuziak. Wspomnienia Rudolfa Żelisko. Tamże.

¹⁸ W latach dziewięćdziesiątych XX wieku w polkowickiej parafii liczącej ponad 20 tysięcy mieszkańców pracowało pięciu księży. Wówczas w każdą niedzielę odprawiano 15 Mszy świętych w Polkowicach (w dwóch kościołach) oraz cztery Msze święte na wioskach: w Suchej Górnej, Moskorzynie i Guzicach. Informacja uzyskana od ks. prał. dra Ludwika Kośmidka.

Rok 1967 rozpoczął się dla Polkowic miłym wydarzeniem. Dnia 01 stycznia 1967 roku miasto po dwudziestu latach odzyskało prawa miejskie (w latach 1946 – 1966 ich nie miało).

W związku z rozpoczęciem w 1968 roku wydobywania miedzi w Polkowicach oraz ciągłą rozbudową kopalń liczba mieszkańców Polkowic wciąż wzrastała w zawrotnym tempie¹⁹, a kościół św. Michała Archanioła nie był w stanie pomieścić parafian na Mszach świętych (średnia frekwencja na niedzielnej Eucharystii wynosiła ponad 70% zobowiązanych parafian). Ksiądz proboszcz Aleksander Matyka rozpoczął ponowne usilne starania o pozyskanie pustego i niszczonego w polkowickim rynku kościoła poewangelickiego, w którym władze państwowe urządziły magazyn meblowy Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska”. Kościoła tego nie chciano przekazać żadnemu wyznaniu, ponieważ władzom chodziło o to, aby w ten sposób nie dopuścić do krzewienia się jakiegokolwiek religii i kultu religijnego w Polkowicach.

Księdzu Aleksandrowi Matyce i mieszkańcom Polkowic bardzo zależało na tej poewangelickiej świątyni. Chcieli własnymi rękoma przywrócić jej dawną świetność i blask. Pragnęli w tym kościele gromadzić się na nabożeństwach i oddawać cześć Panu Bogu. Działania rządzącej Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej zmierzały tylko do zrównania poewangelickiego kościoła z ziemią. Taką decyzję władze wydały na początku czerwca 1968 roku, ale musiały także uzyskać zgodę władz kościelnych na rozbiórkę tej świątyni.

---

¹⁹ Ł. Kamiński, M. Ruchniewicz, J. Tyszkiewicz, Dolny Śląsk w latach 1945 – 2010 [w:] Dolny Śląsk. Monografia historyczna, pod red. W. Wrześnińskiego, s. 733.

W 1970 r. liczba mieszkańców Polkowic wzrosła do 7 695 osób, w 1980 roku do 17 971 osób, a w 1984 r. przekroczyła 20 000 osób. Obecnie Polkowice liczą około 22 500 mieszkańców. Miasto stało się największym w Europie ośrodkiem wydobywania rud miedzi w obrębie Legnicko-Głogowskiego Okręgu Miedziowego. Ulokowano w Polkowicach fabrykę silników Volkswagena. W 1975 roku uległa likwidacji linia kolejowa łącząca Polkowice z miejscowością Rudna – Gwizdanów. W 1999 roku Polkowice zyskały rangę miasta powiatowego. Za: J. Swastek, Życie religijne wiernych, s. 6.

W nocy 25 czerwca 1968 roku władze potajemnie przystąpiły do rozbiórki świątyni. Zaczęto rozbierać dach i tak bardzo już zniszczonego obiektu (dach jednak był jeszcze w dobrym stanie!)²⁰. Parafianie o zaistniałej sytuacji niezwłocznie powiadomili miejscowego proboszcza, a ten – wrocławską Kurię. Natychmiastową reakcją Kurii Arcybiskupiej we Wrocławiu były telegramy do dyrektora Urzędu do Spraw Wyznań dra Aleksandra Skarżyńskiego²¹ oraz do wicepremiera Piotra Jaroszewicza²², mającego specjalny nadzór nad zagłębem miedziowym w Polkowicach i okolicy, a także Przewodniczącego Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu²³, aby wstrzymali rozbiórkę kościoła poewangelickiego w Polkowicach.

Szybka reakcja polkowiczian, ks. Aleksandra Matyki i arcybiskupa dra Bolesława Kominka oraz Kurii Arcybiskupiej we Wrocławiu spowodowały, że nie udało się dokonać całkowitej dewastacji kościoła.

Mieszkańcy Polkowic urządzili publiczną demonstrację modlitewną, aby pozyskać ten obiekt sakralny dla kultu katolickiego. Świadectwem ich postawy są listy polkowiczian oraz solidaryzującego się z nimi bpa prof. dra Andrzeja Wronki do mgra Bronisława Ostapczuka – Przewodniczącego Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu. W swym piśmie bp Andrzej Wronka informuje, że w przedmiotowej sprawie podjął już interwencję na najwyższych szczeblach władzy, wysyłając telegram do wicepremiera Piotra Jaroszewicza. Ksiądz biskup prosił Bronisława Ostapczuka o wstrzymanie decyzji rozbiórki kościoła poewangelickiego w Polkowicach, gdyż „ludność tamtejsza doprasza się tego kościoła dla kultu – proszą nie burzyć lecz udostępnić dobru

---

²⁰ „Została wynajęta dziesięcioosobowa firma z Legnicy, która miała za zadanie rozebrać kościół”. Dawno, dawno temu..., Rozmowa Izabeli Wójcik z Państwem Józefem i Walerią Taborek, „Gazeta Polkowicka” Nr 1(34), styczeń 1993, s. 8.

²¹ Aneks 22. Telegram do Dyrektora Urzędu do Spraw Wyznań w Warszawie.

²² Aneks 23. Telegram do wicepremiera Piotra Jaroszewicza.

²³ Aneks 24. Telegram do Przewodniczącego Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu.

społecznemu. (...) Uprzejmie prosimy Pana – pisał bp Andrzej Wronka – by nie dopuścił do rozbiórki wspomnianego kościoła lecz w interesie zachowania spokoju, kościół uchronił przed rozbiórką, gdyż ludność tamtejsza jest decyzją rozbiórki mocno zaniepokojona. W imieniu tejże ludności prosimy kościoła nie burzyć lecz uwzględnić życzenie ludności i przekazać go tamtejszej parafii do użytku. Parafia podejmuje się pełnego remontu kościoła” – można przeczytać w dokumencie, który znajduje się w archiwum kurialnym²⁴.

Przewodniczący Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu Bronisław Ostapczuk negatywnie ustosunkował się do prośby parafian z Polkowic w szczególny sposób wyartykułowanej w piśmie bpa Andrzeja Wronki. Przewodniczący w swoim piśmie oświadczył, że władze prawomocnie wydały decyzję rozbiórki poewangelickiego zboru, ze względu na jego zły stan techniczny, zagrażający bezpieczeństwu osób i mienia. Co więcej, w swej arogancji przestrzegł Kurię Arcybiskupią we Wrocławiu i parafię w Polkowicach przed skutkami kolejnych „poczynań mających wprowadzić w błąd miejscowych parafian co do motywów decyzji władz budowlanych, w konsekwencji wywołać niepokój społeczny i poderwać zaufanie do władz państwowych”²⁵.

Po wielu kolejnych interwencjach polkowickiego proboszcza, parafian i wrocławskiej Kurii oraz telegramie wysłanym przez bpa Andrzeja Wronkę do wiceministra w Warszawie i apelu wystosowanym do Przewodniczącego Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu rozbiórkę poewangelickiego kościoła w Polkowicach wstrzymano. W dalszym ciągu jednak nie było pozytywnej odpowiedzi na wiele próśb o przekazanie świątyni polkowickiej parafii rzymskokatolickiej.

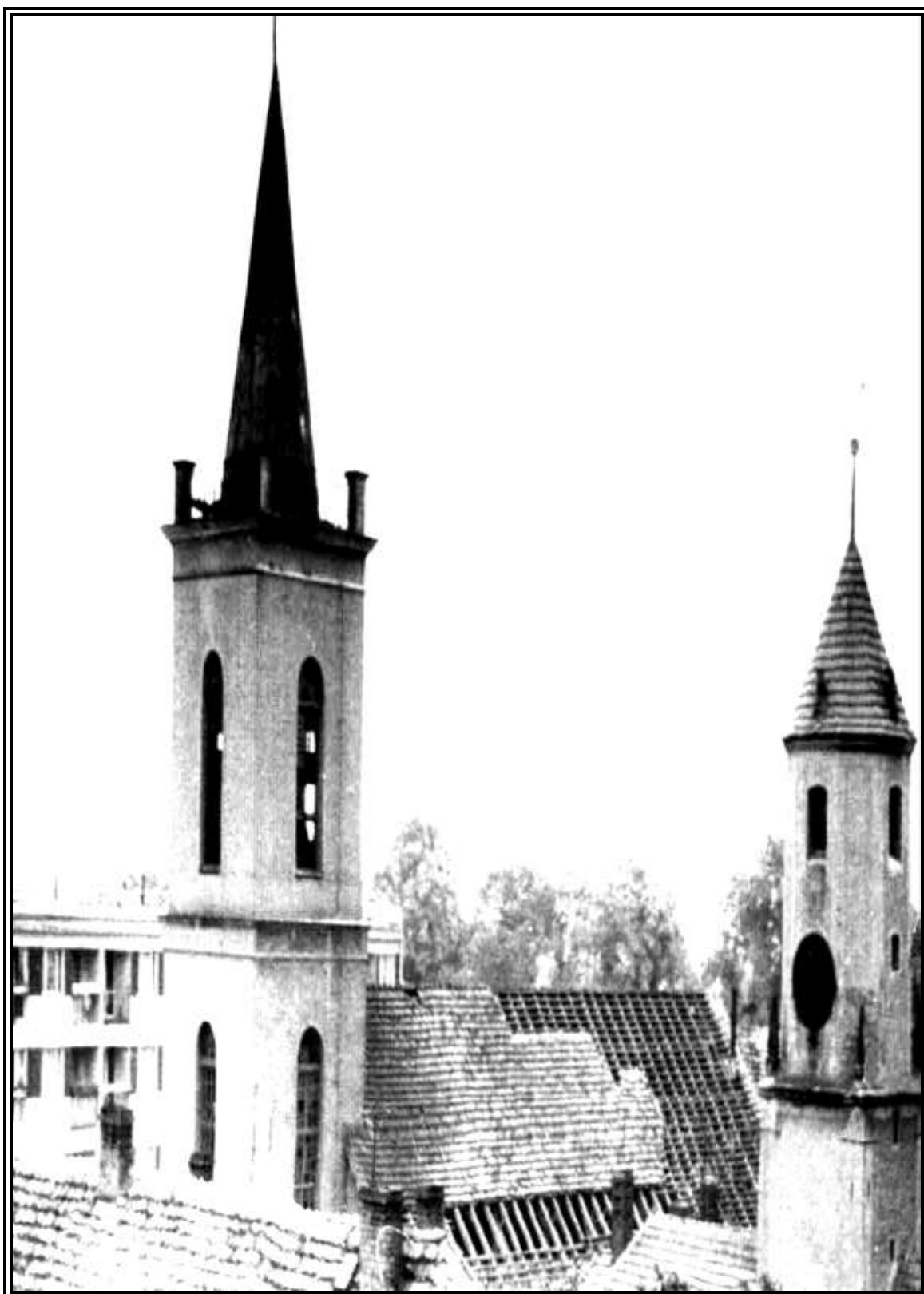
²⁴ Aneks 25. Pismo bpa Andrzeja Wronki do Bronisława Ostapczuka w sprawie świątyni poewangelickiej w Polkowicach.

²⁵ Aneks 26. Pismo Bronisława Ostapczuka.

Dnia 23 maja 1969 roku w imieniu polkowiczian 26 parafian wystosowało kolejną prośbę do Wydziału Wyznań przy Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu. W swojej dwustronicowej petycji proszą oni o ostateczne załatwienie przedmiotowej sprawy oraz formalne przekazanie poewangelickiego kościoła polkowickim i okolicznym katolikom. W piśmie tym wspominają również, iż kościół ten bardzo niszczeje, a – by przyspieszyć jego rozbiórkę – już potajemnie rozebrano ¼ jego dachu. Sygnatariusze wspomnianego listu zauważają też, że to przecież katolicy, jako pierwsi osadnicy tych terenów, zabezpieczali ten kościół przed niszczeniem i dewastacją, a później, w stanie zdatnym do użytku, przekazali go wyznawcom prawosławia. Później on opustoszał i niszczał, aż w końcu władze uczyniły z niego magazyn meblowy. Głównymi argumentami popierającymi wyżej wspomniane prośby są ciągłą rozbudowa Polkowic oraz zbyt mała katolicka świątynia parafialna. W piśmie wspomniana jest też dumą i wdzięcznością polkowiczian płynąca ku rządowi za decyzję o rozbudowie zagłębia miedziowego oraz samego miasta, a także zapewnienie, że mieszkańcy Polkowic chcą modlić się o rozwój górnictwa, przemysłu i wszystkiemu, co służy dobru narodowemu. Parafianie zapewniają także, iż nie chcą w żaden sposób obciążać Skarbu Państwa, ale deklarują swój ochoczy udział w zagospodarowaniu upragnionej świątyni. Polkowiczanie wyrażają także ufność w to, że „w 25-lecie Polski Ludowej nie zostaną pozbawieni swoich pragnień, co do posiadania kościoła, jako jednego z miejsc przynoszących kulturę”²⁶.

---

²⁶ Aneks 27. List polkowiczian w sprawie poewangelickiej świątyni.

Fot. 3.1.6. Zdewastowany kościół poewangelicki w Polkowicach
z dachem rozebrany w nocy przez władzę ludową.
Z prawej strony – wieża polkowickiego Ratusza
(fot. archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach)

Ówczesne władze państwowe, nie pozwalając na przejęcie przez katolicką parafię poewangelickiej świątyni, celowo same doprowadziły ją do ruiny. Zniszczeń i dewastacji tego sakralnego obiektu dopełniło urządzenie w nim magazynu meblowego. Świątynia poewangelicka, a zwłaszcza jej dach, rzeczywiście mogły stać się zagrożeniem dla zdrowia i życia ludzi przebywających w jej okolicy. Władze celowo dążyły do dewastacji budowli, a następnie do jej całkowitej rozbiórki.

W grudniu 1970 roku liczba mieszkańców Polkowic przekroczyła 7400 osób, jednak nie było to równoznaczne z liczbą wiernych. Na terenie parafii mieszkało, głównie w hotelach robotniczych, ponad 3000 osób, które w większości były zainteresowane tylko pracą. Robotnicy nie integrowali się i nie utożsamiali z polkowiczaniem, Kościołem czy parafią. Byli tylko przybyszami, którzy całe dni (także w niedziele i święta) pracowali w pobliskich kopalniach i związanych z nimi zakładach, a w Polkowicach tylko nocowali. Parafia liczyła wówczas około 4300 parafian (katolików). Ponadto na jej terenie mieszkało w tym czasie około 100 świadków Jehowy, pięciu ewangelików i 45 osób, które deklarowały się jako osoby „bezwyznaniowe”²⁷.

W czerwcu 1973 roku ks. Aleksandra Matykę zastąpił nowy proboszcz ks. Kazimierz Nawrotek, który do pomocy miał najpierw trzech, a później czterech księży wikariuszy. On również rozpoczął po raz kolejny „batalię” o zwrot poewangelickiej świątyni. Przeprowadził wiele rozmów z przedstawicielami władz. Wynikało z nich, że kościół ten przejdzie na własność parafii. Jednak ustne zapewnienia władz nie rokowały żadnych nadziei na rzeczywisty zwrot poewangelickiej świątyni.

---

²⁷ Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

Wzorem swego poprzednika ks. Aleksandra Matyki, wystosował on dnia 20 września 1974 roku pismo do Dyrektora Wydziału Wyznań przy Prezydium Miejskiej Rady Narodowej we Wrocławiu mgra Witolda Skórczyńskiego. Ksiądz proboszcz, przynaglany przez parafian, w bardzo przemyślany i błyskotliwy sposób prosił w swym piśmie o szybkie i pozytywne załatwienie sprawy przekazania poewangelickiego kościoła polkowickiej parafii oraz o odpowiedź, którą może przekazać społeczności parafialnej²⁸.

Kościół poewangelicki w Polkowicach stał się własnością parafii wskutek decyzji Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1973 roku. Większość mieszkańców Polkowic przyjęła tę wiadomość z wielką radością²⁹. Budynek był jednak w bardzo złym stanie, ponieważ był zdewastowany i pusty (ławki przeniesiono do miejscowego kina, a dziewiętnastowieczne organy zniszczono). Jego wyposażenie zostało rozgrabione przez miejscowych złodziei, gdyż ówczesne władze państwowe nie zabezpieczyły go przed kradzieżami, niszczeniem i dewastacją.

---

²⁸ Aneks 28. Pismo ks. Kazimierza Nawrotka do Witolda Skórczyńskiego – Dyrektora Wydziału Wyznań przy Prezydium Miejskiej Rady Narodowej we Wrocławiu w sprawie przekazania poewangelickiego kościoła.

²⁹ Przekazanie kościoła katolikom nastąpiło po 22 latach starań z ich strony, [w:] „Gazeta Polkowicka”, Dawno, dawno temu, s. 9.

Fot. 3.1.7. Poewangelicki kościół w Polkowicach przejętego przez parafię pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach w 1973 roku (fot. archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach)

Fot. 3.1.8. Wnętrze przejętego w 1973 roku przez parafię
św. Michała Archanioła w Polkowicach poewangelickiego kościoła w Polkowicach
(fot. archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach)

Cztery lata trwała odbudowa kościoła. Dnia 09 grudnia 1979 roku sufragan wrocławski bp dr Adam Dyczkowski konsekrował odbudowaną świątynię. Otrzymała ona wezwanie św. Barbary, patronki górników³⁰.

Skrótowo historię ewangelickiej świątyni w Polkowicach, późniejsze starania o jej pozyskanie przez katolików oraz sam proces przejęcia jej i odbudowy przez polkowicką wspólnotę parafialną następująco opisał ks. prof. zw. dr hab. Józef Swastek: „W latach 1829 – 1830 dobudowano do kościoła ewangelickiego wieżę. Do jej budowy przyczynił się król pruski Fryderyk Wilhelm III (1797 – 1840), składając ofiarę w wysokości 2000 talarów. W 1830 roku zawieszono na niej trzy dzwony. W tym czasie Polkowice na 2300 mieszkańców liczyły 1802 katolików.

W 1852 roku kościół ewangelicki został odnowiony a w 1854 roku ufundowano dla niego nowe organy. Są one dziełem Moritza Roberta Müllera z Wrocławia. Po 1945 roku kościół ten przejęły władze państwowe. Został on skazany na rozbiórkę. Jego wyposażenie wraz z organami zostało rozkradzione. Dnia 04 lutego 1959 roku rządca archidiecezji wrocławskiej. Bp dr Bolesław Kominek zwrócił się do Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu w imieniu proboszcza parafii Polkowice – księdza Waleriana Zdanowicza o przekazanie zdewastowanej świątyni ewangelickiej parafii św. Michała Archanioła w Polkowicach. Zaznaczył w tym piśmie, iż Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej w Polkowicach uważa sprawę przekazania tej świątyni Kościołowi katolickiemu za uzasadnioną i słuszną.

---

³⁰ Polkowicki proboszcz ks. prał. dr Ludwik Kośmidek tak wspomina wypowiedź metropolity wrocławskiego ks. kard. dr Henryka Gulbinowicza z dn. 04.12.1984 roku: „Kardynał Henryk Gulbinowicz, po raz pierwszy nawiedzając kościół pod wezwaniem św. Barbary w Polkowicach, powiedział, że jest to nowocześnie urządzona świątynia poewangelicka, która swym charakterem przypomina świecką salę taneczną, a nie budynek sakralny”. Za radą ks. kard. Henryka Gulbinowicza, ks. Ludwik Kośmidek zlecił głogowskiemu artyście wykonanie do tego kościoła dużego, drewnianego krzyża i dwóch figur – św. Barbary i św. Józefa. W kolejnych latach, dzięki ofiarności rodziny Jarząbków z Polkowic, w kościele pod wezwaniem św. Barbary pojawiły się też rzeźbione stacje Drogi Krzyżowej. W 1996 roku wzmocniono konstrukcję nośną oraz pomosty i schody wieży kościoła i umieszczono tam trzy dzwony z Przemyskiej Odlewni Dzwonów „Felczyński”: dzwon ważący 420 kg, noszący wezwanie „Stefan kard. Wyszyński” został ufundowany przez Radę Miasta i Gminy Polkowice; ważący 260 kg dzwon „Barbara” ufundowali wierni i Rada Parafialna, a ważący 130 kg dzwon „Bolesław kard. Kominek” z herbem Polkowic ufundowali miejscowi górnicy.

Po 1945 roku w świątyni tej odprawiali przez pewien czas nabożeństwa księża prawosławni, ale wskutek niewielkiej liczby osób należących do Cerkwi prawosławnej zrezygnowali z celebrowania nabożeństw prawosławnych w tym kościele.

W dniu 12 czerwca 1961 roku zwrócił się z prośbą do Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Polkowicach – w imieniu Kurii Arcybiskupiej we Wrocławiu – o przekazanie tej świątyni parafii katolickiej w Polkowicach ks. prałat dyrektor Ignacy Pawlikiewicz.

W 1963 roku kierownik Wydziału do Spraw Wyznań Witold Skórczyński powiadomił Kurię Arcybiskupią Wrocławską, w imieniu Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej, iż sprawa przekazania parafii św. Michała Archanioła w Polkowicach kościoła ewangelickiego została załatwiona odmownie.

Ksiądz abp dr Bolesław Kominek dnia 06 września 1963 roku w liście do administratora parafii Polkowice ks. mgra Kazimierza Olszewskiego napisał, iż dotarła do niego wiadomość, że kościół poewangelicki ma być przekazany Państwowym Zakładom Gospodarki Społecznej na sklepy i hale targową. Uznał, iż tego rodzaju decyzje władz państwowych mogą wywołać szkodliwe dla polskiej racji stanu, a zwłaszcza dla Ziem Zachodnich komentarze za granicą. W tej sytuacji zwrócił się z prośbą do proboszcza polkowickiego ks. mgra Kazimierza Olszewskiego, aby jeszcze raz poczynił starania o przekazanie tej świątyni parafii rzymskokatolickiej pod wezwaniem św. Michała Archanioła, zważywszy, iż kościół parafialny – wobec zwiększającej się ilości wiernych w Polkowicach – jest bardzo mały i nie może zaspokoić elementarnych potrzeb wiernych.

Władze kościelne podjęły więc ponowne zabiegi o przekazanie kościoła ewangelickiego parafii katolickiej w Polkowicach. Dnia 13 marca 1965 roku kierownik Wydziału do Spraw Wyznań we Wrocławiu Witold Skórczyński powiadomił ponownie Kurię Arcybiskupią we Wrocławiu,

iz sprawę przekazania kościoła poewangelickiego w Polkowicach Kościołowi katolickiemu załatwił odmownie.

W dniu 11 czerwca 1968 roku wrocławska Kuria Arcybiskupia zwróciła się do Przewodniczącego Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu mgra Bronisława Ostapczuka o interwencję w sprawie poewangelickiego kościoła w Polkowicach. Dnia 21 czerwca 1968 roku mgr Bronisław Ostapczuk w piśmie skierowanym do Kurii Arcybiskupiej we Wrocławiu oświadczył, iż kościół ewangelicki w Polkowicach stanowi własność Skarbu Państwa i został przeznaczony do rozbiórki. Jednocześnie przestrzegł Kurię Arcybiskupią, aby nie wprowadzała wiernych w błąd i nie podrywała zaufania do władz państwowych. Dnia 11 czerwca 1968 roku wikariusz generalny Kurii Arcybiskupiej we Wrocławiu bp prof. dr Andrzej Wronka zwrócił się z prośbą do mgra Bronisława Ostapczuka, aby nie dopuścił do rozbiórki ewangelickiej świątyni, ze względu na potrzeby kultowe mieszkańców rozrastającego się miasta Polkowice. Powiadomił go, iż pod naciskiem ludności Polkowic zwrócił się telegramem do wicepremiera rządu Piotra Jaroszewicza, aby wstrzymał decyzje rozbiórki kościoła. Piotr Jaroszewicz był z ramienia władz centralnych odpowiedzialny za Zagłębie Polkowicko-Lubińskie.

W tym piśmie powiadomił mgra Bronisława Ostapczuka, iż parafia w Polkowicach podejmie się trudu pełnego remontu kościoła.

Dnia 04 lutego 1969 roku administrator parafii św. Michała Archanioła w Polkowicach ks. Aleksander Matyka zwrócił się z prośbą do arcybiskupa dra Bolesława Kominka, w imieniu wierzącej ludności Polkowic, o interwencję w sprawie zwrotu poewangelickiej świątyni. Nadmienił w tym liście, iż Polkowice liczyły w 1969 roku około pięć tysięcy mieszkańców, a używany kościół parafialny może pomieścić zaledwie 600 osób. Podał, iż w ubiegłym roku usunięto z dachu poewangelickiej świątyni, będącego

w dobrym stanie, około jednej trzeciej części dachówek, aby dać pretekst do jego rozbiórki.

W dniu 25 maja 1969 roku zwrócili się w tej sprawie do Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu radni Rady Parafialnej rzymskokatolickiej parafii w Polkowicach. W dłuższym piśmie uzasadnili swoje stanowisko.

Dnia 07 września 1969 roku ks. Aleksander Matyka powiadomił Kurię Arcybiskupią we Wrocławiu, iż Rada Parafialna w Polkowicach wystosowała – wraz z podpisami jej członków – pismo do Urzędu do Spraw Wyznań w Warszawie w sprawie przekazania parafii rzymskokatolickiej w Polkowicach kościoła poewangelickiego. Ponadto w dniu 27 maja 1969 roku wysłała ona prośby w tej sprawie do Rady Państwa w Warszawie, do Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu oraz do Powiatowej Rady Narodowej w Lubinie.

Następca ks. Aleksandra Matyki na stanowisku administratora parafii w Polkowicach – ks. Kazimierz Nawrotek udał się na osobistą rozmowę do Witolda Skórczyńskiego we Wrocławiu, by omówić możliwości zwrotu poewangelickiego kościoła w Polkowicach parafii katolickiej. Witold Skórczyński obiecał mu ustnie, iż sprawa ta zostanie załatwiona pozytywnie we wrześniu 1973 roku, z zastrzeżeniem – jak wspomina ks. Nawrotek – że w Polkowicach już następny nowy kościół nigdy nie powstanie.

Po przekazaniu kościoła poewangelickiego parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła przeprowadzono w latach 1974 – 1979 kapitalny remont. Kościół ten obecnie nosi patrocinium św. Barbary patronki górników i służy parafianom Polkowic jako kościół filialny do czasów współczesnych”³¹.

---

³¹ J. Swastek, *Życie religijne wiernych*, s. 13nn.

Fot. 3.1.9. Wnętrze kościoła św. Barbary pod koniec remontu w 1979 roku (fot. archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach)

Fot. 3.1.10. Wnętrze kościoła św. Barbary w Polkowicach, w 2013 roku (fot. autor pracy)

Fot. 3.1.11. Kościół św. Barbary w Polkowicach w 2013 roku (fot. autor pracy)

Fot. 3.1.12. Iluminacja kościoła św. Barbary w Polkowicach w 2013 roku (fot. autor pracy)

Fot. 3.1.13. Iluminacja kościoła św. Barbary i Ratusza Miejskiego w Polkowicach w 2013 roku (fot. autor pracy)

W 1980 roku polkowiczanie zaczęli zmagać się z problemem braku cmentarza. Dotąd używany cmentarz parafialny przy kościele św. Michała Archanioła dnia 28 lutego 1980 roku na mocy decyzji Wojewódzkiego Wydziału Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska w Legnicy został zamknięty z powodu braku na nim miejsc do pochówku. Władze Polkowic znalazły nowy teren na uboczu miasta. Tam przygotowano nowy cmentarz komunalny z domem pogrzebowym i kaplicą.

Fot. 3.1.14. Nieczynny od 1980 roku cmentarz parafialny w Polkowicach, 2013 rok
(fot. autor pracy)

Fot. 3.1.15. Cmentarz komunalny w Polkowicach, 2013 rok (fot. autor pracy)

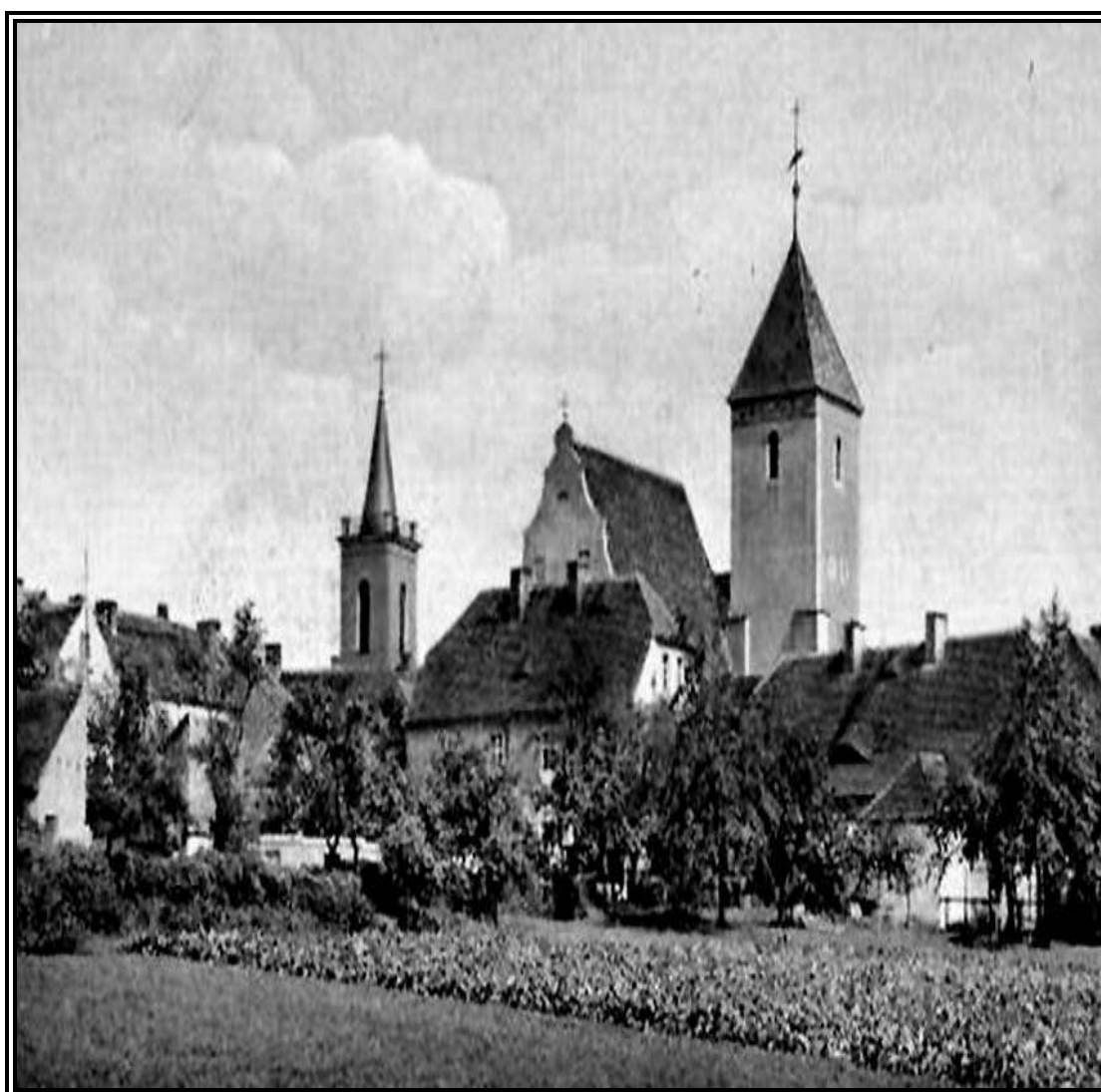
Fot. 3.1.16. Grób Adama Langenfelda (ojca autora pracy)
na cmentarzu komunalnym w Polkowicach, 2005 rok (fot. autor pracy)

Fot. 3.1.17. Przebudowana kaplica na cmentarzu komunalnym w Polkowicach, 2014 rok
(fot. autor pracy)

W tym czasie w parafii posługiwało pięciu księży. Stara i bardzo wysłużona plebania była dla nich zbyt mała. Ksiądz proboszcz Kazimierz Nawrotek poczynił starania o zbudowanie nowej plebanii z mieszkaniami dla księży i z salami katechetycznymi.

Dnia 18 lutego 1981 roku legnicki Urząd Wojewódzki do Spraw Wyznań wydał stosowne pozwolenie na budowę plebanii w Polkowicach. Jej budowa trwała sześć lat. Ukończył ją w 1987 roku kolejny polkowicki proboszcz ks. Ludwik Kośmidek.

Fot. 3.1.18. Widok na ogród, plebanię oraz kościół pod wezwaniem św. Michała Archanioła i kościół ewangelicki w Polkowicach, 1930 rok³²

³² <http://fotopolska.eu/53730,foto.html?o=b17204>, [dostęp 15.11.2014].

Fot. 3.1.19. Kościół pod wezwaniem św. Michała Arch. oraz plebania w Polkowicach, 2013 rok (fot. archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Arch. w Polkowicach)

§ 2. STAN WOJENNY W POLKOWICACH³³

Powstanie w lipcu 1980 roku Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” było znakiem sprzeciwu społeczeństwa wobec totalitarnej władzy, rządów komunistycznych i eksploatacji ekonomicznej Polski przez sowiecką Rosję. Słowo „powstanie” ma z perspektywy trzydziestu lat podwójne znaczenie. Powstanie masowego wielomilionowego ruchu „Solidarność” stanowiło wyzwanie dla rządzącej Polską, w imieniu Kremla, ekipy pierwszego sekretarza Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej Edwarda Gierka. Naród powstał z klęczek, ludzie przestali się bać i odważyli się sprzeciwić władzy. Utworzenie Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” w oparciu o jedność pracowników wszystkich prawie zakładów w Polsce, było groźnym wyzwaniem dla władz Polski Ludowej³⁴.

Pracownicy kopalń w Polkowicach oczekiwali duchowego wsparcia ze strony Kościoła i duchowieństwa, dlatego miejscowi duszpasterze byli zapraszani na tereny zakładów pracy. Obecność księży wśród robotników oraz wspólna z nimi modlitwa sprzyjały rozładowaniu napięcia i uniknięciu siłowej konfrontacji.

---

³³ R. Tomczak, Wojna, strajk i solidarność, „Gość Niedzielny”, Nr 52 – 53/65 – 66, 24/31.12.2006, s. 6. Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

Na podstawie informacji uzyskanych od ks. dra Ludwika Kośmidka oraz ks. mgra Jerzego Gniatczyka (zmarł 19 października 2015 roku, w liturgiczne wspomnienie legendarnego kapelana „Solidarności” bł. ks. Jerzego Popiełuszki).

³⁴ J. Szaniawski, Powstanie „Solidarności” – lipiec 1980, „Nasz Dziennik”, Nr 156(3781), 7.07.2010, s. 4.

Fot. 3.2.1. Msza święta odprawiana przez ks. Kazimierza Nawrotka na kopalni Zakładów Górniczych „Rudna” w dniu 27.08.1981 roku (fot. archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach)

Dnia 04 grudnia 1981 roku, na zaproszenie dyrektora kopalni mgra inż. Bogusława Kostki, na polu Głównym Zakładów Górniczych „Polkowice-Sieroszowice” bp prof. Wincenty Urban odprawił Mszę świętą dla górników

oraz poświęcił grotę-kaplicę św. Barbary i nowy sztandar. Dyrektor Kostka, rzeczywisty działacz „Solidarności”, bardzo ponaglał górników, by zdążyli z budową groty na Barbórkę, ponieważ na kopalni pojawili się wojskowi oficerowie, co świadczyło o przygotowaniach „jakiejś niespodzianki” przez władze³⁵.

Fot. 3.2.2. Przemówienie bpa Wincentego Urbana wygłoszone dnia 04 grudnia 1981 roku podczas poświęcenia groty i figury św. Barbary na Szybie Głównym Zakładów Górniczych „Polkowice-Sieroszowice” (fot. archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach)

³⁵ J. Mateńko, Wspomnienia [w:] Stan wojenny. Górniczy protest przeciw stanowi wojennemu i delegalizacji „Solidarności” a księży duszpasterze z Polkowic na drodze do Wolności Zagłębia Miedziowego pod red. J. Mateńki, Wrocław 2012, s. 17.

Fot. 3.2.3. Poświęcenie górniczego sztandaru przez bpa Wincentego Urbana
(fot. pochodzi z książki J. Mateńko, Stan wojenny, s. 48)

Fot. 3.2.4 Poczty sztandarowe i dzieci zgromadzone dnia 04 grudnia 1981 roku
na Szybie Głównym Zakładów Górniczych „Polkowice”

(fot. pochodzi z książki J. Mateńko, Stan wojenny, s. 48)

W godzinach popołudniowych dnia 12 grudnia 1981 roku komendanci wojewódzcy Milicji Obywatelskiej, na sygnał wysłany z Warszawy, otworzyli koperty z napisem „synchronizacja”. Zawierały one wszelkie wytyczne do przeprowadzenia podstawowych działań związanych z wprowadzeniem stanu wojennego, którego jeszcze w Polsce nie ogłoszono. Zaczęto od internowania niektórych osób, zajęcia siedzib „Solidarności”, blokowania wszelkiej łączności, a także wszelkich mediów. W tej akcji wzięło udział również wojsko, którego jednostki przemieszczono w okolice dużych miast. Zmilitaryzowano kilkadziesiąt zakładów pracy, a w pozostałych przedsiębiorstwach oraz w uczelniach, instytucjach kulturalnych, urzędach i innych wprowadzono komisarzy wojskowych³⁶.

Nocą z 12 na 13 grudnia 1981 roku dekretem Rady Państwa został wprowadzony na terenie Polski stan wojenny. Uzasadniono go groźbą zamachu stanu przez opozycję zgromadzoną głównie w Niezależnym Samorządnym Związku Zawodowym „Solidarność” oraz groźbą załamania gospodarki i interwencji wojsk radzieckich. Władzę w okresie stanu wojennego sprawowała Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego, z generałem Wojciechem Jaruzelskim na czele³⁷. Przepisy stanu wojennego spowodowały zawieszenie funkcjonowania organizacji społecznych i związków zawodowych, przy czym niektóre z nich rozwiązano na przykład Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność” i Niezależne Zrzeszenie

---

³⁶ Ł. Kamiński, M. Ruchniewicz, J. Tyszkiewicz, Dolny Śląsk w latach 1945 – 2010 [w:] Dolny Śląsk. Monografia historyczna, pod red. W. Wrzesińskiego, s. 748.

³⁷ Opinia społeczna skłania się do oceny, że Jaruzelski był swego rodzaju bohaterem, który ocalił kraj od okropności radzieckiej okupacji i związanego z nią przelewu krwi. Było to fałszywe typowe usprawiedliwienie, które okazało się wygodne dla wszystkich – dla byłych działaczy komunistycznych, ogromnej liczby Polaków uznających stan wojenny za „mniejsze zło”, a nawet dla byłych przywódców „Solidarności”, którzy tym uzasadniają swoją zmowę z partyjną elitą przy „Okrągłym Stole”. (...) Moskwa nie przygotowywała żadnej inwazji, Jaruzelski zaś świetnie o tym wiedział. Co więcej, nie dowierając zbyt mocno armii polskiej, pod koniec 1981 roku sam wielokrotnie prosił o wprowadzenie wojsk sowieckich, lecz otrzymał z Kremla stanowczą odmowę, a stan wojenny wprowadził dopiero, gdy się przekonał, że „pomocy wojskowej” od Moskwy nie dostanie... Za: W. Bukowski, Moskiewski proces – dysydent w archiwach Kremla, Warszawa 1998, s. 41.

Studentów. Wprowadzono reżim i militaryzację wielu aspektów życia społecznego. Na ulicach pojawiły się czołgi i transportery opancerzone, wprowadzono znaczne ograniczenia swobody przemieszczania się obywateli. W godzinach od 22.00 do 6.00 obowiązywała „godzina milicyjna”. Zniesiono ją dopiero w połowie maja 1982 roku. Kolejnym ograniczeniem wolności w czasie stanu wojennego była blokada łączności telekomunikacyjnej. W nocy z 12 na 13 grudnia 1981 roku wyłączono telefony (operacja „Azalia”). Nie odpowiadały nawet numery alarmowe, np. pogotowia ratunkowego. Z tej przyczyny mówić można o nieokreślonej liczbie „cichych ofiar” stanu wojennego, to jest o ludziach, którym nie udzielono pomocy z wyżej wspomnianego powodu. Tej samej nocy milicja i Służba Bezpieczeństwa zaczęły zatrzymywać działaczy „Solidarności”. Przerwano połączenia telefoniczne, programy radiowe i telewizyjne. Do akcji ruszyło około 100 tysięcy milicjantów i żołnierzy. Na ulicę wyjechało 1750 czołgów i 1900 pojazdów opancerzonych.

Aresztowano głównych działaczy „Solidarności” i opozycjonistów. W obozach internowania znalazło się około 10 tysięcy osób. Strajki i demonstracje, które wybuchły po wprowadzeniu stanu wojennego, tłumiono wojsko i Zmotoryzowane Odwody Milicji Obywatelskiej. Do pacyfikacji protestujących używano także ciężkiego sprzętu bojowego. W wyniku decyzji o użyciu broni ostrej w grudniu 1981 roku zginęło między innymi dziewięciu górników w kopalni Wujek na Śląsku.

Fot. 3.2.5. Generał Wojciech Jaruzelski dnia 13 grudnia 1981 roku, ok. godz. 6.00 za pośrednictwem radia i telewizji informuje Polaków o wprowadzonym stanie wojennym³⁸.

Sejmowa komisja do Spraw Zbadania Działalności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, powołana przez Sejm kontraktowy (tak zwana „Komisja Rokity”), ustaliła, że spośród 122 niewyjaśnionych przypadków zgonów w czasie stanu wojennego do 88 przyczyniła się bezpośrednio działalność funkcjonariuszy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

³⁸ Fotografia za: <http://gazetaolsztynska.pl/134949,Rocznica-wprowadzenia-stanu-wojennego-Czuwanie-o-palnocy.html#axzz3VBxvDo3cd>, [dostęp 17.08.2014].

Stan wojenny trwał formalnie 586 dni – zniesiono go 22 lipca 1983 roku. Ale w potocznym odczuciu trwał on aż do 1989 roku³⁹.

Norman Davies nazwał wprowadzenie stanu wojennego w Polsce „najdoskonalszym zamachem wojskowym w historii nowożytnej Europy”⁴⁰.

Ks. Kazimierz Nawrotek wspomina, że po ogłoszeniu stanu wojennego dnia 13 grudnia 1981 roku do parafii przyszedł komisarz Wojska Polskiego wraz z dwoma żołnierzami i przedstawił przyczynę jego proklamowania. Kapłani oraz ludzie świeccy ze zdziwieniem i z obawą przyjęli to wydarzenie, gdyż trudno było przewidzieć, jak trzeba będzie w takim stanie zachować się i żyć. Górnicy postanowili strajkować i nie opuszczać miejsc pracy⁴¹.

Ks. Zbigniew Dołhań podaje słowa żołnierzy oznajmiających polkowickim kapłanom przyczyny zaistniałej w Polsce sytuacji: „Towarzysz generał Wojciech Jaruzelski ogłosił stan wojenny na terenie PRL w związku z zagrożeniem suwerenności kraju w przypadku najazdu wojsk sowieckich i na skutek nieodpowiedzialnego zachowania się NSZZ *Solidarność*, który to związek dążył do konfrontacji z władzą polityczną”⁴².

---

³⁹ Dnia 12 stycznia 2012 roku Sąd Okręgowy w Warszawie uznał, że stan wojenny nielegalnie wprowadziła tajna grupa przestępcza o charakterze zbrojnym pod wodzą generała Wojciecha Jaruzelskiego w celu likwidacji Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”, zachowania ówczesnego ustroju komunistycznego oraz osobistych pozycji we władzach Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Uwzględniając wniosek Instytutu Pamięi Narodowej, sąd wymierzył wówczas karę dwóch lat więzienia w zawieszeniu 88-letniemu Czesławowi Kiszczakowi za udział w tej grupie przestępczej. Od takiego zarzutu uniewinniono zaś byłego pierwszego sekretarza Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej 86-letniego wówczas Stanisława Kanię. Prokurator Instytutu Pamięi Narodowej żądał dla Kani takiej kary jak dla Kiszczaka – dwóch lat więzienia w zawieszeniu. Sprawę 89-letniego Wojciecha Jaruzelskiego sąd zawiesił jeszcze latem 2011 roku, odwołując się do jego złego stanu zdrowia. Zmarł on 25 maja 2014 roku. Nigdy nie stanął przed sądem za kierowanie grupą przestępczą (za co groziła kara do 10 lat więzienia) i podżeganie członków Rady Państwa do przekroczenia ich uprawnień. Za: <http://niezalezna.pl/41732-stan-wojenny-znow-na-wokandzie>, [dostęp 17.08.2014]. Czesław Kiszczak zmarł dnia listopada 2015 roku, nigdy nie trafiając do więzienia za swoją działalność.

⁴⁰ N. Davies, Europa. Rozprawa historyka z historią, Kraków 1999, s. 1181.

⁴¹ K. Nawrotek, Wspomnienia, s. 7.

⁴² Z. Dołhań, Relacja [w:] Stan wojenny. Górnicy protest przeciw stanowi wojennemu i delegalizacji „Solidarności” a księża duszpasterze z Polkowic na drodze do Wolności Zagłębia Miedziowego pod red. J. Mateńki, Wrocław 2012, s. 14.

Po ogłoszeniu stanu wojennego w Polkowicach wybuchły strajki w kopalniach „Rudna Zachodnia”, „Rudna Główna” i „Polkowice Główna”. Odczuwało się wyraźne napięcie i niepokój w związku delegalizacją „Solidarności”. Dnia 13 grudnia 1981 roku ks. Jerzy Gniatczyk przenocował na plebani parafii św. Michała Archanioła w Polkowicach dwóch działaczy „Solidarności” to jest przewodniczącego Komisji Zakładowej Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” Piotra Serafina oraz rzecznika prasowego związku Juliusza Mateńkę. Ponieważ groziło niebezpieczeństwo aresztowania związkowców, ks. Jerzy Gniatczyk towarzyszył im w drodze na kopalnię, gdzie wejście na zakład ułatwił jemu ówczesny dyrektor „Polkowic Głównych” Bogusław Kostka.

Fot. 3.2.6. Uczestnicy „polkowickich” wydarzeń stanu wojennego:
Piotr Serafin, Bogusław Kostka i Juliusz Mateńko przed grotą św. Barbary
na Szybie Głównym Zakładów Górniczych „Polkowice-Sierszowice”, 2012 rok
(fot. pochodzą z książki J. Mateńko, Stan wojenny, s. 45)

Oprócz kopalń miedziowych strajkowali pracownicy sąsiednich zakładów. Domagano się zniesienia stanu wojennego i uwolnienia internowanych. Około południa członkowie Zmotoryzowanych Odwodów Milicji Obywatelskiej otoczyli wszystkie strajkujące kopalnie. Komisarzem stanu wojennego na obszar Polkowic został mianowany płk Pieszczota, który w sposób zdecydowany ostrzegał strajkujących, że jeżeli nie ustąpią, to będą winni cierpień ewentualnych ofiar konfrontacji. Komisarz Pieszczota przychodził do górników i kilkakrotnie nakłaniał ich do przerwania strajku, ale bez skutku. Podobnie nakłaniano dyrektora Bogusława Kostkę, mówiąc: „jeżeli nie przestaną u Ciebie strajkować, zalejemy kopalnię”. To był typowy radziecki sposób rozwiązywania górniczych strajków. Dzień później, to jest 15 grudnia 1981 roku członkowie Zmotoryzowanych Odwodów Milicji Obywatelskiej szturmowali przylegający do kopalni Zakład Naprawczy Maszyn. Milicja i członkowie ZOMO bili pałkami robotników, rozpraszając ich, a ci uciekli na tereny kopalni. Emocje spanikowanych i przerażonych robotników udzieliły się także tamtejszym górnikom, którzy – przestraszeni przebiegiem wydarzeń – przeprowadzili głosowanie. Postanowienie przerwania strajku okupacyjnego, przeszło zaledwie dwoma głosami. Ci, którzy chcieli nadal strajkować, przeszli cztery kilometry podziemnymi wyrobiskami do kopalni „Rudna Zachodnia”.

Szyb zachodni również był otoczony kordonem uzbrojonej milicji. Z jednej strony byli górnicy a z drugiej ich rodziny, bo kopalnię dzieli od miasta kilkaset metrów. Doszło do szturmów. Członkowie Zmotoryzowanych Odwodów Milicji Obywatelskiej z wielką determinacją bili pałkami górników. Milicja gwałtownie wtargnęła na teren kopalni i niszczyła sprzęt oraz wyposażenie biurowca. Wyważała również drzwi, tłukła szyby, niszczyła instalację elektryczną. Tego samego dnia „Dziennik Telewizyjny” w materiale obrazującym sytuację w kraju pokazywał „straty spowodowane przez górników z Polkowic”.

Dnia 15 grudnia 1981 roku tuż po godz. 22.00 na plebanię polkowickiej parafii przybył dyrektor Bogusław Kostka. Prosił w imieniu górników o szybkie przybycie do kopalni księdza proboszcza. Ks. Kazimierz Nawrotek udał się wraz z nim i ks. Stanisławem Lechowskim. Władze udzieliły pozwolenia, by dyrektor kopalni przybył do strajkujących górników wraz z kapłanem. Spotkanie ze strajkującymi górnikiem odbyło się w cechowni⁴³ i było transmitowane przez radiowęzeł na szyb wschodni oraz zachodni. „Pamiętam, że wyraziłem swój podziw dla załogi za jej determinację i odwagę w podjęciu walki o wolną Polskę, o prawa obywatelskie, sprawiedliwość i Związek Zawodowy” – wspomina ks. Nawrotek. „Pamiętając słowa dyrektora Kostki, że wojsko i milicja użyją wszelkich środków, aby zmusić załogi do przerwania strajków, łącznie z decyzją o zatopieniu kopalń, apelowałem o rozsądek i obronę życia. Zdesperowani górnicy byli gotowi na wszystko! (...) Następnie bez większych przeszkód dostaliśmy się na szyb „Rudna Główna”. Zjechaliśmy na dół i podziemnymi korytarzami przedostaliśmy się na „Rudną Zachodnią”. Tam w imieniu strajkujących przedstawiliśmy komisarzowi postulaty, po spełnieniu których są oni gotowi przerwać strajk. Na każdy nasz wniosek miał on tylko jedną odpowiedź: „O tym decyduje Jaruzelski”. Wszyscy mieliśmy świadomość, że w każdej chwili władza może rozbić strajk przy użyciu siły i przy pomocy środków, którymi dysponowała. Przewidując najgorszy scenariusz strajku, postanowiłem ogromnej rzeszy ludzi udzielić ogólnego rozgrzeszenia, gdyż na indywidualną spowiedź nie było już czasu. Powiadomiłem też górników, że na teren kopalni przyjadą księża i odprawią Mszę świętą”⁴⁴.

Jeszcze tej samej nocy z 15 na 16 grudnia 1981 roku do mieszkań przywódców strajku w Polkowicach wtargnęła Służba Bezpieczeństwa. Dokonano aresztowań przywódców strajku i przewieziono ich na miejsce

---

⁴³ Miejsce, w którym górnicy przygotowują się do zjazdu pod ziemię.

⁴⁴ K. Nawrotek, Wspomnienia, s. 7.

internowania do Głogowa. Pierwsza ich wigilia Bożego Narodzenia w miejscu internowania była przygnębiająca, gdyż przeniknięta była poczuciem klęski i bezsilności. „Z Watykanu, z Radia Wolna Europa, od kolegów i rodzin szła nadzieja na odzyskanie wolności” – wspominają Piotr Serafin i Juliusz Mateńko. Dyrekcja Kombinatoru Górniczo-Hutniczego Miedzi nakazała pisemnie dyrektorowi Bogusławowi Kostce zwolnić z pracy wszystkich strajkujących górników. Zrobił to, ale kilka dni później przyjął ich na nowo do kopalni, za co sam stracił pracę. Swoją decyzję motywował słowami: „było napisane: zwolnić. Nie było napisane: nie przyjmować ponownie”. Fortel dyrektora Kostki uratował byt ekonomiczny niejednej polkowickiej rodzinie.

Ks. Kazimierz Nawrotek wspomina, iż wydarzenia kolejnych dni potoczyły się bardzo szybko. Pacyfikacja szybów kopalni „Rudna” nastąpiła dnia 17 grudnia 1981 roku około godziny 5.00 rano przy wielostopniowym mrozie⁴⁵.

„Po niemal całonocnej posłudze wśród strajkujących odprowadzono mnie do pokoju, bym się przespał” – wspomina ks. Jerzy Gniatczyk. „Okolo godziny 5.30 obudził mnie zakładowy telefon i głos przerażonego górnika: „Księżo, chodź do nas – jada!””. Podeszedłem do okna i stanąłem jak wryty. Czarny wąż kilkudziesięciu pojazdów, łącznie z gąsienicowymi, oświetla sobie drogę światłami szczelinowych reflektorów. Pobiegłem na cechownię. Odśpiewaliśmy „Boże, coś Polskę” (udzieliłem wszystkim ogólnego rozgrzeszenia) oraz hymn państwowy... i się zaczęło. Podczas hymnu padły pierwsze strzały z broni automatycznej, świece dymne, jakiś gaz... Leże na podłodze, jestem ranny, jest nas wielu. Zakładają nam opatrunki, podnosimy

---

⁴⁵ Tamże, s. 7.

się, idę z dwom ratownikami szukać rannych, karetki jeździły non stop. Jedna z nich przywiozła mnie na polkowicki rynek...”⁴⁶.

Bezwzględnie przy użyciu siły, petard i gazu łzawiącego spychano górników do dużego pomieszczenia (tzw. cechowni) i do łaźni, gdzie w sumie zgromadziło się ok. 2 500 osób. Strajkujący górnicy modlili się, spowiadali, śpiewali patriotyczne pieśni i nawet, gdy otworami wentylacyjnymi wrzucano pojemniki z gazem łzawiącym, zachowywali spokój i nie było słyhać wulgaryzmów. Jedynym skutecznym sposobem przetrwania ataków z użyciem gazu łzawiącego było polewanie pomieszczenia wodą i kładzenie się na betonową posadzkę. Nie widząc szans na inne rozwiązanie oraz pamiętając o odpowiedzialności za rodziny górników, po naradzie ze strajkującymi, ks. Zbigniew Dołhań został wydelegowany do rozmowy z dowódcą wojska pacyfikującego kopalnię. Po wyjściu na zewnątrz kapłan dostrzegł oddział ZOMO z bronią maszynową gotową do strzału w stronę strajkujących. Docierając do oficera, długo z nim rozmawiał, przekazując postulaty strajkujących: wyjście z kopalni w szyku marszowym oraz wspólny przemarsz w ubraniach roboczych do kościoła parafialnego w Polkowicach (kilka kilometrów). Oficerowie byli wściekli, gdyż mieli rozkaz, aby rozproszyć i zastraszyć górników oraz nie pozwolić na demonstrację. Jednak, po burzliwych i nieustępliwych rozmowach, strajkujący zwyciężyli⁴⁷. Po tych negocjacjach górnicy wyszli z kopalni, jak chcieli, z godnością i śpiewem na ustach. Byli z nimi też kapłani, którzy w nocy przybyli, by sprawować Mszę świętą, rozmawiać i wspierać strajkujących. Po czterech dniach strajku górnicy wyszli ustawieni w szereg w roboczych ubraniach, pobici i zmęczeni, ale bohaterscy. Udali się pod przewodnictwem ks. Zbigniewa Dołhania (przebywającego ze strajkującymi na kopalni „Rudna

---

⁴⁶ J. Gniatczyk, Wyrwane niepamięci [w:] Stan wojenny. Górniczy protest przeciw stanowi wojennemu i delegalizacji „Solidarności” a księży duszpasterze z Polkowic na drodze do Wolności Zagłębia Miedziowego pod red. J. Matejki, Wrocław 2012, s. 26.

⁴⁷ Z. Dołhań, Relacja, s. 19.

Zachodnia”) oraz ks. Eugeniusza Jankiewicza, który przybył z Głogowa (pozostał na „Rudnej Główniej”, gdy karetka zabrała ks. Jerzego Gniatczyka) ulicą Kopalnianą w stronę polkowickiego rynku. Na czele całej zjednoczonej już grupy górników szedł ks. Dołhań, niosąc na swoich piersiach Najświętszy Sakrament. Jednak wkrótce usłyszano strzały oraz dźwięk przelatujących kul (ZOMO strzelało ostrymi nabojami). Grupa kilkuset górników w zamrzniętych ubraniach, zlanych wodą z armatek, rozpoczęła ucieczkę najkrótszą drogą do kościoła św. Barbary i na plebanię. Tam znaleźli azyl i poczuli się bezpiecznie. Członkowie Zmotoryzowanych Odwodów Milicji Obywatelskiej, po przybyciu do rynku, spotkali zdecydowany sprzeciw i opór przybyłego już ze szpitala ks. Jerzego Gniatczyka, ks. Stanisława Lechowskiego, ks. Eugeniusza Jankiewicza i ks. Zbigniewa Dołhania, wobec czego nie odważyli się wejść do kościołów i na plebanię. Ks. Jerzy Gniatczyk odprawił Mszę świętą, a na białym obrusie ołtarza położono łuski po zużytej amunicji Zmotoryzowanych Odwodów Milicji Obywatelskiej⁴⁸. „Po Mszy świętej wszyscy udali się na teren przy kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła. Salki, stara plebania i kościół stały się miejscem schronienia. Tu udało się powstrzymać zapędy ZOMO-wców w armatkach wodnych. Gorąca herbata, ciepła odzież, by zmienić mokre i zamrznięte ubrania oraz troska, by choć niektórzy górnicy bezpiecznie dotarli do swoich domów. Następne dni to ustalanie zaginionych (rannych, aresztowanych, internowanych, wyrzuconych z pracy) i pomoc dla rodzin pozbawionych środków do życia. Zaangażowało się całe miasto! Odwaga i determinacja kobiet, żon, matek była imponująca. Utkwiła mi też w pamięci wspaniała postawa polkowickiej młodzieży...”⁴⁹.

---

⁴⁸ K. Nawrotek, Wspomnienia, s. 9. Po 30 latach od tego wydarzenia Józef Czyczerski, jeden z jego uczestników, powiedział: „Dzięki obecności kapłanów i zaangażowaniu Kościoła nie ma w Polkowicach wdów i sierot stanu wojennego”. Za: Z. Dołhań, Relacja, s. 19.

⁴⁹ Homilia ks. Jerzego Gniatczyka wygłoszona podczas Mszy św. w kościele pod wezwaniem św. Barbary w Polkowicach dnia 17 grudnia 2011 roku w 30 rocznicę pacyfikacji strajku na kopalni „Rudna”.

Bohaterom tego życia
i im chciałbym się pokłonić

W dniu 17 grudnia 1931 roku
po pacyfikacji Kopalni „RUDNA” przez oddziały ZOMO
protestujących górników
otrzymał u tej świątyni schronienie i duchowe wsparcie.

W XXX Rocznice wydarzeń grudniowych
Specjalistom Zagłębia Miedziowego i ŚKGRM NSZZ
SOLIDARNOŚĆ

składa

hołd i wyraża wdzięczność strajkującym górnikom i członkom
Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego
NSZZ SOLIDARNOŚĆ
przeciwko wprowadzeniu stanu wojennego i zniszczeniu narodu.

W Katowice 17 grudnia 2011

Fot. 3.2.7. Tablica z kościoła św. Barbary w Polkowicach
upamiętniająca 30 rocznicę pacyfikacji Kopalni „Rudna”, 2012 rok

(fot. autor pracy)

Rozpoczęły się mroczne dni i noce stanu wojennego. Zastosowano prześladowania, tortury, aresztowania, przesłuchiwanym bito w pięty, aby nie było śladów. Kościół w tym czasie objął opieką ludzi skrzywdzonych, wyrzuconych z pracy oraz ich rodziny. Ruszyła pomoc żywnościowa i materialna. Na plebanie napływały dary niemal od wszystkich mieszkańców Polkowic, z wrocławskiej Kurii oraz z Francji, Holandii i Skandynawii – głównie od tamtejszych związków zawodowych. Dotarła nawet z Bułgarii ciężarówka z ziemniakami. W każdą sobotę i niedzielę polkowiccy kapłani oraz około 120 osobowa grupa młodzieży roznosili do potrzebujących rodzin paczki z darami, a także zasiłki finansowe.

W styczniu 1982 roku przywrócono połączenia telefoniczne, rozmowy międzymiastowe podlegały kontroli. Funkcjonariusze bezpieczeństwa mieli prawo przerwać połączenie, gdy uznali, że zagraża ono interesom i obronności państwa. Podobnej cenzurze podlegały listy i przesyłki pocztowe. Początkowo zresztą osoby prywatne nie miały prawa wysyłania paczek, a później należało przynosić je do urzędu pocztowego otwarte tak, aby odpowiedni pracownik sprawdził ich zawartość i następnie wydał pozwolenie na wysyłkę lub zarekwirował na rzecz skarbu państwa. Od jego decyzji nie przysługiwało odwołanie. Blokowano również przepływ informacji przez zawieszenie wydawania niektórych gazet oraz pełną kontrolę radia i telewizji⁵⁰.

Od połowy lutego 1982 roku w pomieszczeniach polkowickiej plebanii ruszyły wykłady dla braci górniczej między innymi z prawdziwej historii i ekonomii. Patronuje temu „Solidarność” mimo jej delegalizacji.

---

⁵⁰ <http://ipn.gov.pl/obep-warszawa/publikacje-internetowe-obep/zycie-codzienne-w-stanie-wojennym>, [dostęp 26.08.2014].

Zaangażowali się miejscowi nauczyciele, przyjeżdżali także wykładowcy z Wrocławia. Najbardziej oddani sprawie zapłacili za to, gdyż z „wilczymi biletami” rozjechali się po Polsce, szukając pracy. Jednak przyjaźń wytrzymała próbę odległości i czasu⁵¹. W „latającym uniwersytecie” był jednak zdrajca. Nastąpiły aresztowania i przesłuchiwanie jego słuchaczy. Jeden z uczestników tych spotkań opozycyjnych przyznał się, iż nie wytrzymał już bicia i wydał kolegów. W tym samym czasie w kościele pod wezwaniem św. Barbary rozpoczęto odprawianie Mszy świętych za ojczyznę z czynnym udziałem górników i ich rodzin oraz orkiestry górniczej⁵².

Po wprowadzeniu w Polsce stanu wojennego uległ rozwiązaniu Komitet Miejski Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Do kulminacji oporu społecznego doszło dnia 31 sierpnia 1982 roku – w drugą rocznicę podpisania porozumień gdańskich⁵³. Wówczas Dolny Śląsk okazał się regionem o największej skali oporu Polaków względem władzy ludowej. Największy zasięg miała manifestacja wrocławska, która skupiła około 50 tysięcy osób. Władza użyła broni palnej we Wrocławiu i Lubinie, ciężko bijąc i raniąc wiele osób oraz zabijając Kazimierza Michalczyka, Mieczysława Poźniaka, Andrzeja Trajkowskiego i Michała Adamowicza. Tego dnia doszło do wielkiej manifestacji także w Polkowicach⁵⁴.

---

⁵¹ J. Gniatczyk, *Wyrwane niepomąci*, s. 27.

⁵² Z. Dołhań, *Relacja*, s. 19.

⁵³ Porozumienia gdańskie (porozumienia sierpniowe) podpisane 31.08.1980 roku przez komisje rządowe Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej ze strajkującymi robotnikami uważane za najbardziej dojrzałe politycznie i najkorzystniejsze dla robotników. W pierwszym punkcie znalazł się zapis: „Działalność Związków Zawodowych w PRL nie spełniła nadziei i oczekiwań pracowników. Uznaje się za celowe powołanie nowych, Samorządnych Związków Zawodowych, które byłyby autentycznym reprezentantem klasy pracującej”. Bezpośrednim rezultatem porozumień gdańskich było utworzenie 17.09.1980 roku pierwszego w bloku sowieckim niezależnego od władz komunistycznych związku zawodowego NSZZ „Solidarność”. Porozumienia gdańskie gwarantowały m.in. prawo do strajku, bezpieczeństwo dla uczestników strajku, złagodzenie cenzury, uwolnienie więźniów politycznych, przywrócenie do pracy osób zwolnionych po grudniu 1970 roku i czerwcu 1976 roku oraz radiową transmisję Mszy świętej. Oryginalne teksty porozumień gdańskich zaginęły po 1981 roku. Za: http://www.encyklopediagdanska.pl/index.php?title=POROZUMIENIA_GDANSKIE, [dostęp 20.04.2014].

⁵⁴ Ł. Kamiński, M. Ruchniewicz, J. Tyszkiewicz, *Dolny Śląsk w latach 1945 – 2010* [w:] *Dolny Śląsk. Monografia historyczna*, pod red. W. Wrzeńskiego, s. 753.

W 1982 roku zaczęło ukazywać się w Polkowicach pismo podziemne „Solidarność Zagłębia Miedziowego” w nakładzie dziesięciu tysięcy egzemplarzy⁵⁵.

Stan wojenny był kresem wielkich nadziei, radości, wewnętrznej i zewnętrznej swobody, końcem pewnego etapu w naszej historii, choć równocześnie rozpoczynał inny równie znaczący i wzniosły rozdział. Mimo panoszącego się dokoła terroru było to poczucie wewnętrznej wolności, bliskości między ludźmi, których łączyły wspólne cele, wartości i ideały, wspólne marzenia oraz opór wobec szerzącego się zniewolenia, a także przemocy. To właśnie dzięki takiej postawie świadomości i determinacji doczekano się wreszcie tak bardzo upragnionej wolności⁵⁶.

Fot. 3.2.8. „Zepchnięcie” między osiedlowe polkowickie bloki
górników po pacyfikacji Kopalni „Rudna”. W tle po prawej stronie oddziały ZOMO
(fot. z archiwum TVK *Vectra* Polkowice)

⁵⁵ J. Swastek, *Życie religijne wiernych*, s. 6.

⁵⁶ E. Jankiewicz, *Wspomnienia* [w:] *Stan wojenny. Górnicy protest przeciw stanowi wojennemu i delegalizacji „Solidarności” a księża duszpasterze z Polkowic na drodze do Wolności Zagłębia Miedziowego* pod red. J. Mateńki, Wrocław 2012, s. 56.

Fot. 3.2.9. Ucieczka górników po pacyfikacji Kopalni „Rudna”
(fot. z archiwum TVK *Vectra* Polkowice)

§ 3. RELIGIJNOŚĆ POLKOWICZAN PO „OKRĄGŁYM STOLE” (1989 R.)⁵⁷

Koniec lat osiemdziesiątych był naznaczony pragnieniem odzyskania wolności.

Na początku 1989 roku Polsce groziły ogromne zamieszki społeczne. Zgodnie z wcześniej głoszonymi ostrzeżeniami analityków sceny politycznej i socjologów, wyraźnie nasilił się żywiołowy ruch strajkowy i protestacyjny, który uwidocznił się głównie na tle ekonomicznym.

W styczniu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych zarejestrowano 49 strajków trwających co najmniej jedną dobę, a uczestniczyło w nich około 15 tysięcy osób. Strajki stanowiły najbardziej jaskrawą formę społecznego sprzeciwu. Obok nich w samym tylko lutym odnotowano w kraju blisko 2200 innych form protestu. Należały do nich wiece, oflagowanie zakładów, pogotowie strajkowe czy pisanie petycji. Domagano się przede wszystkim podwyżek płac. Wedle szacunków Służby Bezpieczeństwa aż 87% akcji protestacyjnych „miało charakter spontaniczny, będący wynikiem ogólnego niezadowolenia społecznego”. Co ciekawe kolejne 10% było dziełem Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych, natomiast zaledwie 3% wywołali działacze „Solidarności” (w niektórych przypadkach wspólnie

---

⁵⁷ Niniejszy tekst opracowano na podstawie cyklu rozmów przeprowadzonych z ks. drem Ludwikiem Kośmidkiem, Polkowice 2011 – 2014, a także: Stół bez kantów. O genezie roku 1989, „Okrągłym Stole” i agonii komunizmu – z Antonim Dudkiem, Grzegorzem Sołtysiakiem i Krystyną Trębicą rozmawiają Barbara Polak i Jan M. Ruman, Biuletyn IPN, nr 4. Warszawa 2004; Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita” – Najnowsza Historia Polaków. „Oblicza PRL”, nr 17: 1988–1989 Kres PRL, Warszawa 2008, s. 4; A. Dudek, Reglamentowana rewolucja. Rozkład dyktatury komunistycznej w Polsce 1988 – 1990, s. 49 – 235, Kraków 2005.

z Ogólnopolskim Porozumieniem Związków Zawodowych – OPZZ). Centrala Alfreda Miodowicza, bała się legalizacji „Solidarności” i ściągnięcia do niej kolejnych członków. Postanowiono zniszczyć „Solidarność” poprzez stawianie jej i jej członkom różnych żądań, szczególnie płacowych⁵⁸.

Dnia 27 stycznia 1989 roku w Magdalence (podwarszawski ośrodek konferencyjny Ministerstwa Spraw Wewnętrznych) odbyło się spotkanie władz państwowych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z przedstawicielami Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego (NSZZ) „Solidarność”. Stronie rządowej przewodniczył generał Czesław Kiszczak, zaś głównym przedstawicielem „Solidarności” był Lech Wałęsa.

Rozmowy miały na celu przygotowanie obrad „Okrągłego Stołu”. Tematem spornym okazała się kwestia legalizacji „Solidarności”. Opozycja domagała się zajęcia przez władze jasnego stanowiska w tej sprawie. Mimo wyraźnego sprzeciwu ze strony rządowej ostatecznie wydano wspólny komunikat, który stwierdzał, że „nastąpiło zbliżenie stanowisk”.

Termin posiedzenia „Okrągłego Stołu” zaplanowano na połowę października. Głównymi tematami miały być „model funkcjonowania państwa i życia publicznego, przyspieszenie rozwoju i modernizacja gospodarki narodowej, kształt polskiego ruchu związkowego”. Ustalono warunki prowadzenia rozmów i polityczne parytety uczestników.

Ostatecznie obrady „Okrągłego Stołu” rozpoczęły się dopiero 06 lutego 1989 roku. Niebawem nastąpiła patowa sytuacja. Druga tura rozmów w Magdalence rozpoczęła się 02 marca 1989 roku. Tematem były najbardziej sporne kwestie. W czasie prowadzonych obrad odbyło się pięć spotkań w Magdalence, a reszta miała miejsce w gmachu Urzędu Rady Ministrów. Rozmowy doprowadziły do przygotowania wspólnego stanowiska znanego później jako ustalenia „Okrągłego Stołu”.

---

⁵⁸ <http://ipn.gov.pl/wydzial-prasowy/komunikaty/okragly-stol>, [dostęp 15.10.2012].

W spotkaniach w Magdalence brali udział między innymi: ze strony rządu PRL generał Czesław Kiszczak i Stanisław Ciosek, a ze strony NSZZ „Solidarność” Tadeusz Mazowiecki, Lech Wałęsa, Andrzej Stelmachowski, Władysław Frasyniuk, Lech Kaczyński, Bronisław Geremek oraz Jacek Kuroń.

Uczestnikami rozmów byli także przedstawiciele Kościoła katolickiego: ksiądz biskup Tadeusz Gocłowski, ksiądz arcybiskup Bronisław Waclaw Dąbrowski oraz ksiądz Alojzy Orszulik⁵⁹.

W okresie trwania obrad „Okrągłego Stołu” generał Wojciech Jaruzelski i jego najbliżsi współpracownicy byli doskonale zorientowani w sporach toczących się wewnątrz „Solidarności”. Dla przykładu w dwa dni po posiedzeniu Krajowej Komisji Wykonawczej Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”, dnia 28 marca 1989 roku dyrektor trzeciego Departamentu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych generał Krzysztof Majchrowski skierował do generała Wojciecha Jaruzelskiego oraz ścisłego kierownictwa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (Czesław Kiszczak, Władysław Pożoga, Henryk Dankowski) sześciostronicową notatkę zawierającą sprawozdanie z przebiegu obrad. Kończyła ją adnotacja: „ze względu na konieczną ochronę cennego źródła, informacja jest przeznaczona tylko dla I sekretarza Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej”⁶⁰.

Głównymi postaciami opozycji podczas obrad „Okrągłego Stołu” byli Bronisław Geremek i Adam Michnik. Prezentowanym przez nich ocenom i analizom, zdobywanym różnymi drogami (w tym także przez podsłuchy i agenturę) poświęcano szczególnie dużo uwagi. W informacjach dziennych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych pojawił się nawet cykliczny załącznik poświęcony aktualnym ocenom formułowanym w środowisku

---

⁵⁹ <http://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/684015-Rozmowy-w-Magdalence>, [dostęp 17.10.2012].

⁶⁰ http://ipn.gov.pl/wydzial-prasowy/komunikaty/okragly_stol, [dostęp 15.10.2012].

postkorowskim (od Komitetu Obrony Robotników – KOR). W notatce skierowanej na początku marca 1989 roku do kierownictwa Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej wiceminister spraw wewnętrznych gen. Henryk Dankowski oceniał, że Bronisław Geremek z Adamem Michnikiem są zaniepokojeni, iż Wałęsa ulega w coraz mniejszym stopniu ich radom i sugestiom. Przyczynić się do tego miało przeciwdziałanie hierarchii kościelnej. To powodowało krytyczne, a nawet obraźliwe oceny wysuwane wobec kardynała Józefa Glempa, które formułowali Bronisław Geremek i Adam Michnik. Podkreślając fakt, że grupa doradców „Solidarności” była pochodzenia żydowskiego, generał Henryk Dankowski proponował wziąć pod rozwagę oceny i opinie Bronisława Geremka oraz Adama Michnika. Władze polityczne dążyły „do atomizacji opozycji jako całości”⁶¹, dlatego w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych zamierzano pozyskać dla swych celów kardynała Józefa Glempa, arcybiskupa Bronisława Dąbrowskiego, a także Lecha Wałęsę oraz doradców „Solidarności” wywodzących się z byłej grupy postkorowskiej. W trakcie obrad „Okrągłego Stołu” Służba Bezpieczeństwa starała się podsycać spory i konflikty w szeregach delegacji opozycyjnej. Skuteczność działań Służby Bezpieczeństwa w okresie trwania obrad okazała się ograniczona.

Przedstawiciele „Solidarności” próbowali początkowo podważać sens utworzenia urzędu prezydenta w Polsce, zdając sobie sprawę, że dla obozu rządzącego jedynym możliwym kandydatem na to stanowisko był generał Wojciech Jaruzelski. Wówczas Adam Michnik chciał utworzyć rodzaj dyrektoriatu czy nawet „rady regencyjnej”, jednak jego propozycje zostały zdecydowanie odrzucone. Dla Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej prezydent ze swymi wieloma kompetencjami miał być kluczowym gwarantem zachowania wpływów komunistycznych działaczy w państwie

---

⁶¹ Tamże.

polskim. Wobec tak zdeterminowanej postawy Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej opozycja mogła wykorzystać sprawę ewentualnej prezydentury jako kartę przetargową w innych kwestiach spornych.

Dwumiesięczne obrady „Okrągłego Stołu” przyczyniły się do nasilenia kryzysu komunistycznej dyktatury. Przejawiał się on w osłabieniu kontroli Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej nad innymi podmiotami sceny politycznej (z Ogólnopolskim Porozumieniem Związków Zawodowych na czele) oraz strukturami administracji rządowej, służbami specjalnymi i aparatem propagandowym. „Okrągły stół” stanowił też przełom psychologiczny w kontaktach między ludźmi opozycji i aparatu władzy. Dotychczasowe zakulisowe rozmowy wąskiego grona osób rządzących przerodziły się w negocjacje z udziałem kilkuset ludzi. Były one szeroko relacjonowane przez oficjalne i opozycyjne środki masowego przekazu⁶². Cofnięcie procesu liberalizacji systemu było więc bardzo mało prawdopodobne i – bez radykalnej zmiany sytuacji w Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich – praktycznie niemożliwe. Podczas wizyty generała Wojciech Jaruzelskiego w Moskwie, do której doszło dnia 28 kwietnia 1989 roku, Michaił Gorbaczow potwierdził swoje poparcie dla ustaleń „Okrągłego Stołu”. Przeciwnicy liberalizacji systemu byli w Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej rozproszeni i pozbawieni lidera. Pogląd, że przy „Okrągłym Stole” wynegocjowano koniec komunizmu, jest wielkim uproszczeniem i można je porównać do ówczesnej tezy o makiawelicznej⁶³ zmowie przywódców Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej z częścią opozycji skupioną wokół Wałęsy. Celem tej zmowy miało być oddanie opozycji części władzy w zamian za zagwarantowanie

---

⁶² Tamże.

⁶³ Makiawelizm – koncepcja polityczna zalecająca stosowanie zasady „cel uświęca środki”; postawa charakteryzująca się cynizmem i brakiem skrupułów w dążeniu do celu [w:] Słownik języka polskiego pod red. L. Drabika, Warszawa 2011, s. 653.

ludziom należącym do komunistycznej nomenklatury bezpieczeństwa i ekonomicznych przywilejów.

„*Okrągły stół* jest ideą władzy (...). Widzę różnicę między *Okrągłym Stołem* tutaj na Krakowskim Przedmieściu – dyskusją, która tu się toczy a *Okrągłym Stołem*, który stał w sali BHP Stoczni Gdańskiej w roku 1980. To są zupełnie inne jakości polityczne” – mówił w lutym 1989 roku na posiedzeniu Biura Politycznego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej Aleksander Kwaśniewski⁶⁴. Warto o tej ocenie pamiętać dokonując bilansu „Okrągłego Stołu”. Podczas jego obrad ekipa Wojciecha Jaruzelskiego, nie rezygnując z kontroli nad sprawowaniem władzy, utworzyła dla części opozycji reglamentowane miejsce w systemie politycznym. Równocześnie przesunięto rzeczywiste centrum dyspozycji politycznej z Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej do urzędu prezydenta, którym miał zostać generał Wojciech Jaruzelski. Największym sukcesem strony solidarnościowej było ogłoszenie wolnych wyborów do Senatu⁶⁵.

Rok 1989 był bardzo ważny w najnowszej historii Polski: zainicjowano zmiany ustrojowe, społeczne, gospodarcze, narodziło się wolne i demokratyczne państwo, powstała ogromna szansa rozwoju dla kraju i jego obywateli. Równocześnie z przemianami zachodzącymi w latach dziewięćdziesiątych miliony Polaków zbiedniało i utraciło pracę. Sprywatyzowano około 40 tysięcy zakładów pracy. Tylko garstka Polaków związanych z Ministerstwem Bezpieczeństwa Publicznego i Ministerstwem Obrony Narodowej stała się beneficjentami przemian. „Gruba kreska” Tadeusza Mazowieckiego stworzyła im możliwość bogacenia się dzięki spekulacyjnemu kapitałowi. Na marginesie pozostały ogromne masy społeczeństwa⁶⁶.

---

⁶⁴ http://ipn.gov.pl/wydzial-prasowy/komunikaty/okragly_stol, [dostęp 15.10.2012].

⁶⁵ Tamże.

⁶⁶ C. Ryszka, Bitwy Jana Marii Jackowskiego [w:] *Niedziela* (34)2014, s. 38.

Do zorganizowania obrad Okrągłego Stołu oraz do przyspieszenia przemian w Kościele i w Polsce przyczynił się papież Jan Paweł II. To jedna z najwybitniejszych postaci w historii kontynentu europejskiego i jeden z największych reformatorów Kościoła. Wspominając czasy komunizmu i integralnie z nim sprzężonego marksizmu, Papież widział w obaleniu totalitaryzmu komunistycznego „cud” i „palec Boży”⁶⁷.

W odczuciu Jana Pawła II komunizm zatryumfował w XX wieku jako reakcja na „dziki” kapitalizm. W przekonaniu teoretyków komunizmu, miał on być cudownym lekarstwem na uzdrowienie złych stosunków społecznych. Życie jednak pokazało, że okazał się on gorszy od samej choroby⁶⁸.

Doniosły wpływ na zmiany w Polsce oraz w krajach bloku komunistycznego miały papieskie pielgrzymki do Polski. Jednak władze Polski Ludowej, tak partyjne, jak i administracyjne, nie miały początkowo zamiaru zapraszać Papieża do kraju, z którego się wywodził. Podczas pierwszej pielgrzymki w 1979 roku, Jan Paweł II rzucił wyzwanie komunizmowi. Uczynił to, wskazując, że w Jezusie Bóg objawił naukę o człowieku, któremu nie można prawdziwie służyć, gdy próbuje się z dziejów człowieka i narodów wykorzenić Chrystusa⁶⁹. Sprawę ponownego wybicia się Polski na niepodległość Papież związał z Chrystusem, ukazując Go jako niezawodnego sojusznika w tej kwestii. Pierwsza pielgrzymka Jana Pawła II do Polski i te wymowne jego słowa stały się krokiem prowadzącym do upadku komunizmu w Polsce. Papież był świadomy, iż komunizm w jego ojczyźnie nie miał solidnego oparcia w społeczeństwie. To z tego papieskiego proroctwa zrodziła się w Polsce „Solidarność”, to jest Niezależny Samorządny Związek Zawodowy opierający się na gruncie chrześcijańskich

---

⁶⁷ M. Maliński, Droga do Watykanu, Olsztyn 1997, s. 182.

⁶⁸ Jan Paweł II, Przekroczyć próg nadziei. Jan Paweł II odpowiada na pytania Vittoria Messoriego, Lublin 1994, s. 106.

⁶⁹ <http://m.wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,117915,263140.html>, [dostęp 11.06.2014].

zasad moralnych, zaufaniu Matce Bożej Królowej Polski i zawierzenia Ojcu Świętemu. „Solidarność” wprowadziła w osłupienie zdechrystianizowany Zachód. Była to swoista pokojowa rewolucja, która zaowocowała w dniu 31 sierpnia 1980 roku porozumieniem między Międzyzakładowym Komitetem Strajkowym a komisją rządową. Władze państwowe wyraziły zgodę na zaistnienie wolnych związków zawodowych, zobowiązały się przestrzegać konstytucyjnej wolności słowa, a robotnikom przyznały prawo do strajku. Wśród dezyderatów strajkujących były nie tylko sprawy materialne, ale i duchowe, między innymi znalazł się zapis o transmisji Mszy świętej w niedziele i święta. Tysiącletni paradygmat Bóg-Honor-Ojczyzna nabrał nowych treści⁷⁰.

Pełne zwycięstwo ideałów „Solidarności” poprzedziła w Polsce męczeńska śmierć jej kapelana ks. Jerzego Popiełuszki, bestialsko zamordowanego w dniu 19 października 1984 roku koło Torunia przez pracowników Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Głównym „przestępstwem” ks. Jerzego Popiełuszki było odprawianie Mszy świętych za ojczyznę po wprowadzeniu w dniu 13 grudnia 1981 roku stanu wojennego w Polsce oraz wyjaśnianie i komentowanie podczas tych Mszy świętych nauczania papieskiego⁷¹.

Z dniem 01 lipca 1984 roku ks. Kazimierza Nawrotka na stanowisku polkowickiego proboszcza zastąpił ks. Ludwik Kośmidek.

W 1984 roku liczba polkowiczian znacznie przekroczyła 20 000 osób. W tej sytuacji ksiądz proboszcz Ludwik Kośmidek podjął wszelkie starania o utworzenie w mieście nowych punktów katechetycznych, kaplic i parafii⁷².

---

⁷⁰ Zob. J. Swastek, Rola papieża Jana Pawła II w przemianach społeczno-politycznych w Polsce i w Europie, s. 154 – 157.

⁷¹ Tamże, s. 158 – 159.

⁷² Informacje te zawdzięczam ks. prał. dr. Ludwikowi Kośmidkowi. Większość z zawartych tu informacji i wypowiedzi ks. Kośmidka nigdy dotąd nie była publikowana.

Przy pomocy ks. Stanisława Mazura, jednego z wikariuszy, ksiądz proboszcz zapoczątkował odprawianie Mszy świętej w dwóch wsiach należących do polkowickiej parafii – w Guzicach i Moskorzynie. W Guzicach z szopy (wozowni) uczyniono gustowną kaplicę na miarę potrzeb tamtejszej wspólnoty. W Moskorzynie Msze święte odprawiano początkowo w prywatnym domu, ale z czasem powzięto plany o wzniesieniu świątyni w tej miejscowości.

W 1985 roku, ze względu na bardzo zły stan techniczny kościoła pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, władze wojewódzkie z Legnicy nakazały natychmiastowe zamknięcie świątyni. Pod tym kościołem dochodziło do wstrząsów górniczych, wskutek których świątynia stanowiła zagrożenie dla zdrowia i życia ludzkiego. Wówczas na kilka lat centralną świątynią miasta stał się kościół pomocniczy pod wezwaniem św. Barbary w polkowickim rynku.

Kościół parafialny pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach był dwukrotnie wewnętrznie i zewnętrznie wzmocniany przez Zakłady Górnicze „Rudna” (w latach 1985 oraz 1990 – 1991), z tak zwanego funduszu szkód górniczych. Prace te okazały się jednak niewystarczające, dlatego w latach 1992 – 1995 dokonano generalnego remontu kościoła i jego wieży. Świątynię przykryto dachem miedzianym i nowym hełmem wieży, na której zamocowano nową, połączoną kulę i odnowiony krzyż. Zakupiono dwa nowe dzwony, a trzeci dzwon poddano renowacji⁷³.

---

⁷³ Wiadomość tę zawdzięczam ks. prał. dr. Ludwikowi Kośmidkowi.

Fot. 3.3.1. Kościół pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, 2012 rok (fot. autor pracy)

Fot. 3.3.2. Wnętrze kościoła pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, 2012 rok (fot. autor pracy)

Podczas przeprowadzanego w latach 1992 – 1995 w kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach remontu generalnego odkryto, iż drewniane deski stropowe kościoła są pokryte malowidłem. Malowidło odkryte podczas prac wykonywanych latem 1993 roku przedstawiało postaci świętych: Ambrożego, Augustyna, Grzegorza, Hieronima, Rocha, Rozalii, Weroniki i Zygmunta. Niezwłocznie powiadomiono o tym Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Legnicy mgra Zdzisława Kurzeję. W sierpniu 1993 roku okazało się, że dzieło zdobiące deski stropowe kościoła jest wysokiej klasy zarówno pod względem artystycznym, jak i ikonograficznym. Ustalono, że odkryte dzieło malarskie pochodzi z 1683 roku, a w XIX wieku zostało całkowicie zakryte kilkucentymetrową zaprawą wapienno-piaskową na zbrojeniu trzcinowym. Prace nad tym odkryciem trwały trzy lata (1993 – 1996)⁷⁴. Informacje o tym malowidle zostały wpisane do rejestru zabytków w Legnicy⁷⁵.

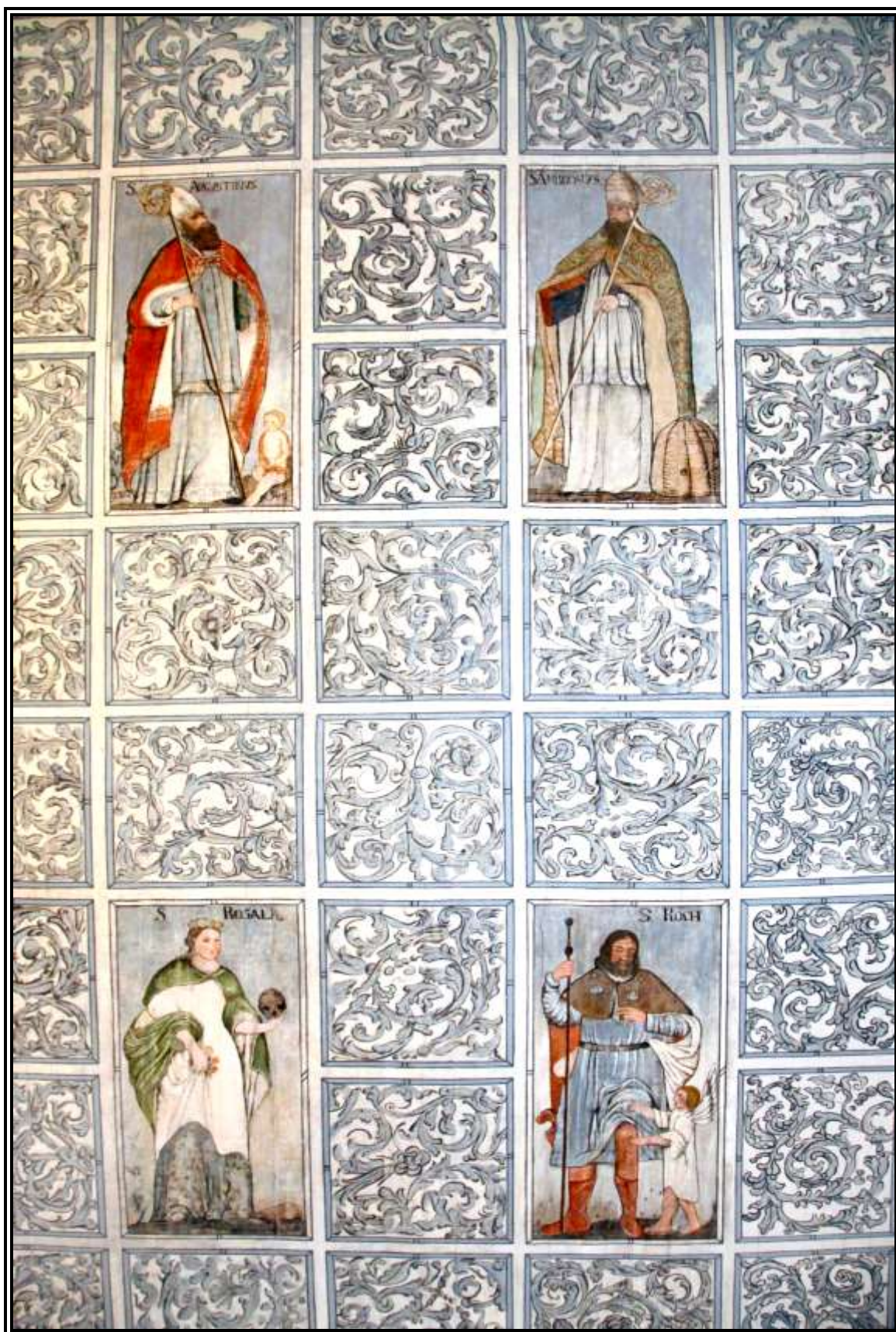
⁷⁴ Prace renowacyjne malowidła zlecono Konserwatorowi Dziel Sztuki w Krakowie mgr Annie Hermanowicz – Hajto i jej zespołowi. Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

⁷⁵ Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

Fot. 3.3.3. Malowidła stropowe kościoła pod wezwaniem św. Michała Archaniola w Polkowicach, 2012 rok (fot. autor pracy)

Fot. 3.3.4. Malowidła stropowe kościoła pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, 2012 rok (fot. autor pracy)

W 1997 roku w kościele parafialnym pod wezwaniem św. Michała Archanioła zamontowano elektromagnetyczny napęd dzwonów. W 1998 roku dokonano renowacji osiemnastowiecznych obrazów Drogi Krzyżowej. W 1999 roku przeprowadzono kolejne remonty świątyni, a w szczególności więźby dachowej, którą rzeczoznawcy ocenili jako przykład niezwykle złożonej i kunsztownej pracy rzemieślniczej wykonanej na wysokim poziomie. Stanowi ona bardzo wartościowy zabytek pracy ciesielskiej i konstrukcyjnej, rzadko obecnie już spotykanej⁷⁶.

W lipcu 2000 roku, w obecności rektorów Akademii Muzycznych z Warszawy, Krakowa i Gdańska, przedstawiciele władz miasta i wielu mieszkańców Polkowic dokonano odbioru nowych dwudziestodziwiesięt-głosowych klasycznych organów. Zastąpiły one organy ufundowane w 1854 roku. Jest to instrument mechaniczny o dwóch manualach i pedale. Zostały one zbudowane w Zakładzie Organmistrzowskim Dariusza Zycha z Wołomina. Szafa organowa wykonana jest z drewna dębowego. Prospekt w stylu neobarokowym został podzielony na pięć sekcji. Części boczne oraz część środkowa są wypukłe. Między częściami znajdują się dwie sekcje płaskie. W tych częściach umieszczono piszczałki. Prospekt został ozdobiony złożoną dekoracją snycerską o motywach roślinnych. W środku niego znajdują się aniołowie, którzy przygrywają na skrzypcach oraz na trąbce. Kontuar został wbudowany w centralną część szafy organowej. Polkowickie organy są instrumentem klasy koncertowej. Ich poświęcenia dokonał biskup legnicki dr Tadeusz Rybak podczas odpustu parafialnego w dniu 29 września 2000 roku⁷⁷.

---

⁷⁶ Z informacji uzyskanych od ks. prał. dra Ludwika Kośmidka.

⁷⁷ A. Walkowiak, *Organy w kościołach regionu głogowskiego i dekanatu wschowskiego*, Głogów 2002, s. 158 – 161.

Fot. 3.3.5. Nowe polkowickie organy, 2010 rok (fot. autor pracy)

W jubileuszowym roku 2000 odrestaurowano w polkowickim kościele pod wezwaniem św. Michała Archaniola także ołtarz główny i ołtarze boczne oraz przygotowano do odnowienia ambonę. Zamontowano nowe oświetlenie (żyrandole i kinkiety z brązu) oraz wykonano nowe ławki.

Fot. 3.3.6. Prezbiterium kościoła pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, 2012 rok (fot. autor pracy)

Fot. 3.3.7. Ołtarz główny w kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, 2012 rok (fot. autor pracy)

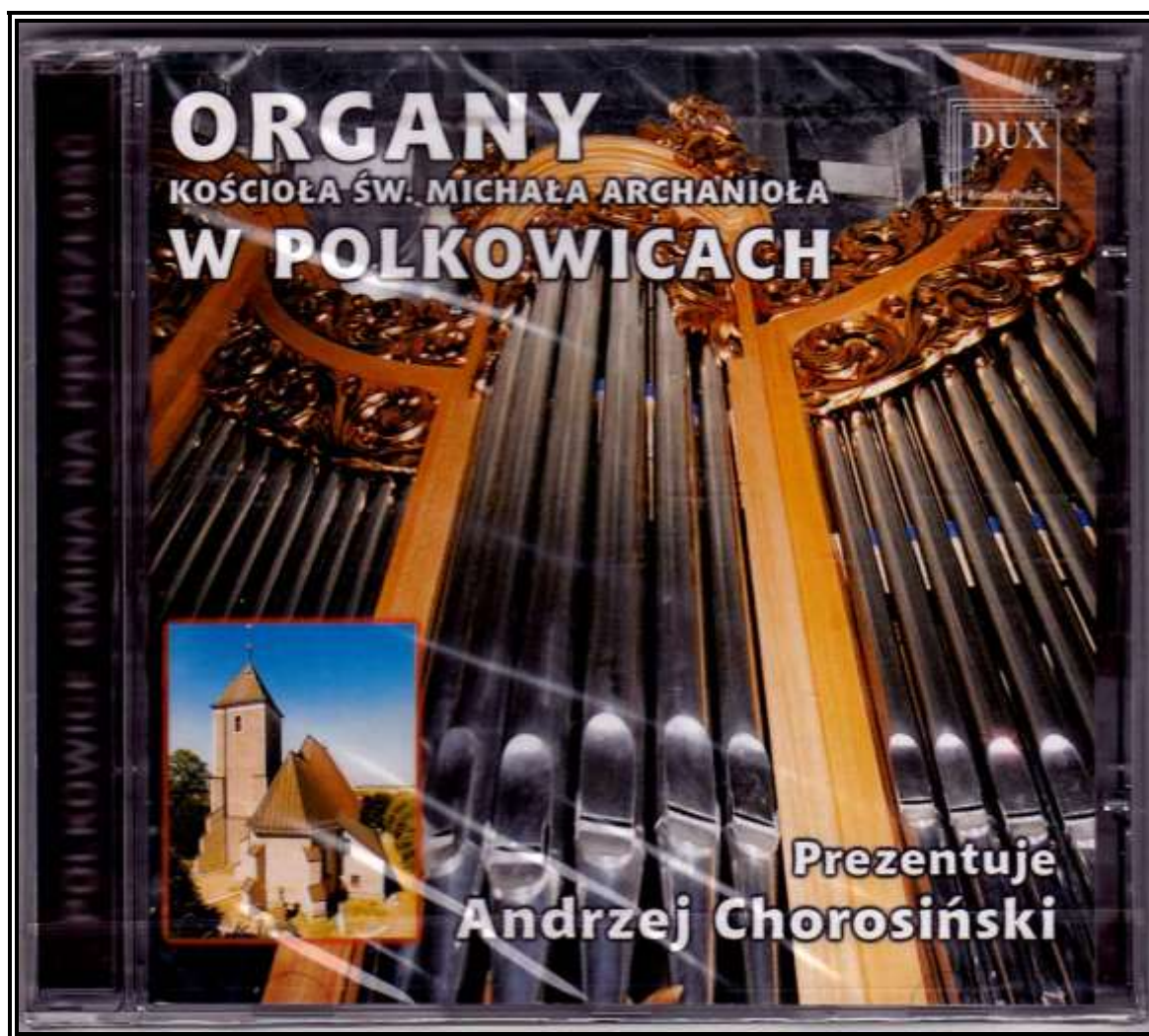

Fot. 3.3.8. Boczny ołtarz w kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, 2012 rok (fot. autor pracy)

Fot. 3.3.9. Boczny ołtarz
w kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach,
2012 rok (fot. autor pracy)

W 2000 roku wydano także płytę CD z utworami, które na polkowickich organach wykonał prof. Andrzej Chorościński, były rektor Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie oraz Dyrektor Artystyczny Filharmonii Dolnośląskiej w Jeleniej Górze⁷⁸.

Fot. 3.3.10. Awers okładki płyty CD z 2000 roku
nagranej w polkowickim kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła
(fot. autor pracy)

⁷⁸ Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

Fot. 3.3.11. Rewers okładki płyty CD z 2000 roku
nagranej w polkowickim kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła
(fot. autor pracy)

§ 4. ŻYCIE RELIGIJNE POLKOWICZAN W NOWOERYGOWANYM DEKANACIE POLKOWICKIM

Dnia 10 marca 1987 roku Polkowice z woli arcybiskupa wrocławskiego ks. kard. dra Henryka Gulbinowicza zostały ustanowione stolicą dekanatu⁷⁹. Powstał on z podziału dekanatu lubińskiego na trzy mniejsze: chocianowski, lubiński i polkowicki⁸⁰.

W starożytnym Rzymie dekanat był najmniejszą jednostką legionu i tworzyło go dziesięciu żołnierzy. Epoka karolińska i późne średniowiecze przypisywały tę nazwę grupie dziesięciu zakonników lub kapitule kanoników, którzy posiadali odrębnego przełożonego. Pojęcie dekanat jako część diecezji zaczęło funkcjonować w VII w. na terytorium ówczesnej Francji. Jednak całkowite uformowanie się dekanatów na terenie Europy Zachodniej nastąpiło dopiero w XI wieku. Miejsca z kilkoma parafialnymi kościołami znajdującymi się na wsiach nazywano dekanatami wiejskimi, albo prezbiteratami z dziekanem wiejskim lub archiprezbiterem na czele. W Polsce dekanaty zaczęły się kształtować w XII wieku, a dzięki nim biskup mógł sprawniej zarządzać diecezją.

---

⁷⁹ Dekanat (gr. *deka*, łac. *decem* – *dziesięć*) – to jednostka terytorialna w obrębie diecezji. Zazwyczaj obejmuje kilka parafii, które pozostają pod kierownictwem dziekana. T. Pawlak, Dekanat [w:] Encyklopedia Katolicka, t. III pod red. F. Gryglewicz, R. Łukaszyka, Z. Sułowskiego, Lublin 1979, kol. 1114.

⁸⁰ Aneks 29. Dekret kard. Henryka Gulbinowicza ustanawiający dekanat Polkowice

W XIII stuleciu diecezja wrocławska posiadała cztery archidiakonaty⁸¹: wrocławski i głogowski (utworzony w 1228 roku) oraz opolski (powstał w 1230 roku) i legnicki (powołany w 1262 roku)⁸².

W XIII i XIV w. upowszechniono struktury dekanalne w Polsce. Diecezje dzielono niemal równocześnie na dekanaty i archidiakonaty. Rola dekanatów zmalała jednak pod koniec średniowiecza. Zwykle tylko od zakresu spraw zleczanych przez biskupa dziekanom uzależniano ich rolę i uprawnienia⁸³. Dopiero po Soborze Trydenckim (1545 – 1563), gdy zaczęto znosić podział diecezji na archidiakonaty, struktury dekanalne zaczęły spełniać ważniejsze i większe role⁸⁴. Biskup wrocławski Henryk Förster (1799 – 1881) reaktywował kongregacje dziekanów (w latach 1854, 1856, 1859) w celu ożywienia duszpasterstwa⁸⁵. Obecnie dziekan zwołuje konferencje księży pracujących na terytorium dekanatu, tworząc konfraternię. Spotkania dekanalne odbywają się zwykle co miesiąc, co kwartał lub co pół roku, zazwyczaj po kurialnej konferencji dziekańskiej. Obradom dekanalnym przewodniczy dziekan, który jest odpowiedzialny za porządek spotkania. Obowiązek udziału w konferencjach dziekańskich mają wszyscy kapłani tak diecezjalni,

---

⁸¹ Urząd i jednostka terytorialna dawnej administracji diecezjalnej, na czele której stał archidiakon; nazwa na oznaczenie okręgu podległego władzy archidiakona pojawiła się w XI wieku we Francji, a w XIII wieku w Polsce. Za: B. Kumor, Archidiakoniat [w:] Encyklopedia Katolicka, t. I pod red W. Granata, F. Gryglewicza, M. Krąpca i in., Lublin 1973, kol. 869.

⁸² T. Pawlak, Dekanat [w:] Encyklopedia Katolicka, kol. 1114.

⁸³ Wówczas można poznać obowiązki, które ciążyły na biskupach erygujących nowe dekanaty. Tamże, kol. 1115.

⁸⁴ Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku zobowiązał biskupów do tego, by dokonali podziału swoich diecezji na mniejsze okręgi złożone z kilku parafii. Gdyby taki podział nie był możliwy, należy powiadomić o tym Stolicę Apostolską (KPK, kan. 217). Przy erygowaniu dekanatu, biskup powinien zwrócić uwagę na zwyczaje wiernych, warunki historyczno-geograficzne, potrzeby administracyjno-ekonomiczne, możliwości swobodnych spotkań kapłanów z dziekanem oraz długotrwałe tradycje. Biskup, wysłuchawszy rady kapłańskiej, powinien sporządzić statut dekanatu, który określi jego strukturę i sposoby funkcjonowania. E. Szafrowski, Prawo kanoniczne w okresie odnowy soborowej, Warszawa 1976, s. 397.

⁸⁵ B. Kumor, Historia Kościoła, cz. VIII, s. 384.

jak i zakonni, którzy są zaangażowani w duszpasterstwo na terenie danego dekanatu⁸⁶. Takie spotkania mają na celu przede wszystkim umocnienie kapłańskich więzi i rozpoznawanie wszelkich bieżących problemów pastoralnych, które występują na terenie dekanatu⁸⁷.

Do nowego dekanatu polkowickiego, utworzonego dnia 10 marca 1987 roku, włączono siedem kościołów parafialnych mieszczących się w Gwizdanowie, Jędrzychowie, Mlecznie, Rudnej, Sobinie, Żelaznym Moście i samych Polkowicach wraz z przynależącymi do wszystkich tych parafii wsiami⁸⁸.

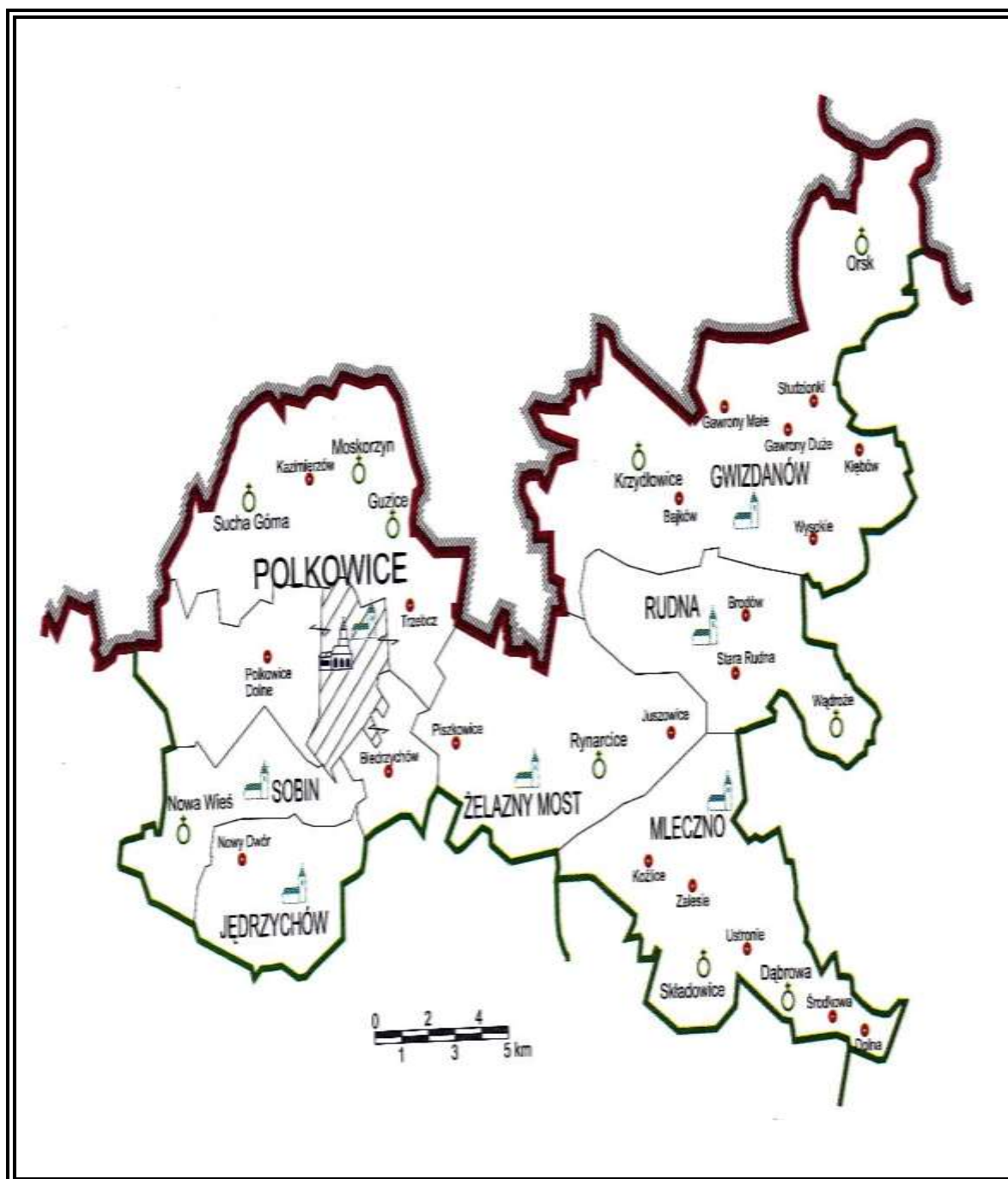
---

⁸⁶ Tamże, s. 399.

⁸⁷ T. Pawlak, Dekanat [w:] Encyklopedia Katolicka, kol. 1115.

⁸⁸ Rocznik Archidiecezji Wrocławskiej 1990 pod red R. Drozda, Wrocław 1990, s. 227 – 229.

Mapa 1. Mapa dekanatu Polkowice⁸⁹

⁸⁹ Schematyzm Diecezji Legnickiej pod red J. Lisowskiego, Legnica 2002, s. 590.

Tabela 1. Struktura dekanatu Polkowice⁹⁰

DEKANAT POLKOWICE						
Lp.	Miejscowość	Tytuł parafii	Założenie	Rodzaj parafii	Duszpasterstwo	Ilość wiernych
1.	Gwizdanów	św. Urszuli	1959 roku	wiejska	diecezjalne	1940
2.	Jędrzychów	św. Bartłomieja	1875 roku	wiejska	zakonne	580
3.	Mleczno	Matki Bożej Nieustającej Pomocy	1981 roku	wiejska	diecezjalne	1120
4.	Polkowice ⁹¹	św. Michała Archanioła	XIV w.	miejsko – wiejska	diecezjalne	25300
5.	Rudna	Trójcy Świętej	1955 roku	wiejska	diecezjalne	1860
6.	Sobin	św. Michała Archanioła	XIV w.	wiejska	zakonne	604
7.	Żelazny Most	św. Barbary	1967 roku	wiejska	zakonne	500
RAZEM						31904

⁹⁰ Opracowanie własne na podstawie: Wykaz parafii w Polsce 1996 pod red. W. Zdanowicza i R. Stępniewicza, Warszawa 1997, s. 122 i n.

⁹¹ Siedziba dekanatu Polkowice

1. Kościół pod wezwaniem św. Urszuli w Gwizdanowie

Fot. 3.4.1. Widok zewnętrzny kościoła pod wezwaniem św. Urszuli w Gwizdanowie 2013 rok (fot. autor pracy)

Fot. 3.4.2. Wnętrze kościoła pod wezwaniem św. Urszuli w Gwizdanowie, 2013 rok (fot. autor pracy)

Kościół św. Urszuli w Gwizdanowie był wzmiankowany w starodrukach z 1289 roku. Do 1810 roku należał do dóbr biskupstwa wrocławskiego. W czasie reformacji luterskiej wierni tej parafii nie przeszli na modny wówczas protestantyzm. Obecny kształt świątynia zyskała w latach 1871 – 1872⁹². W jej wnętrzu znajduje się zabytkowy obraz św. Urszuli – patronki parafii, który został umieszczony w nastawie ołtarza. Dwa boczne ołtarze wykonane są w stylu neogotyckim. Na uwagę zasługuje także figura św. Urszuli oraz chrzcielnica.

Do 1945 roku teren parafii pod wezwaniem św. Urszuli w Gwizdanowie zamieszkiwała głównie ludność wyznania ewangelickiego. W latach 1945 – 1960 miejscowość przynależała jako filia do parafii Rudna. W 1960 roku abp Bolesław Kominek erygował parafię w Gwizdanowie. W 2007 roku tutejsza wspólnota liczyła 980 mieszkańców. Starsza generacja mieszkańców przybyła z województwa poznańskiego i lubelskiego. Większość ojców rodzin tej parafii była zatrudniona tam przy obsłudze ważnego węzła komunikacji kolejowej. Teren parafii zasiedlili także repatrianci z Kresów Wschodnich Rzeczypospolitej oraz okolic Gorlic (Rzeszowszczyzna). Większość ludności jest zatrudniona w okolicznych zakładach przemysłu miedziowego. Życie religijne koncentruje się wokół kościoła parafialnego. Większość parafian to ludzie wierzący i związani z Kościołem, którzy w życiu codziennym kierują się zasadami ewangelicznymi i zachowują tradycje religijne. Można jednak zauważyć, że część wspólnoty dotknęła obojętność religijna, która wyraża się w opuszczaniu przez niektórych niedzielnych Mszy świętych. Innym bolesnym zjawiskiem w tej parafii jest alkoholizm niektórych jej mieszkańców⁹³.

W 2007 roku w Mszach świętych niedzielnych uczestniczyło około 61% mieszkańców⁹⁴.

---

⁹² Schematyzm Diecezji Legnickiej z 2002 roku, s. 591.

⁹³ Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy – Protokół z wizytacji bpa Stefana Regmunta, Legnica 2007.

⁹⁴ Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy – Sprawozdanie ks. Kazimierza Koraba, Gwizdanów 2007.

2. Kościół pod wezwaniem św. Bartłomieja Apostoła w Jędrzychowie

Fot. 3.4.3. Widok zewnętrzny kościoła pod wezwaniem św. Urszuli w Gwizdanowie 2013 rok (fot. autor pracy)

Fot. 3.4.4. Wnętrze kościoła p.w. św. Urszuli w Gwizdanowie, 2013 rok (fot. autor pracy)

Pierwotna świątynia w Jędrzychowie jest wzmiankowana w źródłach (starodrukach) pod datą 1366 rok. Obecny kościół wzniesiono na miejscu poprzedniego w latach 1729 – 1736. Jest to budowla orientowana, murowana, jednonawowa, z półkoliście zakończonym prezbiterium, wieżą od zachodu, o wewnątrz nakrytym sklepieniem kolebkowym z lunetami. Późnobarokowe wyposażenie pochodzi z XVII w. We wnętrzu zachowały się płyty epitafijne z lat 1545 – 1623, obraz pod tytułem „Zwiastowanie” z około 1600 roku, ambona z XVII wieku i balustrada przedstawiająca „Ostatnią Wieczerzę”.

W 2007 roku parafia w Jędrzychowie liczyła 510 mieszkańców. Życie religijne koncentrowało się wokół kościoła rektoralnego pod wezwaniem św. Bartłomieja Apostoła. Starsza generacja mieszkańców przybyła do Jędrzychowa z dawnych Kresów Wschodnich Rzeczypospolitej, szczególnie z wioski Rychcice leżącej koło Drohobycza. Mieszkańcy w większości byli zatrudnieni w przemyśle miedziowym oraz innych okolicznych zakładach pracy. Niewielki% parafian zajmuje się rolnictwem. Większość mieszkańców Jędrzychowa to ludzie wierzący, związani z Kościołem, którzy kierują się zasadami Ewangelii i zachowują tradycje religijne. Wielu ludzi wyrażało głęboką łączność z Kościołem i czuło współodpowiedzialność za rozwój życia religijnego. Można jednak zauważyć, że część wspólnoty dotykała obojętność religijna, która wyrażała się u niektórych w zaniedbywaniu udziału w niedzielnych Mszach świętych. Niepokojącym zjawiskiem w Jędrzychowie są częste akcje misyjne Zielonoświątkowców. Innym bolesnym zjawiskiem jest alkoholizm, a także wyraźnie zwiększające się bezrobocie wśród ludzi młodych⁹⁵.

W 2007 roku regularnie na Msze święte niedzielne uczęszczało około 29% parafian⁹⁶.

---

⁹⁵ Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy – Protokół z wizytacji bpa Stefana Regmunta, Legnica 2007.

⁹⁶ Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy – Sprawozdanie ks. Daniela Wójcika, Jędrzychów 2007.

3. Kościół pod wezwaniem Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Mlecznie

Fot. 3.4.5. Widok zewnętrzny kościoła pod wezwaniem Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Mlecznie, 2013 rok (fot. autor pracy)

Fot. 3.4.6. Wnętrze kościoła pod wezwaniem Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Mlecznie, 2013 rok (fot. autor pracy)

Plebana Piotra z Mleczna wymienia jeden z dokumentów z 1327 roku. Pierwsza wzmianka o tutejszej świątyni pochodzi z 1376 roku. Nie wiadomo, jak wyglądał pierwszy kościół w Mlecznie, kiedy w 1523 roku przejęli protestanci. Po gruntownej przebudowie i kilku renowacjach (XVII i XVIII w.) świątynia dotrwała do 1945 roku, ale w czasie działań wojennych uległa zniszczeniu. Na starych fotografiach zachował się wygląd budowli krytej stromym dachem dwuspadowym z wysoką, prostokątną wieżą uwieńczoną plastikowym hełmem z latarnią.

W 1975 roku, wykorzystując ocalałe fragmenty przedwojennej świątyni, wzniesiono kaplicę mszalną⁹⁷. Wieś Mleczno wraz z kaplicą do 1978 roku należała do parafii Trójcy Świętej w Rudnej. Następnie utworzono Samodzielny Wikariat w Mlecznie, który przyłączono do parafii Matki Bożej Częstochowskiej w Lubinie. Parafię Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Mlecznie erygowano w 1981 roku. W 1988 roku w czasie kolejnego remontu rozbudowano kaplicę, powiększając ją do obecnych rozmiarów (mały kościół, kryty niskim czterospadowym dachem z niewielką sygnaturką, zwieńczoną łamanym ostrosłupowym hełmem)⁹⁸.

W 2007 roku wspólnota parafialna liczyła 740 osób, z czego w Mlecznie mieszkało 226 osób. Starsza generacja mieszkańców przybyła tutaj ze Wschodnich Kresów Rzeczypospolitej. Ludność znajdowała zatrudnienie w okolicznych zakładach przemysłu miedziowego, zwłaszcza w kopalniach „Rudna”, „Lubin”, „Polkowice”. Większość parafian to ludzie starsi, którzy dawniej prowadzili gospodarstwa rolne, a obecnie są na rencie lub emeryturze. Problemem parafii są alkoholicy, a po 1989 roku jeszcze bezrobocie. Wielu parafian podejmuje współodpowiedzialność za Kościół, ale są też i tacy, którym do świątyni zawsze nie jest po drodze.

Regularnie praktyki religijne w niedziele i święta spełnia około 31% parafian. Frekwencja na Mszach świętych w dni powszednie 2007 roku była bardzo niezadowolająca⁹⁹.

---

⁹⁷ <http://www.glogow.pl/okolice/podstrony/lubinski/mleczno.htm>, [dostęp 11.06.2014].

⁹⁸ Schematyzm Diecezji Legnickiej, s. 595.

⁹⁹ Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy – Sprawozdanie ks. Stanisława Brylaka, Mleczno 2007.

4. Kościół pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach

Fot. 3.4.7. Widok zewnętrzny kościoła pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, 2013 rok (fot. autor pracy)

Fot. 3.4.8. Wnętrze kościoła pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, 2013 rok (fot. autor pracy)

Pierwotny kościół parafialny pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach jest wzmiankowany w starodrukach z 1366 roku. W 1510 roku dobudowano kaplicę św. Anny i gruntownie przebudowano świątynię. Drugiego przekształcenia dokonano w 1679 roku. Kościół odrestaurowano w XIX wieku. Jest on budowlą orientowaną, jednonawową, z wydłużonym, zakończonym trójbocznie prezbiterium, z wieżą dobudowaną w latach 1686 – 1690 do południowej ściany prezbiterium. We wnętrzu zachowało się barokowe wyposażenie z drugiej połowy XVIII wieku oraz renesansowa chrzcielnica i płyty epitafijne.

W 1945 roku, z obawy przed zbliżającymi się wojskami radzieckimi, większość mieszkańców Polkowic (katolików i protestantów) opuściła miasto.

W 2007 roku wspólnota parafialna liczyła około 7000 mieszkańców. Życie religijne koncentrowało się wokół kościoła św. Michała i św. Barbary. Starsza generacja mieszkańców przybyła do Polkowic ze Wschodnich Kresów Rzeczypospolitej. Miejskowa ludność znajdowała zatrudnienie w okolicznych zakładach przemysłu miedziowego oraz w przedsiębiorstwach powstałych w strefie ekonomicznej. Większość parafian to ludzie wierzący i związani z Kościołem. Wielu wyraża swoją wiarę poprzez głęboką pobożność i współodpowiedzialność za rozwój życia religijnego. Kapłani nawiązują bardzo dobre kontakty z mieszkańcami Polkowic, nauczycielami i dyrekcją szkół, co wspomaga działanie duszpastersko-wychowawcze wśród dzieci i młodzieży¹⁰⁰.

W 2007 roku regularnie praktyki religijne spełniało około 30% parafian¹⁰¹.

---

¹⁰⁰ Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy – Protokół z wizytacji bpa Stefana Regmunta, Legnica 2007.

¹⁰¹ Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy – Sprawozdanie ks. Jarosława Świącickiego, Polkowice 2007.

5. Kościół pod wezwaniem Trójcy Świętej w Rudnej

Fot. 3.4.9. Widok zewnętrzny kościoła pod wezwaniem Trójcy Świętej w Rudnej, 2013 rok (fot. autor pracy)

Fot. 3.4.10. Wnętrze kościoła Świętej Trójcy w Rudnej, 2013 rok (fot. autor pracy)

Rudna leży na północnych krańcach Dolnego Śląska. Do końca pierwszego tysiąclecia teren ten zamieszkiwało plemię Dziadoszan. Terytorium pokryte było Bagnami i lasami. Rudna, jako osada istniała już w XIII wieku; w 1288 roku otrzymała prawa miejskie, które utraciła w 1945 roku. Kościół pod wezwaniem Trójcy Świętej w Rudnej zbudowano w stylu gotyckim w latach 1475 – 1500. W 1662 strawił go pożar; odbudowa spowodowała całkowitą jego przebudowę. Jest on budowlą orientowaną, jednonawowa, z trójbocznie zamkniętym prezbiterium nakrytym sklepieniem żebrowym, z wieżą od zachodu. Wystrój świątyni jest neogotycki. Została ona wzniesiona z kamieni i cegły.

Starsza generacja mieszkańców parafii przybyła do Rudnej z terenów wschodnich Rzeczypospolitej i Podkarpacia. Większość parafian znalazło zatrudnienie w okolicznych zakładach przemysłu miedziowego oraz w rolnictwie.

Wspólnota w 2007 roku liczyła 1930 mieszkańców. Życie religijne koncentrowało się wokół kościoła pod wezwaniem Trójcy Świętej w Rudnej. Większość parafian stanowią ludzie wierzący i związani z Kościołem. W codziennym życiu kierują się zasadami Ewangelii oraz zachowują tradycje religijne. Są przywiązani do Kościoła i czują się za niego współodpowiedzialni. Zauważyć można także, że część wspólnoty parafialnej dotykała obojętność religijna; niektórzy często zaniedbują praktyki religijne. Innymi bolesnymi zjawiskami w Rudnej są alkoholizm i bezrobocie¹⁰².

W niedzielnej Mszy świętej uczestniczy około 60% parafian¹⁰³.

---

¹⁰² Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy – Protokół z wizytacji bpa Stefana Regmunta, Legnica 2007.

¹⁰³ Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy – Sprawozdanie proboszcza ks. Władysława Janickiego, Rudna 2007.

6. Kościół pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Sobinie

Fot. 3.4.11. Widok zewnętrzny kościoła pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Sobinie, 2013 rok (fot. autor pracy)

Fot. 3.4.12. Widok zewnętrzny kościoła pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Sobinie, 2013 rok (fot. autor pracy)

Parafia w Sobinie erygowana została dekretem metropolity wrocławskiego kard. Henryka Gulbinowicza w 1985 roku. Kościół pod wezwaniem św. Michała Archanioła wzniesiono w XIV wieku z kamienia i cegły. Przebudowano go w XVIII wieku. Jest to świątynia orientowana, jednonawowa, z nieregularnie i wielobocznie zamkniętą częścią wschodnią, bez wydzielonego prezbiterium oraz znamienymi sklepieniami krzyżowymi. Na osi fasady zachodnie znajduje się czteroboczna wieża zwieńczona sceną Zaśnięcia Najświętszej Maryi Panny. Ołtarze boczne pochodzą z początku XVII wieku, zaś ambona i stacje Drogi Krzyżowej są z XVIII wieku.

Starsza generacja mieszkańców parafii przybyła do Sobina z miejscowości Tuligłowy i Duliby z byłych Wschodnich Kresów Rzeczypospolitej. Większość parafian znajduje zatrudnienie w przemyśle miedziowym, a nieliczni utrzymują się z pracy na roli.

W 2007 roku wspólnota parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Sobinie liczyła 635 mieszkańców. Życie religijne koncentrowało się wokół świątyni parafialnej. Większość parafian stanowili ludzie wierzący i związani z Kościołem, w życiu kierujący się Ewangelią i zachowujący tradycje religijne. Wielu wyrażało swoją wiarę poprzez głębokie przywiązanie do Kościoła i współodpowiedzialność za rozwój wiary. Część wspólnoty dotykała jednak obojętność religijna i niektórzy zaniechali Msze święte. Innymi zauważalnymi w Sobinie zjawiskami były alkoholizm, bezrobocie i duża grupa Świadców Jehowy¹⁰⁴.

W niedziele i święta 2007 roku w Eucharystii uczestniczy około 73% parafian¹⁰⁵.

---

¹⁰⁴ Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy – Protokół z wizytacji bpa Stefana Regmunta, Legnica 2007.

¹⁰⁵ Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy – Sprawozdanie proboszcza ks. Tadeusza Winnickiego, Sobin 2007.

7. Kościół pod wezwaniem św. Barbary w Żelaznym Moście

Fot. 3.4.13. Widok zewnętrzny kościoła pod wezwaniem św. Barbary w Żelaznym Moście, 2013 rok (fot. autor pracy)

Fot. 3.4.14. Wnętrze kościoła pod wezwaniem św. Barbary w Żelaznym Moście, 2013 rok (fot. autor pracy)

Miejscowość Żelazny Most położona jest na wysokości 207 metrów nad poziomem morza. Pierwotna świątynia była wzmiankowana w dokumentach Księstwa Głogowskiego pod datą 1376 roku. Obecny kościół pod wezwaniem św. Barbary w tej miejscowości zbudowano w 1664 roku, z fundacji Andrzeja Kłobuczyńskiego. Jest to typowa budowla o konstrukcji szkieletowej, częściowo szalowanej deskami. Obiekt jest orientowany, jednonawowy, z wyodrębnionym trójbocznie zamkniętym prezbiterium oraz wieżą przykrytą gontowym hełmem. We wnętrzu świątyni zachowała się chrzcielnica z 1666 roku oraz zespół barokowych figur z 1720 roku.

Mieszkańcy parafii przybyli do Żelaznego Mostu z różnych stron Polski. W większości znaleźli pracę w przemyśle miedziowym oraz w innych okolicznych zakładach, a niektórzy trudnili się rolnictwem.

W 2007 roku wspólnota liczyła 320 mieszkańców. Życie religijne koncentrowało się wokół kościoła parafialnego pod wezwaniem św. Barbary w Żelaznym Moście. Większość parafian to ludzie wierzący i związani z Kościołem. Zachowywali tradycje religijne i kierowali się w życiu zasadami Ewangelii. Wielu wyrażało swoją wiarę przez głębokie przywiązanie do Kościoła i odczuwanie współodpowiedzialności za kształtowanie życia religijnego. Daje się jednak zauważyć, że część wspólnoty dotykała obojętność religijna, przez co niektórzy zaniedbują niedzielne i świąteczne Msze święte. Niepokojącym zjawiskiem była także dynamiczna działalność Zielonoświątkowców, którzy w tej niewielkiej wspólnocie byli wyjątkowo liczni. Innym problemem mieszkańców Żelaznego Mostu był alkoholizm dotykający część mieszkańców parafii¹⁰⁶.

W 2007 roku było około 140 osób uczestniczących w niedzielnych i świątecznych Mszach świętych, to jest 43% parafian¹⁰⁷.

---

¹⁰⁶ Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy – Protokół z wizytacji bp. Stefana Regmunta, Legnica 2007.

¹⁰⁷ Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy – Sprawozdanie proboszcza ks. Czesława Gałęckiego, Żelazny Most 2007.

Życie religijne polkowiczian w nowym dekanacie koncentrowało się wokół „dziekańskiego” kościoła pod wezwaniem św. Michała Archanioła. To właśnie do tej świątyni w nocy z 25 na 26 maja 1989 roku nieznani sprawcy dokonali włamania. Wówczas skradziono namalowany w 1680 roku obraz przedstawiający św. Sebastiana – patrona Polkowic. Złodzieje wycięli malowidło z ramy bocznego ołtarza. Skradziono także księgi liturgiczne. Sprawcy pozostawili wiele śladów, dlatego szybko ich ujęto i odnaleziono obraz, który był bardzo zniszczony. Po naprawie i renowacji powrócił on do kościoła pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach¹⁰⁸.

Fot. 3.4.15. Ołtarz boczny w kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, z którego wycięto siedemnastowieczny obraz św. Sebastiana (fot. archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach)

¹⁰⁸ Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

W połowie 1989 roku, po wielu prośbach księdza dziekana Ludwika Kośmidka, Rada Miasta Polkowice zdecydowała o przekazaniu Kościołowi działki pod budowę nowej świątyni. Wówczas parafia pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach otrzymała ziemię w pobliżu ulicy Ociosowej, gdzie zaczęto tworzyć nową parafię¹⁰⁹.

Metropolita wrocławski kard. Henryk Gulbinowicz otrzymał barak od wycofujących się z Polski wojsk radzieckich. Przekazał ten dar polkowiczanom, którzy uczynili z niego kaplicę. Żołnierze rosyjscy sami dostarczyli barak do Polkowic. Dzięki zatroskaniu księdza dziekana Ludwika Kośmidka oraz wsparciu materialnemu i ofiarnej pracy wielu parafian, w bardzo krótkim czasie zakupiono niezbędne materiały i ustawiono kaplicę, oddając ją do użytku wiernych¹¹⁰. Od dnia 11 listopada 1990 roku w każdą niedzielę w kaplicy odprawiane były dwie Msze święte o godzinie 8.00 i 12.00. Uczestniczyli w nich głównie mieszkańcy okolicznych osiedli, którzy do kościołów św. Michał Archanioła i św. Barbary mieli zbyt daleko. Zgodnie z sugestią kard. Henryka Gulbinowicza w baraku wydzielono część sakralną oraz salę katechetyczną i zakrystię. Dnia 20 listopada 1990 roku, ks. Ludwik Kośmidek zdał z tego sprawę kard. Henrykowi Gulbinowiczowi. W archiwum diecezjalnym znajduje się pismo, w którym ks. Kośmidek informuje, iż kaplica utworzona z baraku, który metropolita wrocławski otrzymał od Armii Radzieckiej już została ustawiona w przewidzianym do tego celu miejscu, z uzupełnieniem części, które nadały charakter domu Bożego tej kaplicy. Zgodnie z sugestią Księdza Kardynała w baraku wydzielono zakrystię oraz salę katechetyczną. Od chwili zainaugurowania

---

¹⁰⁹ Było to w ramach zadośćuczynienia za grunty bezprawnie odebrane przez władzę ludową Kościołowi katolickiemu. W 1955 r. państwo odebrało polkowickiej parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła ponad 47 hektarów ziemi. Kościołowi pozostało tylko 2 hektary i 28 arów łąk oraz teren pod kościołem i budynkami parafialnymi, a także cmentarz parafialny wielkości prawie 38 arów. Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

¹¹⁰ Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

odprawiania Mszy św. W tej kaplicy sprawuje się dwie Ofiary Eucharystyczne każdej niedzieli. Teraz obiekt ten oczekuje na poświęcenie¹¹¹.

Dnia 15 grudnia 1990 roku metropolita wrocławski kard. Henryk Gulbinowicz odprawił Mszę świętą, podczas której poświęcił kaplicę przy ulicy Ociosowej w Polkowicach. Na Eucharystii licznie zgromadzili się duchowni i świeccy, przedstawiciele władz samorządowych oraz Armii Radzieckiej – ofiarodawcy wojskowego baraku, który stał się Domem Bożym. Teren, który otrzymała parafia pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, był wystarczający, by ustawić na nim na kilkanaście lat kaplicę, ale także zbudować tymczasową plebanię. W późniejszym czasie powstał tu także kościół i dom parafialny¹¹².

Na prośbę księdza proboszcza Ludwika Kośmidka metropolita wrocławski kard. Henrykowi Gulbinowiczowi, dekretem z dnia 04 lipca 1991 roku, ustanowił radę parafialną przy parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach oraz zatwierdził jej statut¹¹³.

W lipcu 1990 roku, dzięki staraniom księdza dziekana Ludwika Kośmidka, główna ulica Polkowic przyjęła imię kardynała Bolesława Kominka (w latach 1956 – 1972 był administratorem diecezji wrocławskiej, a w latach 1972 – 1974 jej metropolitą; z jego rąk w 1959 roku ks. Ludwik Kośmidek przyjął święcenia kapłańskie). Informację o tym wydarzeniu przekazał na piśmie metropolicie wrocławskiemu kard. Henrykowi Gulbinowiczowi burmistrz Polkowic Emilian Stańczyszyn¹¹⁴. W archiwalnym dokumencie czytamy: „Rada Miasta i Gminy Polkowice doceniając wielki

---

¹¹¹ Aneks 30. Pismo ks. Ludwika Kośmidka do kard. Henryka Gulbinowicza

¹¹² Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

¹¹³ Aneks 31. Dekret kard. Henryka Gulbinowicza ustanawiający Radę Parafialną parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

¹¹⁴ Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

wkład Księdza Kardynała Bolesława Kominka w utworzenie polskiej administracji kościelnej na ziemiach zachodnich i działanie na rzecz pojednania narodów polskiego i niemieckiego nazwała główną ulicę w Polkowicach imieniem Kardynała Bolesława Kominka”¹¹⁵.

Od 1985 roku po czasy współczesne w parafii nieprzerwanie działa też Poradnia Rodzinna. Jej zadaniem jest przygotowanie narzeczonych do małżeństwa oraz niesienie pomocy małżeństwom, które przeżywają kryzysy i trudności. W latach 1985 – 2010 pracownicy poradni przyjęli 1628 par i małżeństw. Prowadzący poradnię, którzy mają misję kanoniczną od Księdza Biskupa, na zaproszenie nauczycieli i katechetów, goszczą w szkołach. Na spotkaniach z młodzieżą oraz na lekcjach religii głoszą konferencje na temat małżeństwa oraz przygotowania do życia w rodzinie. W poradni odbywali też praktyki studenci Studium Rodzinnego z Legnicy¹¹⁶.

Źródła pokazują, iż Polska jest w Europie powszechnie uważana za kraj katolicki. Fakt ten potwierdzają dane statystyczne z 2007 roku. Liczby podane w poniższej tabeli mają jedynie charakter szacunkowy i opierają się na liczbie chrztów lub na liczbie podanej przez same wspólnoty wyznaniowe:

---

¹¹⁵ Aneks 32. Pismo Burmistrza Polkowic Emiliana Stańczyszyna, do metropolity wrocławskiego kard. Henryka Gulbinowicza.

¹¹⁶ Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

Tabela 2. Ilościowa przynależność Polaków do poszczególnych kościołów i związków wyznaniowych (opracowanie własne¹¹⁷).

Kościół lub związek wyznaniowy	Liczba parafii lub podobnych jednostek	Liczba duchownych	Liczba członków
Kościół katolicki – obrządek łaciński	10 018	28 259	34 498 271
Kościół prawosławny	223	296	509 500
Kościół katolicki – obrządek ukraiński	137	71	123 000
Świadkowie Jehowy	1769	–	123 034
Kościół ewangelicko – augsburski	292	175	86 880
Starokatolicki Kościół Mariawitów	37	27	24 288
Polski Kościół katolicki	83	106	22 422
Kościół Zielonoświątkowy	186	324	20 027
Kościół Adwentystów Dnia Siódmego	151	69	9 492
Kościół katolicki – obrządek ormiański	–	–	8 000
Nowy Kościół Apostolski	52	50	5 433
Muzułmański Związek Religijny	6	5	5 123

¹¹⁷ Na podstawie: M. Rynkowski, Państwo i Kościół w Polsce [w:] Państwo i Kościół w krajach Unii Europejskiej pod red G. Robbersa, Kolonia 2007, s. 289.

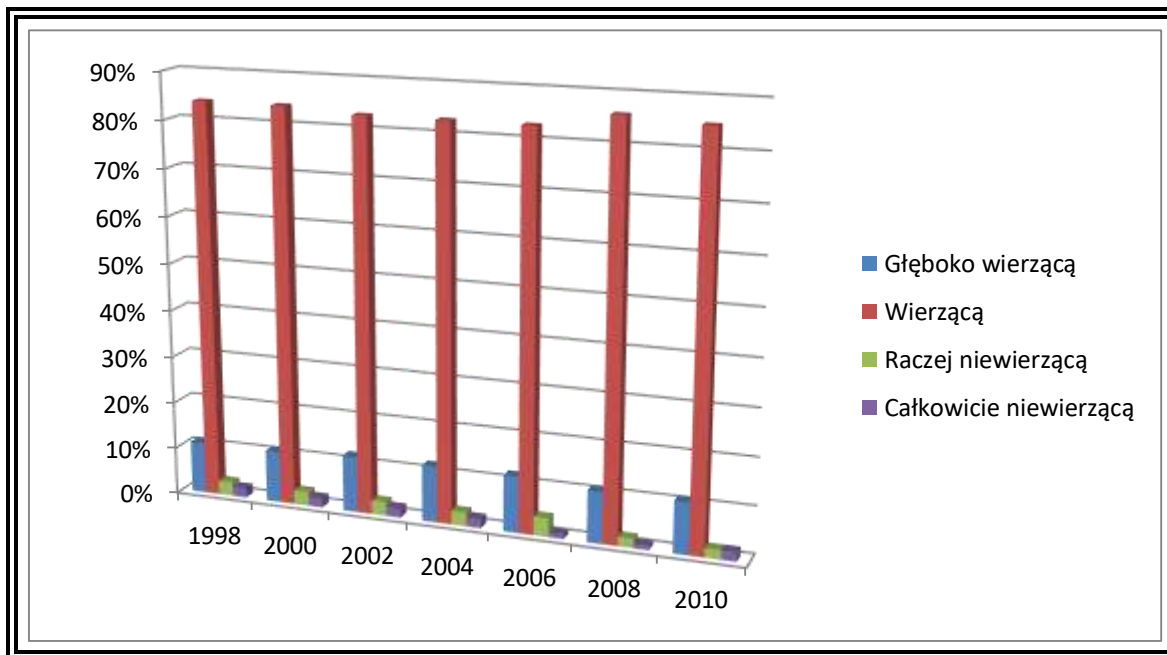
Kościół katolicki obrządku łacińskiego od dawna prowadzi statystyki dotyczące wiary i uczestnictwa w praktykach religijnych ludzi świeckich. Od początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku Centrum Badania Opinii Społecznej zaczęło w Polsce przeprowadzać comiesięczne badania, w których pytano o podstawowe wskaźniki religijności Polaków, to znaczy o ich wiarę i uczestnictwo w praktykach religijnych. Stworzyło to możliwość monitorowania zmian zachodzących w tym zakresie na przestrzeni lat. Badania przeprowadzone na Dolnym Śląsku, a więc obejmujące swym zasięgiem także Polkowice, wykazały, że wiara w Boga jest powszechnie deklарowana. Jest ona trwałą cechą Polaków, utrzymującą się w dwudziestu latach na niemal niezmiennym poziomie. Z systematycznie podawanych przez Centrum Badania Opinii Społecznej informacji wynika, że od początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku niezmiennie prawie wszyscy ankietowani określają się jako wierzący. W Polsce jest ich od 93% do 97%, a co dziesiąty ankietowany ocenia swoją wiarę jako bardzo głęboką. Odsetek osób zaliczających się do raczej niewierzących lub całkowicie niewierzących również pozostaje na mniej więcej stałym poziomie i tak deklарuje od 3% do 7% ankietowanych.

Zamieszczone poniżej wykresy obrazują życie religijne Polaków w ostatnich latach oraz ich udział w praktykach religijnych. Dane zaczerpnięto z internetowych stron Centrum Badania Opinii Społecznej¹¹⁸. Znajdujące się poniżej wykresy, przedstawiają deklarację wiary ogółu Polaków (wg Centrum Badania Opinii Społecznej). Są one sporządzone na podstawie odpowiedzi udzielonych przez ankietowanych na zadawane im konkretne pytania.

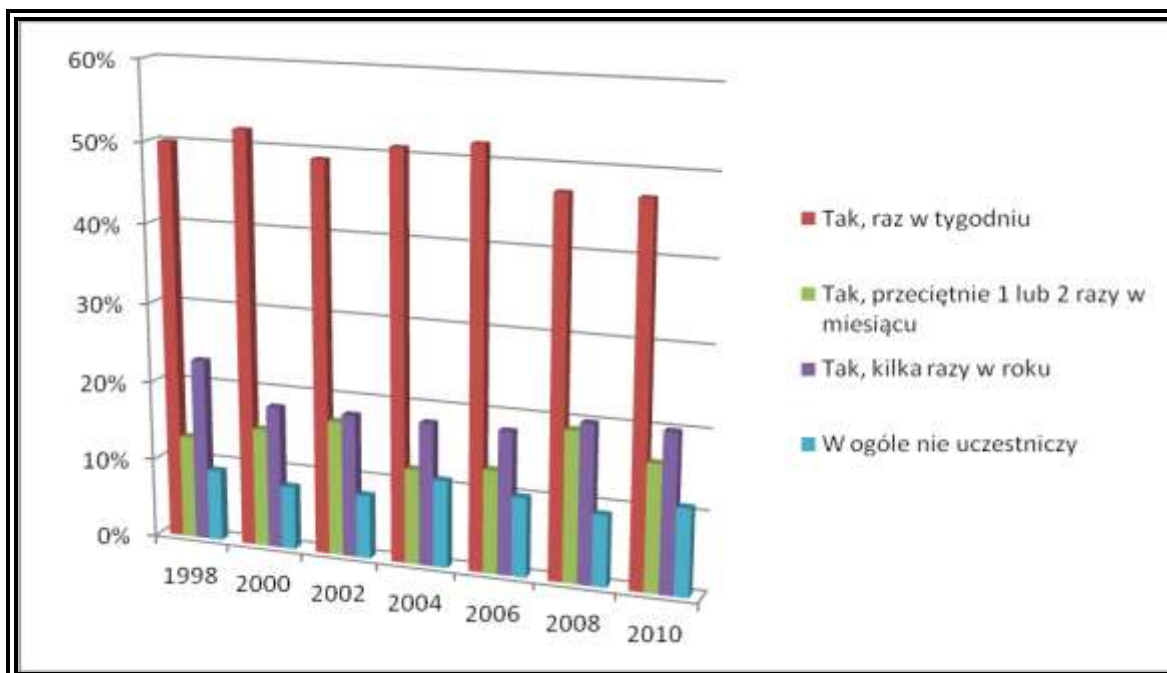
---

¹¹⁸ Wszystkie wykresy zostały zaczerpnięte ze strony internetowej http://www.cbos.pl/PL/home_pl/cbos_pl.php lub opracowane na jej podstawie, [dostęp 11.05.2013].

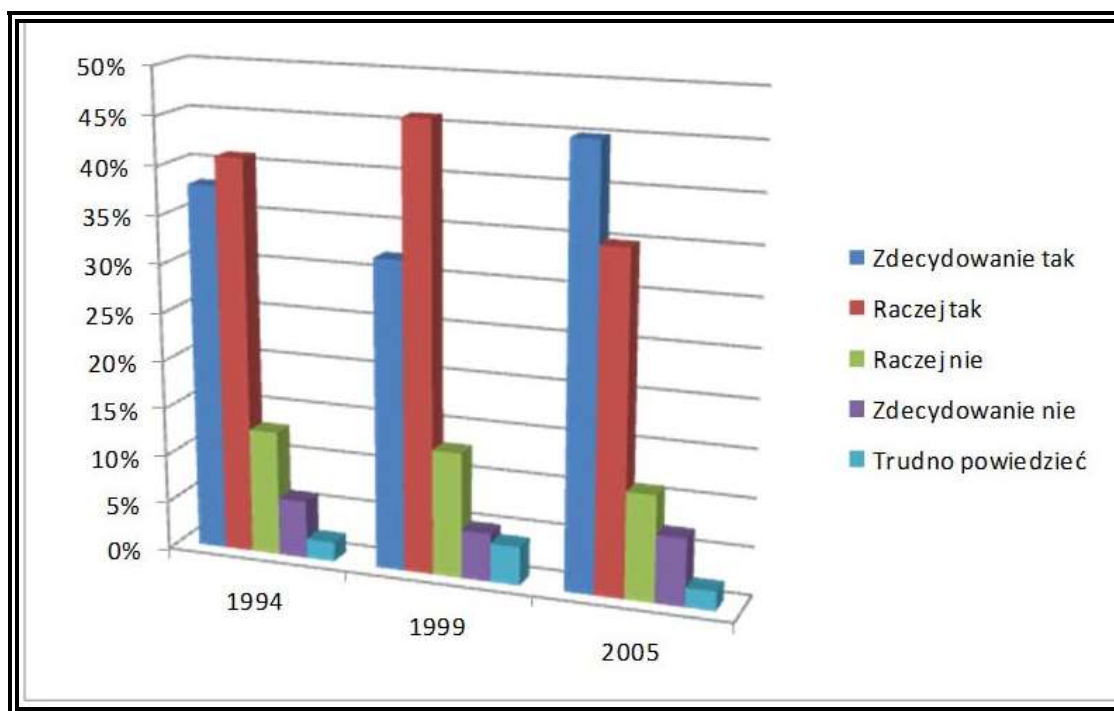
Wykres 1. Odpowiedź na pytanie: Niezależnie od udziału w praktykach religijnych, czy uważa się Pan/Pani za osobę:

Wykres 2. Odpowiedź na pytanie: Czy bierze Pan/Pani udział w praktykach religijnych takich jak: Msze święte, nabożeństwa lub spotkania religijne?

Wykres 3. Odpowiedź na pytanie zadane Dolnoślązacom: Czy, ogólnie rzecz biorąc, czuje się Pan/Pani członkiem Parafii, która swoim zasięgiem obejmuje miejsce Pana/Pani zamieszkania i czy czuje się Pan/Pani z nią związany/związana?

Kościół jako instytucja społeczna największym zaufaniem cieszył się u schyłku Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Wówczas, obok swojej podstawowej misji głoszenia Chrystusa, spełniał również zastępcze pozareligijne funkcje. Związane one były ze wsparciem Polaków w ich staraniach o zachowanie tożsamości narodowej i kulturowej. Kościół reprezentował też społeczeństwo wobec władzy państwowej. Wówczas jego działalność pozytywnie oceniało ponad 80% badanych. Żadna inna instytucja życia publicznego ani siła społeczna nie mogła mu w tym okresie dorównać pod względem prestiżu i szacunku społecznego. Po 1989 roku, wraz z rozwojem instytucji państwa demokratycznego, Kościół stanął wobec konieczności redefinicji swojego miejsca w społeczeństwie.

Dnia 03 sierpnia 1990 roku Minister Edukacji Narodowej Henryk Samsonowicz wydał instrukcję wprowadzającą naukę religii jako przedmiot dobrowolny we wszystkich podległych mu przedszkolach i szkołach, z wyjątkiem szkół wyższych. Ta instrukcja stanowiła realizację ustaleń, jakie zostały dokonane wcześniej na forum Komisji Wspólnej Rządu Rzeczypospolitej Polskiej i Konferencji Episkopatu Polski. W roku szkolnym 1990/1991 nauczanie religii powróciło do szkół publicznych

Dnia 24 sierpnia 1990 roku wydana została kolejna instrukcja, która dotyczyła nauczania religii przez niekatolickie kościoły i związki wyznaniowe. Instrukcje te miały charakter doraźny i obowiązywać miały do czasu wydania nowej ustawy oświatowej. Nadal obowiązywała jednak ustawa o rozwoju systemu oświaty z dnia 15 lipca 1961 roku narzucona przez władze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Minister Edukacji Narodowej, wydając powyższe instrukcje, oparł się jednak nie na ustawie z 1961 roku, ale na tej z dnia 17 maja 1989 roku o stosunku państwa do Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej. W artykule 19 ustęp 1 stanowiła ona, iż „nauczanie religii dzieci i młodzieży odbywa się w punktach katechetycznych organizowanych w kościołach, kaplicach i budynkach kościelnych, a także w innych pomieszczeniach udostępnionych na ten cel przez osobę uprawnioną do dysponowania pomieszczeniem”. Na mocy tej ustawy Minister Edukacji Narodowej zadysponował pomieszczeniami szkolnymi i udostępnił je na potrzeby nauczania religii. Decyzja ta była skutkiem dialogu, jaki prowadzony był w latach 1989 – 1990 pomiędzy rządem a przedstawicielami Episkopatu Polski oraz przedstawicielami kościołów skupionych w Polskiej Radzie Ekumenicznej.

Decyzje Ministra Edukacji Narodowej spotkały się ze sprzeciwem niektórych kręgów politycznych i społecznych, a nawet dwukrotnie zostały zaskarżone przez Rzecznika Praw Obywatelskich do Trybunału Konstytucyjnego. Stanowisko, jakie wówczas zajęła Rzecznik Praw

Obywatelskich Ewa Łętowska, nie było jasne. W wystąpieniach publicznych zastrzegła ona, iż kwestionuje jedynie sposób, w jaki nastąpił powrót nauczania religii do szkół, ale nie sprzeciwia się samej zasadzie nauczania religii w szkołach¹¹⁹. Tymczasem podczas wystąpienia przed Trybunałem Konstytucyjnym Rzecznik Praw Obywatelskich Ewa Łętowska stwierdziła między innymi, że „wprowadzenie religii do szkół jest wykroczeniem przeciw zasadzie neutralności religijnej Państwa i jest niezgodne z ideą demokratycznego państwa prawnego w wydaniu liberalnym”¹²⁰. Zarzuty Rzecznika Praw Obywatelskich dotyczyły niezgodności instrukcji Ministra Edukacji Narodowej z szeregiem ustaw, w tym także z konstytucją. Podstawowy zarzut Pani Rzecznik dotyczył niezgodności instrukcji Ministerstwa Edukacji Narodowej z artykułem 2 ustawy z dnia 15 lipca 1961 roku o rozwoju systemu oświaty i wychowania. Przewidywał on, iż szkoły i inne placówki oświatowo-wychowawcze są instytucjami świeckimi oraz że całość nauczania, a także wychowania w tych instytucjach ma charakter świecki.

Trybunał Konstytucyjny orzekł zgodność obu instrukcji Ministerstwa Edukacji Narodowej z obowiązującym prawem. Uzasadniając tę decyzję, stwierdził, iż „skoro dobrowolne nauczanie religii, jako wewnętrzna sprawa kościołów, prowadzone jest według programów przez te kościoły ustalonych i przez katechetów delegowanych przez władze kościelne, a państwowe programy nauczania nie są nasycone treściami religijnymi – nie można mówić o naruszeniu zasady świeckości szkoły, czy świeckości i neutralności państwa. Co więcej – to owa świeckość i neutralność nie tylko nie może być podstawą do wprowadzenia obowiązku nauczania religii w szkołach państwowych, ale także nie może oznaczać zakazu takiego nauczania, jeśli zyczą sobie tego zainteresowani obywatele. (...) Inne rozumienie tych pojęć

---

¹¹⁹ W. Janig, A. Mezglewski, *Katecheza dzisiaj*, s. 99.

¹²⁰ Tamże, s. 99.

oznaczałoby nie neutralność, a ingerencję państwa w wolność sumienia i wyznania obywateli”¹²¹.

Orzeczeniem z dnia 30 stycznia 1991 roku Trybunał Konstytucyjny oddalił wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich o bezprawności powrotu nauczania religii do szkół. To orzeczenie przerwało także medialne spekulacje na ten temat. Trybunał Konstytucyjny stwierdził także, iż stan prawny i faktyczny ukształtowany przez artykuł 2 ustawy z dnia 15 lipca 1961 roku o rozwoju systemu oświaty wraz z przepisami wykonawczymi „w sposób niechlubny i nielegalny wyeliminowały nauczanie religii ze szkół, w znacznym stopniu ograniczały konstytucyjnie gwarantowaną wolność sumienia i wyznania obywateli oraz wypełniania swoich funkcji kościołom oraz innym związkom wyznaniowym. Wyrazem tych ograniczeń było między innymi terytorialne i czasowe oddzielenie nauczania religii od nauczania szkolnego. Powodowało to tak duże trudności dla młodzieży (zwłaszcza wiejskiej) w pobieraniu nauki religii, że w wielu wypadkach zmuszało młodzież – wbrew ich woli oraz wskazań rodziców – do rezygnacji z pobierania nauki religii. Łamało to w sposób oczywisty prawa obywatelskie zagwarantowane w artykule 82 ustęp 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”¹²².

Pierwsze symptomy spadku aprobaty dla działalności Kościoła jako instytucji publicznej pojawiły się w połowie 1990 roku. Wówczas narastały kontrowersje wokół projektu wprowadzenia religii do szkół.

W Polkowicach, zgodnie z instrukcją Ministerstwa Edukacji Narodowej, w roku szkolnym 1990/1991 podjęto nauczanie religii rzymskokatolickiej w trzech przedszkolach i czterech szkołach podstawowych. Pierwszymi katechetami byli miejscowi księża, a później także katecheci świeccy.

---

¹²¹ Tamże, s. 106.

¹²² Tamże, s. 107.

Poniższe tabele prezentują przedstawiają zestawienie liczbowe uczniów uczęszczających i nieuczęszczających na katechezę w polkowickich szkołach w 1990 roku, gdy religia powróciła do szkół oraz w 2010 roku, po przemianach i dwudziestu latach jej obecności w szkole¹²³.

Tabela 3. Katechizacja w Polkowicach w roku szkolnym 1990/1991.

Katechizacja w polkowickich szkołach w roku szkolnym 1990/1991			
<i>Nazwa szkoły</i>	<i>Ilość uczniów</i>	<i>Nie uczęszczają</i>	<i>odsetek uczniów obecnych na katechezie</i>
Szkoła Podstawowa nr 1	571	15	97,38
Szkoła Podstawowa nr 2	871	17	98,05
Szkoła Podstawowa nr 3	557	12	97,85
Szkoła Podstawowa nr 4 ¹²⁴	562	14	97,51

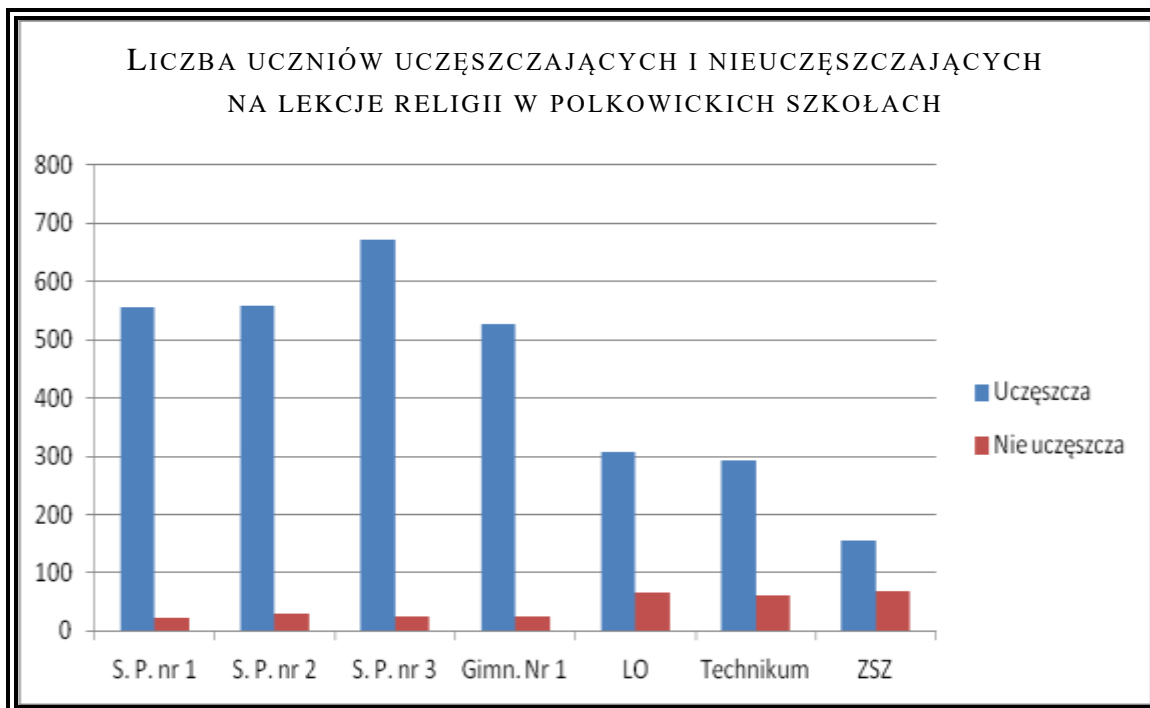
Tabela 4. Katechizacja w Polkowicach w roku szkolnym 2010/2011.

Katechizacja w polkowickich szkołach w roku szkolnym 2010/2011			
<i>Nazwa szkoły</i>	<i>Ilość uczniów</i>	<i>Nie uczęszczają</i>	<i>odsetek uczniów obecnych na katechezie</i>
Szkoła Podstawowa nr 1	557	23	95,87
Szkoła Podstawowa nr 2	559	30	94,64
Szkoła Podstawowa nr 3	672	25	96,28
Gimnazjum nr 1	528	26	95,08
Liceum Ogólnokształcące	307	65	78,83
Technikum	294	60	79,59
Zasadnicza Szkoła Zawodowa	156	69	55,77

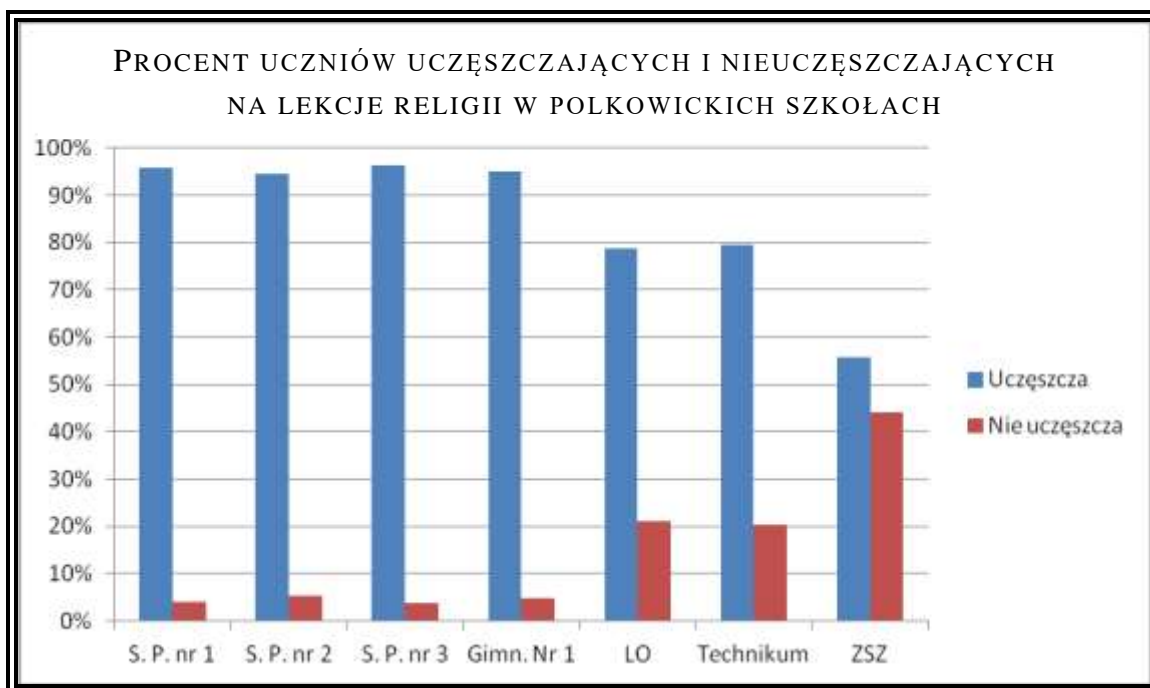
¹²³ Opracowanie własne na podstawie informacji zgromadzonych w Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach

¹²⁴ Istniała do 1999 roku, następnie została przekształcona w Gimnazjum nr 1 w Polkowicach

Wykres 4. Liczba uczniów obecnych i nieobecnych na katechezie w polkowickich szkołach w roku szkolnym 2010/2011.

Wykres 5. Procent uczniów obecnych i nieobecnych na katechezie w polkowickich szkołach w roku szkolnym 2010/2011.

Dnia 21 maja 1991 roku metropolita wrocławski kard. Henryk Gulbinowicz wydał dekret powołujący do istnienia nową polkowicką parafię pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski, a jej pierwszym proboszczem mianował ks. Mariana Kopko. Objął on swój urząd dnia 25 czerwca 1991 roku¹²⁵. O utworzenie nowej parafii w Polkowicach bardzo zabiegał ksiądz dziekan Ludwik Kośmidek. Wydarzenie to stało się wielkim zrywem religijnym wśród mieszkańców Polkowic. Szczególnie było ono widoczne w tej części miasta i okolicznych wsi, których teren został przydzielony do nowej parafii. Byli to dotychczasowi wierni parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

Widząc zaangażowanie polkowiczian w budowanie struktur nowej wspólnoty parafialnej, ksiądz dziekan Ludwik Kośmidek podjął starania o pozyskanie ziemi dla utworzenia kolejnej parafii. Dnia 27 lutego 1992 roku wystąpił do Wydziału Gospodarki Przestrzennej i Ochrony Środowiska przy Urzędzie Gminy w Polkowicach z prośbą o wskazanie lokalizacji pod nową parafię pomiędzy planowanymi nowymi osiedlami¹²⁶. Dnia 20 czerwca 1995 roku ks. Ludwik Kośmidek otrzymał lokalizację i grunt na ten cel.

---

¹²⁵ Nowa Parafia w Polkowicach, „Gazeta Polkowicka”, Nr 11/12 1991 r., s. 3.

¹²⁶ Aneks 33. Pismo ks. Ludwika Kośmidka do Urzędu Gminy w Polkowicach w sprawie wskazania lokalizacji pod utworzenie nowej parafii.

§ 5. ŻYCIE RELIGIJNE POLKOWICZAN W DIECEZJI LEGNICKIEJ

UTWORZONEJ W 1992 ROKU

Decyzją Ojca Świętego Jana Pawła II, wyrażoną w bulli „**Totus Tuus Poloniae Populus**” („Cały Twój lud w Polsce”) wprowadzono nowy podział administracyjny Kościoła katolickiego w Polsce. Z dniem 25 marca 1992 r. Jan Paweł II dokonał reorganizacji diecezji i prowincji Kościelnych w Polsce; utworzył nowe Diecezje i Metropolie, potwierdził już istniejące, określił granice wszystkich Diecezji i ich przynależność Metropolitalną, o czym Nuncjusz Apostolski w Polsce poinformował stosownym pismem Księża Kardynałów, Arcybiskupów, Biskupów, Duchowieństwo i cały Lud Boży w Polsce¹²⁷. Była to największa reorganizacja Kościoła w powojennej Polsce.

Główną myślą bulli Jana Pawła II „**Totus Tuus Poloniae Populus**” było „zbliżenie biskupów do wiernych”. Doszło więc do znacznego zmniejszenia powierzchni terytorialnej archidiecezji i diecezji. Powołano do istnienia 14 nowych diecezji: bielsko-żywiecką, elbląską, ełcką, gliwicką, kaliską, legnicką, łowicką, pelplińską, radomską, rzeszowską, sosnowiecką, toruńską, warszawsko-praską i zamojsko-lubaczowską¹²⁸. Osiem diecezji już istniejących podniesiono do rangi archidiecezji. Rozłączono archidiecezję gnieźnieńską i warszawską, które były dotychczas związane unią personalną w osobie arcybiskupa – Prymasa Polski. Zmiany dotyczyły również składu Episkopatu Polski. Papież mianował dziesięciu arcybiskupów, siedmiu

---

¹²⁷ Aneks 34. Dekret Nuncjatury Apostolskiej o nowym podziale terytorialnym Kościoła w Polsce.

¹²⁸ Dopelnieniem bulli były kolejne dwie diecezje – bydgoska i świdnicka, które powstały w 2004 r.; świdnicka – m.in. z terenów Diecezji Legnickiej.

biskupów i jedenastu ordynariuszy, zaś jedenastu biskupów pomocniczych Ojciec Święty przeniósł do innych diecezji.

Dotychczasowa Archidiecezja Wrocławska obejmowała swoim zasięgiem 20 600 kilometrów kwadratowych. Ze względu na ten duży obszar została ona podzielona. Z jej terenu, zgodnie z papieską bullą, wydzielono Diecezję Legnicką. Wówczas także wszystkie parafie należące do dekanatu Polkowice włączono w obszar nowej diecezji ze stolicą biskupią w Piastowskiej Legnicy¹²⁹.

Mapa 2. Podział administracyjny Kościoła w Polsce po 25 marca 1992 roku¹³⁰

¹²⁹ Wykaz parafii w Polsce 1996, s. 3 i n.

¹³⁰ Schematyzm Diecezji Legnickiej, s. 16.

W dekrete Nuncjatury Apostolskiej w Polsce dotyczącym Diecezji Legnickiej wymienione są wszystkie miejscowości, które wchodziły w skład nowopowstałej diecezji. Zamieszczono także informację, iż Ojciec Święty Jan Paweł II wyznaczył stolicę diecezji w Legnicy i Katedrę, którą stał się legnicki kościół pod wezwaniem świętych Apostołów Piotra i Pawła. Patronami diecezji zostali święci Apostołowie Piotr i Paweł, a Diecezja Legnicka przynależy do Archidiecezji Wrocławskiej. Biskupem Legnickim został mianowany bp Tadeusz Rybak, dotychczasowy Biskup Tytularny Benepota i Pomocniczy Archidiecezji Wrocławskiej oraz że papież przeniósł bpa Adama Dyczkowskiego, Biskupa Tytularnego Altava i Pomocniczego Archidiecezji Wrocławskiej do Diecezji Legnickiej¹³¹.

---

¹³¹ Aneks 35. Dekret Nuncjatury Apostolskiej ustanawiający Diecezję Legnicką.

Fot. 3.5.1. Dekret Ojca Świętego Jana Pawła II ustanawiający bpa Tadeusza Rybaka Pierwszym Biskupem Diecezji Legnickiej¹³²

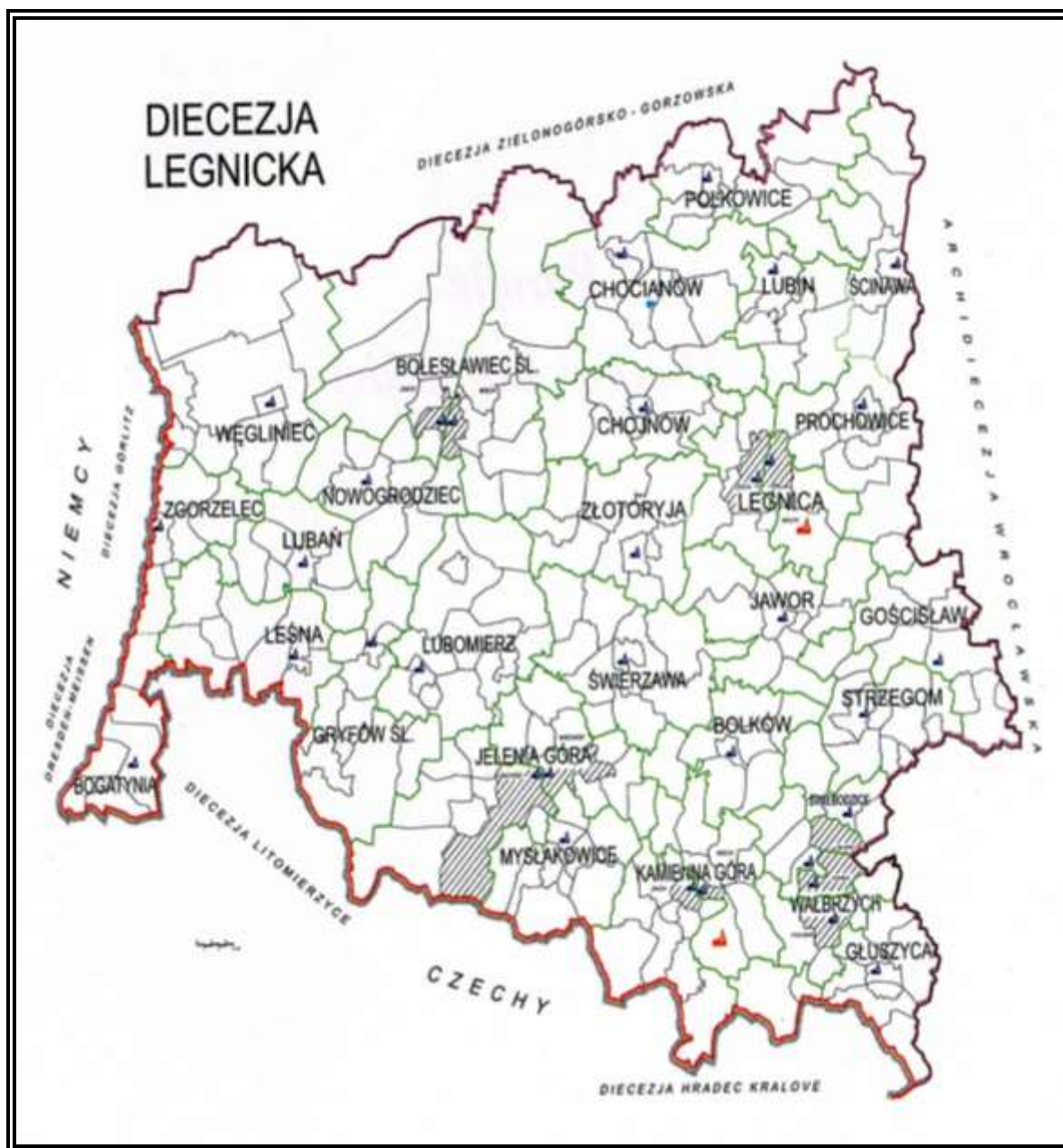
Fot. 3.5.2. Ojciec Święty Jan Paweł II i biskup Tadeusz Rybak w Watykanie. W tle ówczesny Prymas Polski kard. Józef Glemp¹³³

¹³² Schematyzm Diecezji Legnickiej, s. 2.

¹³³ Tamże, s. 2.

Mapa 3. Mapa Diecezji Legnickiej¹³⁴

Najważniejszymi wydarzeniami w lokalnym kościele było erygowanie diecezji legnickiej oraz wizyta w dniu 02 czerwca 1997 roku Ojca Świętego Jana Pawła II w Legnicy¹³⁵. Polkowiczanie także byli obecni na Mszy świętej sprawowanej przez papieża na legnickim lotnisku.

¹³⁴ Schematyzm Diecezji Legnickiej, s. 82.

¹³⁵ W. Bochnak, Geneza i ustanowienie diecezji legnickiej, s. 15.

Fot. 3.5.3. Koronacja obrazu Matki Bożej Łaskawej z Krzeszowa
dokonana przez Ojca Świętego Jan Paweł II. Legnica, dn. 02 czerwca 1997 roku.

Z prawej strony biskup legnicki Tadeusz Rybak¹³⁶.

---

¹³⁶ Tamże, s. 862.

Życie religijno-moralne Polkowic ożywiały wspólnoty działające w parafiach. W 1993 roku w parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła istniały między innymi: wspólnota Odnowy w Duchu Świętym (należało do niej 47 osób), Rycerstwo Niepokalanej (21 osób), Towarzystwo Przyjaciół Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Legnickiej (11 osób), Zespół Synodalny (25 osób), Stowarzyszenie Matek Katolickich (13 osób), zespół muzyczny, schola, chór parafialny (w sumie prawie 60 osób), Zespół Charytatywny (pięć osób), Grupa Trzeźwości „Feniks” (24 osoby), Liturgiczna Służba Ołtarza (40 chłopców), wspólnota Żywego Różańca (50 osób) i wiele innych wspólnot. Nad ich formacją czuwał ksiądz proboszcz Ludwik Kośmidek, wspomagany przez księży wikariuszy¹³⁷.

Życie religijno-moralne polkowiczian na przestrzeni niemal półwiecza było animowane przez trzech kolejnych proboszczów: ks. Aleksandra Matykę, ks. Kazimierza Nawrotka, ks. Ludwika Kośmidka i ks. Jarosława Święckiego. Mentalność i wiara parafian zależały od wielu czynników, które wpływały na ich religijność i praktyki. Poniższa tabela obrazuje frekwencję wiernych podczas poszczególnych wydarzeń liturgiczno-duszpasterskich w parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach¹³⁸.

---

¹³⁷ Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach..

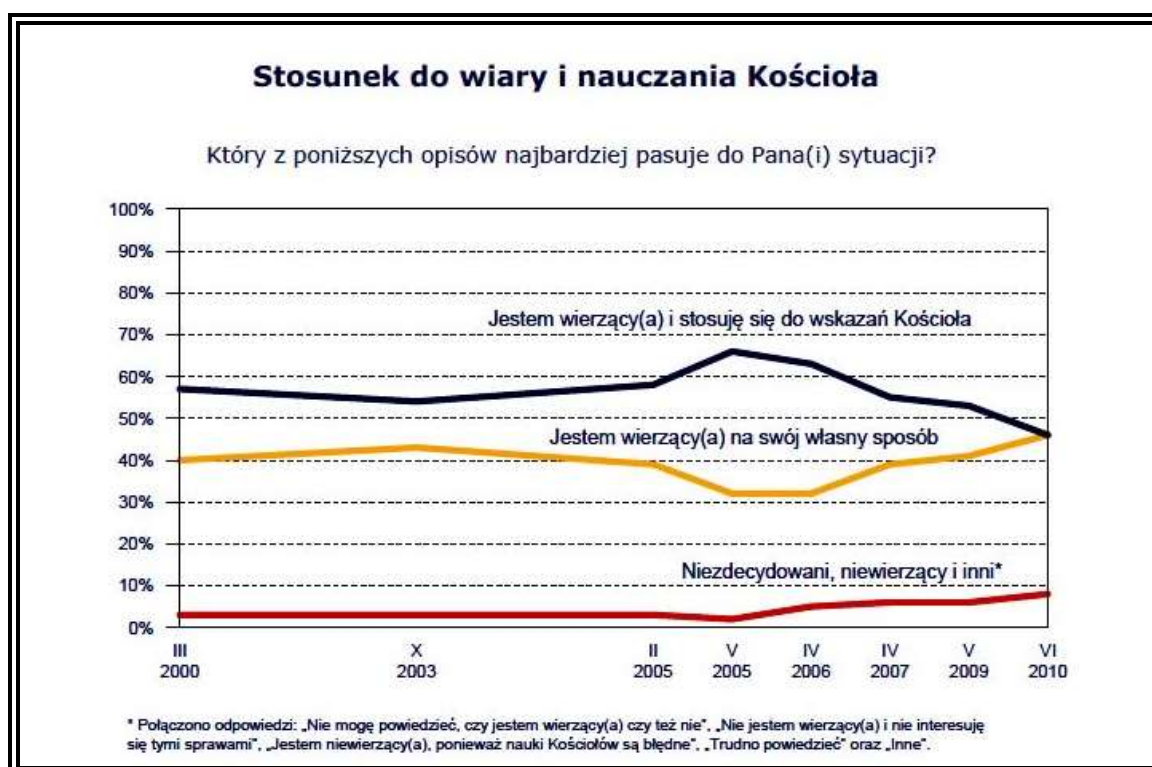
¹³⁸ Opracowanie własne na podstawie informacji uzyskanych od ks. Aleksandra Matyki, ks. Kazimierza Nawrotka, ks. Ludwika Kośmidka i ks. Jarosława Święckiego – kolejnych proboszczów parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach oraz Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

Tabela 5. Praktyki religijne polkowiczian w latach 1964 – 2010.

Lp.	Nabożeństwo, wydarzenie duszpasterskie	Ks. Aleksander Matyka proboszcz Polkowic w latach 1964 – 1973	Ks. Kazimierz Nawrotek proboszcz Polkowic w latach 1973 – 1984	Ks. Ludwik Kośmidek proboszcz Polkowic w latach 1984 – 2006	Ks. Jarosław Święcicki proboszcz Polkowic od 2006 roku
1.	Misje parafialne	Bardzo dobra	Nie odbywały się	70%	Nie odbywały się
2.	Rekolekcje wielkopostne	Bardzo dobra	Dobra	40%	40%
3.	Nabożeństwo czterdziestogodzinne	Mierna	Dostateczna	30%	25%
4.	Nabożeństwo majowe	Bardzo dobra	Dobra	30%	30%
5.	Nabożeństwo czerwcowe	Mierna	Dostateczna	20%	25%
6.	Nabożeństwo różańcowe	Dobra	Dobra z plusem	20%	30%
7.	Gorzkie Żale	Dobra	Dobra z plusem	40%	35%
8.	Droga Krzyżowa	Dobra	Dobra	40%	40%

Postawy religijno-moralne oraz zachowywanie tradycji przez mieszkańców Polkowic nie zawsze pokrywały się z ankietami Centrum Badania Opinii Społecznej przeprowadzanymi w całej Polsce¹³⁹. W wielu jednak przypadkach dane statystyczne pozostawały bardzo podobne.

Wykres 6. Stosunek Polaków do wiary i nauki Kościoła.

¹³⁹ Prezentowane dane zostały zaczerpnięte ze strony internetowej http://www.cbos.pl/PL/home_pl/cbos_pl lub opracowane na jej podstawie, [dostęp 11.05.2013].

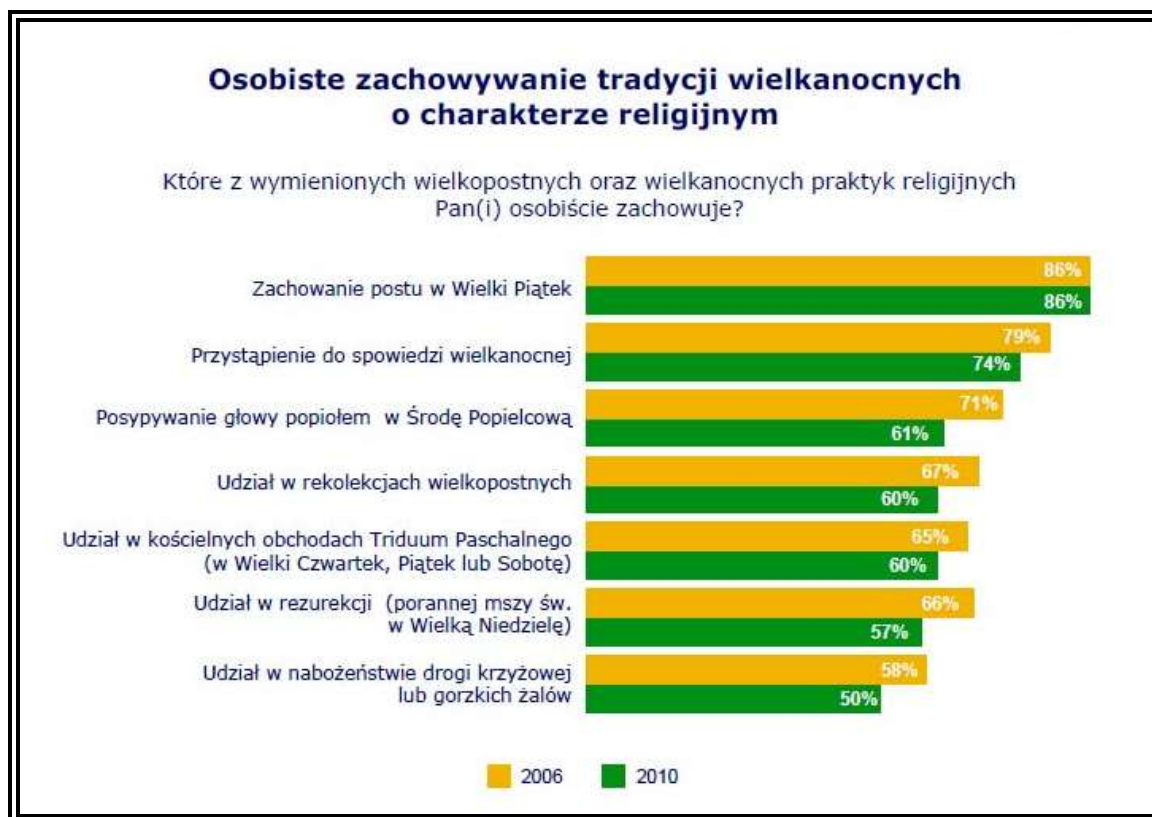
Tabela 6. Zachowanie religijnych tradycji bożonarodzeniowych wśród Polaków.

Zachowywanie tradycji bożonarodzeniowych o charakterze religijnym						
Które z poniższych zwyczajów wigilijnych zachowywane są w Pana(i) rodzinie?	Wskazania respondentów według terminów badań					
	1998	2000	2002	2003	2008	2009
	w procentach					
Dzielenie się opłatkiem	99	98	98	98	98	99
Zachowanie postu w Wigilię	95	94	95	92	91	95
Śpiewanie kolęd	82	80	79	79	80	81
Udział w pasterce	80	79	74	74	75	75
Odmawianie modlitwy, odczytanie odpowiedniego fragmentu Pisma Świętego	70	68	66	74	72	65
Odwiedzanie grobów osób bliskich	58	56	56	51	67	61

Tabela 7. Zachowanie religijnych tradycji wielkanocnych wśród Polaków.

Zachowywanie tradycji wielkanocnych o charakterze religijnym				
Które z wymienionych praktyk religijnych i zwyczajów wielkopostnych oraz wielkanocnych są zachowywane w Pana(i) rodzinie?	Wskazania respondentów według terminów badań			
	III 1998	III 1999	IV 2000	III 2005
	w procentach			
Poświęcenie pokarmu w Wielką Sobotę	95	93	94	96
Zachowanie postu w Wielki Piątek	95	93	94	94
Przestrzeganie postu w Środę Popielcową	92	90	90	90
Poświęcenie palemki w Niedzielę Palmową	86	85	86	88
Przystąpienie do spowiedzi wielkanocnej	81	83	83	80
Odwiedzenie Grobu Pańskiego w Wielki Piątek lub Sobotę	80	83	81	79
Posypywanie głowy popiołem w Środę Popielcową	74	75	76	77
Udział w rekolekcjach wielkopostnych	73	75	74	73
Udział w rezurekcji (porannej mszy w Wielką Niedzielę)	74	74	74	72
Udział w kościelnych obchodach Triduum Paschalnego (w Wielki Czwartek, Piątek lub Sobotę)	68	70	70	66
Udział w nabożeństwie drogi krzyżowej lub gorzkich żalów	61	62	62	61

Wykres 7. Osobiste zachowanie religijnych tradycji wielkanocnych wśród Polaków.

Z powyższych danych oraz ankiet przeprowadzonych wśród polkowiczian wynika, iż nie zmniejszyło się znaczenie parafii jako strukturalnej jednostki Kościoła. Co więcej, dla świadomych i dojrzałych katolików w latach 2000 – 2010 znaczenie parafii nawet wzrosło. Więcej osób zaczęło deklarować przywiązanie do Kościoła. Głośne dyskusje i opinie przeciwników Kościoła podejmowane w mediach często próbują zniekształcić ten obraz oraz wizerunek parafii wśród odbiorców.

Dnia 15 grudnia 1998 roku biskup legnicki dr Tadeusz Rybak ustanowił parafię pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach. Jej proboszczem został mianowany ks. Ireneusz Wójs dotychczasowy wikariusz parafii pod wezwaniem Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Lubinie.

Kościół od zawsze zajmował się nauczaniem, popierał szkolnictwo i propagował zdobywanie wiedzy. Gdy w 2000 roku pojawiła się możliwość utworzenia w Polkowicach wyższej uczelni, biskup legnicki dr Tadeusz Rybak wystosował prośbę do Ministra Edukacji Narodowej prof. dra hab. Edmunda Wittbrodta. W ten sposób poparł działania władz miasta i przyczynił się do powstania Państwowej Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Techniki w Polkowicach.

W swoim piśmie bp Tadeusz Rybak stwierdził: „Idea utworzenia wyższej szkoły w Polkowicach wyrasta z troski o stworzenie szans do zdobycia wykształcenia wielu młodym ludziom, którzy nie mają możliwości podjęcia nauki w uczelniach położonych w odległych miejscowościach. (...) W przedsięwzięcie to będą zaangażowane znane ze swojego dynamicznego działania gmina i powiat Polkowice, co pozwala mieć uzasadnioną nadzieję na dobre przeprowadzenie inwestycji oraz zorganizowanie uczelni na należyтым poziomie naukowym i jej rozwój (...). Intencją władz Polkowic jest utworzenie w pobliżu zachodniej granicy Polski wyższej szkoły, która przygotuje zdolnych młodych ludzi do włączenia się w tworzące się struktury rynkowe w perspektywie wejścia do Unii Europejskiej (...). Uważam, że powołanie do istnienia w Polkowicach Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Techniki jest godne poparcia...”¹⁴⁰.

Poparcie biskupa legnickiego Tadeusza Rybaka okazało się tak skuteczne, że w roku akademickim 2002/2003 Dolnośląska Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Techniki w Polkowicach zainaugurowała swoją działalność. Podobne szkoły wyższe powstały także w Legnicy, Świdnicy, Wałbrzychu, Kłodzku, Jeleniej Górze i Lubinie¹⁴¹.

---

¹⁴⁰ Aneks 36. List biskupa legnickiego Tadeusza Rybaka do Ministra Edukacji Narodowej Edmunda Wittbrodta w sprawie utworzenia w Polkowicach Państwowej Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Techniki.

¹⁴¹ Ł. Kamiński, M. Ruchniewicz, J. Tyszkiewicz, Dolny Śląsk w latach 1945 – 2010 [w:] Dolny Śląsk. Monografia historyczna, pod red. W. Wrzesińskiego, s. 768.

Fot. 3.5.4. Msza inauguracyjna DWSPiT oraz rok akademicki 2002/2003.
Od lewej biskup legnicki Tadeusz Rybak,
burmistrz Polkowic Stanisława Bocian, Kanclerz Uczelni Włodzimierz Olszewski¹⁴²

Fot. 3.5.5. Słuchacze wykładu inauguracyjnego na DWSPiT w Polkowicach, 2002 r.¹⁴³

¹⁴² http://www.galeria.dwspit.pl/main.php?cmd=imageview&var1=inauguracja_2002-2003%2F012.jpg

¹⁴³ http://www.galeria.dwspit.pl/main.php?cmd=imageview&var1=inauguracja_2002-2003%2F022.jpg

Fot. 3.5.6. Budynek Dolnośląskiej Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Techniki w Polkowicach – widok z boku. 2015 rok. (fot. autor pracy)

Fot. 3.5.7. Wejście do budynku głównego Dolnośląskiej Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Techniki w Polkowicach. 2015 rok. (fot. autor pracy)

Dnia 04 stycznia 2002 roku biskup legnicki Tadeusz Rybak dokonał reorganizacji dekanatu Polkowice. Wyłączył z niego parafię pod wezwaniem Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Mlecznie i przypisał ją do dekanatu Lubin Zachód.

Na początku 2004 roku pierwszy polkowicki dziekan ks. prał. dr Ludwik Kośmidek, powodowany osiągniętym wiekiem i stanem zdrowia, poprosił biskupa legnickiego dra Tadeusza Rybaka o zwolnienie go z funkcji dziekańskich. Ksiądz Prałat stwierdził na piśmie, iż jest to decyzja przemodlona i przemyślana, więc prosi Księdza Biskupa o pozytywną i ojcowską decyzję¹⁴⁴. Pasterz Diecezji Legnickiej, mając na uwadze duchowe dobro wiernych Dekanatu Polkowice, odłożył decyzję o odwołaniu dziekana.

Dnia 05 czerwca 2005 roku, po przejściu biskupa Tadeusza Rybaka na emeryturę, drugi biskup legnicki Stefan Cichy odwołał ks. Ludwika Kośmidka z funkcji dziekana dekanatu Polkowice. W dekrete bp Stefan Cichy napisał: „W odpowiedzi na prośbę z dnia 03.02.2004 r. odwołuję Przewielebnego Księdza Prałata z dniem 05 czerwca 2005 r. z funkcji Dziekana dekanatu Polkowice. Długoletnie pełnienie tej funkcji podkreśliło prawdziwie kapłańską postawę Księdza Prałata okazaną w przywiązaniu do Kościoła i swojego Biskupa oraz w trosce o powierzonych swojej pieczy kapłanów dekanatu i o właściwe zachowanie dóbr duchowych i materialnych Kościoła. Wyrażam tą drogą moje podziękowanie za tak szlachetną i odpowiedzialną postawę kapłańską Księdza Prałata (...) Niech dobry Bóg wynagrodzi Księdzu Prałatowi wszelkie trudy związane z długoletnim pełnieniem funkcji dziekana”¹⁴⁵. Odtąd urząd polkowickiego dziekana objął ks. Marian Kopko, będący dotąd wicedziekanem i proboszczem parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach.

---

¹⁴⁴ Aneks 37. Pismo ks. Ludwika Kośmidka do bpa Tadeusza Rybaka z prośbą o zwolnienie z funkcji dziekana dekanatu Polkowice.

¹⁴⁵ Aneks 38. Dekret biskupa legnickiego Stefana Cichego odwołujący ks. Ludwika Kośmidka z funkcji dziekana dekanatu Polkowice.

Dnia 24 lipca 2005 roku z inicjatywy Bractwa św. Jakuba Apostoła otwarto w Polkowicach Dolnośląską Drogę św. Jakuba Apostoła. Prowadzi ona z Jakubowa przez Grodowiec, Polkowice, Chocianów, Bolesławiec i Lubań do Zgorzelca. Jej długość wynosi 164 kilometry. Wśród licznych miejsc pielgrzymkowych świata zawsze szczególną rolę odgrywały Jerozolima, Rzym i Santiago de Compostela, gdzie znajduje się grób biskupa Jerozolimy św. Jakuba Starszego († ok. 44). Wielki poeta niemiecki Johann Wolfgang von Goethe napisał, że pielgrzymki do grobu św. Jakuba w Santiago de Compostela ukształtowały duchową kulturę europejską¹⁴⁶.

Dnia 16 czerwca 2006 roku nowym dziekanem dekanatu Polkowice został ks. dr Jarosław Świącicki – administrator parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

Dnia 26 czerwca 2006 roku biskup legnicki Stefan Cichy odwołał z funkcji proboszcza polkowickiej parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła ks. Ludwika Kośmidka. Posługę proboszczowską w Polkowicach pełnił on 22 lata. W dekrete z dnia 12 czerwca 2006 roku biskup legnicki Stefan Cichy napisał: „W związku z osiągnięciem wieku emerytalnego odwołuję Przewielebnego Księdza z obowiązków proboszcza parafii (...) i przenoszę w stan spoczynku. (...) Wyrażam Przewielebnemu Księdzu serdeczne podziękowanie za długoletnią sumienną pracę duszpasterską jako wikariusz w parafiach w Oleśnicy, Miliczu, Wrocławiu, Lubomierzu, jako administrator parafii w Gostkowie oraz proboszcz w Lubomierzu i Polkowicach. Dziękuję także za ofiarną pracę dziekana dekanatów Lubomierz i Polkowice. Wyrażam też wdzięczność za wsparcie biskupa w ramach Rady Kapłańskiej. Życzę, aby czas zasłużonej emerytury pozwolił na zregenerowanie nadwyrężonych sił fizycznych. Niech dalsze lata będą nie tylko czasem odpoczynku, ale również satysfakcjonującego posługiwania

---

¹⁴⁶ J. Swastek, *Życie religijne wiernych*, s. 22.

w miarę sił i możliwości...”¹⁴⁷. Na prośbę ks. Ludwika Kośmidka nowym proboszczem został ks. Jarosław Świąćicki – wikariusz polkowickiej parafii w latach 1990 – 1995. Emerytowany proboszcz ks. Ludwik Kośmidek pozostał i nadal rezyduje w parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach¹⁴⁸.

Dnia 23 czerwca 2008 roku biskup legnicki Stefan Cichy odwołał ks. Mariana Kopko, który był pierwszym proboszczem i budowniczym kościoła pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach. Został on mianowany proboszczem i kustoszem diecezjalnego Sanktuarium Matki Bożej Łaskawej w Krzeszowie. Jego miejsce w Polkowicach zajął ks. Marek Pluskota – dotychczasowy proboszcz w Rokitkach.

W latach 1945 – 2010 polkowickim katolikom przewodziło dziesięciu proboszczów: siedmiu w parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła, dwóch w parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski i jeden w parafii Matki Boskiej Łaskawej.

Proboszczowie parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach¹⁴⁹:

- ks. Johannes Doering – proboszcz do 1951 roku.
- ks. Walerian Zdanowicz – proboszcz w latach 1951 – 1961.
- ks. Eugeniusz Korczyński – proboszcz w latach 1961 – 1963.
- ks. Aleksander Matyka – proboszcz w latach 1963 – 1973.
- ks. Kazimierz Nawrotek – proboszcz w latach 1973 – 1984.
- ks. Ludwik Kośmidek – proboszcz w latach 1984 – 2006.
- ks. Jarosław Świąćicki – proboszcz od 2006 roku.

---

¹⁴⁷ Aneks 39. Dekret biskupa legnickiego Stefana Cichego odwołujący ks. Ludwika Kośmidka z funkcji proboszcza parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

¹⁴⁸ Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach..

¹⁴⁹ Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach..

**Proboszczowie parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej
Polski w Polkowicach¹⁵⁰:**

- ks. Marian Kopko – proboszcz w latach 1991 – 2008.
- ks. Marek Pluskota – proboszcz od 2008 roku.

**Proboszcz parafii pod wezwaniem Matki Bożej Łaskawej
w Polkowicach¹⁵¹:**

- ks. Ireneusz Wójs – proboszcz od 1998 roku.

Dane Urzędu Skarbowego oraz badania niedzielnych praktyk Polaków (tak zwane dominicantes i communicantes) z 2010 roku wykazały, iż na terenie parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła zameldowanych jest 9445 osób, z czego 8000 osób to katolicy przyznający się do Kościoła. Regularnie w niedzielnych Mszach świętych uczestniczy około 1700 parafian, a Komunię świętą przyjmuje około 880 osób¹⁵².

Parafia pod wezwaniem św. Michała Archanioła prowadzi stronę internetową www.michalpolkowice.pl. Na niej można zapoznać się z bieżącymi i potrzebnymi informacjami dotyczącymi życia parafii i jej wiernych.

---

¹⁵⁰ Archiwum parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach.

¹⁵¹ Archiwum parafii pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej. Kronika parafii pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach.

¹⁵² Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

Fot. 3.5.8. Strona internetowa parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach

Parafia pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach

W 1984 roku, zaraz po objęciu parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, ks. proboszcz Ludwik Kośmidek podjął starania o utworzenie w mieście drugiej parafii. To znacznie ułatwiłoby spełnianie praktyk religijnych mieszkańcom miasta, a szczególnie tym z nowych osiedli, które były znacznie oddalone od kościoła w rynku.

Po wielu podjętych działaniach ks. Ludwik Kośmidek pozyskał działkę, na której postawił kaplicę oraz zorganizował niezbędne zaplecze (media i pierwsze zabudowania gospodarcze). Tak powstał samodzielny ośrodek duszpasterski w Polkowicach. Ksiądz Ludwik Kośmidek podejmował też wiele rozmów z metropolitą wrocławskim kard. Henrykiem Gulbinowiczem, a w piśmie z dnia 25 marca 1991 roku poprosił o posłanie do Polkowic kolejnego, nowego duszpasterza, który mógłby podjąć obowiązki w nowej kaplicy oraz zatroszczyć się o tamtejszą część wspólnoty parafialnej¹⁵³.

W kolejnym piśmie, datowanym dniem 20 kwietnia 1991 roku i adresowanym do wrocławskiej Kurii, ks. Kośmidek zaproponował podział dotychczasowej parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, z podaniem konkretnych ulic i wiosek oraz liczbami mieszkających tam osób, które mogłyby tworzyć nową parafię. Według tego wyliczenia do nowej polkowickiej parafii mogłyby przynależeć 11 310 osób, a przy „starej parafii” zostałyby 9 197 osób¹⁵⁴.

Skutkiem wszystkich zabiegów ks. Ludwika Kośmidka, przy aprobacie i wielkim osobistym zaangażowaniu kard. Henryka Gulbinowicza było powstanie nowej parafii w Polkowicach.

---

¹⁵³ Aneks 40. Pismo ks. Ludwika Kośmidka skierowane do kard. Henryka Gulbinowicza z propozycjami dotyczącymi przyszłego powstania kolejnej parafii w Polkowicach.

¹⁵⁴ Aneks 41. Pismo ks. Ludwika Kośmidka skierowane do wrocławskiej Kurii z propozycją konkretnego podziału parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

Tak też dnia 29 maja 1991 roku metropolita wrocławski kard. Henryk Gulbinowicz powołał do istnienia nową polkowicką parafię pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski, a jej pierwszym proboszczem mianował ks. Mariana Kopko.

W dekrete erygującym parafię napisano: „Na chwałę Boga Wszechmogącego oraz na pożytek Kościoła Świętego i dobra duchowego Ludu Bożego parafii Polkowice (...), ze względu na liczebność parafian parafii Polkowice i jej rozległość, mając na uwadze potrzeby duszpasterskie wiernych, po dokonany rozpatrzeniu sprawy i wysłuchaniu opinii Rady Kapłańskiej, erygujemy rzymskokatolicką parafię pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski¹⁵⁵”.

Początkowo ks. Marian Kopko mieszkał w domu katechetycznym parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Do pomocy otrzymał dwóch wikariuszy – ks. Krzysztofa Żądło i ks. Stanisława Skrzypka, którzy wcześniej byli wikariuszami parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Zajmowali oni swoje dotychczasowe mieszkania. Kancelarię parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski urządzono w wydzielonych pomieszczeniach kaplicy.

---

¹⁵⁵ Aneks 42. Dekret metropolity wrocławskiego kard. Henryka Gulbinowicza erygujący parafię pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach.

Fot. 3.5.9. Budowa tymczasowej plebanii
parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach, 1991 rok
(archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach)

Fot. 3.5.10. Kaplica parafii p.w. Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach, 1991 rok
(archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach)

Dnia 27 czerwca 1991 roku ks. Ludwik Kośmidek, proboszcz parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach wystosował do metropolity wrocławskiego kard. Henryka Gulbinowicza pismo, w którym w imieniu własnym i całej polkowickiej wspólnoty dziękuje Księdzu Kardynałowi i Księżom Biskupom, Kurii Metropolitalnej i Radzie Kapłańskiej za erygowanie nowej parafii w Polkowicach. „Od początku mego przybycia do Polkowic – pisze ks. Ludwik Kośmidek – stwierdziłem konieczność podziału na trzy samodzielne placówki (...). Poczyłem starania i otrzymałem plac pod budowę kościoła w Polkowicach oraz wskazanie lokalizacji pod budowę świątyni we wsi Moskorzyn. (...) Już odprawiamy dodatkowe Msze św. we wsiach Moskorzyn (odprawiamy w prywatnym domu) i Guzice, gdzie na kaplicę zaadaptowaliśmy starą szopę-wozownię. (...) Dzięki wielkiej łaskawości i okazanemu ojcowskiemu sercu Waszej Eminencji oraz arcybiskupowskiej decyzji został zrealizowany główny plan (budowa kaplicy i domku w Polkowicach), co stało się podstawą do podziału parafii. Za tę decyzję, kierowany niewypowiedzianą wdzięcznością, składam *Bóg zapłać*”¹⁵⁶.

W dalszej części pisma, ks. Ludwik Kośmidek przedstawił kard. Henrykowi Gulbinowiczowi dalsze plany duszpasterskie, które stopniowo będą realizowane w Polkowicach, po uzyskaniu aprobaty metropolity wrocławskiego.

Proboszcz Parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski ks. Marian Kopko, już po dwóch miesiącach posługi w Polkowicach powołał Radę Budowy Kościoła. Zatwierdził ją dnia 26 września 1991 roku metropolita wrocławski kard. Henryk Gulbinowicz¹⁵⁷.

---

¹⁵⁶ Aneks 43. Pismo do kard. Henryka Gulbinowicza, w którym ks. Ludwik Kośmidek dziękuje za erygowanie nowej parafii w Polkowicach oraz przedstawia dalsze plany duszpasterskie.

¹⁵⁷ Część informacji uzyskałem podczas wielu rozmów przeprowadzonych z ks. prał. Marianem Kopko.

Rada Budowy Kościoła pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach zatrudniła architekta inż. Ewę Pieślak – Boruńską i konstruktora inż. Leszka Niżańskiego.

Od czerwca do grudnia 1991 roku, więc przez pierwsze pół roku istnienia parafii, ochrzczono 88 dzieci, sakramentalnym węzłem małżeńskim złączono 13 par, pogrzebano 18 osób i rozdzielono prawie 56 000 Komunii świętej.

Dnia 03 maja 1992 roku parafia pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach przeżywał pierwszy odpust parafialny. Mieszkańcy z terenu całego miasta i okolic zgromadzili się na stadionie Klubu Sportowego „Górnik” Polkowice, gdzie odprawiono Mszę świętą. Przewodniczył jej i kazanie wygłosił ks. prałat Władysław Józków z Legnicy. Po Mszy świętej przygotowano wielki piknik i rozegrano mecz piłki nożnej pomiędzy drużynami księży i radnych miasta Polkowice. Mecz wygrał zespół księży. Tego dnia urządzono też wielką loterię fantową, z której dochód był przeznaczony na budowę kościoła pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski. Loteria stała się już tradycją i jest organizowana przy każdym odpuscie¹⁵⁸.

Dnia 03 czerwca 1992 roku rozpoczęto pierwsze wykopy pod budowę nowej polkowickiej świątyni, a dnia 05 września 1993 roku rozpoczęto budowę kościoła. Regularne materialne wsparcie tego przedsięwzięcia zadeklarowało 25% parafian, a pozostali zapowiedzieli okresowe ofiary. Wielką pomocą i wsparciem była też praca fizyczna wielu mieszkańców Polkowic, także z parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła. Każdego dnia kilkadziesiąt osób, nie szczędząc sił i czasu, wykonywało niezbędne prace przy wykopach i wznoszeniu nowej świątyni. W listopadzie 1992 roku rozpoczęto także budowę domu parafialnego.

---

¹⁵⁸ <http://www.parafiambkp.polkowice.pl/pl/788/historia-parafii.html>, [dostęp 15.11.2013]

Dnia 12 września 1993 roku, w pierwszą rocznicę peregrynacji w parafii kopii obrazu Matki Bożej Jasnogórskiego, biskup legnicki Tadeusz Rybak wmurował kamień węgielny pod budowę kościoła pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach. W budowę nowej świątyni czynnie włączyli się wszyscy polkowiczanie, także z terenu parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach oraz Rada Miasta i Gminy Polkowice, Zakłady Górnicze „Rudna”, Zakłady Górnicze „Polkowice”, Zakłady Górnicze „Sieroszowice” i Zakłady Górnicze „Lubin”.

Dnia 05 czerwca 1994 roku parafia pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach zorganizowała w auli miejscowego Zespołu Szkół Pierwszy Festiwal Piosenki Religijnej. Wówczas uczestniczyło w nim 27 zespołów z całego Dolnego Śląska. Z czasem festiwal ten stał się tradycją i uzyskał renomę na skalę ogólnopolską, a także zaistniał na arenie międzynarodowej. Licznie brały w nim udział zespoły z kraju i zza granicy. Spowodowało to, że przesłuchania festiwalowe połączono z kolejnymi odpustami parafialnymi. Takie przedsięwzięcie, każdego roku trwało przez trzy dni.

Dnia 15 sierpnia 1995 roku została odprawiona pierwsza Msza święta w murach budowanego kościoła pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach. Rozpoczęła się ona procesją z tymczasowej kaplicy do niedokończonej jeszcze świątyni. Wierni weszli do kościoła po drewnianych podestach, widząc tylko ceglane ściany, pozbawione ościeży okna i drzwi, żelbetowe balkony oraz otynkowany sufit kościoła¹⁵⁹.

Od dnia 12 września 1996 roku w parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach odprawiane są nabożeństwa fatimskie; w każdą pierwszą sobotę miesiąca wokół figury Matki Bożej gromadzi się wielu mieszkańców miasta.

---

¹⁵⁹ Tamże.

Dnia 22 marca 1997 roku ks. Infulat Władysław Bochnak zainauguował w parafii działalność Bractwa św. Józefa.

Parafia pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach rozwijała się i działała bardzo prężnie. Każdej niedzieli w kaplicy odprawiano pięć Mszy świętych: o godzinie 8.00, 9.30, 11.00, 12.30 i 18.00. Do parafii należały też wioski Guzice, Moskorzyn i Sucha Górna, gdzie odprawiano Msze święte o godz. 9.00, 10.00 i 11.00. W dni powszednie odprawiano dwie Msze święte w polkowickiej kaplicy – o godzinie 9.00 i 18.00¹⁶⁰.

W parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach powstały następujące wspólnoty: Parafialny Zespół Caritas, Żywy Różaniec dorosłych i dzieci, Bractwo św. Józefa, Stowarzyszenie „Niesiemy Pomoc”, Towarzystwo Przyjaciół Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Legnickiej, Akcja Katolicka, Honorowa Straż Górnicza, chór „Dzieci Maryi”, Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży, Eucharystyczny Ruch Młodych, Służba Ołtarza. W parafii posługują też wolontariusze, którzy prowadzą zakrystię, bibliotekę i księgarnię parafialną „Pielgrzym”.

Dnia 22 listopada 1998 roku rodziny parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach zawierzyły swoją przyszłość Sercu Pana Jezusa. Od tego dnia po domach parafian peregrynował obraz Serca Pana Jezusa. Był to pierwszy akcent przygotowania polkowiczian na obchody Wielkiego Jubileuszu 2000 Roku.

W dniach od 25 kwietnia do 03 maja 1999 roku wierni parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach przeżywali pierwsze Misje Święte, którym przewodniczył ks. prałat Stanisław Orzechowski z Wrocławia.

---

¹⁶⁰ Archiwum parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach.

W Roku Wielkiego Jubileuszu Chrześcijaństwa (2000 rok) przeniesiono celebracje liturgiczne z baraku-kaplicy do kościoła pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach. Świątynia była jeszcze w stanie surowym i przez kolejne lata nadal trwała jej budowa.

W 2000 roku 24% parafian regularnie uczestniczyło w Mszach świętych. Rozdzielono wówczas ponad 120 000 Komunii Świętej, ochrzczono 102 dzieci, 175 osób przyjęło sakrament Bierzmowania i 60 par zawarło sakramentalne małżeństwo.

Dnia 18 sierpnia 2001 roku biskup legnicki Tadeusz Rybak poświęcił odbudowany i odrestaurowany kościół filialny pod wezwaniem św. Anny w Suchej Górnej oraz poświęcił mury nowobudowanej świątyni w Moskorzynie.

Fot. 3.5.11. Kościół pod wezwaniem św. Anny w Suchej Górnej, 2013 rok (fot. autor pracy)

Fot. 3.5.12. Kościół pod wezwaniem św. Faustyny w Moskorzynie, który dnia 22 czerwca 2011 roku poświęcił biskup legnicki Stefan Cichy, 2013 rok (fot. autor pracy)

Fot. 3.5.13. Wnętrze kościoła pod wezwaniem św. Faustyny w Moskorzynie (fot. autor pracy)

Dnia 03 maja 2003 roku podczas wizytacji kanonicznej biskup legnicki Tadeusz Rybak poświęcił kościół pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach. Tego dnia poświęcono również Dom Parafialny imienia Jana Pawła II. Stanowi go plebania, aula, sale katechetyczne i wiele innych pomieszczeń służących działalności duszpasterskiej¹⁶¹.

Fot. 3.5.14. Świadcstwo poświęcenia kościoła pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach (Archiwum parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach)

¹⁶¹ Tamże.

Fot. 3.5.15. Kościół pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach, 2003 rok (fot. autor pracy)

Fot. 3.5.16. Kościół pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach, 2013 rok (fot. autor pracy)

Fot. 3.5.17. Biskup Tadeusz Rybak namaszcza ołtarz kościoła pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach (fot. autor pracy)

Fot. 3.5.18. Msza, podczas której biskup legnicki Tadeusz Rybak poświęcił kościół pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach (fot. autor pracy)

Fot. 3.5.19. Biskup Tadeusz Rybak namaszcza ściany kościoła pod wezwaniem
Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach (fot. autor pracy)

Fot. 3.5.20. Dom parafialny imienia Jana Pawła II w Polkowicach, 2003 rok
(fot. autor pracy)

Przełom marca i kwietnia 2005 roku był czasem ciężkiej choroby i odchodzenia papieża Jana Pawła II. Parafianie duchowo uczestniczyli w tych trudnych i historycznych wydarzeniach.

Po ogłoszeniu informacji o przejściu Papieża do Domu Ojca, które dokonało się 02 kwietnia 2005 roku, o godz. 21.37, ogromne rzesze parafian zaczęły gromadzić się w polkowickich kościołach i na placach miasta, modląc się, płacząc, dziękując Bogu za dar osoby Papieża Polaka.

Duszpasterze wszystkich trzech polkowickich parafii, odpowiadając na potrzeby duchowe wiernych zorganizowali w dniu 04 kwietnia 2005 roku

Mszę św. na terenie miejskiego rynku. Była to ogromna manifestacja wiary oraz miłości do Jana Pawła II. „Polowa” Msza św. zgromadziła obok kościoła pod wezwaniem św. Barbary kilka tysięcy wiernych, którzy chcieli w tych dniach być razem, wspólnie przeżywając te niezwykle i trudne chwile. Eucharystia, słowa modlitwy oraz krzepiących kazań i doniosłych przemówień z pewnością docierały nawet do najbardziej zatwardziałyh serc i kruszyły je. Polkowiczanie gromadzili się w różnych częściach miasta, zwłaszcza w okolicach kościołów, figur czy krzyży, by tam modlić się, śpiewać i zapalać znicze. Pięknym gestem była inicjatywa pewnej grupy polkowiczian, którzy między sobą zebrali dobrowolne datki, za które zamówili Mszę św. gregoriańską za zmarłego papieża.

Fot. 3.5.21. Msza św, po śmierci Jana Pawła II sprawowana w polkowickim rynku
Widok z wieży kościoła p.w. św. Barbary (fot. „Echo Parafii”, maj 2005 rok)

Fot. 3.5.22. Msza św, po śmierci Jana Pawła II sprawowana w polkowickim rynku.

Widok z „ołtarza polowego” (fot. „Echo Parafii”, maj 2005 rok)

W tym czasie dyrekcja, uczniowie i rodzice polkowickiego Gimnazjum nr 1 wyszli z propozycją nadania szkole imienia Ojca Świętego Jana Pawła II.

Społeczność Gimnazjum nr 1 w Polkowicach rozpoczęła urzeczywistnianie swoich zamierzeń od prośby skierowanej do biskupa legnickiego Stefana Cichego. Wraz z tym pismem do legnickiej Kurii wpłynęła prośba ks. Mariana Kopko o pozytywne zaopiniowanie pisma z polkowickiej szkoły. „Uczniowie tej szkoły – pisze ks. Marian Kopko – już w przeddzień pogrzebu papieża prosili o natychmiastowe nadanie imienia Wielkiego Rodaka. (...) W ogólnoszkolnym referendum prawie 98% uczniów, rodziców i nauczycieli wyraziło swoją opinię, aby Gimnazjum nr 1 w Polkowicach nosiło imię Jana Pawła II. Szkoła rozpoczęła już intensywne starania, aby poznać bardzo dokładnie kandydata na ołtarze Jana Pawła Wielkiego; aby zapoznać się z papieskim nauczaniem i przybliżyć Jego życiorys. (...) Przed uroczystością nadania szkole imienia Jana Pawła II Duszpasterze planują przeprowadzenie Rekolekcji Szkolnych, aby duchowo przygotować młodzież, nauczycieli i rodziców do tego wielkiego wydarzenia”¹⁶².

Dnia 25 sierpnia 2005 roku biskup legnicki Stefan Cichy całym sercem poparł inicjatywę Gimnazjum nr 1 w Polkowicach. „Jednocześnie wyrażam przekonanie – napisał do Dyrekcji Szkoły bp Stefan Cichy – że Patron Szkoły, Sługa Boży Jan Paweł II, będzie również inspiracją w budowaniu programu wychowawczego szkoły oraz formowaniu właściwych papieskiemu nauczaniu postaw moralnych młodego pokolenia”¹⁶³.

---

¹⁶² Aneks 44. Prośba ks. Mariana Kopko do biskupa legnickiego Stefana Cichego o nadanie polkowickiemu Gimnazjum nr 1 imienia Jana Pawła II.

¹⁶³ Aneks 45. Pismo biskupa legnickiego Stefana Cichego do Dyrekcji Szkoły, wyrażające uznanie dla Gimnazjum nr 1 w Polkowicach, które przyjmie imię Jana Pawła II.

Dnia 26 kwietnia 2006 roku biskup legnicki Stefan Cichy dokonał poświęcenia kościoła filialnego pod wezwaniem św. Józefa Opiekuna Zbawiciela w Guzicach¹⁶⁴. Wierni z tej miejscowości dotąd uczestniczyli we Mszach świętych w budynku gospodarczym (dawna szopa – wozownia), który udostępnił jeden z mieszkańców. W 2005 roku Zakłady Górnicze „Rudna” w ramach szkód górniczych pomogły odremontować zniszczony budynek, a mieszkańcy zaadaptowali go na kościół¹⁶⁵.

Fot. 3.5.23. Kościół pod wezwaniem św. Józefa Opiekuna Zbawiciela w Guzicach, 2013 rok (fot. autor pracy)

---

¹⁶⁴ Aneks 46. Świadectwo poświęcenia kościoła filialnego pod wezwaniem św. Józefa Opiekuna Zbawiciela w Guzicach.

¹⁶⁵ Archiwum parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach.

Fot. 3.5.24. Wnętrze kościoła pod wezwaniem św. Józefa Opiekuna Zbawiciela w Guzicach, 2013 rok (fot. autor pracy)

Dnia 04 lipca 2006 roku wierni obrządku grecko-katolickiego otrzymali prawo do Sprawowania Służby Bożej w parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach. Opiekę duchową nad nimi powierzono ks. Andrzejowi Bunzyło – proboszczowi grecko-katolickiej parafii w Szprotawie.

Dnia 23 czerwca 2008 roku ks. Marian Kopko został przeniesiony z Polkowic do Krzeszowa i odtąd proboszczem parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach został ks. Marek Pluskota – były proboszcz w Rokitkach.

Od początku istnienia parafii posługę wikariuszowską pełnili: ks. Stanisław Skrzypek, ks. Krzysztof Żądło, ks. Andrzej Walerowski, ks. Wiesław Mróz, ks. Jacek Biernacki, ks. Tadeusz Żurek, ks. Krzysztof Kauf, ks. Marcin Głogowski, ks. Przemysław Słyszko, ks., Piotr Skrzęta, ks. Grzegorz Wieszewski, ks. Łukasz Kociołek, ks. Tomasz Zygmunt, ks. Artur Kotrys, ks. Sebastian Szczurek, ks. Kamil Bulanda, ks. Adam Konobrocki, ks. Emanuel Brzostek, ks. Tomasz Krauze¹⁶⁶.

W 2010 roku, oprócz wspólnot wymienionych wcześniej (str. 287 – 288), w parafii działały także: Szkolne Koło Caritas (25 osób), Grupa Modlitwy o. Pio (16 osób), Koło Przyjaciół Radia Maryja i TV TRWAM (50 osób), Ruch Światło-Życie i Krąg Biblijny (20 osób), Koło Misyjne Dzieci (15 osób), Chór Parafialny (18 osób), Grupa Anonimowych Alkoholików „Asocjacja” (15 osób).

Parafia nieprzerwanie od marca 1992 roku wydaje czasopismo „Echo Parafii”. W składzie kolegium redakcyjnego jest osiem osób. Przez lata „Echo Parafii” było pismem dla jednej ewentualnie kilku parafii, następnie było pismem „międzykościelnym”, później o zasięgu dekanalnym, a od 2010 roku jest pismem parafii polkowickich¹⁶⁷.

---

¹⁶⁶ Tamże.

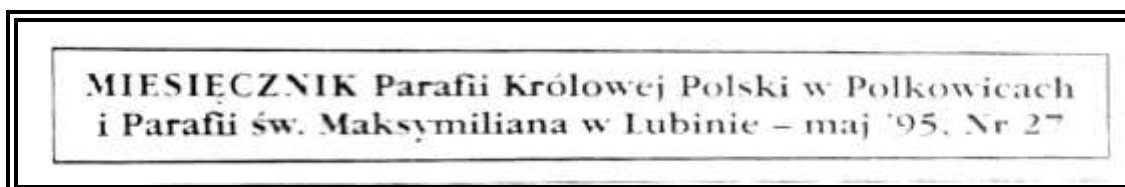
¹⁶⁷ Tamże.

Fot. 3.5.25. Nagłówek pierwszego egzemplarza czasopisma „Echo Parafii” nr 0 z 1992 roku (archiwum parafii pod wezwaniem MB Królowej Polski w Polkowicach)

Fot. 3.5.26. Nagłówek miesięcznika dekanalnego „Echo Parafii” z 1994 roku (archiwum parafii pod wezwaniem MB Królowej Polski w Polkowicach)

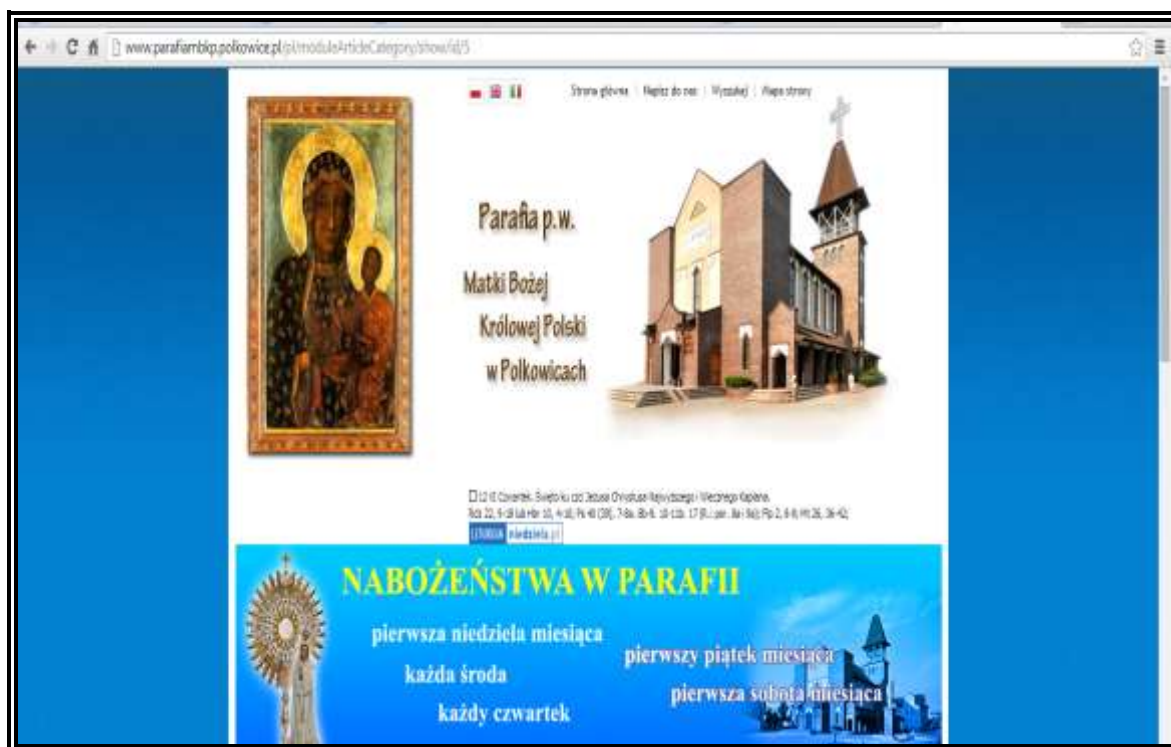

Fot. 3.5.27. Nagłówek „Echa Parafii” miesięcznika parafii z Polkowic i z Lubin z 1995 roku (archiwum parafii pod wezwaniem MB Królowej Polski w Polkowicach)

Fot. 3.5.28. Nagłówek dwumiesięcznika parafii polkowickich „Echo Parafii” z roku 2013 (archiwum parafii pod wezwaniem MB Królowej Polski w Polkowicach)

Z bieżącymi informacjami dotyczącymi życia parafii można zapoznać się na jej stronie internetowej www.parafiambkp.polkowice.pl.

Fot. 3.5.29. Strona internetowa parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach

Dane Urzędu Skarbowego oraz badania praktyk niedzielnych Polaków (tak zwane dominicanos i communicantes) z 2010 roku wykazały, iż na terenie parafii zamieszkuje 9350 osób, z czego regularnie w niedzielnych Mszach świętych uczestniczy około 2350 osób, zaś do Komunii świętej przystępuje 1150 osób tygodniowo. Z terenu parafii jest jedno powołanie zakonne: s. Elżbieta Skowrońska. Obecnie w Wyższym Seminarium Duchownym w Legnicy jest dwóch alumnów Łukasz Świerniak i Norbert Turczynowski.

Parafia pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach

Dzięki wcześniejszym staraniom polkowickiego dziekana ks. Ludwika Kośmidka władze Polkowic przekazały teren pod budowę nowego kościoła, a kaplicę ofiarował proboszcz parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach. Niegdyś była ona radzieckim barakiem, a później przez cztery lata kaplicą w polkowickiej parafii¹⁶⁸.

Dnia 24 grudnia 1998 roku w kaplicy pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach ksiądz dziekan Ludwik Kośmidek o północy odprawił pierwszą Mszę świętą – pasterkę¹⁶⁹.

W dzień Bożego Narodzenia dnia 25 grudnia 1998 roku biskup legnicki Tadeusz Rybak erygował parafię pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach i poświęcił tamtejszą kaplicę. Proboszczem został ks. Ireneusz Wójs, który od 22 czerwca 1998 roku organizował tu samodzielny ośrodek duszpasterski i tworzył zręby nowej parafii.

W dekrete erygującym parafię napisano: „Na chwałę Boga Wszechmogącego oraz na pożytek Kościoła Świętego i dobra duchowego mieszkańców Polkowic (...), po dokładnym rozważeniu sprawy i wysłuchaniu opinii Rady Kapłańskiej, erygujemy rzymskokatolicką parafię pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach”¹⁷⁰.

---

¹⁶⁸ <http://mbl.polkowice.pl/o-nas/historia>, [dostęp 15.11.2013].

¹⁶⁹ Z informacji uzyskanych od ks. prał. dra Ludwika Kośmidka.

¹⁷⁰ Aneks 47. Dekret erygujący parafię MB Łaskawej w Polkowicach.

Fot. 3.5.30. Kaplica parafii pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach, 2012 rok. W tle powstająca świątynia parafialna (fot. autor pracy)

Fot. 3.5.31. Wnętrze kaplicy pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach, 2012 rok (fot. autor pracy)

Parafia pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach powstała jako wotum wdzięczności za wizytę papieża Jana Pawła II w Legnicy dnia 02 czerwca 1997 roku. Wówczas Ojciec Święty ukoronował ikonę Matki Bożej Łaskawej z Krzeszowa.

Na terenie parafii mieszkał ks. Andrzej Ruta – emeryt z diecezji zielonogórsko-gorzowskiej, który czynnie wspierał księdza proboszcza i parafię¹⁷¹.

W dniu powstania parafia pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach liczyła 3215 wiernych. Na jej terenie mieszkało także około 150 wyznawców innych religii.

Używana do dziś kaplica pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach ma powierzchnię 440 metrów kwadratowych. Wydzielono z niej 90 metrową plebanię, którą zamieszkują ksiądz proboszcz i ksiądz wikariusz.

Dnia 01 czerwca 1999 roku parafia pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach wydała pierwszy numer parafialnego biuletynu zatytułowanego „Łaskawa Pani”¹⁷².

---

¹⁷¹ Zmarł dnia 07 listopada 2008 r. i pochowany został na cmentarzu komunalnym w Polkowicach. Archiwum parafii pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach.

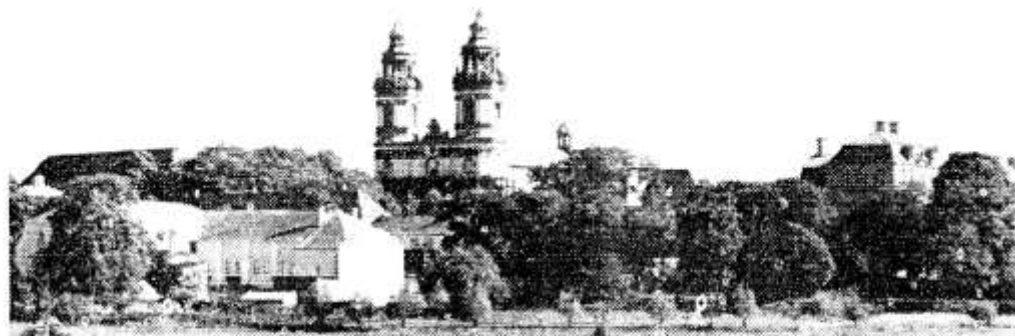
¹⁷² Archiwum parafii pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach.

ŁASKAWA PANI

Nr 1
CZERWIEC 1999

Parafia Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach

BAZYLIKA KRZESZOWSKA - SANKTUARIUM MATKI BOSKIEJ ŁASKAWEJ

Święto Parafialne

2 czerwca - dzień Matki Bożej Łaskawej

Fot. 3.5.32. Nagłówek pierwszego numeru gazetki parafialnej „Łaskawa Pani”
(archiwum parafii pod wezwaniem Matki Bożej Łaskawej w Polkowicach)

Od początku istnienia parafii pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach wierni gromadzili się w kaplicy na czterech Mszach świętych niedzielnych o godzinie 8.00, 10.00, 12.00 i 18.00. Średnio w niedzielnych Mszach świętych uczestniczyło około 550 osób. W dni powszednie odprawiano Mszę świętą o godzinie 18.00. Zwykle gromadziła ona około 30 osób. W parafii regularnie odprawiane były także Godzinki do Najświętszej Maryi Panny i Cudowna Nowenna do Matki Boskiej Łaskawej, w których uczestniczyło po około 60 osób. Nabożeństwa takie, jak Droga Krzyżowa, Gorzkie Żale, litania do Matki Bożej w maju oraz litania do Serca Pana Jezusa w czerwcu gromadziły po około 120 osób, a na październikowy różaniec każdego dnia przybywało około 90 osób dorosłych i około stu pięćdziesięcioosobowa grupa dzieci i młodzieży¹⁷³.

¹⁷³ Z informacji uzyskanych od ks. Ireneusza Wójca.

Dnia 15 sierpnia 1999 roku parafianie z Polkowic udali się na odpust do Sanktuarium Matki Bożej Łaskawej w Krzeszowie. Tam biskup legnicki Tadeusz Rybak poświęcił i przekazał im kopię cudownego obrazu Matki Bożej Łaskawej. Od dnia 02 stycznia 2000 roku obraz ten rozpoczął pielgrzymowanie (peregrynację) po domach rodzin parafii¹⁷⁴.

Dnia 23 września 2001 roku na terenie parafii pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej biskup legnicki Tadeusz Rybak poświęcił krzyż jubileuszowy oraz krzyż przydrożny ufundowany przez mieszkańców osiedla Polanka, a także szopkę regionalną – dar parafian¹⁷⁵.

Rok Święty 2000 przyniósł ożywienie religijne i sakramentalne wśród parafian. Wówczas ochrzczono 48 dzieci, pobłogosławiono dziewięć małżeństw, do sakramentu bierzmowania przystąpiły 73 osoby, a do pierwszej Spowiedzi i pierwszej Komunii świętej 78 dzieci; do grona ministrantów przyjęto sześciu chłopców, a do kandydatów – 16 oraz czterech lektorów. W roku 2000 zmarło 15 osób. W niedzielnych Mszach świętych uczestniczyło ponad 700 osób (w 1999 roku – około 550). W Roku Jubileuszowym rozdzielono ponad 28500 Komunii świętej.

W parafii pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach działają takie grupy, jak Żywy Różaniec, Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży, Stowarzyszenie Rodzin Katolickich, Towarzystwo Przyjaciół Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Legnickiej, Parafialny Zespół Caritas, Straż Honorowa, wspólnota Odnowy w Duchu Świętym, Eucharystyczny Ruch Młodych i Dziecięce Koło Misyjne.

Na terenie parafii jest około 50 rodzin, które należą do Kościoła Zielonoświątkowego lub Świadców Jehowy¹⁷⁶.

---

¹⁷⁴ Archiwum parafii pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach.

¹⁷⁵ Tamże.

¹⁷⁶ Z wizytą duszpasterską proboszcz odwiedził 75% rodzin. Tamże.

W 2003 roku w parafii ukończono tak zwany „zerowy” stan kościoła i wybudowano świetlicę parafialną.

Fot. 3.5.33. Budowany kościół pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach.
W lewym dolnym rogu fundamenty domu parafialnego.
2014 rok (fot. autor pracy)

Od 2005 roku proboszcz parafii pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach miał do współpracy księży wikariuszy. Byli nimi kolejno: ks. Andrzej Wilczyński, ks. Tomasz Kwiecień, ks. Daniel Woźniak, ks. Wojciech Kempski, ks. Norbert Jurek, ks. Bartłomiej Maranda.

Od 2005 roku w parafii pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach odprawiane są cztery Msze święte w niedziele i święta – o godzinie 9.00, 11.00, 12.30 i 18.00, a w dni powszednie jest Msza święta o godzinie 18.00.

Dnia 02 czerwca 2007 roku biskup legnicki Stefan Cichy erygował w parafii pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach kaplicę mszalną pod wezwaniem św. Sebastiana, męczennika – Patrona Polkowic¹⁷⁷. Znajduje się ona w dolnej części budowanego kościoła¹⁷⁸.

Parafia pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach czynnie zajmuje się działalnością charytatywną. W 2010 roku obejmowała stałą opieką i pomocą 26 rodzin. W życie parafii na stałe wpisały się uroczyste obchody Dnia Kobiet, Dnia Matki, Dnia Dziecka i Świętego Mikołaja. Parafia organizuje także konkursy plastyczne dla dzieci i młodzieży z terenu całego miasta¹⁷⁹.

W 2007 roku w parafii działały następujące wspólnoty¹⁸⁰: Rada Parafialna, Żywy Różaniec, Zespół Charytatywny, Stowarzyszenie Rodzin Katolickich, Służba Liturgiczna, Biel Eucharystyczna, Krąg Biblijny. Parafia wydaje też swoją edycję polkowickiego pisma kościelnego „Echo Parafii” w ilości 100 egzemplarzy oraz ma własną stronę internetową www.mbl.polkowice.pl.

---

¹⁷⁷ Aneks 48. Dekret erygujący kaplicę św. Sebastiana – Patrona Polkowic

¹⁷⁸ Pierwszą Mszę świętą odprawiono w tej kaplicy jeszcze przed nadaniem jej Patrona – w lipcu 2006 roku. Archiwum parafii pod wezwaniem Matki Bożej Łaskawej w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach.

¹⁷⁹ Tamże.

¹⁸⁰ Opracowano na podstawie Archiwum parafii pod wezwaniem Matki Bożej Łaskawej w Polkowicach.

Fot. 3.5.34. Strona internetowa parafii pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach

Udało się również zorganizować dla trzydziestoosobowej grupy dzieci i młodzieży kolonie letnie nad morzem w Mielnie.

Badania z 2010 roku wskazują, że na terenie parafii mieszka 4830 osób, z czego w niedzielnych Eucharystiach regularnie uczestniczy około 880 parafian, a Komunię Świętą przyjmuje około 280 osób tygodniowo.

Za zgodą Księdza Biskupa od lutego 2011 roku w należącej do Parafii wsi Biedrzychowa raz w miesiącu sprawowana jest Eucharystia; do tego przygotowywano się już od 2009 roku. Mieszkańcy miejscowości gromadzą się na liturgii w tamtejszej świątyni.

§ 6. NIEKATOLICKIE KOŚCIOŁY I ZWIĄZKI WYZNANIOWE W POLKOWICACH

Pod względem terytorialnym Archidiecezja Wrocławska rozwijała się głównie w górnym i środkowym dorzeczu Odry, a jej stolicą zawsze był Wrocław. Założenie biskupstwa łacińskiego we Wrocławiu w 1000 roku należy do bezspornych faktów historycznych, jednakże nie można wykluczyć wcześniejszych wpływów chrześcijańskich na śląskiej ziemi jeszcze przed oficjalnym chrztem Polski w 966 roku. Wrocławskie biskupstwo zostało poddane w 1000 roku pod jurysdykcję metropolii w Gnieźnie i przetrwało pod nią prawie do roku 1821, choć w zmiennych kolejach politycznych były usilne dążenia środowisk niemieckich do wyrwania się spod tej zależności.

W średniowieczu do najbardziej zasłużonych i niestrudzonych obrońców interesów kościelnych i polskich w zmieniającej się sytuacji politycznej należał niewątpliwie biskup Nankier (1326 – 1341).

Ważnym współczynnikiem w życiu organizacyjnym diecezji wrocławskiej była kapituła katedralna, której istnienie potwierdza wyraźnie bulla protekcyjna papieża Hadriana IV z dnia 23 kwietnia 1155 roku.

Na Śląsku od wieków mieszkała ludność polska. W średniowieczu zaczęła napływać ludność niemiecka za sprawą tak zwanej kolonizacji na prawie niemieckim.

W sferze wyznaniowej diecezja wrocławska przeżywała znaczne trudności z powodu rozwijającego się protestantyzmu. Gdy biskup wrocławski Kasper z Łagowa (1562 – 1574) obejmował rządy

w diecezji, to protestantyzm przeważał na Śląsku, zwłaszcza Środkowym i Dolnym, a za jego następcy biskupa Marcina Gerstmann (1574 – 1585), w chwili obejmowania przez niego rządów, protestantyzm należał do dominującego wyznania w diecezji wrocławskiej. Jedynie katedra wrocławska z jej instytucjami, kolegiaty, ocalałe klasztory i pojedyncze parafie katolickie leżące w posiadłościach duchownych trwały jako oazy wśród wyznawców protestanckich.

Po reformach Soboru Trydenckiego (1545 – 1563) nastąpiło również w diecezji wrocławskiej odnowienie życia religijnego. Pierwsze kroki odrodzenia religijnego stawiał biskup Kasper z Łagowa, a następnie rozwinął wspomniany biskup Marcin Gerstmann. W następnych latach wiele dobrego w dziele odnowienia życia religijnego uczynił biskup Sebastian Rostock (1664 – 1671) oraz kardynał Fryderyk Hessen (1671 – 1682). W okresie Kulturkampfu wrocławski książę-biskup Henryk Forster (1853 – 1881) umiał przeciwstawić się naporowi zniemczania prowadzonego przez kanclerza Ottona Bismarcka.

ZBORY ZIELONOŚWIĄTKOWE W POLKOWICACH

Zarys historyczny ruchu zielonoświątkowego¹⁸¹

Ruch zielonoświątkowy obejmuje szereg kościołów i wspólnot, których cechą charakterystyczną jest odwoływanie się do doświadczenia Ducha Świętego (Zielone Świąta) opisanego w Dziejach Apostolskich. Najbardziej znaczący kierunek ruchu zapoczątkował kaznodzieja metodystyczny Charles Parham w prowadzonej przez siebie szkole biblijnej w Topeka (USA). W 1901 roku członkowie tej wspólnoty doznali chrztu Ducha i mówienia językami. Ruch ten rozszerzył się w Houston oraz Los Angeles, a jej kierownikiem był czarnoskóry kaznodzieja metodystyczny William Joseph Seymour. Zielonoświątkowcy łączą swe początki z tym miejscem, z którego ruch zaczął szybko przenikać do innych miejscowości w USA oraz do innych krajów. Z biegiem lat najwięcej zwolenników zyskał w krajach Ameryki Południowej i Afryki. Ruch zielonoświątkowy przybrał formy doktrynalne i organizacyjne różniące się między sobą w różnych krajach. Obecnie notuje się około 70 rozmaitych kierunków zielonoświątkowych. Inicjatorem ruchu zielonoświątkowego w Europie był pastor metodystyczny w Oslo (Norwegia) Thomas Bali Barratt (1862 – 1940), który spotkał się wcześniej z tym ruchem podczas swego pobytu w Ameryce. Pierwszymi zielonoświątkowcami na ziemiach polskich zostali niektórzy członkowie Społeczności Chrześcijańskiej, ruchu neopietystycznego w łonie luteranizmu na Śląsku Cieszyńskim. Wykluczenie zielonoświątkowców ze Społeczności Chrześcijańskiej doprowadziło do powstania Związku Stanowczych Chrześcijan, który był pierwszą niezależną wspólnotą zielonoświątkową w Polsce. Związek został zarejestrowany przez ówczesne władze austriackie

---

¹⁸¹ Oprac. na podstawie: <http://www.zborpolkowice.prv.pl>, [dostęp 10.12.2013].

15 lipca 1910 roku. Po podziale Śląska Cieszyńskiego w 1920 roku znaczna część ludności polskiej, w tym także większość zielonoświątkowców znalazła się poza granicami Polski. W przeddzień wybuchu II wojny światowej Związek Stanowczych Chrześcijan liczył około 2000 członków. Po wojnie zielonoświątkowcy cieszyńscy wchodzili w skład Zjednoczonego Kościoła Ewangelicznego, który powstał na konferencji w Ustroniu w 1947 roku. Należeli do niego ewangeliczni chrześcijanie i wolni chrześcijanie, a od 1953 roku również wyznawcy Kościoła Chrystusowego oraz drugi nurt pentekostalizmu polskiego zwanego „chrześcijanie wiary ewangelicznej”, który z czasem przyjął nazwę zielonoświątkowego.

W latach 1950 – 1953 znaczna część działaczy zielonoświątkowych była represjonowana przez władze. W 1951 roku władze komunistyczne zmusiły większość wspólnot do wstąpienia do „Zjednoczonego Kościoła Ewangelicznego”¹⁸². Dnia 01 lutego 1988 roku decyzją Urzędu do Spraw Wyznań rozwiązano tę strukturę i tego samego dnia zarejestrowano Kościół Zielonoświątkowy. Od tego momentu uznaje się samodzielną działalność zielonoświątkowców w Polsce¹⁸³. Kościół ten jest kontynuacją kilku nurtów ruchu zielonoświątkowego: Związku Stanowczych Chrześcijan (od 1910 roku), Kościoła Chrześcijan Wiary Ewangelicznej (od 1929 roku) oraz wspólnoty Zjednoczonego Kościoła Ewangelicznego. Nie udało się skupić wszystkich zielonoświątkowców w jednym Kościele, dlatego istnieje wiele wspólnot, które ewoluują w nauczaniu oraz nie posiadają jedności ze sobą. Nie ma też ujednoczonej terminologii nazewnictwa i w wielu publikacjach wspólnoty zielonoświątkowe są nazywane „zborami”, a w innych przypadkach „kościółami”.

---

¹⁸² W 1983 w wyniku rozłamu w Zjednoczonym Kościele Ewangelicznym 20 zborów zielonoświątkowych utworzyło samodzielny związek religijny z siedzibą w Zabrze. Największe skupiska powstały w województwach: katowickim – 555, legnickim – 210, zielonogórskim – 210, leszczyńskim – 150 i nowosądeckim – 150. Z. Pawłowicz, Kościół i sekty w Polsce, Gdańsk 1992, s. 85.

¹⁸³ Badania przeprowadzone w 2007 r. wykazały, że Kościół Zielonoświątkowy w Polsce liczy 186 jednostek organizacyjnych, 324 pastorów i 20 027 członków. M. Rynkowski, Państwo i kościół w Polsce, s. 289.

Sytuację prawną Kościoła Zielonoświątkowego reguluje Ustawa z dnia 20 lutego 1997 roku o stosunku Państwa do Kościoła Zielonoświątkowego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dziennik Ustaw nr 41, poz. 254). Podstawową jednostką organizacyjną w Kościele Zielonoświątkowym jest zbor, który stanowi lokalna wspólnota wiernych. Na czele zboru stoi pastor i rada starszych. Kościół Zielonoświątkowy w Polsce jest podzielony na okręgi kościelne (obecnie jest ich siedem), na czele których stoją prezbiterzy okręgowi. Najwyższą władzą Kościoła jest Synod, który gromadzi się co cztery lata. Synod wybiera prezbitera naczelnego oraz na jego wniosek powołuje pozostałych członków Prezydium Rady Naczelnej, którzy wraz z nim i prezbiterami okręgowymi, wybranymi uprzednio w terenie, stanowią Naczelną Radę Kościoła. Przewodniczącym Naczelnej Rady Kościoła i jej Prezydium jest z urzędu Prezbiter Naczelny Kościoła.

Doktryna zielonoświątkowa

Polscy zielonoświątkowcy nie akceptują wszystkich zasad uznawanych przez grupy zachodnioeuropejskie i amerykańskie. Wspólnoty uznają się za chrześcijańskie ruchy rozbudzenia duchowego. Większość grup uznaje natchnienie Pisma Świętego i jego dosłowną interpretację (biblicyzm). Twierdzi się więc, że cała Biblia została napisana słowo w słowo pod dyktando Ducha Świętego, dlatego nie są potrzebne żadne historyczne studia biblijne ani też teologiczna refleksja nad biblijnymi pojęciami czy księgami. Podkreśla się natomiast indywidualne studium biblijne w przeżywaniu osobistej łączności z Bogiem. Twierdzi się, że kto jest przeniknięty Duchem Świętym, ten otrzymuje „nowe światło”, pod wpływem którego może prawdziwie odczytać Pismo Święte. Subiektywne interpretowanie Pisma Świętego jest miernikiem wiary i życia.

Wspólnym elementem jest chrzest dorosłych i „chrzest w Duchu”, przejaw darów Ducha (mówienie językami, prorocтво, uzdrawianie chorych). Nabożeństwa zielonoświątkowców mają charakter bardzo spontaniczny, kazania są dialogowane i jest dużo wspólnych wezwań, świadectw i śpiewu. Główne zbory w Polsce odwołują się do nicejskokonstatynopolitańskiego wyznania wiary, które jest podstawowe dla innych kościołów chrześcijańskich. Wielu jednak zielonoświątkowców uznaje, że tylko oni są prawdziwymi chrześcijanami w przeciwieństwie do innych wyznawców kościołów oficjalnych powiązanych ze światem zła i grzechu.

W nauczaniu można jednak doszukać się wspólnych dla chrześcijan motywów i elementów doktrynalnych. Zgodnie ze swą doktryną Kościół Zielonoświątkowy działa także na rzecz ograniczenia negatywnych aspektów więzi międzyludzkich i życia społecznego, a w szczególności wykluczenia społecznego, ubóstwa, bezdomności, uzależnienia, demoralizacji. Wyznanie wiary zborów zielonoświątkowych można streścić w następujących punktach¹⁸⁴:

- Wierzimy, że Pismo Święte – Biblia – jest Słowem Bożym, nieomylnym i natchnionym przez Ducha Świętego i stanowi jedyną normę wiary i życia.
- Wierzimy w Boga w Trójcy Świętej jedyne go w osobach Ojca i Syna, i Ducha Świętego.
- Wierzimy w Synostwo Boże Jezusa Chrystusa, poczętego z Ducha Świętego, narodzonego z Marii Dziewicy; w Jego śmierć na krzyżu za grzechy świata i Jego zmartwychwstanie w ciele; w Jego wniebowstąpienie i powtórne przyjście w chwale.
- Wierzimy w pojednanie z Bogiem przez opamiętanie i wiarę w Ewangelię, w chrzest i Wieczerzę Pańską.

---

¹⁸⁴ [http://www.kz.pl/kosciol/wyznanie – wiary/](http://www.kz.pl/kosciol/wyznanie-wiary/), [dostęp 12.12.2011].

- Wierzymy w chrzest Duchem Świętym, przeżywanie pełni Ducha i Jego darów.
- Wierzymy w jeden Kościół, święty, powszechny i apostołski.
- Wierzymy w uzdrowienie chorych, jako znak łaski i mocy Bożej.
- Wierzymy w zmartwychwstanie i życie wieczne.

Kościół Zielonoświątkowy w Polkowicach

Po II wojnie światowej do Polkowic wraz z innymi przesiedleńcami przybyło kilka rodzin zielonoświątkowych, które tworzyły niezarejestrowany zbór Chrześcijan Zielonoświątkowych. W pierwszych latach spotkania odbywały się w prywatnych mieszkaniach. W 1981 roku dwie rodziny z Polkowic uczęszczały na spotkania religijne do nowo powstałego zboru w Lubinie. Liczba osób stopniowo wzrastała. W 1984 roku w Polkowicach powstał ośrodek Chrześcijańskiej Wspólnoty Zielonoświątkowej, a od 1993 roku zbór, w którym prowadzono regularne nabożeństwa. Rozrastająca się wspólnota nabyła budynek przy ulicy Głogowskiej i rozbudowała go na cele zboru. Oficjalne otwarcie Domu Modlitwy nastąpiło 27 sierpnia 1995 roku. Działalność ewangelizacyjna obejmuje dzieci, młodzież i osoby starsze. Obecnie wspólnota, której przewodzi pastor Bogdan Sokół, skupia 150 osób z Polkowic oraz z pobliskich miejscowości.

Fot. 3.6.1. Dom Modlitwy Wspólnoty Zielonoświątkowej w Polkowicach, 2013 rok
(fot. autor pracy)

W Nowych Polkowicach (dawniej Polkowicach Dolnych) istnieje także druga wspólnota zielonoświątkowa, która spotyka się w prywatnym mieszkaniu.

ZWIĄZEK WYZNANIA ŚWIADKÓW JEHOWY W POLKOWICACH

Świadkowie Jehowy¹⁸⁵ wywodzą się z odłamu Badaczy Pisma Świętego, którego założycielem był Charles Taze Russell (1852 – 1916). Urodził się on w Allegheny (USA) w kupieckiej rodzinie prezbiteriańskiej. Ukończył tylko szkołę podstawową. W wieku 18 lat przyłączył się do grupy adwentystów w Pittsburgu, a w 1876 roku utworzył własną grupę adwentystyczną. W 1879 roku zaczął wydawać pismo „Strażnica Syjońska i Zwiastun Obecności Chrystusa”. Założył korporację propagandową „Traktatowe Towarzystwo Strażnicy Syjonu”, która w 1884 roku stała się spółką akcyjną¹⁸⁶. W 1914 roku założył „Międzynarodowe Stowarzyszenie Badaczy Biblii”, a dwa lata później powstała europejska filia spółki w Zurychu. Spółka dysponowała drukarnią i zajmowała się kolportażem oraz propagandą pism Russella. Sam założyciel odbywał liczne podróże po USA i innych krajach. Do Europy przybywał co roku, głosząc kazania i przemówienia oraz propagując „Strażnicę”, a także inne wydawnictwa. W 1909 roku kupiono w Nowego Jorku dwa budynki, które przeznaczono na nowy ośrodek. Mieściła się w nim odtąd centrala kierownicza i wydawnicza spółki. W ośrodku była także szkoła kolporterów, nazywanych wówczas „kaznodziejami”. Byli oni zarazem łącznikami pomiędzy centralą i podległymi jej biurami w różnych krajach świata (w Londynie od 1900 roku, oraz w Niemczech i Australii od 1903 roku).

---

¹⁸⁵ Opracowano na podstawie: Z. Pawłowicz, Kościół i sekty, s. 116.

¹⁸⁶ W Polsce świadków Jehowy zarejestrowano w Sądzie Handlowym jako spółkę z o.o. w latach osiemdziesiątych XX w., a dopiero 12 maja 1989 r., w Urzędzie do Spraw Wyznań zostali oni wpisani do Rejestru stowarzyszeń i związków wyznaniowych, o czym informuje zamieszczony w pracy dokument.

Charles Taze Russell był dobrym kupcem i organizatorem. Założył Stowarzyszenie Strażnicy nie jako grupę religijną, lecz instytucję handlową i spółkę wydawniczo-kolportażową, co uwydatnił w samej nazwie towarzystwa. Pragnął być ponadwyznaniowym szefem spółki wydawniczej, niezależnym od jakichkolwiek organizacji kościelnych. Motywem gromadzenia wokół siebie zwolenników była chęć zainteresowania ludzi studiowaniem Biblii z jego komentarzem. Grupy te początkowo nazywano „russellitami”, a od 1913 roku „Badaczami Pisma Świętego”. Russell nie odbył żadnych studiów teologicznych ani biblijnych, a mimo to bardzo autorytatywnie wyjaśniał Pismo Święte, wydając wiele artykułów i książek. Głównym jego dziełem były „Wykłady Pisma Świętego” (ukazało się drukiem w 1904 roku). Punktem wyjścia dla takiej wykładni Pisma Świętego była teza, że od chwili śmierci apostołów nikt nie rozumiał Biblii i nie wyjaśniał jej we właściwy sposób. Dopiero Russell, dzięki działaniu Boga, odnalazł właściwy klucz do wiarygodnej wykładni Pisma Świętego.

Charles Taze Russell do śmierci (w 1916 roku) zgromadził około 21 tysięcy zwolenników. Trudnością w dynamicznym rozwoju grup była żona Russella, która występowała w publikacjach prasowych przeciwko swemu mężowi, wykazując nieścisłości doktrynalne w jego pismach. Drugą przyczyną było niespełnienie się przepowiedni o końcu świata, który miał nastąpić w 1914 roku oraz o początku tysiącletniego królestwa. Te wydarzenia przyczyniły się do powstania szeregu grup niezależnych. Przed całkowitym rozbięciem Towarzystwo uratował następca Russella Józef Rutherford (1869 – 1942), który pochodził z rodziny baptystycznej. Odbył on studia prawnicze i przyłączając się do zwolenników Russella, stał się jego bliskim współpracownikiem oraz radcą prawnym spółki. Nadał jej nowe ujęcie doktrynalne i strukturalne oraz ustalił nowe metody działania ekonomicznego i propagandowego. Przykładami tego były Kongres w Ohio w 1919 roku, wydawanie nowego pisma „Złoty wiek” (w 1947 roku

przekształcone w „Przebudźcie się”), dążenie do całkowitego podporządkowania wszystkich grup terenowych centrali w Nowym Jorku. Najważniejsza zmiana strukturalna dotyczyła nowego pojęcia „Towarzystwa Strażnicy”. Rutherford określił ją jako zbawczą wspólnotę czasów ostatecznych, noszącą nazwę „Świadków Jehowy”. Decyzję tę ogłosił na Kongresie w Columbus w 1931 roku. Nazwa ta została uzupełniona dwiema innymi: „organizacja teokratyczna” i „stowarzyszenie nowego świata”. Określenia te były równoznaczne ze zdecydowanym zerwaniem wszelkich związków ze wspólnotami chrześcijańskimi, jakie jeszcze wcześniej Russell usiłował podtrzymać według własnej koncepcji chrześcijaństwa. Organizacja Rutherforda przyjęła tym samym typowe przymioty odcinające ją od dotychczasowego chrześcijaństwa. Część znawców tematu uważa Rutherforda za rzeczywistego założyciela organizacji świadków Jehowy.

Od 1926 roku wycofano z kolportażu książki Russella i ograniczono się do publikacji Rutherforda. Zniesiono świętowanie Bożego Narodzenia i używania znaków Krzyża. Organizowano coroczne wielkie kongresy świadków Jehowy. Centrala w Nowym Jorku od 1938 roku uznała się za grupę zarządzającą i bezpośrednio kierowaną przez Jehowę.

W Polsce Świadkowie Jehowy działają na mocy decyzji Władysława Lorenca – Ministra-Kierownika Urzędu do Spraw Wyznań¹⁸⁷. Zatwierdza ona statut Związku Wyznania Świadków Jehowy pod nazwą „Strażnica – Towarzystwo Biblijne i Traktatowe. Zarejestrowany Związek Wyznania Świadków Jehowy w Polsce”. Równocześnie decyzja Ministra wpisuje do Rejestru Stowarzyszeń i Związków Religijnych pod poz. 39 „Strażnicę – Towarzystwo Biblijne i Traktatowe. Zarejestrowany Związek Wyznania Świadków Jehowy w Polsce”

---

¹⁸⁷ Aneks 49. Decyzja Urzędu ds. Wyznań, zatwierdzająca statut związku wyznaniowego Świadków Jehowy w Polsce

Struktury organizacyjne

Ogólnościatowa organizacja jest kierowana przez centralę ukształtowaną jako wielka spółka handlowa o nazwie „Biblijne i Traktatowe Towarzystwo Strażnicy z Pensylwanii” – w skrócie „Towarzystwo Strażnicy”. Biuro główne mieści się w Nowym Jorku. Działa w nim „ciało kierownicze”, które sprawuje nadzór nad ogólnościatową działalnością spółki. Składa się ono z kilkunastu osób. Tą kolegiatną grupą kieruje prezydent o dożywotniej władzy. Centrala dysponuje kompleksem biurowym i wydawniczym. Drukuje w różnych językach Biblię, książki i broszury, opracowywane przez siebie oraz czasopisma „Strażnica” i „Przebudźcie się”. W zakresie kraju działa oddział, którym kieruje komitet złożony z 3 – 7 osób. Oddziały dzielą się na okręgi złożone z 20 obwodów. Zbór składający się z kilku lub więcej członków podlega kierownictwu „grona starszych”. Członków zboru obowiązuje kilka spotkań w tygodniu. Zadania „starszych” obejmują kierowanie stroną doktrynalną i organizacyjną, ale także nadzorowanie osobistych dziedzin życia poszczególnych członków zboru, przejmując nad nimi bardzo ścisłą kontrolę. W nim obowiązuje zasada całkowitego posłuszeństwa i podporządkowania. Niedopuszczalne jest np. omawianie wątpliwości natury doktrynalnej czy organizacyjnej. W działalności zboru podkreśla się ideę poświęcenia i charakter służby. Mocno akcentuje się, że świadek Jehowy pełni zawsze „służbę” i ma dawać „świadekstwo”. Oprócz udziału w zebraniach tygodniowych, obowiązuje lektura prywatna, działalność kaznodziejska w niedziele w formie chodzenia po domach połączona z kolportażem pism.

Doktryna

Świadkowie Jehowy uznają Biblię za słowo Boże i podkreślają literalne wyjaśnienie tekstu biblijnego, pomijając zawarte w nim rodzaje literackie. Posługują się oni tekstami biblijnym w celu uzasadnienia swych tez doktrynalnych. Służy temu ich własny przekład Biblii określany jako „Biblia Nowego Świata”, w której usunięto szereg tekstów, znajdujących się dotąd w przekładach chrześcijańskich. Według świadków Jehowy Bóg istnieje, jest osobowy, wszechmocny, sprawiedliwy, jest jeden i nosi imię Jehowa. Nauka o Trójcy Świętej charakterystyczna dla wyznań chrześcijańskich jest całkowicie odrzucona. Duch Święty nie jest ujmowany jako Osoba, lecz czynna moc Boga, Chrystus zaś jako stworzona przez Boga osoba duchowa, nazywany jest Słowem Bożym. Jezus, przez śmierć na palu dokonał odkupienia i wysłużył dla ludzi możliwość uzyskania życia w tysiącletnim królestwie. W obrazie Boga jest podkreślone przede wszystkim imię „Jehowa”. Chrzest dorosłych przez zanurzenie w basenie lub rzece jest „rytem wprowadzającym”, dzięki któremu świadek określa swe poddanie woli Jehowy i całkowicie podporządkowuje „ciału kierowniczemu” zboru.

Druga forma kultyczna to „Wieczera Pamiątki” – jest praktykowana raz w roku z udziałem wybranych członków pochodzących z „klasy niebiańskiej”, którzy dają wyraz swej nadziei na życie w niebie. Jest ono przewidziane tylko dla 144 000 osób z „klasy niebiańskiej”. Wszyscy inni są obserwatorami i cieszą się możliwością dostąpienia życia wiecznego w raju na ziemi.

Świadków Jehowy obowiązuje zakaz pełnienia służby wojskowej, angażowania się w działalność partii politycznych, społecznych i ruchów charytatywnych. W województwie dolnośląskim istnieje około 13 000 aktywnych wyznawców należących do 128 zborów. Początki działalności na

tym terenie sięgają 1913 roku i dotyczą społeczności niemieckiej. W 1919 roku we Wrocławiu było 19 wyznawców Jehowy. Pod koniec lat dwudziestych XX w. w Cieplicach Śląskich działało ponad 40 wyznawców, a w Jeleniej Górze około 60 osób. Większe grupy działały w okolicach Wałbrzycha, Kłodzka oraz Zgorzelca. W 1932 roku odbył się kongres w Legnicy, a rok później we Wrocławiu, co przyczyniło się do zdynamizowania ich działalności.

W czasach nazizmu wielu niemieckich świadków Jehowy trafiło do więzień i hitlerowskich obozów koncentracyjnych za odmowę pójścia na kompromis i wyrzeczenia się wiary. Po II wojnie światowej przybyli tu polscy wyznawcy, dzięki czemu powstały nowe zbory. W powojennych Polkowicach znano kilka rodzin świadków Jehowy przybyłych wraz z pozostałą przesiedloną ludnością. Zdynamizowanie ich działalności nastąpiło w latach siedemdziesiątych XX w. i od tego czasu swobodnie prowadzą działalność kaznodziejską. Po odzyskaniu uznania prawnego w Polsce, zaczęto organizować zgromadzenia w halach i na stadionach.

W roku 1985 we Wrocławiu odbył się Kongres Międzynarodowy. W okolicznych miastach powstawały nowe zbory liczące po kilkadziesiąt osób. Obecnie świadkowie Jehowy w Polkowicach stanowią grupę kilkudziesięcioosobową. Spotkania odbywają się w „Sali Królestwa” przy ulicy Henryka Sucharskiego.

Fot. 3.6.2. Sala Królestwa Świadców Jehowy w Polkowicach,
2013 roku (fot. autor pracy)

ROZDZIAŁ CZWARTY

DZIAŁALNOŚĆ DUSZPASTERZY POLKOWIC W ZESTAWIENIACH TABELARYCZNYCH

§ 1. KATECHIZACJA

Po zakończeniu II wojny światowej wszystkim wspólnotom wyznaniowym doskwierał brak pasterzy. Polkowice zwykle miały swego przewodnika w postaci protestanckiego pastora lub katolickiego księdza. Mieszkańcy miasta zawsze byli zaopatrzeni sakramentami, a także Słowem Bożym i nauką Kościoła przekazywaną na katechezie.

Do lat dziewięćdziesiątych XX wieku kapłani sami prowadzili w Polkowicach i okolicach miasta katechizację. Później wspomagali ich wybrani i posłani przez biskupa katecheci świeccy.

Poniżej zamieszczona tabela przedstawia wielu spośród tych, którzy w Polkowicach animowali wiarę i życie religijne, głosząc Słowo Boże i naukę Kościoła w salach parafialnych, punktach katechetycznych i szkołach. Do zadań katechetów świeckich należały też: prowadzenie scholi, pomoc w organizacji nabożeństw, okolicznościowych spotkań, wydarzeń i przedsięwzięć o charakterze duszpasterskim.

Tabela 8. Katecheci i odpowiedzialni za katechizację w Polkowicach¹⁸⁸:

Lp.	Rok	miejsce	Katecheta
1.	1931 – 1951	Parafialna sala katechetyczna	Ks. Johan Doeing, proboszcz
2.	1951 – 1961	Parafialna sala katechetyczna	Ks. Walerian Zdanowicz, proboszcz
3.	1961 – 1963	Parafialna sala katechetyczna	Ks. Eugeniusz Korczyński, proboszcz
4.	1963	Parafialna sala katechetyczna	Ks. Kazimierz Olszewski, proboszcz
5.	1963 – 1966	Parafialna sala katechetyczna	Ks. Leszek Kozdęba, wikariusz
6.	1964 – 1973	Parafialna sala katechetyczna	Ks. Aleksander Matyka, proboszcz
7.	1966 – 1970	Parafialna sala katechetyczna	ks. Stanisław Jerzy Wypych, wikariusz ks. Jan Błąd, wikariusz
8.	1970 – 1973	Parafialna sala katechetyczna	kl. Józef Kominek z Raciborza, absolwent WSD w Opolu.
9.	1973 – 1977	Parafialna sala katechetyczna	Ks. Kazimierz Nawrotek, proboszcz

¹⁸⁸ Prezentowane są tu tylko te roczniki i szkoły, w których nastąpiły zmiany. Opracowanie własne na podstawie dostępnych misji kanonicznych udzielanych katechetom oraz arkuszy wizytacji parafii. Archiwa polkowickich parafii p.w. św. Michała Arch., Matki Bożej Królowej Polski oraz Matki Bożej Łaskawej. Dokumentacja dziekańska i parafialna dotycząca parafii Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach nie jest kompletna.

10.	1978 – 1981	Parafialna sala katechetyczna	Ks. Kazimierz Nawrotek, proboszcz Ks. Czesław Barczewski, wikariusz Ks. Czesław Grębosz, wikariusz Ks. Józef Jużków, wikariusz Przedszkole – wszyscy kapłani, według dyżuru
11.	1982 – 1983 ¹⁸⁹	Parafialna sala katechetyczna	Ks. Kazimierz Nawrotek, proboszcz Ks. Jerzy Gniatczyk, wikariusz Ks. Marian Gamrot, wikariusz Ks. Piotr Kudokas, wikariusz Ks. Czesław Grębosz, wikariusz
12.	1984 – 1988	Parafialna sala katechetyczna	Ks. Ludwik Kośmidek, proboszcz Ks. Józef Czekański, wikariusz Ks. Wiktor Gorgoń, wikariusz Ks. Roman Plebanek, wikariusz
13.	1988	Parafialna sala katechetyczna	Ks. Ludwik Kośmidek, proboszcz Ks. Kazimierz Białek, wikariusz Ks. Andrzej Pajdak, wikariusz Ks. Janusz Zbroniec, wikariusz
14.	1990	Parafialna sala katechetyczna	Ks. Ludwik Kośmidek, proboszcz Ks. Zenon Bielecki, wikariusz Ks. Stanisław Mazur, wikariusz Ks. Stanisław Malinowski, wikariusz Ks. Janusz Zbroniec, wikariusz Janina Kielar Maria Pawłowska Bożena Kaczmarek

¹⁸⁹ Ksiądz proboszcz Kazimierz Nawrotek dostrzega potrzebę zatrudnienia pomocy katechetycznej, ale problemem jest brak mieszkania. Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

15.	1991	Szkoła Podstawowa nr 1 w Polkowicach	Ks. Marek Reźny, wikariusz parafii św. Michała Archanioła w Polkowicach Stanisława Poznańska
		Szkoła Podstawowa nr 2 w Polkowicach	Ks. Jarosław Świącicki, wikariusz parafii św. Michała Archanioła w Polkowicach Elżbieta Krysiak Bożena Kaczmarek
		Szkoła Podstawowa nr 3 w Polkowicach	Elżbieta Krysiak Jadwiga Berestecka
		Przedszkole Miejskie nr 4 w Polkowicach	Bożena Kaczmarek
16.	1992	Szkoła Podstawowa nr 1 w Polkowicach	Ks. Marek Reźny, wikariusz parafii św. Michała Archanioła w Polkowicach Stanisława Poznańska Hanna Świder
17.	1993	Szkoła Podstawowa nr 1 w Polkowicach	Ks. Marek Reźny, wikariusz parafii św. Michała Archanioła w Polkowicach Stanisława Poznańska Bożena Kaczmarek Mariola Boroń
		Przedszkole Miejskie nr 4 w Polkowicach	Mariola Boroń

18.	1994	Szkoła Podstawowa nr 1 w Polkowicach	Ks. Krzysztof Bojko, wikariusz parafii św. Michała Archanioła w Polkowicach Beata Janik Stanisława Poznańska
		Szkoła Podstawowa nr 2 w Polkowicach	Renata Foryś Bożena Kaczmarek Elżbieta Krysiak Agnieszka Warszawska
19.	1995	Szkoła Podstawowa nr 1 w Polkowicach	Ks. Krzysztof Bojko, wikariusz parafii św. Michała Archanioła w Polkowicach Irena Jakubas Beata Janik Stanisława Poznańska
		Szkoła Podstawowa nr 2 w Polkowicach	Ks. Paweł Żeromski, wikariusz parafii św. Michała Archanioła w Polkowicach Renata Foryś Bożena Kaczmarek Elżbieta Krysiak Agnieszka Warszawska
		Szkoła Podstawowa nr 3 w Polkowicach	Jadwiga Berestecka Agnieszka Fijoł
20.		Szkoła Podstawowa nr 4 w Polkowicach	Bożena Kaczmarek Elżbieta Krysiak

		Zespół Szkół w Polkowicach	Ks. Tadeusz Żurek, wikariusz parafii Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach Ks. Ryszard Wołowski, wikariusz parafii św. Michała Archanioła w Polkowicach Ks. Paweł Żeromski, wikariusz parafii św. Michała Archanioła w Polkowicach
21.	1997	Szkoła Podstawowa nr 1 w Polkowicach	Ks. Paweł Żeromski, wikariusz parafii św. Michała Archanioła w Polkowicach Stanisława Poznańska Renata Rolak
		Szkoła Podstawowa nr 2 w Polkowicach	Ks. Paweł Żeromski, wikariusz parafii św. Michała Archanioła w Polkowicach Renata Foryś Bożena Kaczmarek Elżbieta Jędrzejewska Agnieszka Warszawska
22.	1998	Szkoła Podstawowa nr 2 w Polkowicach	Ks. Ireneusz Wójs, Proboszcz Parafii Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach Ks. Piotr Smoliński, wikariusz parafii św. Michała Archanioła w Polkowicach Ks. Adam Otwinowski, wikariusz parafii św. Michała Archanioła w Polkowicach Cecylia Bobeła Renata Foryś Agnieszka Warszawska
		Zespół Szkół w Polkowicach	Ks. Krzysztof Kauf, wikariusz parafii Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach Ks. Marcin Głogowski, wikariusz parafii Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach Paweł Waligórski

23.	1999	Szkoła Podstawowa nr 1 w Polkowicach	Ks. Przemysław Szyszko, wikariusz parafii św. Michała Archanioła w Polkowicach Stanisława Poznańska Renata Rolak
		Szkoła Podstawowa nr 2 w Polkowicach	Ks. Przemysław Szyszko, wikariusz parafii św. Michała Archanioła w Polkowicach Ks. Ireneusz Wójs, Proboszcz Parafii Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach Cecylia Bobeła Renata Foryś Agnieszka Warszawska
24.	2000	Szkoła Podstawowa nr 1 w Polkowicach	Ks. Krzysztof Doś, wikariusz parafii św. Michała Archanioła w Polkowicach Stanisława Poznańska Renata Rolak
		Szkoła Podstawowa nr 3 w Polkowicach	Ks. Krzysztof Żądło, wikariusz parafii Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach Anna Suchańska Danuta Synowiec
25.	2001	Gimnazjum nr 1 w Polkowicach	Karolina Iwanina Elżbieta Śpiewak Ks. Andrzej Janicki, wikariusz parafii św. Michała Archanioła w Polkowicach Marta Duszeńko Stanisława Poznańska Renata Rolak
		Zespół Szkół w Polkowicach	Ks. Janusz Barski, wikariusz parafii św. Michała Archanioła w Polkowicach Paweł Waligórski

26.	2002	Szkoła Podstawowa nr 1 w Polkowicach	Ks. Krzysztof Doś, wikariusz parafii św. Michała Archaniola w Polkowicach Stanisława Poznańska Renata Rolak Małgorzata Wolak
27.	2003	Szkoła Podstawowa nr 1 w Polkowicach	Ks. Janusz Barski, wikariusz parafii św. Michała Archaniola w Polkowicach Ks. Andrzej Janicki, wikariusz parafii św. Michała Archaniola w Polkowicach Marta Duszeńko Stanisława Poznańska Renata Rolak
28.	2004	Szkoła Podstawowa nr 1 w Polkowicach	Ks. Piotr Sikorski, wikariusz parafii św. Michała Archaniola w Polkowicach Marta Duszeńko Stanisława Poznańska Renata Rolak
		Gimnazjum nr 2 w Polkowicach	Ks. Andrzej Wilczyński, wikariusz parafii Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach Elżbieta Błaszaków Barbara Korta Elżbieta Śpiewak
		Zespół Szkół w Polkowicach	Ks. Piotr Skrzęta, wikariusz parafii Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach Ks. Przemysław Słyszko, wikariusz parafii Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach Ks. Grzegorz Wieszewski, wikariusz parafii Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach Paweł Waligórski

29.	2005	Szkoła Podstawowa nr 1 w Polkowicach	Ks. Jarosław Świącicki, administrator parafii św. Michała Archanioła w Polkowicach Beata Janik Barbara Korta Renata Rolak
		Szkoła Podstawowa nr 2 w Polkowicach	Ks. Tomasz Kwiecień, wikariusz parafii Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach Cecylia Bobeła Renata Foryś Agnieszka Warszawska
		Gimnazjum nr 2 w Polkowicach	Ks. Tomasz Kwiecień, wikariusz parafii Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach Elżbieta Błaszaków Barbara Korta Elżbieta Śpiewak
		Przedszkole Miejskie nr 3	Cecylia Bobeła
30.	2006	Gimnazjum nr 2 w Polkowicach	Ks. Tomasz Kwiecień, wikariusz parafii Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach Elżbieta Błaszaków Barbara Korta Elżbieta Śpiewak Anna Zagórniak
		Zespół Szkół w Polkowicach	Ks. Łukasz Kociołek, wikariusz parafii Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach Ks. Artur Kotrys, wikariusz parafii Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach

31.	2010	Szkoła Podstawowa nr 1 w Polkowicach	Ks. Dominik Jezierski, wikariusz parafii św. Michała Archaniola w Polkowicach Mariola Boroń Małgorzata Czerep Renata Rolak
		Gimnazjum nr 2 w Polkowicach	Ks. Daniel Woźniak, wikariusz parafii Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach Elżbieta Błaszaków Elżbieta Śpiewak

Jak wynika z powyższej tabeli katechizacja w Polkowicach zawsze była i nadal jest mocno rozwinięta. Ze względu na wielość placówek oraz sporą liczbę katechizowanych, każdy polkowicki proboszcz troszczył się o to, by lekcją religii objęci byli wszyscy chętni, co więcej – jak wynika z protokołów powizytacyjnych – często także poszukiwano i tych, którzy na katechezę od razu sami nie trafiali.

Protokoły wspominają także i o tym, że katecheza w Polkowicach zawsze była na wysokim poziomie: katecheci ze stosownymi uprawnieniami, zawsze dobrze przygotowani do zajęć oraz prowadzący je w ciekawy i przystępny sposób, a także angażujący się w wiele działań o charakterze duszpasterskim. Dzieci i młodzież, nie tylko szkolna, ale i pracująca, chętnie i czynnie włączała się w te zajęcia oraz licznie uczestniczyła w katechezie.

Sytuacja nieco zmieniła się po 1990 roku, gdy katecheza ponownie wróciła do szkół. Od tego czasu najpierw uczestniczyli w niej niemal wszyscy uczniowie, często jednak z różnym zaangażowaniem i zachowaniem. Później frekwencja na katechezie zaczęła się nieznacznie zmniejszać, gdyż rodzice wypisali część dzieci z lekcji religii. Nie były to jednak

duże różnice liczbowe, a na lekcjach religii często pozostawali ci, którzy naprawdę chcieli umacniać, rozwijać i pogłębiać swoją wiarę oraz poszerzać wiedzę religijno-teologiczną. Niepokojącym jest również fakt, że systematycznie zaczęła pojawiać się niewielka grupa uczniów, którzy rezygnowali z katechezy szkolnej zaraz po przyjęciu sakramentu bierzmowania.

Dostępna dokumentacja wskazuje też, że od zawsze w Polkowicach katechizowali kapłani, choć – szczególnie w czasie dużej ilości pracujących katechetów świeckich – nie zawsze posyłano do pracy katechetycznej wszystkich polkowickich prezbiterów. Ze względu na dużą liczbę uczniów z czasem zaczęli mieć oni do pomocy katechetów świeckich, a nierzadko na swoje lekcje zapraszali też ekspertów i osoby z zewnątrz, które specjalizowały się w dziedzinach nauki i wiedzy poruszanych na katechezie. Wielość osób prowadzących katechizację oraz mnogość form i sposobów przekazywania przedmiotowych treści, a także liczne przedstawienia, przeglądy, konkursy, olimpiady i „akcje” powodują, że katecheci i lekcje religii mocno i na stałe wpisane są w obraz miasta oraz świadomość mieszkańców.

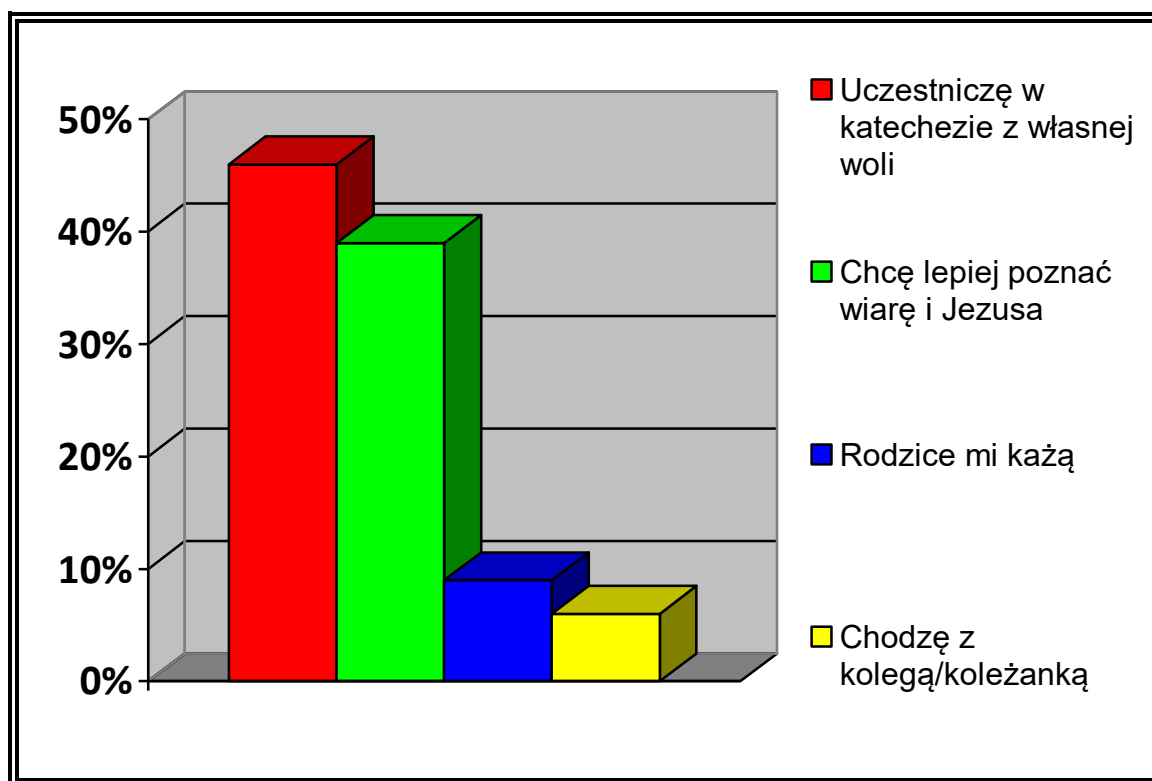
Obecnie w katechizacji szkolnej uczestniczy spora grupa uczniów poszczególnych szkół. W szkołach podstawowych jest to niemal 93%, w gimnazjach – 91%, a w szkołach ponadgimnazjalnych średnio 79%. Z rozmów z katechetami, zarówno duchownymi, jak i świeckimi oraz z ankiet przeprowadzonych wśród uczestniczących w katechezie uczniów polkowickich szkół (Szkoły Podstawowej nr 1 i Szkoły Podstawowej nr 2, Gimnazjum nr 2 oraz Liceum Ogólnokształcącego w Zespole Szkół im. Narodów Zjednoczonej Europy w Polkowicach)¹⁹⁰ wynika, że 46%

---

¹⁹⁰ Ankiety, dzięki życzliwości i pomocy katechetów, przeprowadzono na potrzeby niniejszej pracy dnia 07 października 2014 roku na grupie 129 osób: 47 uczniów klas VI Szkoły Podstawowej nr 1 i 2 w Polkowicach, 59 uczniów klas I, II i III Gimnazjum nr 2 w Polkowicach oraz 23 uczniów Liceum Ogólnokształcącego w Zespole Szkół im. Narodów Zjednoczonej Europy w Polkowicach.

spośród badanych uczniów z dużą ochotą i z własnej woli uczestniczy w katechezie szkolnej, bo chce się dowiedzieć czegoś nowego, interesującego („bo lekcje religii w szkole mogą być ciekawe”). Następne 39% respondentów odpowiedziało, że chodzi na katechezę, „by lepiej zrozumieć swoją wiarę i bardziej poznać Jezusa Chrystusa”. Spośród badanych uczestników katechezy szkolnej 9% przychodzi na lekcję religii tylko i wyłącznie z woli rodziców („Rodzice mi każą. Gdybym nie musiał/a, to bym nie chodził/a”), a nieznaczna część (6%) jest na religii tylko dlatego, że „uczestniczy niej kolega lub koleżanka z klasy”. Odpowiedzi udzielane w ankiecie wyglądają bardzo podobnie na wszystkich trzech badanych poziomach edukacji polkowskich uczniów. Obrazuje je poniższy wykres.

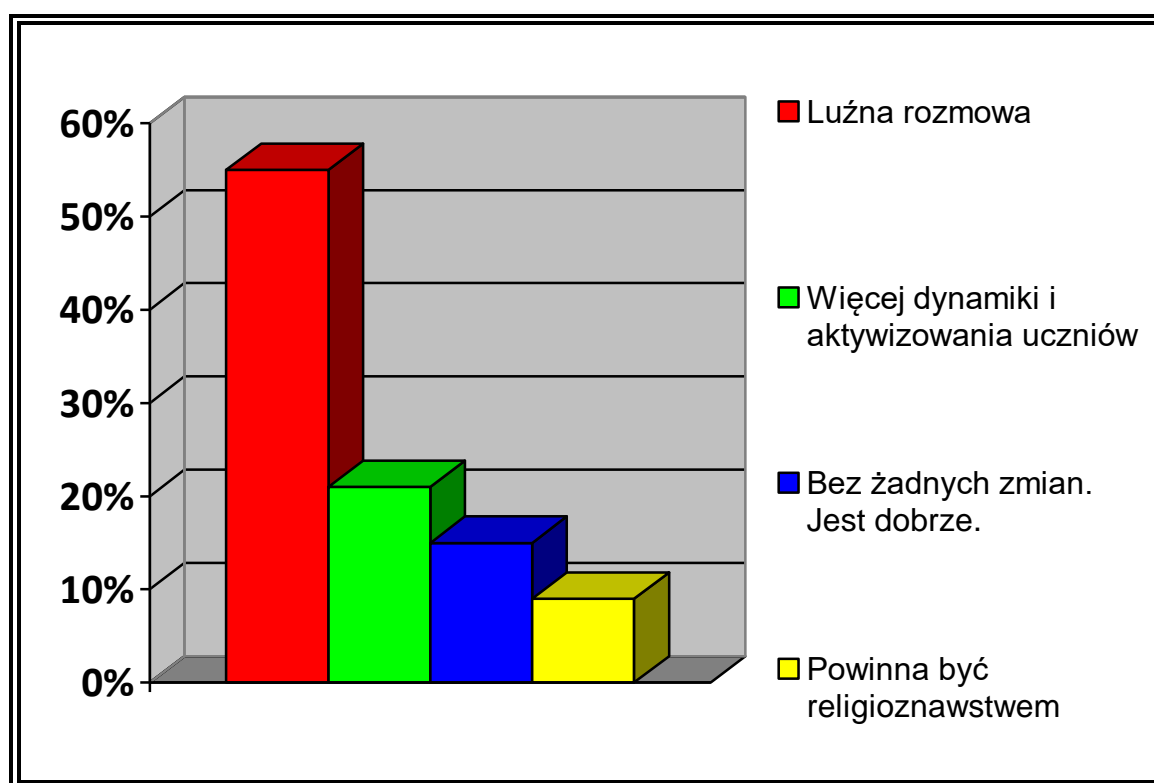
Wykres 8. Dlaczego uczestniczysz w katechezie szkolnej¹⁹¹?

¹⁹¹ Opracowanie własne na podstawie autorskiej ankiety.

W ankiecie zadano również uczniom pytanie dotyczące „kształtu” katechezy. Na pytanie: „Jak – Twoim zdaniem – powinna wyglądać lekcja religii w Twojej szkole?” 55% respondentów odpowiedziało, że „powinna być luźną rozmową, dyskusją na przeróżne tematy”. Kolejne 21% badanych orzekło, że „powinna być bardziej dynamiczna – mocniej angażować i aktywizować uczniów”; 15% uczniów nie chce żadnych zmian („obecnie katecheza jest taką, jak ma być”), a 9% oczekuje większego zakresu wiedzy na temat różnych religii („powinna być religioznawstwem”)

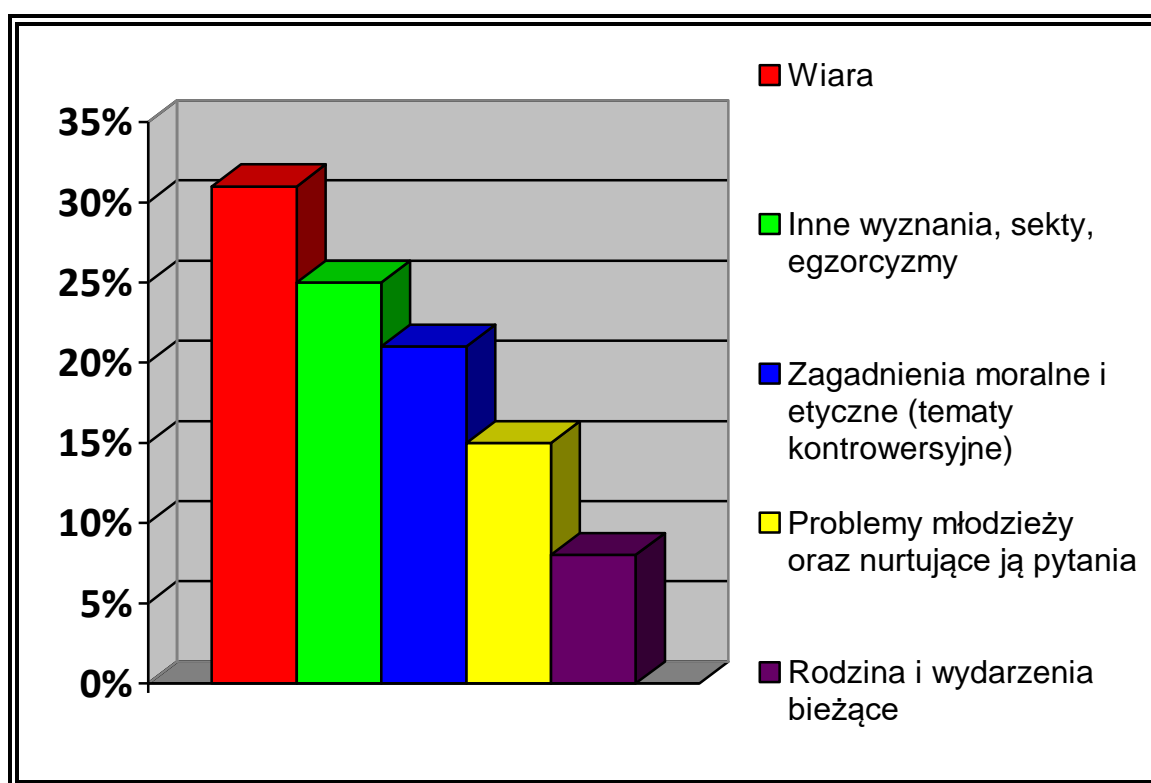
Wykres 9. Jak – Twoim zdaniem – powinna wyglądać lekcja religii w Twojej szkole?¹⁹²

¹⁹² Opracowanie własne na podstawie autorskiej ankiety.

W przedmiotowej ankiecie poproszono także uczniów o wskazanie tematów, które chcieliby częściej poruszać na katechezie. Respondenci wskazali: zagadnienia dotyczące wiary (31%), inne wyznania, ateizm, sekty, egzorcyzmy (25%), tematy kontrowersyjne, zagadnienia moralne i etyczne (21%), problemy młodzieży oraz nurtujące ją pytania (15%), rodzina, codzienne życie, wydarzenia bieżące (8%).

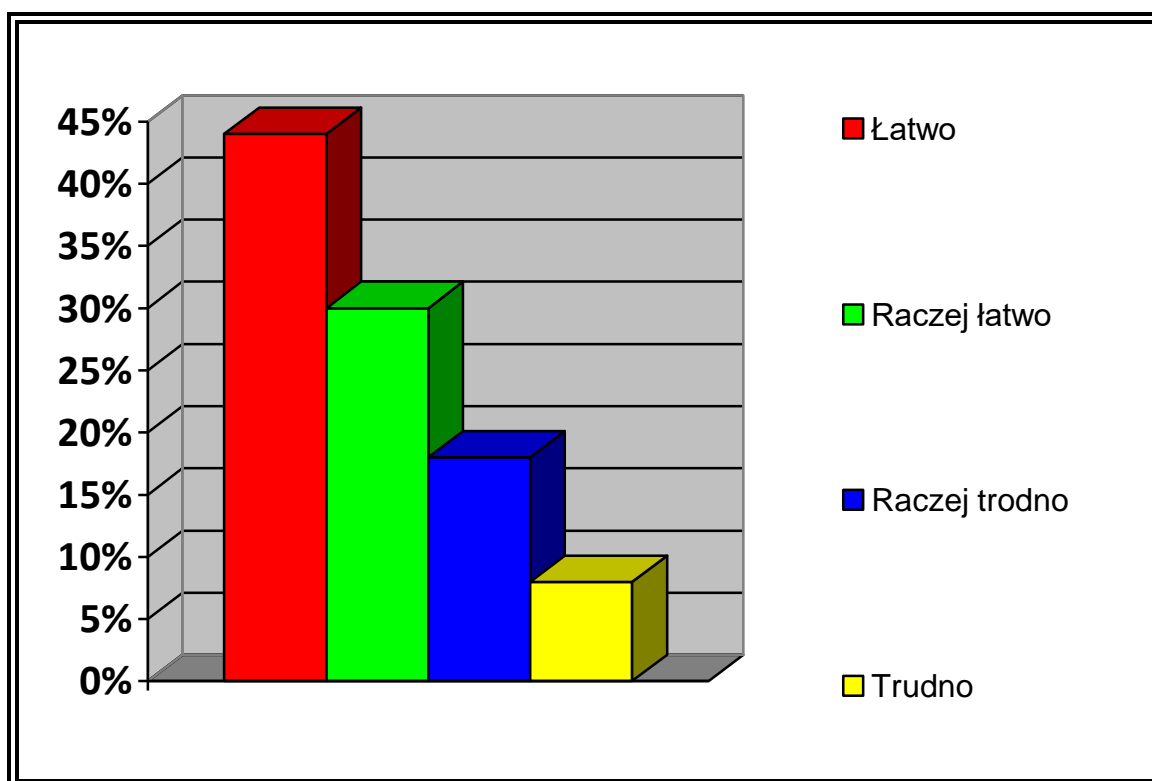
Wykres 10. Jakie tematy chciałbyś poruszać na katechezie?¹⁹³

¹⁹³ Opracowanie własne na podstawie autorskiej ankiety.

Czwarte pytanie ankiety dotyczyło oceniania na lekcji religii i brzmiało: „Czy łatwo otrzymać dobrą ocenę z lekcji religii?”. Udzielając odpowiedzi 44% respondentów orzekło, że jest to łatwo, 30% powiedziało, że raczej łatwo, 18% wskazało odpowiedź „raczej trudno” i 8% zaznaczyło odpowiedź „trudno”. Z analizy ankiet wynika, że najłatwiej zdobyć dobre stopnie w szkole podstawowej. W gimnazjum jest to nieco trudniejsze, a najtrudniejsze w szkole ponadgimnazjalnej, gdzie katecheci proponują uczniom nieco bardziej skomplikowane i wymagające własnej inwencji zadania.

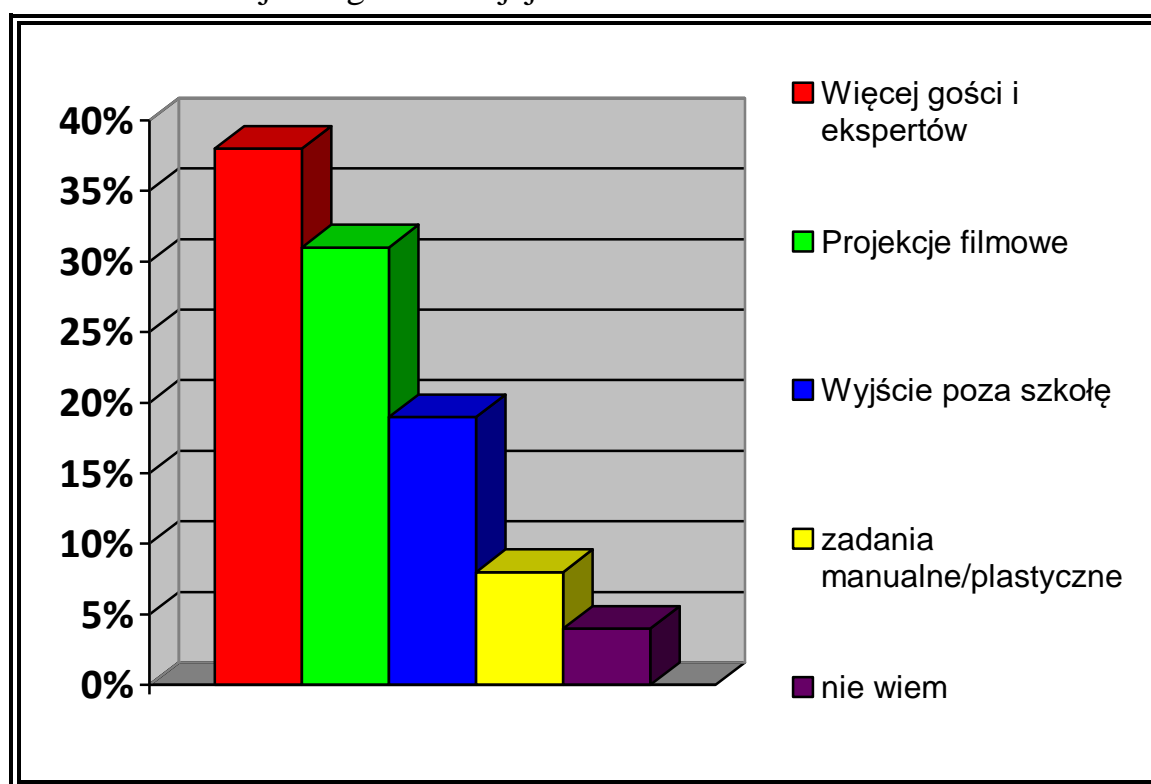
Wykres 11. Czy łatwo otrzymać dobrą ocenę z religii?¹⁹⁴

¹⁹⁴ Opracowanie własne na podstawie autorskiej ankiety.

Piąte pytanie w przeprowadzonej ankiecie dotyczyło uczniowskich pomysłów dotyczących urozmaicenia lekcji religii w szkole. Na pytanie: „Jakie zmiany – Twoim zdaniem – mogą ubogacić i uatrakcyjnić lekcje religii w Twojej szkole?” ankietowani odpowiedzieli: „więcej gości, ekspertów w różnych dziedzinach” (38%), „projekcje filmowe” (31%), „wyjścia poza szkołę” (19%), „zadania manualne/plastyczne” (8%) oraz „nie wiem” (4%).

Wykres 12. Jakie zmiany – Twoim zdaniem – mogą ubogacić i uatrakcyjnić lekcje religii w Twojej szkole?¹⁹⁵

Do chwili obecnej katechizacją objęte są wszystkie szkoły podstawowe, i gimnazja oraz wszystkie typy szkół ponadgimnazjalnych (licea, technika i szkoły zawodowe działające w ramach Zespołu Szkół im. Narodów Zjednoczonej Europy) na terenie Polkowic. Trochę inaczej sytuacja ma się z przedszkolami, gdzie to sami rodzice zgłaszają „zapotrzebowanie” na katechizację, a z tym bywa różnie...

¹⁹⁵ Opracowanie własne na podstawie autorskiej ankiety.

§ 2. WIZYTACJE KANONICZNE W POLKOWICACH

Zgodnie z przekazywaną od wieków tradycją potwierdzoną przez Sobór Trydencki, wizytacja pasterska stanowi główne zajęcie pasterskiego posługiwania. Odwiedziny duszpasterskie dają biskupowi szczególną okazję do wspólnych spotkań z duchowieństwem oraz wiernymi, a tym samym poznanie ich, kierowanie nimi, zachęcanie do praktykowania wiary i życia chrześcijańskiego – w sumie do wzmożenia życia religijnego¹⁹⁶.

Wizytacja biskupia jest zatem czynnością apostolską, która ukazuje biskupa jako fundament i znak jedności Kościoła diecezjalnego. Wizytacja stanowi także okazję do pogłębienia kontaktów z duszpasterzami i wiernymi oraz różnymi wspólnotami modlitewnymi i apostolskimi, działającymi w parafii. Zasadniczo powinna ona odbywać się w każdej parafii co pięć lat.

Na następnej stronie w sposób tabelaryczny przedstawiono wszystkie wizytacje kanoniczne, które w omawianym czasie przeprowadzono w Polkowicach. Tabelę sporządzono na podstawie protokołów powizytacyjnych dostępnych w archiwach kurialnych i parafialnych. We wspomnianych archiwach nie zachował się protokół z pierwszej wizytacji. Z dokumentów wynika tylko, iż odbyła się ona w 1950 roku.

Dla większej czytelności tabeli, zastosowano w niej trzy kroje pisma:

* Tłustym drukiem przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach¹⁹⁷.

---

¹⁹⁶ M. Kogut, *Szkice dziejów katolickiej parafii w Kaczorowie w latach 1957 – 1997*, Kaczorów 1998, s. 111.

¹⁹⁷ Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie dostępnych parafialnych ogłoszeń duszpasterskich i Kroniki Parafialnej – archiwum parafii.

* Czcionką standardową przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach¹⁹⁸.

* Kursywą przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach¹⁹⁹.

Tabela 9. Wizytacje kanoniczne w Polkowicach w latach 1960 – 2010²⁰⁰.

Lp.	Data	Wizytował
1.	1950	Brak dokumentów, brak danych ²⁰¹
2.	22.11.1955	Ks. Tytus Korczyk, archiprezbiter, Jasień koło Żar
3.	11.11.1958	Ks. Ludwik Dębski, dziekan, Głogów
4.	13.05.1961	Bp Wincenty Urban, biskup pomocniczy, Wrocław
5.	06.06.1971	Bp Wincenty Urban, biskup pomocniczy, Wrocław
6.	22.02.1981	Bp Adam Dyczkowski, biskup pomocniczy, Wrocław
7.	28-29.03.1987	Bp Józef Pazdur, biskup pomocniczy, Wrocław
8.	17.04.1994	Bp Tadeusz Rybak, biskup legnicki, Legnica
9.	16.09.2001	Bp Tadeusz Rybak, biskup legnicki, Legnica
10.	23.09.2001	<i>Bp Tadeusz Rybak, biskup legnicki, Legnica</i>
11.	30.09.2001	Bp Tadeusz Rybak, biskup legnicki, Legnica
12.	16 i 18.09.2007	Bp Stefan Regmunt, biskup pomocniczy, Legnica
13.	04-05.11.2007	Bp Stefan Regmunt, biskup pomocniczy, Legnica
14.	10.12.2007	<i>Bp Stefan Regmunt, biskup pomocniczy, Legnica</i>

¹⁹⁸ Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie Kroniki Parafialnej oraz dostępnych egzemplarzy parafialnego pisma „Echo Parafii” – archiwum parafii. W archiwum brak księgi ogłoszeń parafialnych.

¹⁹⁹ Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie ogłoszeń duszpasterskich i Kroniki Parafialnej – archiwum parafii.

Kursywą przedstawiono dane dotyczące parafii p.w. Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach
Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie ogłoszeń duszpasterskich i Kroniki Parafialnej – archiwum parafii.

²⁰¹ Z treści protokołu powizytacyjnego z dn.13.05.1961 r. wynika, że poprzednia wizytacja kanoniczna odbyła się w 1950 roku. W archiwach kurialnych i parafialnych nie zachował się żaden dokument dotyczący tamtego wydarzenia.

Ojciec Święty Jan Paweł II w posynodalnej Adhortacji Apostolskiej „*Pastores gregis*”, docenił wielką wagę wizyty pasterskiej nazywając ją „autentycznym czasem łaski i szczególnego, a nawet jedyne w swoim rodzaju momentu w zakresie spotkania i dialogu Biskupa z wiernymi”. Wizytacji kanonicznej podlegają wszystkie dziedziny życia religijnego, moralnego, apostołskiego i administracyjno-gospodarczego (stan i potrzeby kościoła parafialnego, kaplic, sal katechetycznych, spisy inwentarza kościoła, budynków gospodarczych, kancelarii parafialnej). Podczas wizytacji, biskup poznaje charakterystykę parafii, życie religijne parafii, interesuje go przebieg katechizacji, oraz zapoznaje się z innymi formami duszpasterstwa występującymi w parafii. Wizytacja pasterska jest jakby duszą biskupiego posługiwania i rozszerzeniem duchowej obecności biskupa pomiędzy wiernymi. Papież dodaje, że Biskup „podczas swojej wizyty pasterskiej w parafii, pozostawiwszy zagadnienia o charakterze administracyjnym innym delegatom, powinien w szczególny sposób zatroszczyć się o spotkania osobiste, poczynając od proboszcza i innych kapłanów. To właśnie w takich chwilach najbardziej zbliża się do swojego ludu w sprawowaniu posługi słowa, uświęcania i pasterskiego przewodzenia, wchodząc w bardziej bezpośredni kontakt z niepokojami i troskami, radościami i oczekiwaniami ludzi, mogąc ofiarować każdemu słowo nadziei. Biskup powinien wówczas nawiązywać bezpośredni kontakt przede wszystkim z osobami najuboższymi, starszymi i chorymi. Przeprowadzona w ten sposób wizyta pasterska objawia się w swojej prawdziwej istocie, czyli jako znak obecności Pana, który odwiedza swój lud, przynosząc mu pokój” („*Pastores gregis*” nr 46)²⁰².

---

²⁰² http://www.parafiaolszewo.na11.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=934:co-to-wizytacja-kanoniczna&catid=35:warto-wiedzie&Itemid=62, [dostęp 17.05.2014].

Zwykle w Polkowicach były wizytacje jednodniowe. Wyjątek stanowią lata 1987 i 2007, gdy biskupi wizytowali parafię przez dwa dni – bezpośrednio następujące po sobie (bp Józef Pazdur z Wrocławia nocował na plebanii parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła; bp Stefan Regmunt dojeżdżał z Legnicy) lub dwa dni, z przerwą. Prawdopodobnie ze względu na rozległość diecezji oraz mnogość spraw, tak ułożyły się plany wizytacyjne, iż Polkowic nigdy nie wizytował metropolita wrocławski, a zawsze biskupi pomocniczy. Sytuacja zmieniła się z chwilą podziału diecezji (1992 rok), gdy pierwszą i drugą wizytację (w 1994 i 2001 roku) przeprowadził biskup legnicki Tadeusz Rybak.

Podczas wizytacji Ksiądz Biskup przybywa jako gospodarz diecezji, by zapoznać się z sytuacją duszpasterską i gospodarczą parafii. Ocenia działania administrującego nią proboszcza spotyka się z działającymi grupami duszpasterskimi oraz zapoznaje się z całością działań duszpasterskich. Biskup stara się także poznać kondycję materialną parafii i sprawdza jak zostały wypełnione wnioski i zalecenia z poprzedniej wizytacji.

Biskup wizytujący parafię zwraca także uwagę na porządek nabożeństw, formy pracy duszpasterskiej oraz działalność poszczególnych grup i wspólnot. Zazwyczaj szczególnym przedmiotem zainteresowania jest katecheza szkolna oraz zaangażowanie duszpasterzy, katechetów i animatorów w pracę duszpasterską i katechetyczną.

Wizytacja kanoniczna wskazuje też bardzo czytelnie, że biskup jest fundamentem oraz znakiem jedności Kościoła diecezjalnego, a jedność jest sprawą zasadniczą, o którą już Jezus prosił Ojca.

Przeoglądając archiwa kurialne można natrafić na protokoły wizytacji gospodarczych i kanonicznych przeprowadzanych w Polkowicach; omawianym czasie było czternaście czternastokrotnie wizytowano Polkowice. Najpierw w mieście była tylko jedna parafia pod wezwaniem św. Michała, a później, w 1991 roku, utworzono parafię pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski i w 1998 roku – parafię pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej.

Pierwszy protokół wizytacji biskupiej, jaki się zachował pochodzi z dnia 13 maja 1961 roku, gdy polkowicką parafię wizytował bp Wincenty Urban z Wrocławia, a towarzyszył mu ks. kanonik Stanisław Turkowski. Z protokołu, podpisanego przez bpa Bolesława Kominka dnia 15 maja 1961 roku, wynika, że „parafianie z Polkowic stanowią element pod względem duszpasterskim oporny i trudny”, jednak „w wizytacji wzięli licznie udział, i zachowali się przykładowo, choć dało się wyczuć chłodny nastrój²⁰³”.

Z tego protokołu wynika też, że wcześniej, w 1950 roku, również była wizytacja kanoniczna w Polkowicach. Nie ma jednak żadnej wzmianki, ani nie zachowały się żadne dokumenty mówiące o tym wydarzeniu, jego konkretnej dacie i osobie wizytującej. Zachowały się natomiast pierwsze protokoły wizytacji przeprowadzonych w 1955 roku przez ks. Tytusa Korczyka i w 1958 roku przez ks. Ludwika Dębskiego.

---

²⁰³ Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy – Dekret powizytacyjny ks. bpa Bolesława Kominka, Wrocław 1961.

§ 3. PEREGRYNACJE

W okresie powojennym naród polski przeżywał wiele podniosłych chwil i uroczystych jubileuszy. Jednym z nich był jubileusz 1000 rocznicy chrztu Polski, który obchodzono w 1966 roku. Do godnego przeżycia tego milenium, Episkopat Polski postanowił duchowo przygotować naród. Pierwszym etapem przygotowania było złożenie przez Polaków na Jasnej Górze, w dniu 26 sierpnia 1956 roku, uroczystego ślubowania. Rota złożonych wówczas Ślubów Narodu stała się programem „Wielkiej Nowenny”, który obejmował religijną, moralną i duszpasterską pracę prowadzoną w całym kraju od maja 1957 roku do 03 maja 1966 roku. Jednym z elementów tej „Nowenny” była peregrynacja kopii obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej, która miała odwiedzić wszystkie parafie w Polsce²⁰⁴.

Obraz rozpoczął swoją wędrówkę 29 sierpnia 1957 roku w archidiecezji warszawskiej. Następnie nawiedził wszystkie parafie diecezji siedleckiej, łomżyńskiej, białostockiej, warmińskiej, gdańskiej, chełmińskiej i gorzowskiej. Do archidiecezji wrocławskiej przybył 10 lutego 1963 roku²⁰⁵.

Obraz dwukrotnie nawiedzał wszystkie polski parafie. Druga peregrynacja rozpoczęła się dnia 04 maja 1985 roku.

Do Polkowic obraz przybywał kilka razy. Dwukrotnie miasto było punktem przejścia obrazu przez graniczące ze sobą diecezje oraz

---

²⁰⁴ M. Kogut, Szkice dziejów katolickiej parafii w Kaczorowie w latach 1957 – 1997, Kaczorów 1998, s. 120 i n.

²⁰⁵ Tamże, s. 122.

dwukrotnie odbyła się jego peregrynacja: po raz pierwszy w 1963 roku i po raz drugi w 1992 roku, gdy miasto leżało już w granicach nowej diecezji legnickiej. Wówczas papież Jan Paweł II wystosował do diecezjan telegram, w którym napisał: „Drugie nawiedzenie wszystkich diecezji i parafii w Polsce przez Matkę Bożą w kopii Jasnogórskiego Wizerunku to okres refleksji i duchowej odnowy, to poniekąd czas adwentowy z uwagi na zbliżający się rok 2000 od narodzenia Chrystusa. Razem z Pasterzem diecezji biskupem Tadeuszem Rybakiem, biskupem pomocniczym Adamem Dyczkowskim, duchowieństwem, rodzinami zakonnymi i Ludem Bożym witam w Jasnogórskim Obrazie Bogarodzicę, Królową Polski, Matkę Umiłowanego Narodu oraz powierzam Jej troski i nadzieje wszystkich. Równocześnie proszę Matkę Chrystusa i Matkę naszą, aby – przez swoje macierzyństwo – była dla moich Braci i Sióstr natchnieniem w pracy nad sobą, w wewnętrznej przemianie ducha, w wytrwałym budowaniu własnego człowieczeństwa na fundamencie wiary, nadziei i miłości, w praktykowaniu trzeźwości i przewyciężaniu wszelkiego zła dobrem; aby pomagała każdemu odnaleźć drogę wiodącą do Chrystusa, Odkupiciela człowieka i do prawdziwej jasności w wierze. Na ten codzienny trud duchowej odnowy podczas peregrynacji z serca udzielam apostolskiego błogosławieństwa”²⁰⁶.

Druga peregrynacja Obrazu Jasnogórskiego w Polkowicach trwała dwa dni, gdyż obraz nawiedził już dwie polkowickie parafie – św. Michała Archanioła oraz nowopowstałą parafię pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski.

Kolejnym obrazem, który nawiedził Polkowice była kopia ikony krzeszowskiej. Początek tej peregrynacji należy upatrywać w napisanym przez biskupa legnickiego Tadeusza Rybaka liście do kapłanów z okazji świąt Narodzenia Pańskiego Anno Domini 1995. W piśmie datowanym na 17 grudnia 1995 roku Ksiądz Biskup za pośrednictwem księży ogłosił

---

²⁰⁶ <http://www.jasnagora.com/wydarzenie-6678>, [dostęp 18.05.2014].

wszystkim wiernym, że pragnie, by kopia obrazu Matki Bożej Łaskawej z Krzeszowa nawiedziła wszystkie parafie diecezji legnickiej, będąc obecną we wszystkich kościołach parafialnych i filialnych bez najmniejszego wyjątku. „Ta peregrynacja – pisał biskup legnicki – ma jeszcze bardziej zbliżyć wiernych do Maryi jako matki i wzoru Kościoła i Królowej Rodzin oraz przysposobić do świadomego przeżycia koronacji Obrazu. Celem peregrynacji jest też przygotowanie Ludu Bożego diecezji na historyczne spotkanie z Piotrem naszych czasów – Janem Pawłem II. Przygotowanie i przebieg Nawiedzenia winny wprowadzić do zdynamizowania życia religijnego w każdej parafii, by stała się ona w większym stopniu wspólnotą o charakterze apostołskim świadomie dążącą do wzrostu wiary w rodzinach, kręgach młodzieży i dzieci; wspólnotą troszczącą się o chorych, biednych, zaniedbanych duchowo i materialnie; wspólnotą stojącą na straży przestrzegania zasad moralności chrześcijańskiej w życiu społecznym”²⁰⁷.

Tak więc, zgodnie z zapowiedzą Pasterza diecezji legnickiej, Matka Boża Łaskawa wyruszyła dnia 25 marca 1996 roku z katedry legnickiej, by w maju dotrzeć na polkowicką ziemię.

Z potrzeby serca i troski o wiernych duszpasterze Polkowic zorganizowali także peregrynacje po domach, podczas której katolickie rodziny odwiedzały kolejne kopie cudownych obrazów jasnogórskiego i krzeszowskiego oraz figura Serca Pana Jezusa. Miasto nawiedziły również relikwie św. Stanisława i św. Wojciecha, Patronów Polski, a także relikwie bł. Karoliny Kózkówny, Patronki młodzieży.

---

²⁰⁷ List pasterski biskupa legnickiego Tadeusza Rybaka z dn. 17 grudnia 1995 roku. Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

Harmonogram poszczególnych peregrynacji przedstawia poniższa tabela.

W sporządzeniu jej użyto trzech krojów czcionki, prezentując wszystkie peregrynacje z podziałem na poszczególne polkowickie parafie:

- * **Tłustym drukiem przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach²⁰⁸.**
- * Czcionką standardową przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach²⁰⁹.
- * *Kursywą przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach²¹⁰.*

Tabela 10. Peregrynacje w Polkowicach w latach 1963 – 2010.

Lp.	Peregrynacja	Data	Przygotował	Przewodniczył
1.	Obraz MB Częstochowskiej (ogólnopolska)	18.08.1963	Peregrynacja poprowadzona rekolekcjami parafialnymi (brak informacji o kapłanie głoszącym rekolekcje oraz przewodniczącym peregrynacji).	
2.	Kopia obrazu MB Częstochowskiej przywieziona przez parafian (parafialna)	X 1965 – III 1967	Obraz nawiedza katolickie rodziny parafii. Hasło: „Zgoda i jedność w każdym domu od strychu aż do piwnic”. Obraz przyjęło 480 rodzin. Kopia przywieziona do Polkowic przez proboszcza.	

²⁰⁸ Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie dostępnych parafialnych ogłoszeń duszpasterskich i Kroniki Parafialnej – archiwum parafii.

²⁰⁹ Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie Kroniki Parafialnej oraz dostępnych egzemplarzy parafialnego pisma „Echo Parafii” – archiwum parafii. W archiwum brak księgi ogłoszeń parafialnych.

²¹⁰ Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie ogłoszeń duszpasterskich i Kroniki Parafialnej – archiwum parafii.

3.	Obraz MB Częstochowskiej (ogólnopolska)	04.08.1983*	*Powitanie obrazu na granicy diecezji gorzowskiej i wrocławskiej w obecności biskupów z Gorzowa i Wrocławia oraz wiernych.	
4.	Pięć obrazów MB Częstochowskiej przywiezione przez delegację Parafian z Jasnej Góry (parafialna)	od 08.11.1987	Obrazy nawiedzały polkowickie rodziny, celem przygotowania ich na drugą peregrynację obrazu z Jasnej Góry.	
5.	Obraz MB Częstochowskiej (ogólnopolska)	23.08.1992*	*Powitanie obrazu w Polkowicach, na granicy diecezji zielonogórsko-gorzowskiej i legnickiej. Bp Adam Dyczkowski.	
6.	<i>Obraz MB Częstochowskiej (ogólnopolska)</i>	<i>12.09.1992</i>	<i>04-06.09.1992 – rekolekcje (brak informacji o rekolekcjoniście)</i>	<i>Bp Tadeusz Rybak</i>
7.	Obraz MB Częstochowskiej (ogólnopolska)	13.09.1992	Ojcowie Salezjanie – misje.	Bp Tadeusz Rybak.
8.	Obraz MB Łaskawej z Krzeszowa (diecezjalna)	03-04.05.1996	OO. Cystersi z Krzeszowa.	Brak informacji.
9.	<i>Obraz MB Łaskawej z Krzeszowa (diecezjalna)</i>	<i>10-12.05.1996</i>	<i>Brak informacji. Obraz w nowym, budującym się kościele</i>	
10.	<i>/Figura MB Fatimskiej Peregrynacja dla Zagłębia Miedziowego w Lubinie. Polkowice w godz. 03:00 – 04:30/.</i>	<i>22.07.1996</i>	<i>Ks. Marek Reźny przez kazania niedzielne w dn. 21.07.1996 r.</i>	<i>Bp Tadeusz Rybak przewodniczył głównym uroczystościom w Lubinie.</i>

11.	Obraz MB Łaskawej z Krzeszowa – intronizacja po koronacji przez papieża Jana Pawła II (diecezjalna)	11.11.1997	Ks. Krzysztof Bojko.
12.	Kapliczka z figurą Serca Pana Jezusa (parafialna)	od 22.11.1998 (brak informacji o dacie zakończenia peregrynacji)	Peregrynacja po domach parafii Matki Bożej Łaskawej
13.	<i>Kopia obraz Matki Bożej Łaskawej z Krzeszowa, przywieziona przez Parafian (parafialna)</i>	<i>01.01 -25.06.2000</i>	<i>Obraz nawiedził 169 katolickich rodzin w Parafii Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach</i>
14.	Relikwie św. Stanisława i św. Wojciecha, Patronów Polski (diecezjalna)	21-22.05.2004	Bp Stefan Regmunt
15.	Relikwie bł. Karoliny Kózkówny (diecezjalna)	08-13.05.2008	Przedstawiciele Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Diecezji Legnickiej

Fot. 4.3.1. Peregrynacja obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej.

Przemarsz ulicami Polkowic, dn. 12.09.1992 roku.

Od lewej: ks. Marian Kopko, bp Tadeusz Rybak, ks. Ludwik Kośmidek.

(fot. „Echo Parafii” nr 10, wrzesień 1993.

Archiwum parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach)

Ze zgromadzonej dokumentacji wynika, iż w Polkowicach w omawianym okresie było czternaście peregrynacji – nawiedzeń. Wśród nich wyróżniamy peregrynacje ogólnopolskie, diecezjalne i parafialne. Z ogólnopolskich szczególnie należy wspomnieć peregrynację cudownego obrazu Matki Bożej Częstochowskiej, który Polkowice, jak każda polska miejscowość w kraju, przyjmowały w swych granicach z wielkimi honorami.

Pierwsza wzmiankowana peregrynacja Jasnogórskiego Obrazu w Polkowicach miała miejsce dnia 18 sierpnia 1963 roku. Reorganizacja administracji kościelnej w Polsce spowodowała, że Obraz czasami krążył po Dolnym Śląsku, co miało miejsce na przykład w latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX wieku. Polkowicka wspólnota skorzystała na tych przemianach i na tej „wędrowce”. Położenie miasta na granicy najpierw archidiecezji wrocławskiej, a później diecezji legnickiej (od 25 marca 1992 roku), graniczących z diecezją gorzowską, a później zielonogórsko-gorzowską (również od 25 marca 1992 roku), spowodowało, iż Jasnogórska Pani w Polkowicach gościła ponownie i to trzykrotnie. Pierwsze nawiedzenie miało miejsce w 1983 roku, gdy przebywający kilka godzin w Polkowicach obraz przejmowała archidiecezja wrocławska; drugie w 1992 roku, gdy przejmowała go nowoustanowiona diecezja legnicka i trzecie, już nieco dłuższe, w dniach 12 i 13 września 1992 roku, gdy obraz gościły polkowickie parafie Matki Bożej Królowej Polski oraz św. Michała Archanioła.

Wśród peregrynacji diecezjalnych odnotowano nawiedzenie Polkowic przez kopię obrazu Matki Bożej Łaskawej z Krzeszowa. Pierwsze – i to dwukrotnie (obie polkowickie parafie) w maju 1996 roku przed pamiętną wizytą Ojca Świętego Jana Pawła II w Legnicy. Drugie w listopadzie 1997 roku, po koronacji obrazu dokonanej przez Papieża na legnickim lotnisku.

W mieście gościły również, w ramach peregrynacji diecezjalnej, relikwie św. Stanisława i św. Wojciecha, Patronów Polski oraz relikwie bł. Karoliny Kózkówny, Patronki Młodzieży.

Kapłani wraz z parafianami przywozili także do Polkowic kopie cudownych Obrazów Matki Bożej Częstochowskiej oraz Matki Bożej Łaskawej, które nawiedzały miejscowe domy katolickich rodzin. Podobna peregrynacja w Polkowicach dokonała się dzięki kapliczce z figurą

Serca Pana Jezusa, która nawiedzała rodziny parafii Matki Bożej Królowej Polski.

Wspomnieć należy również i piętnastą peregrynację, podczas której wprawdzie figura Matki Bożej Fatimskiej do Polkowic nie zawitała, ale nawiedziła polkowiczian. Mieli oni zaplanowaną i wyznaczoną audiencję u Fatimskiej Pani przybyłej do Zagłębia Miedziowego. Było to nawiedzenie figury, która gościła tylko w nielicznych miastach diecezji legnickiej (w tym przypadku w Lubinie), a wszystkie okoliczne miejscowości i parafie miały wyznaczony „swój” czas nawiedzenia. Tym sposobem nawiedzenie było obopólne. Maryja przybyła dla polkowiczian (nawiedziła ich) na chwilę w godzinach nocnych, a oni przybyli do Niej...

Te wszystkie spotkania z ogólnie pojętą Świętością z pewnością ożywiły i umocniły wiarę polkowiczian. Ich przygotowania i przyjmowanie w mieście oraz w swoich domach obrazów czy figury zawsze były ogromnym świadectwem wiary i przywiązania do Kościoła. W strojenie ulic i domów oraz budowanie ołtarzy „polowych”, przed kościołami, angażowały się całe rodziny, a wszystko to z miłości do Boga i z szacunku dla Jego Świętych.

Niestety, w archiwach parafialnych i w polkowickich kronikach nie zachowały się programy czy przebiegi tych peregrynacji. Wydarzenia te wspomniane są tylko datami i nawet nie są opatrzone fotografiami, które by je dokumentowały. Jedynie gazetka parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach „Echo Parafii” nr 5 z grudnia 1992 roku prezentuje fotorelację z drugiego nawiedzenia Polkowic przez kopię Jasnogórskiego Obrazu. Jednakże jakość zamieszczonych tam zdjęć jest tak słaba, że nie pozwala na przetworzenie ich i publikację w niniejszej pracy.

§ 4. MISJE, REKOLEKCJE I ODPUSTY,

Głoszenie Słowa Bożego może przybierać różne formy, w zależności od sytuacji tych, do których jest kierowane. Mając na uwadze formy przepowiadania, poniżej wymieniono misje, rekolekcje i odpusty oraz osoby głoszące podczas nich Słowo Boże i naukę Kościoła²¹¹.

Tabela 11. Misje św. w Polkowicach oraz ich renowacje w latach 1959 – 2007*.

- * **Tłustym drukiem przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach²¹².**
- * Czcionką standardową przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach²¹³.

Lp.	Data	Misjonarz
1.	1958/1959	Misje – data na krzyżu misyjnym. Brak pozostałych informacji na tematy tych misji parafialnych.
2.	15-23.02.1969	O. Stanisław Golec, o. Ryszard Kozłowski, Redemptoryści, Bardo Śląskie
3.	08-12.02.1970	Renowacja misji. Brak informacji o misjonarzu
4.	20-27.10.1985	Ks. Stanisław Orzechowski
5.	07-10.12.1986	Renowacja misji. Ks. Stanisław Orzechowski, Wrocław

²¹¹ M. Kogut, Szkice dziejów katolickiej parafii w Kaczorowie w latach 1957 – 1997, Kaczorów 1998, s. 91.

²¹² Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie dostępnych parafialnych ogłoszeń duszpasterskich i Kroniki Parafialnej – archiwum parafii.

²¹³ Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie Kroniki Parafialnej oraz dostępnych egzemplarzy parafialnego pisma „Echo Parafii” – archiwum parafii. W archiwum brak księgi ogłoszeń parafialnych.

6.	06-12.09.1992	Dwóch Ojców Salezjanów. Brak informacji o misjonarzach.
7.	21-27.03.1999	Ojcowie Redemptoryści. Brak informacji o misjonarzach.
8.	25.04-03.05.1999	Ks. Stanisław Orzechowski, Wrocław
9.	13-19.04.2000	Renowacja misji. Ks. Stanisław Orzechowski, Wrocław

Program Misji św. w Parafii - Polkowice	
od dnia 15.02. do 23.02.1969 r.	
Sobota - 15.02.	<p>godz.16.00 - Nauka dla dzieci, spowiedź misyjna dzieci. godz.18.30 - Uroczyste rozpoczęcie Misji św. dla całej parafii, wprowadzenie Misjonarzy w procesji do kościoła, nabożeństwo Veni Creator przemówienie Ks. Proboszcza i pierwsze kazanie misyjne.</p>
Niedziela - 16.02.	<p>godz. 9.00 - Msza św. dla dzieci kazanie misyjne i Komunia generalna misyjna dzieci. godz.10.00 - Msza św. dla młodzieży i kazanie misyjne. godz.12.30 - Suma i kazanie misyjne.</p>
Po południu:	<p>godz.16.00 - Nauka stanowa dla niewiast całej parafii. godz.18.30 - Msza św. i kazanie misyjne. godz.19.30 - Nauka dla mężczyzn całej parafii.</p>
Poniedziałek, wtorek, środa, czwartek, piątek i sobota.	
<p>godz. 9.00 - Suma misyjna i kazanie ogólne /codziennie/. godz.16.00 - Dzieci - nauka i Komunia św. godz.18.30 - Msza św. i kazanie ogólne.</p>	
Nauki stanowe dla młodzieży:	
<p>dla panien w poniedziałek o godz. 19.30 dla kawalerów we wtorek o godz. 19.30</p>	
Spowiedź św.	
<p>Dzieci - sobota od godz. 16.30 Matki - wtorek od godz. 8.00 do 11.00 od godz. 16.00 do 20.00 Ojcowie - środa od godz. 8.00 do 11.00 od godz. 16.00 do 20.00 Młodzież - czwartek godz. 16.00 do 20.00</p>	
Szczegóły - Komunie generalne i inne nabożeństwa misyjne zapowiedzą sami Czcigodni Ojcowie Misjonarze.-	
B Ó G CZEKA NA CIEBIE	

Fot. 4.4.1 Pierwszy program misji, który zachował się w archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archaniola w Polkowicach

Po dokonaniu dzieła Odkupienia, a więc po Męce, Śmierci i Zmartwychwstaniu, Jezus zlecił głoszenie Słowa Bożego założonej przez siebie wspólnocie wiernych – czyli Kościołowi: „Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody, udzielając im chrztu w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego. Uczcie je zachowywać wszystko, co wam przykazałem. A oto Ja jestem z wami przez wszystkie dni, aż do skończenia świata” (Mt 28, 19-20)²¹⁴. Tak zaczęła się praca misyjna Kościoła, który ciągle posyła chrześcijan do ludzi, którzy Jezusa jeszcze nie znają oraz do tych, którym przez misje parafialne, rekolekcje czy kazania pomaga na nowo poznać i pokochać Jezusa i Jego Kościół.

Chrześcijanom zagrażają różne niebezpieczeństwa duchowe, jak upadek obyczajów, czy styl życia sprzeczny z zasadami z Ewangelii. W takich sytuacjach Kościół posyła do swoich wiernych specjalnie przygotowanych misjonarzy, którzy mocą Boga działającą w nich przez Ducha Świętego pomagają odnawiać ludzkie życie i na nowo pozyskiwać ludzi dla Chrystusa.

Tradycją więc w Polsce jest organizowanie co kilka lat, często co pięć lub dziesięć, albo co kilkanaście lat, misji parafialnych. Bywa, że są one organizowane przed jakimiś ważnymi wydarzeniami w życiu parafii lub Kościoła powszechnego. W Polkowicach także przestrzegano tej tradycji, choć misje parafialne nie były przeżywane regularnie co określoną z góry liczbę lat.

Misje parafialne to przede wszystkim wydarzenie wiary, które zwykle trwa o wiele dłużej niż na przykład parafialne rekolekcje. Z dostępnej dokumentacji oraz rozmów z poprzednimi i obecnymi proboszczami Polkowic można wysnuć wniosek, że w mieście i okolicznych wsiach należących do parafii zwykle trwały one około tygodnia (przeważnie

---

²¹⁴ Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań – Warszawa 1988, s. 1153.

od niedzieli do soboty lub do następnej niedzieli). Najczęściej głosili je ojcowie redemptoryści i księża salezjanie, przybywając zwykle do Polkowic po dwóch. Dwukrotnie także głosił misje oraz – po roku – przeprowadzał ich renowację znany i ceniony duszpasterz akademicki z Wrocławia, ks. Stanisław Orzechowski. Ks. prał. dr Ludwik Kośmidek, wspominając pierwsze misje, które przygotował w Polkowicach w rok po swoim przybyciu do parafii, mówi, że „Orzech tak porwał ludzi głoszonym słowem, że on mówił w kościele św. Barbary, a ludzie stali wszędzie, nawet na rynku i na drodze do kościoła parafialnego i cmentarza. Była to ogromna manifestacja wiary, której nawet komuniści i kapusie wmieszani w tłum nie byli w stanie zniszczyć. Niemal pół miasta zostało nagłośnione, więc prawie wszyscy polkowiczanie słyszeli głoszone słowo, przybywali do świątyni, modlili się, spowiadali i przemieniali swoje życie. Był to czas wielkiej łaski Boga, która pomogła nam wszystkim naprawić i odbudować to wszystko, co w nas i dokoła nas zostało zniszczone przez grzech, co zostało zaniedbane przez obojętność lub duchowe lenistwo....”²¹⁵.

Wzmiankę o pierwszych misjach odprawionych w Polkowicach znaleźć można tylko na starej tabliczce przytwierdzonej do krzyża misyjnego ustawionego na placu kościoła pod wezwaniem św. Michała Archanioła, u wejścia na cmentarz parafialny. Poza roczną datą (przełom lat 1958/1959), w archiwach nie zachowały się żadne informacje o tym wydarzeniu.

Ostatnie misje parafialne, w omawianym czasie, przeżywały dwie polkowickie wspólnoty pod wezwaniem św. Michała Archanioła oraz pod wezwaniem Matki Bożej Królowe Polski. Przeprowadzono je „w przededniu” Świętego Roku 2000, jako duchowe przygotowanie do Roku Jubileuszowego i wejście w nowe tysiąclecie.

---

²¹⁵ Informacje zdobyte od ks. prał. dra Ludwika Kośmidka.

Tabela 12. Rekolekcje adwentowe w Polkowicach w latach 1963 – 2010*.

* **Tłustym drukiem przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach²¹⁶.**

* Czcionką standardową przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach²¹⁷.

* *Kursywą przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach²¹⁸.*

Lp.	Data	Rekolekcjonista
1.	14-15.12.1963	Ks. Józef Lechowski, Namysłów
2.	13-15.12.1964	O. Wacław Wiktor, Werbista, Grudziądz
3.	17-20.12.1967	Ks. Tadeusz Skibiński, Grodowiec
4.	08-12.12.1971	O. Jan Tomczak, filipin, Gostyń
5.	09-12.12.1984	Ks. Michał Kolin, Salezjanin
6.	13-16.12.1987	Brak informacji
7.	05-08.12.1988	Ks. Mirosław Drzewiecki, Wrocław
8.	16-19.12.1990	Ks. Czesław Mazur, Wrocław
9.	15-18.12.1991	Ks. Stanisław Drapała
10.	16-19.12.1992	Misjonarze ze Zgromadzenia Oblatów we Wrocławiu
11.	19-21.12.1992	Ks. Jerzy Gniatczyk, Jelenia Góra
12.	18-20.12.1993	Ks. Piotr Śliwka, Kwietniki
13.	19-21.12.1993	O. Ludwik, Oblat, brak nazwiska

²¹⁶ Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie dostępnych parafialnych ogłoszeń duszpasterskich i Kroniki Parafialnej – archiwum parafii.

²¹⁷ Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie Kroniki Parafialnej oraz dostępnych egzemplarzy parafialnego pisma „Echo Parafii” – archiwum parafii. W archiwum brak księgi ogłoszeń parafialnych.

²¹⁸ Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie dostępnych ogłoszeń duszpasterskich i Kroniki Parafialnej – archiwum parafii.

14.	18-21.12.1994	O. Ireneusz Homonicki, Redemptorysta, Głogów
15.	18-21.12.1994	Ks. Bronisław Kryłowski, Legnica
16.	16-19.12.1995	O. Janusz Walerowski, Warszawa
17.	17-19.12.1995	Ks. Marek Reźny, Chojnów
18.	15-18.12.1996	O. Józef Cygan, Redemptorysta, Głogów
19.	15-18.12.1996	Ks. Andrzej Tomko
20.	14-16.12.1997	O. Zygmunt Sulek, Redemptorysta, Głogów
21.	14-17.12.1997	Ks. Szymon Bajak, Chmielę
22.	13-15.12.1998	O. Redemptorysta, Głogów
23.	13-16.12.1998	Ks. Janusz Gorczyca, Wrocław
24.	12-15.12.1999	Ks. Andrzej Szarzyński, Kopaniec
25.	<i>12-15.12.1999</i>	<i>Ks. Bogdan Żygadło, Legnica</i>
26.	19-21.12.1999	O. Redemptorysta, Głogów
27.	<i>17-19.12.2000</i>	<i>Ks. Sławomir Lewandowski, Polkowice</i>
28.	17-19.12.2000	Ks. Jarosław Święcicki, Zagórze Śląskie
29.	17-20.12.2000	Ks. Andrzej Jarosiewicz, Legnica
30.	<i>09-12.12.2001</i>	<i>Ks. Adam Otwinowski, Polkowice</i>
31.	16-18.12.2001	Ks. Marek Mendyk, Legnica
32.	16-19.12.2001	Ks. Andrzej Tracz, Jawor
33.	15-18.12.2002	Brak informacji o rekolekcjoniście
34.	15-18.12.2002	Ks. Andrzej Kryłowski, Krotoszyce
35.	<i>15-18.12.2002</i>	<i>Ks. Bogusław Wolański</i>
36.	14-16.12.2003	Ks. Szymon Bajak, Chmielę
37.	14-17.12.2003	O. Bogusław Piechuta
38.	<i>14-17.12.2003</i>	<i>Redemptorysta, Głogów, brak danych rekolekcjonisty</i>
39.	11-14.12.2004	O. Henryk Kałuża, Werbista, Nysa

40.	12-14.12.2004	Ks. Adam Terlecki, Okmiany
41.	12-15.12.2004	<i>Ks. Dariusz Pudelko</i>
42.	17-20.12.2005	Ks. Jerzy Pawlik, Warszawa
43.	18-20.12.2005	Ks. Józef Józków, Rosochata
44.	10-12.12.2006	Ks. Jarosław Święcicki, Polkowice
45.	16-19.12.2006	Ks. Stanisław Brylak, Mleczno
46.	17-19.12.2006	<i>Ks. Piotr Kot</i>
47.	16-18.12.2007	Ks. Leszek Woroniecki, Szczecin
48.	16-19.12.2007	O. Marcin, Paulin, Łotwa
49.	16-19.12.2007	<i>O. Tobiasz, Franciszkanin, Legnica</i>
50.	14-16.12.2008	O. Maksymilian Stępień, Paulin, Wrocław
51.	14-17.12.2008	<i>Ks. Franciszek Molski</i>
52.	13-16.12.2009	Ks. Krzysztof Wiśniewski, Legnica
53.	13-16.12.2009	<i>Ks. Robert Kociola, Szczytnica</i>
54.	12-15.12.2010	Ks. Nikos Skurasa, Ruch Neokatechumenalny
55.	12-15.03.2010	<i>Tomasz Kwiecień</i>

Tabela 13. Rekolekcje wielkopostne w Polkowicach w latach 1963 – 2010*.

- * **Tłustym drukiem przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach²¹⁹.**
- * **Czcionką standardową przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach²²⁰.**
- * *Kursywą przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach²²¹.*

Lp.	Data	Rekolekcjonista
1.	1964	Ks. Franciszek Fujawa, Paulista, diecezja bielsko-żywiecka
2.	1965	Ks. Stanisław Pikul, Lublin
3.	1966	Ks. Jan Stępień, Ruja
4.	11-14.03.1967	Ks. Stanisław Komorowski, Długopole
5.	24-26.03.1968	Ks. Stanisław Pasyk, Zgorzelec
6.	1969	Brak informacji o rekolekcjach
7.	08-12.02.1970	O. Golec, Redemptorysta, Bardo Śl.
8.	04-08.04.1971	Ks. Jacek Karczyński
9.	19-21.03.1972	Ks. Władysław Łętowski, Walim
10.	14-17.04.1963	O. Leszek Dubenicz, Salvatorianin
11.	17-20.03.1974	Ks. Michał Czajkowski, Zgorzelec
12.	16-21.03.1975	Ks. Zdzisław Seremak

²¹⁹ Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie dostępnych parafialnych ogłoszeń duszpasterskich i Kroniki Parafialnej – archiwum parafii.

²²⁰ Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie Kroniki Parafialnej oraz dostępnych egzemplarzy parafialnego pisma „Echo Parafii” – archiwum parafii. W archiwum brak księgi ogłoszeń parafialnych.

²²¹ Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie dostępnych ogłoszeń duszpasterskich i Kroniki Parafialnej – archiwum parafii.

13.	04-07.04.1976	Ks. Henryk Soboniak, Miłków
14.	27.03-03.04 1977	Brak informacji o rekolekcjoniście
15.	12-18.03.1978	Brak informacji o rekolekcjoniście
16.	01-06.04.1979	Brak informacji o rekolekcjoniście
17.	16-21.03.1980	Brak informacji o rekolekcjoniście
18.	1981	Brak informacji o rekolekcjach
19.	1982	Brak informacji o rekolekcjach
20.	01-05.04. 1983	Księżą Salezjanie z Poznania (b.d.)
21.	1984	Brak informacji o rekolekcjach
22.	09-14.03.1985	Ks. Władysław Węglarz, Salvatorianin, Trzebnica
23.	09-13.03.1986	Ks. Kazimierz Antoniewicz, Warszawa
24.	1987	Brak informacji o rekolekcjach
25.	20-22.03.1988	Ks. Kazimierz Antoniewicz, Warszawa
26.	19-24.02.1989	Ojcowie Sercanie z Krakowa
27.	25-28.03.1990	Ks. Stefan Regmunt, wicerektor MWSD, Wrocław
28.	17-20.03.1991	Ks. Eugeniusz Mitek, Wrocław
29.	05-08.04.1992	Romuald Brudnowski, Trzebnica
30.	05-09.04.1992	Ks. Władysław Strach, Warta Bolesławiecka
31.	28-31.03.1993	Ks. Jan Patykowski
32.	28.03-01.04.1993	Ks. Józef Juźków, Rosochata
33.	20-23.03.1994	Brak informacji o rekolekcjoniście
34.	20-24.03.1994	Ks. Mirosław Wątruch, Gwizdanów
35.	02-05.04.1995	O. Stanisław Stańczyk, redemptorysta, Warszawa
36.	02-05.04.1995	Ks. Henryk Wachowiak
37.	24-27.03.1996	Ojcowie Redemptoryści, Głogów
38.	24-28.03.1996	Ks. Czesław Mazur, Wrocław

39.	16-19.03.1997	O. Stanisław Nowak, redemptorysta, Głogów
40.	16-19.03.1997	Ks. Roman Tkacz, Warszawa
41.	29-31 .03.1998	Ojcowie Redemptoryści, Głogów
42.	29.03-01.04.1998	Ks. Romuald Brudnowski, Praga (Czechy)
43.	1999	W parafii odbywały się misje w dn. 21-27.03.1999 r.
44.	07-10.03.1999	Ks. Franciszek Molski, Lubin
45.	21-24.03.1999	Ks. Jan Żak, Snowidza
46.	09-12.04.2000	Ojcowie Redemptoryści, Głogów
47.	09-12.04.2000	Ks. Maciej Oliwa, Lubin
48.	2000	W parafii odbywały się misje w dn. 25.04 – 03.05.2000 r.
49.	01-04.04.2001	O. Witold, franciszkanin
50.	01-04.04.2001	Ks. Andrzej, brak nazwiska
51.	02-04.04.2001	Ks. Witalis Marona, Grabówka
52.	17-20.03.2002	O. Władysław Naworol, Sercanin
53.	17-20.03.2002	Ks. Zbigniew Kulesza, Legnickie Pole
54.	06-09.04.2003	O. Władysław Surdyna, Redemptorysta, Głogów
55.	06-10.04.2003	O. Stanisław Mleczek, Sercanin
56.	06-10.04.2003	O. Augustyn Paelanowski, Paulin, Częstochowa
57.	22-24.03.2004	Ks. Zbigniew Kulesza, Legnickie Pole
58.	27-31.03.2004	Ks. Andrzej Walerowski, Wałbrzych
59.	28.03-01.04.2004	O. Kazimierz Fryzel, redemptorysta, Gliwice
60.	12-16.03.2005	Ks. Roman Gierek, Dębowiec
61.	13-16.03.2005	Ks. Jerzy Sołtysik, Zgromadzenie Misjonarzy Świętej Rodziny, Otwock
62.	13-16.03.2005	Ks. Janusz Malski
63.	02-05.04.2006	Ks. Ryszard Wołowski, Jędrzychowice

64.	02-05.04.2006	<i>Ks. Jan Klinkowski, Legnica</i>
65.	02-05.04.2006	O. Stanisław Nowak, redemptorysta, Gliwice
66.	25-29.03.2007	Ks. Roman Tkacz, Pallotyn, Warszawa
67.	25-28.03.2007	Ks. Krzysztof Kiernicki, Doboszowice
68.	25-28.03.2007	<i>Ks. M. Drochczyński</i>
69.	08-12.03.2008	Ks. Andrzej Walerowski, Wałbrzych
70.	09-12.03.2008	Ks. Marek Bozowski, Pallotyn, Szczecin
71.	09-12.03.2008	<i>Ks. Artur Karbowski</i>
72.	29.03-02.04.2009	Ks. Leszek Woroniecki, Pallotyn, Francja
73.	29.03-02.04.2009	<i>O. Edward Krawczyński, Franciszkanin, Legnica</i>
74.	2009	Brak informacji o rekolekcjach
75.	21-24.03.2010	O. Stanisław Jarosz, Paulin, Włodawa
76.	14-17.03.2010	<i>O. Stefan Kukula, Werbista</i>
77.	2010	Brak informacji o rekolekcjach

Dokumenty zgromadzone w parafialnych archiwach są świadectwem pracy misyjnej wielu kapłanów, którzy na prośbę miejscowych duszpasterzy rokrocznie głosili polkowiczantom rekolekcje adwentowe i wielkopostne, przygotowując ich w ten sposób do dobrego i godnego przeżycia świąt.

Analizując powyższe tabele, w której zamieszczono wszystkie z dostępnych informacje o rekolekcjach w Polkowicach, można stwierdzić, iż duszpasterze troszczyli się nie tylko o to, by słowo Boże było głoszone, ale też, by różnorodność temperamentu i charakteru głoszących wpływała na przekaz i odbiór głoszonych prawd.

Pierwsza wzmianka o polkowickich rekolekcjach adwentowych pochodzi z 1963 roku, gdy przez dwa dni głosił je ks. Józef Lechowski

z Namysłowa. Widać, że do lat 90 XX wieku rekolekcje adwentowe odbywał się w Polkowicach bardzo często, aczkolwiek nie było tradycji corocznego głoszenia ich.

Pierwsze odnotowane rekolekcje wielkopostne w Polkowicach wygłosił w 1964 roku (brak informacji o konkretnej dacie) Ks. Franciszek Fujawa, Paulista z diecezji bielsko-żywieckiej. Przygotowanie do Świąt Zmartwychwstania Pańskiego od tego czasu w Polkowicach było przeżywane w ramach corocznych rekolekcji, które głosiło bardzo wielu kapłanów diecezjalnych i zakonnych.

Wszystkie odpusty parafialne ku czci św. Michała Archanioła, a później także ku czci Matki Bożej Królowej Polski oraz Matki Boskiej łaskawej również były dobrą okazją do zaproszenia przez polkowickich duszpasterzy kaznodziejów, którzy będą przemawiać z mocą Ducha Świętego.

Odpustowe kazania także prowadziły do ożywienia relacji z Bogiem poszczególnych członków wspólnoty parafialnej. Często jednak nawiązywały do Patrona parafii oraz pokazywały, jak poddawać się jego kierownictwu, jak prosić o wstawiennictwo i jak naśladować go w codzienności – i tej powojennej, i tej w czasie komunistycznej niewoli i w końcu też tej, w której wolność doprowadziła niektórych do deformowania prawdy i do relatywizmu moralnego.

Do przewodniczenia sumie odpustowej oraz do wygłoszenia okolicznościowego kazania często polkowiccy duszpasterze zapraszali kapłanów z różnych okoliczności znanych swoim wspólnotom parafialnym (na przykład byłych księży proboszczów lub byłych księży wikariuszy), by odpust parafialny był także czasem spotkań, wspomnień i rozmów, które przez dar drugiej osoby pokażą miłość Stwórcy.

Pierwszy odnotowany w polkowickich archiwach odpust parafialny ku czci św. Michała Archanioła przeżywano dnia 29 września 1964 roku. Nie ma

zbyt wielu informacji o tej uroczystości. Są jednak wspomniani kapłani dekanatu i okolic, którzy zostali zaproszeni na ten odpust w liczbie 31²²² oraz przewodniczący liturgii ks. inf. Kazimierz Bilczewski i kaznodzieja – Ks. Roman Biskup.

Z trzeciomajowym odpustem w parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach nierozzerwalnie wiążą się też wielkie festyny parafialne, które zapoczątkował pierwszy proboszcz tej wspólnoty ks. Marian Kopko. Pierwszy taki „huczny” odpust odbył się w niecały rok po utworzeniu parafii, dnia 03 maja 1992 roku. Rozpoczął się on Mszą św. Koncelebrowaną przez wszystkich kapłanów dekanatu Polkowice i zaproszonych gości na polkowickim stadionie miejskim. Przewodniczył mu ks. Józef Józków, z Legnicy, a kazanie wygłosił ks. Zygmunt Kokoszka, Dzierżoniów. Po Mszy świętej na murawie stadionu rozegrano mecz między księżmi i władzami miasta, a następnie odbyło się losowanie Wielkiej Loterii Fantowej z setkami nagród. W późniejszych latach do wygrania były nawet samochody. Od roku 1994 z tym odpustem przez kilka lat związany był też zorganizowany przez parafię Festiwal Piosenki Religijnej.

Poniżej zamieszczono tabelę, w której wymienione zostały wszystkie odnotowane w polkowickich archiwach parafialnych odpusty oraz kapłani przewodniczący liturgii i głoszący Słowo Boże.

Dla większej czytelności podziału odpustów na poszczególne parafie (do 1991 roku w Polkowicach była tylko parafia pod wezwaniem św. Michała Archanioła, następnie utworzono także parafię Matki Bożej Królowej Polski, a w 1998 roku również parafię Matki Boskiej Łaskawej), zastosowano trzy kroje pisma:

---

²²² Księga ogłoszeń parafialnych z 1964 roku. Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

- * **Tłustym drukiem przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach²²³.
Odpust 29 września.**
- * Czcionką standardową przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach²²⁴.
Odpust 03 maja.
- * *Kursywą przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach²²⁵. Odpust 02 czerwca.*

Tabela 14. Odpusty w Polkowicach w latach 1964 – 2010*.

Lp.	Rok	Przewodniczy liturgii	Homilia
1.	1964	Inf. Kazimierz Bilczewski	Ks. Roman Biskup
2.	1965	Ks. Józef Lechowski, Namysłów	Ks. Telesfor Ordakowski
3.	1967	Ks. Józef Orszulik, Lubin	Ks. Leon Musielak, Salezjanin, Lubin
4.	1968	Ks. Tadeusz Adamski, Pogorzelice	Ks. Jan Sikora, Lubin
5.	1969	Ks. Zbigniew Kutzan, Głogów	Ks. Edmund Wejkert, Lubin
6.	1970	Biskup z Wrocławia, brak nazwisk.	Biskup
7.	1972	Ks. Józef Marek, Wrocław	Ks. Tadeusz Szewczyk, Głogów
8.	1973	Ks. Zdzisław Więclaw, Namysłów	
9.	1974	Ks. Aleksander Matyka, Namysłów	Ks. Zdzisław Kotryba, Chocianowice
10.	1975	Ks. Aleksander Matyka, Namysłów	
11.	1976	Brak informacji o odpuscie parafialnym	

²²³ Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie dostępnych parafialnych ogłoszeń duszpasterskich i Kroniki Parafialnej – archiwum parafii.

²²⁴ Opracowanie własne. Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie Kroniki Parafialnej oraz dostępnych egzemplarzy parafialnego pisma „Echo Parafii” – archiwum parafii. W archiwum brak księgi ogłoszeń parafialnych.

²²⁵ Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie dostępnych ogłoszeń duszpasterskich i Kroniki Parafialnej – archiwum parafii.

12.	1977	Brak informacji o odpuszczeniu parafialnym	
13.	1978	Brak informacji o odpuszczeniu parafialnym	
14.	1979	Brak informacji o odpuszczeniu parafialnym	
15.	1980	Brak informacji o odpuszczeniu parafialnym	
16.	1981	Ks. Jan Bład, Jaczów	Ks. Józef Nawara, TS, Chocianów
17.	1982	Brak informacji o odpuszczeniu parafialnym	
18.	1983	Brak informacji o odpuszczeniu parafialnym	
19.	1984	Brak informacji o odpuszczeniu parafialnym	
20.	1985	Brak informacji o odpuszczeniu parafialnym	
21.	1986	Ks. Kazimierz Nawrotek	Ks. Józef Nawara
22.	1987	Ks. Walerian Zdanowicz + 50lecie kapłaństwa	Ks. Eugeniusz Goliński, Grębocice
23.	1988	Ks. Stefan Garbera, Rudna	Ks. Marian Turek, Żelazny Most
24.	1989	Ks. Ignacy Bubula, Sobin	
25.	1990	Ks. Jan Bład, Jaczów	Ks. Marian Filipiak, Mleczno
26.	1991	Ks. Roman Mazur, Kraków	Ks. Jan Węgielski
27.	1992	Ks. Stefan Garbera, Rudna	Ks. Roman Mazur, Kraków
28.	1992	Ks. Józef Józków, Legnica	Ks. Zygmunt Kokoszka, Dzierżoniów
29.	1993	Nie było odpustu parafialnego	
30.	1993	Ks. Władysław Bochnak, Legnica	Ks. Franciszek Skorusa, Wrocław
31.	1994	Brak informacji o odpuszczeniu parafialnym	
32.	1994	Ks. Wiesław Migdał, Lubin	
33.	1995	Bp Tadeusz Rybak, Legnica	
34.	1995	Ks. Bogdan Kaczorowski, Ścinawa	Ks. Waldemar Irek, Wrocław
35.	1996	Bp Tadeusz Rybak, Legnica	
36.	1996	Ks. Kazimierz Nawrotek, Wrocław	

37.	1997	Inf. Władysław Bochnak, Legnica	
38.	1997	<i>/MSZA PO RAZ PIERWSZY W BUDUJĄCYM SIĘ KOŚCIELE/</i>	
		Ks. Ludwik Kośmidek, Polkowice	Ks. Franciszek Molski, Lubin
39.	1998	Ks. Kazimierz Korab, Gwizdanów	Ks. Kazimierz Rzońca, Rudna
40.	1998	Ks. Józef Szańca, Legnica	
41.	1999	Ks. Eugeniusz Mitek, Wrocław	Ks. Henryk Wykrota, Nowe Miasteczko
42.	1999	Bp Stefan Regmunt, Legnica	
43.	1999	<i>Ks. Ludwik Kośmidek, Polkowice</i>	<i>Ks. Marian Kopko, Polkowice</i>
44.	2000	Bp Tadeusz Rybak, Legnica	
45.	2000	Bp Tadeusz Rybak, Legnica	
46.	2000	<i>Ks. Leopold Rzodkiewicz, Legnica</i>	
47.	2001	Brak informacji o odpuście parafialnym	
48.	2001	Inf. Władysław Bochnak, Legnica	
49.	2002	Ks. Eugeniusz Mitek, Wrocław	Ks. Edward Sajda, Wrocław
50.	2002	Inf. Stanisław Pietraszko, Wrocław	
51.	2003	Ks. Jan Kustasz, Radków	Ks. Robert Kristman, Legnica
52.	2003	Bp Tadeusz Rybak, Legnica. <i>KONSEKRACJA KOŚCIOŁA pod wezwaniem MATKI BOŻEJ KRÓLOWEJ POLSKI W POLKOWICACH</i>	
53.	2004	Ks. Czesław Galecki, Żelazny Most	Ks. Władysław Janicki, Rudna
54.	2004	<i>Bp Stefan Regmunt, Legnica</i>	
55.	2005	Brak informacji o kapłanie	
56.	2005	Bp Stefan Regmunt, Legnica.	
57.	2005	<i>Ks. Robert Zapotoczny, Wrocław</i>	
58.	2006	Ks. Tomasz Czernik, Legnica	
59.	2006	Bp Stefan Regmunt, Legnica.	
60.	2007	Brak informacji o odpuście parafialnym	

61.	2007	Kard. Henryk Gulbinowicz, Wrocław
62.	2008	Ks. Krzysztof Wiśniewski, Legnica
63.	2008	<i>Bp Tadeusz Rybak, Legnica</i>
64.	2009	Brak informacji o kapłanie
65.	2010	Przeniesiony na niedzielę 03.10.2010. Odmawiano przed każdą Mszą św. Litanię do Św. Michała Archanioła.
66.	2010	<i>Ks. Piotr Kutkiewicz</i>

**§ 5. MSZE ŚW. W INTENCJI GÓRNIKÓW
ORAZ OKOLICZNOŚCIOWE KAZANIA, SPOTKANIA, POGADANKI
I PRAKTYKI DUSZPASTERSKIE KLERYKÓW**

Duszpasterze Polkowic, górniczego miasta, zawsze troszczyli się także o pracowników wszystkich okolicznych kopalń. Przejęcie protestanckiego kościoła oraz nadanie mu wezwania św. Barbry przyczyniło się do stworzenia nieformalnego duchowego centrum górniczego w polkowickim rynku. To tu każdego roku odprawiane są uroczyste Eucharystie w intencji górników oraz wszystkich bliskich ich sercu.

Polkowiccy kapłani każdego roku zapraszają znakomitych gości, aby wraz z nimi uczcić św. Barbarę i by przez jej wstawiennictwo powierzyć Bogu całe górnicze miasto i każdą jego rodzinę.

Zamieszczona niżej tabela pokazuje duszpasterską troskę o tych, którzy pracują pod ziemią.

Podczas tych i innych uroczystości, a także podczas kleryckich praktyk alumnów najpierw wrocławskiego, a później legnickiego Seminarium, zawsze rozbrzmiewa słowo Boże, które ma za zadanie paść na glebę ludzkich serc i przemienić je.

Tabela 15. Msze św. w intencji górników sprawowane w Polkowicach w latach 1980 – 2010*.

* **Tłustym drukiem przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach²²⁶.**

* Czcionką standardową przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach²²⁷.

Lp.	Data	Miejsce	Przewodniczący liturgii
1.	04.12.1980	ZG „Polkowice”, Polkowice Główne – Msza zamówiona przez „NSZZ Solidarność”	Brak informacji o kapłanie
2.	09.05.1981	ZG „Polkowice”, Szyb Zachodni – Msza i poświęcenie płaskorzeźby św. Barbary	Ks. Kazimierz Nawrotek, Polkowice
3.	27.08.1981	ZG „Rudna”, Rudna Główna – Msza zamówiona przez „NSZZ Solidarność”	Ks. Kazimierz Nawrotek, Polkowice
4.	04.12.1981	Cechownia szybu ZG „Polkowice Główne”. Także: poświęcenie groty św. Barbary, sztandaru NSZZ „Solidarność” oraz tablicy upamiętniającej poległych górników	Bp Wincenty Urban, Wrocław
5.	04.12.1982	Kościół św. Barbary w Polkowicach	Msza: Ks. Bolesław Robaczek, Wrocław Kazanie: Ks. Józef Nawara, Chocianów
6.	02.12.1984	Kościół św. Barbary w Polkowicach	Abp Henryk Gulbinowicz, Wrocław
7.	04.12.1985	Kościół św. Barbary w Polkowicach	Ks. Ludwik Kośmidek, Polkowice

²²⁶ Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie dostępnych parafialnych ogłoszeń duszpasterskich i Kroniki Parafialnej – archiwum parafii.

²²⁷ Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie Kroniki Parafialnej oraz dostępnych egzemplarzy parafialnego pisma „Echo Parafii” – archiwum parafii. W archiwum brak księgi ogłoszeń parafialnych.

8.	04.12.1986	Kościół św. Barbary w Polkowicach	Ks. Ludwik Kośmidek, Polkowice
9.	04.12.1987	Kościół św. Barbary w Polkowicach	Bp Józef Pazdur, Wrocław
10.	04.12.1988	Kościół św. Barbary w Polkowicach	Bp Tadeusz Rybak, Wrocław
11.	02.09.1989	Grota św. Barbary ZG „Polkowice”	Brak informacji o kapłanie
12.	03.09.1989	Kościół św. Barbary w Polkowicach – Poświęcenie sztandaru „NSZZ Solidarność” ZG Rudna	Brak informacji o kapłanie
13.	01.12.1991	Kościół św. Barbary w Polkowicach	Kard. Henryk Gulbinowicz, Wrocław
14.	03.12.1992	Grota św. Barbary ZG „Polkowice”	Bp Tadeusz Rybak, Legnica
15.	04.12.1992	Kościół św. Barbary w Polkowicach	Ks. Józef Lisowski, Legnica
16.	04.12.1993	Kościół św. Barbary w Polkowicach	Bp Tadeusz Rybak, Legnica
17.	04.12.1994	Kościół św. Barbary w Polkowicach	Msza: Ks. Stanisław Jaworecki, Głogów Kazanie: Ks. Ryszard Matkowski, Lubin
18.	03.12.1995	Kaplica Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach	Bp Tadeusz Rybak, Legnica
19.	04.12.1995	Kościół św. Barbary w Polkowicach	Bp Stefan Regmunt, Legnica
20.	04.12.1996	Kościół św. Barbary w Polkowicach	Bp Stefan Regmunt, Legnica
21.	04.12.1997	Kościół św. Barbary w Polkowicach	Ks. Kazimierz Nawrotek, Wrocław
22.	07.12.1997	Kościół Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach	Ks. Marian Kopko
23.	04.12.1998	Kościół św. Barbary w Polkowicach	Bp Antoni Długosz, Częstochowa
24.	04.12.1999	Kościół św. Barbary w Polkowicach	Ks. Kazimierz Nawrotek, Wrocław

25.	05.12.1999	Kościół Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach	Ks. Marian Kopko
26.	03.12.2000	Kościół św. Barbary w Polkowicach	Bp Stefan Regmunt, Legnica
27.	10.12.2000	Kościół Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach	Ks. Marian Kopko
28.	01.12.2001	Kościół św. Barbary w Polkowicach	Bp Stefan Regmunt, Legnica
29.	04.12.2001	Kościół Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach	Ks. Marian Kopko
30.	04.12.2002	Kościół św. Barbary w Polkowicach	Bp Stefan Regmunt, Legnica
31.	07.12.2003	Kościół św. Barbary w Polkowicach	Bp Stefan Regmunt, Legnica
32.	07.12.2003	Kościół Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach	Ks. Marian Kopko
33.	07.12.2004	Kościół św. Barbary w Polkowicach	Ks. Ireneusz Wójs, Polkowice. Kazanie: ks. Kazimierz Korab, Gwizdanów
34.	12.12.2004	Kościół Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach	Ks. Marian Kopko
35.	04.12.2005	Kościół św. Barbary w Polkowicach	Bp Stefan Regmunt, Legnica
36.	11.12.2006	Kościół Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach	Ks. Tadeusz Dąbski, Prochowice
37.	09.12.2007	Kościół Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach	Inf. Władysław Bochnak, Legnica
38.	04.12.2010	Kościół św. Barbary w Polkowicach	Bp Marek Mendyk, Legnica

Od początku swoich rządów ks. Karol Milik troszczył się o odpowiedni poziom głoszenia słowa Bożego na terenie administratury apostolskiej. W tak ważnej sprawie wydał dwa zarządzenia. W pierwszym przypominał kapłanom, że mimo braku literatury powinni dobrze przygotowywać kazania w zakresie formy i treści. W drugim zarządzeniu przypomina, aby kapłani przepowiadali w Słowie Bożym mądrość Bożą, słowa prawdy i apostolską heroiczną, a unikali tanich wartości budzących aplauz. W 1946 roku przypomniał kapłanom, że z ambon przepowiadają „Alter Christus”²²⁸.

Z pewnością polkowiccy kapłani doskonale znali te zarządzenia. Zgromadzone w archiwach parafialnych informacje oraz wspomnienia niektórych – szczególnie starszych – parafian, wciąż żywe, mówią o wielu duszpasterzach pięknie głoszących i „z mocą”.

Początkowo polkowickie przepowiadanie powojenne ks. Johan Doering głosił w języku niemieckim, później jego kazania tłumaczono na język polski, a on – łamaną polszczyzną – głosił je. Następnie sam nauczył się języka polskiego, by jego słowo docierało do uszu, serc i sumień ludzkich oraz było rozumiane, przyjmowane i wcielane w życie. O to też zabiegali parafianie i ówczesne władze miasta.

Później, polscy kapłani, z językiem nie mający najmniejszych problemów, mogli swobodnie głosić naukę Chrystusa i Kościoła, biorąc sobie do serca polecenia pasterzy Kościoła partykularnego i powszechnego.

Mając na uwadze duchowe dobro wiernych oraz rozwój i umocnienie wiary polkowiczian, miejscowi duszpasterze zapraszali przeróżne osobistości, które głosiły Słowo Boże i dawały świadectwo wiary oraz przywiązania do Chrystusa i Kościoła. Dzięki tym wielu spotkaniom, konferencjom czy kazaniom, u wielu parafian umocniono wiarę, wielu ludzi zostało ubogaconych i oświeconych w drodze do Chrystusa, Kościoła i drugiego człowieka..

---

²²⁸ M. Kogut, Szkice dziejów katolickiej parafii w Kaczorowie w latach 1957 – 1997, Kaczorów 1998, s. 90.

Poniższa tabela prezentuje odnotowane w parafialnych archiwach spotkania, kazania i pogadanki, jakie na przestrzeni omawianych lat wygłaszano w Polkowicach.

Dla lepszego zobrazowania podziału na poszczególne parafie w tabeli zastosowano trzy kroje pisma:

- * **Tłustym drukiem przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach²²⁹.**
- * Czcionką standardową przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach²³⁰.
- * *Kursywą przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach²³¹.*

Tabela 16. Okolicznościowe kazania, wizyty, spotkania, pogadanki w Polkowicach w latach 1964 – 2010.

Lp.	Data	Osoba	Rodzaj Spotkania
1.	07.06.1964	Alumni MWSD we Wrocławiu	Niedziela Powołaniowa
2.	18.10.1964	Bp Wincenty Urban	Poświęcenie nowej polichromii w kościele św. Michała Arch.
3.	16-18.08.1964	Ks. Kazimierz Antonowicz	Trzydniowe rekolekcje w pierwszą rocznicę nawiedzenia parafii przez obraz MB Częstochowskiej
4.	07.06.1965	Ks. Wacław Szetelnicki, Wrocław	Poświęcenie organów i ołtarza w kościele św. Michała Arch. oraz pancernego tabernakulum dla kościoła w Suchej Górnej

²²⁹ Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie dostępnych parafialnych ogłoszeń duszpasterskich i Kroniki Parafialnej – archiwum parafii.

²³⁰ Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie Kroniki Parafialnej oraz dostępnych egzemplarzy parafialnego pisma „Echo Parafii” – archiwum parafii. W archiwum brak księgi ogłoszeń parafialnych.

²³¹ Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie dostępnych ogłoszeń duszpasterskich i Kroniki Parafialnej – archiwum parafii.

5.	22.06.1968	Abp Bolesław Kominek, metropolita wrocławski, Wrocław	Poświęcenie elewacji odremontowanego kościoła św. Michała. Bierzmowanie
6.	07.10.1968	Ks. Jan Orszulik, dziekan, Lubin	Poświęcenie sztandaru Bractwa Różańcowego
7.	od 27.06.1971	s. Edmunda Podolska, elżbietanka	Roczna seria pogadek światopoglądowych dla dziewcząt
8.	02.05.1976	Alumni MWSD we Wrocławiu Józef Walów i Jan Patykowski	Niedziela Powołaniowa
9.	01.05.1982	Alumni MWSD we Wrocławiu	Niedziela Powołaniowa
10.	02.03.1983	Ks. Aleksander Zinkiewicz	Pogadanka dla młodzieży
11.	13.05.1983	Alumni MWSD we Wrocławiu Tadeusz Kosior, Dariusz Słowik	Niedziela Powołaniowa
12.	02.06.1985	Bp Adam Dyczkowski, biskup pomocniczy, Wrocław	Bierzmowanie
13.	08.04.1986	Bp Józef Pazdur biskup pomocniczy, Wrocław	Bierzmowanie
14.	od 12.10.1986	Ks. Stanisław Pawlaczek, PWT we Wrocławiu	Roczny cykl comiesięcznych wykładów z Nauki Społecznej Kościoła
15.	29.03.1987	Bp Józef Pazdur biskup pomocniczy, Wrocław	Bierzmowanie
16.	15.10.1987	Ks. Stanisław Orzechowski, Wrocław	Uroczystości związane z Dniem Nauczyciela

17.	15.11.1987	Rektor MWSD we Wrocławiu ks. Ignacy Dec Sekretarz MWSD we Wrocławiu ks. Jan Tyrawa Alumni MWSD we Wrocławiu	Spotkania powołaniowe oraz zbiórka na budowę Biblioteki MWSD we Wrocławiu
18.	14.02.1988	Kard. Henryk Gulbinowicz, metropolita wrocławski, Wrocław	Msza św. w kościele pod wezwaniem św. Barbary i poświęcenie krzyża, figur św. Barbary i św. Józefa oraz stacji Drogi Krzyżowej (fundacja Juliana Jarząbka)
19.	22.03.1988	Bp Józef Pazdur biskup pomocniczy, Wrocław	Bierzmowanie
20.	05.04.1987	Bp Jan Tyrawa biskup pomocniczy, Wrocław	Bierzmowanie
21.	29.03.1990	Bp Józef Pazdur biskup pomocniczy, Wrocław	Bierzmowanie
22.	15.12.1990	Kard. Henryk Gulbinowicz, metropolita wrocławski, Wrocław	Poświęcenie kaplicy na ul. PKWN/kard. Bolesława Kominka
23.	21.04.1990	Alumni MWSD Wrocław	Niedziela Powołaniowa
24.	20.03.1991	Kard. Henryk Gulbinowicz, metropolita wrocławski, Wrocław	Bierzmowanie
25.	10.05.1992	Alumni MWSD we Wrocławiu	Niedziela Powołaniowa
26.	10.05.1992	Alumni MWSD we Wrocławiu	Niedziela Powołaniowa
27.	06.06.1992	Bp Tadeusz Rybak, biskup legnicki, Legnica	Bierzmowanie

28.	04-06.09.1992	Brak informacji	Rekolekcje przygotowujące do peregrynacji obrazu MB Częstochowskiej
29.	03.12.1992	Bp Tadeusz Rybak, biskup legnicki, Legnica	Poświęcenie nowego Komisariatu Policji w Polkowicach oraz odwiedziny górników pod ziemią i Msza św. w Grocie św. Barbary w ZG „Polkowice”
30.	15.04.1993	Bp Adam Dyczkowski, biskup pomocniczy, Legnica	Bierzmowanie
31.	21.04.1993	Bp Tadeusz Rybak, biskup legnicki, Legnica	Bierzmowanie
32.	29.05.1993	Bp Tadeusz Rybak, biskup legnicki, Legnica	Poświęcenie trzech nowych dzwonów w kościele św. Michała
33.	05.09.1993	Bp Tadeusz Rybak, biskup legnicki, Legnica	I rocznica nawiedzenia parafii przez obraz MB Częstochowskiej oraz wmurowanie kamienia węgielnego pod budowę kościoła
34.	12.09.1993	Ks. Witold Konieczny	I rocznica nawiedzenia parafii przez obraz MB Częstochowskiej
35.	03.10.1993	Ks. Stefan Regmunt, rektor WSD Diecezji Legnickiej w Legnicy	Inauguracja działalności Towarzystwa Przyjaciół WSD Diecezji Legnickiej w Legnicy
36.	03.11.1993	Ks. Stefan Regmunt, rektor Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Legnickiej, Legnica Ks. Mieczysław Bętkowski, ojciec duchowny WSD, Legnica	Inauguracja działalności Towarzystwa Przyjaciół Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Legnickiej, Legnica

37.	04.12.1993	Bp Tadeusz Rybak, biskup legnicki, Legnica	Uroczyste ogłoszenie nominacji prałackiej ks. Ludwika Kośmidka
38.	18.04.1994	Inf. Władysław Bochnak	Instalacja kanonicka ks. Mariana Kopko
39.	24.04.1994	Alumni WSD w Legnicy	Niedziela Powołaniowa
40.	05.06.1994	Bp Tadeusz Rybak, biskup legnicki, Legnica	Pierwszy Przegląd Piosenki Religijnej w Polkowicach
41.	06.11.1994	Ks. Janusz Zbronice, dawny wikariusz	Pożegnanie przed wyjazdem na misję do Brazylii
42.	20.04.1995	Bp Stefan Regmunt, biskup pomocniczy, Legnica	Bierzmowanie
43.	30.04.1995	Inf. Władysław Bochnak, Wikariusz Generalny Biskupa Legnickiego, Legnica	Bierzmowanie
44.	03.12.1995	Bp Tadeusz Rybak, biskup legnicki, Legnica	Poświęcenie sztandaru Straży Honorowej Braci Górników
45.	14.01.1996	S. Paula Marcinkowska (polkowiczanka), Brazylia	Spotkania dla młodzieży i dorosłych
46.	09.04.1996	Bp Tadeusz Rybak, biskup legnicki, Legnica	Bierzmowanie
47.	24.12.1996	Bp Tadeusz Rybak, biskup legnicki, Legnica	Msza św. wigilii Bożego Narodzenia – „Pasterka”
48.	09-12.04.1998	Ks. Paweł Żeromski, Polkowice	Rekolekcje oazowe podczas Triduum Paschalnego
49.	12-15.09.1996	Ks. Marian Papiernik, Salwatorianin, Bielsko Biała	Rekolekcje Fatimskie z wprowadzeniem figury MB Fatimskiej oraz nabożeństw fatimskich w parafii MBKP w Polkowicach

50.	03.04.1997	Bp Stefan Regmunt, biskup pomocniczy, Legnica	Bierzmowanie
51.	03.08.1997	Ks. Janusz Zbronic, Brazylia	Kazania przez całą niedzielę oraz spotkanie dla młodzieży i dorosłych
52.	30.11.1997	Inf. Władysław Bochnak, Wikariusz Generalny Biskupa Legnickiego, Legnica	Poświęcenie sztandaru Bractwa Szkaplerznego
53.	05.02.1998	Bp Stefan Regmunt, biskup pomocniczy, Legnica	Msza św. i kazanie z okazji św. Agaty. Okręgowe uroczystości. Jana Paweł II w Legnicy poświęcił kamień pod budowę kościółka św. Agaty w Polkowicach.
54.	14.03.1998	Tadeusz Kund, Warszawa	Spotkanie dotyczące sekt oraz ich zagrożenia dla Polaków
55.	16.04.1998	Bp Tadeusz Rybak, biskup legnicki, Legnica	Bierzmowanie
56.	28.04.1998	Bp Tadeusz Rybak, biskup legnicki, Legnica	Bierzmowanie i poświęcenie trzech dzwonów do kościoła Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach
57.	24.05.1998	Siostry Salezjanki, Wrocław	Spotkanie z parafianami, zbiórka ofiar
58.	14.06.1998	Bp Tadeusz Rybak, biskup legnicki, Legnica	Festiwal Piosenki Religijnej
59.	11.11.1998	Bp Tadeusz Rybak, biskup legnicki, Legnica	Poświęcenie odnowionych stacji Drogi Krzyżowej w koście św. Michała Arch.
60.	15.11.1998	Ks. Michał Nikolin, Wrocław	Przygotowanie do peregrynacji po domach figury Serca Pana Jezusa
61.	22.11.1998	Ks. Aleksander Radecki, Wrocław	Rozpoczęcie peregrynacji po domach figury Serca Pana Jezusa

62.	11.11.1998	<i>Bp Tadeusz Rybak, biskup legnicki, Legnica</i>	<i>Poświęcenie kaplicy Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach</i>
63.	10.04.1999	Bp Stefan Regmunt, biskup pomocniczy, Legnica	Bierzmowanie
64.	25.04.1999	Alumni WSD w Legnicy	Niedziela Powołaniowa
65.	06.06.1999	Inf. Władysław Bochnak, Wikariusz Generalny Biskupa Legnickiego, Legnica	Festiwal Piosenki Religijnej
66.	27.04.2000	Inf. Władysław Bochnak, Legnica	Bierzmowanie
67.	15.05.2000	<i>Inf. Władysław Bochnak, Wikariusz Generalny Biskupa Legnickiego, Legnica</i>	<i>Bierzmowanie</i>
68.	30.05.2000	Inf. Władysław Bochnak, Wikariusz Generalny Biskupa Legnickiego, Legnica	Bierzmowanie
69.	12.10.2000	Bp Stefan Regmunt, biskup pomocniczy, Legnica	Spotkanie z nauczycielami i pracownikami szkół
70.	23.12.2001	<i>Bp Stefan Regmunt, biskup pomocniczy, Legnica</i>	<i>Poświęcenie „górnictwa szopki regionalnej”</i>
71.	12.05.2002	<i>Bp Stefan Regmunt, biskup pomocniczy, Legnica</i>	<i>Bierzmowanie</i>
72.	01.07.2002	<i>Inf. Władysław Bochnak, Wikariusz Generalny Biskupa Legnickiego, Legnica</i>	<i>Poświęcenie nowego tabernakulum</i>
73.	06.01.2002	Ks. Ks. Stanisław Pacyna, Lida (Białoruś)	Spotkania z parafianami, zbiórka na dokończenie budowy kościoła

74.	13.01.2002	Bp Stefan Regmunt, biskup pomocniczy, Legnica	Msza św. transmitowana na cały świat przez TV Polonia
75.	03.03.2002	Ks. Krzysztof Niżniak, Ghana (Afryka)	Kazania, spotkania, zbiórka
76.	14.04.2002	Inf. Władysław Bochnak, Wikariusz Generalny Biskupa Legnickiego, Legnica	Jubileusz – pięciolecie Bractwa św. Józefa w Polkowicach
77.	25.05.2002	Bp Stefan Regmunt, biskup pomocniczy, Legnica	Bierzmowanie
78.	16.06.2002	Ks. Mirosław Olszewski, Kamerun	Kazania, spotkanie z parafianami, zbiórka ofiar
79.	03.09.2002	<i>Bp Tadeusz Rybak, biskup legnicki, Legnica</i>	<i>Msza św. za ofiarodawców Parafii</i>
80.	17.02.2003	Ks. Jan Klinkowski, Legnica	Rejonowy Dzień Skupienia Akcji Katolickiej
81.	24.04.2003	Inf. Władysław Bochnak, Wikariusz Generalny Biskupa Legnickiego, Legnica	Bierzmowanie
82.	15.06.2003	<i>Inf. Władysław Bochnak, Wikariusz Generalny Biskupa Legnickiego, Legnica</i>	<i>Bierzmowanie</i>
83.	26.09.2003	Inf. Władysław Bochnak, Wikariusz Generalny Biskupa Legnickiego, Legnica	Msza św. oraz nauguracja roku akademickiego Państwowej Wyższej Szkoły Techniki i Przedsiębiorczości w Polkowicach
84.	29.09-03.10.2003	O. Kosma, franciszkanin, Legnica	Msze św. i modlitwy o uzdrowienia
85.	11.10.2003	Bp Stefan Regmunt, biskup pomocniczy, Legnica	Msza św. i sesja naukowa z okazji Dnia Papieskiego

86.	07.12.2003	Ks. Tomasz Czernik	Wykład na temat bezrobocia
87.	13.12.2003	Ks. Jerzy Gniatczyk, Jelenia Góra Ks. Jan Dołhań, o. Bogusław Piechuta	Msza św. w rocznicę wprowadzenia stanu wojennego
88.	28.12.2003	<i>Bp Tadeusz Rybak, biskup legnicki, Legnica</i>	<i>Pięciolecie istnienia parafii, poświęcenie kamienia węgielnego pod budowę kościoła MB Łaskawej, sztandaru Żywego różańca oraz płyty upamiętniającej ofiarodawców</i>
89.	19.04.2004	Bp Stefan Regmunt, biskup pomocniczy, Legnica	Bierzmowanie
90.	02.05.2004	<i>Alumni WSD w Legnicy</i>	<i>Niedziela powołaniowa</i>
91.	20.06.2004	Bp Stefan Regmunt, biskup pomocniczy, Legnica	Bierzmowanie
92.	23.01.2005	Ks. Eugeniusz Mitek, Wrocław	Msza św. z okazji św. Sebastiana, Patrona Polkowic
93.	13.04.2005	Bp Stefan Regmunt, biskup pomocniczy, Legnica	Bierzmowanie
94.	08.05.2005	<i>Bp Tadeusz Rybak, biskup senior, Legnica</i>	<i>Bierzmowanie</i>
95.	25.09.2005	Ks. Marian Popielarz, Ukraina	Kazania, spotkania z parafianami i zbiórka
96.	30.09.2005	Bp Stefan Cichy, biskup legnicki, Legnica	Msza św. oraz inauguracja roku akademickiego Państwowej Wyższej Szkoły Techniki i Przedsiębiorczości w Polkowicach
97.	14.10.2005	<i>Ks. Dariusz Pudelko</i>	<i>Spotkanie z nauczycielami</i>

98.	16.10.2005	Ks. Sławomir Stasiak, Legnica	Rocznica wyboru Jana Pawła II, spotkanie z okazji Dnia Nauczyciela
99.	19.11..2005	<i>Bp Stefan Cichy, biskup legnicki, Legnica</i>	<i>Biesiada myśliwska</i>
100.	16.12..2005	<i>Bp Stefan Cichy, biskup legnicki, Legnica</i>	<i>Msza i poświęcenie sali gimnastycznej w Gimnazjum nr 2 w Polkowicach</i>
101.	20.04.2006	Inf. Władysław Bochnak, Wikariusz Generalny Biskupa Legnickiego, Legnica	Bierzmowanie
102.	07.05.2006	<i>Alumni WSD w Legnicy</i>	<i>Niedziela powołaniowa</i>
103.	04.06.2006	<i>Inf. Władysław Bochnak, Wikariusz Generalny Biskupa Legnickiego, Legnica</i>	<i>Bierzmowanie</i>
104.	25.06.2006	Bp Stefan Regmunt, biskup pomocniczy, Legnica	Podziękowanie ks. Ludwikowi Kośmidkowi i przekazanie Parafii ks. Jarosławowi Święcickiemu
105.	17.10.2006	Bp Andrzej Siemieniewski, biskup pomocniczy, Wrocław	Msza i spotkanie z nauczycielami z racji Dnia Edukacji Narodowej
106.	26.12.2006	<i>Bp Tadeusz Rybak, biskup senior, Legnica</i>	<i>Poświęcenie tablic ofiarodawców parafii MB Łaskawej w Lubaniu</i>
107.	20.01.2007	Przewodniczenie – Ks. Marian Kopko, Polkowice	Msza św. z okazji św. Sebastiana, Patrona Polkowic.
108.	20.01.2007	Ks. Eugeniusz Mitek, Wrocław	Kazanie podczas mszy św. z okazji św. Sebastiana, Patrona Polkowic
109.	14.06.2007	Bp Stefan Regmunt, biskup pomocniczy, Legnica	Bierzmowanie

110.	14.10.2007	<i>Ks. Krzysztof Wiśniewski, Legnica</i>	<i>Spotkanie z nauczycielami Polkowic</i>
111.	24.10.2007	Siostry ze Zgromadzenia Opatrzności Bożej, Częstochowa	Spotkania z Parafianami i zbiórka na budowę przedszkola
112.	10.11.2007	<i>Bp Stefan Regmunt, biskup pomocniczy, Legnica</i>	<i>Msza św. i biesiada myśliwska</i>
113.	09.05.2008	Bp Tadeusz Rybak, biskup senior, Legnica	Bierzmowanie
114.	01.06.2008	<i>Bp Tadeusz Rybak, biskup senior, Legnica</i>	<i>Odpust, bierzmowanie i poświęcenie sztandaru Zakładów Górniczych „Polkowice - Sierszowice”</i>
115.	12.06.2008	Bp Stefan Cichy, biskup legnicki, Legnica	Bierzmowanie
116.	20.07.2008	Kard. Henryk Gulbinowicz, Wrocław	Święto policji oraz nadanie i poświęcenie sztandaru dla Komendy Powiatowej w Polkowicach
117.	11.11.2008	<i>Bp Paweł Socha, biskup senior, diecezja zielonogórsko-gorzowska</i>	<i>Pogrzeb ks. Andrzeja Ruty, seniora</i>
118.	22.11.2008	<i>Bp Stefan Regmunt, biskup pomocniczy, Legnica</i>	<i>Msza św. i biesiada myśliwska</i>
119.	25.01.2009	<i>Ks. Marek Mendyk, biskup nominat, Legnica</i>	<i>Msza św. i biesiada górnicza</i>
120.	02.02.2009	<i>Bp Stefan Cichy, biskup legnicki, Legnica</i>	<i>Dziesięciolecie parafii MB Łaskawej w Polkowicach</i>
121.	10.05.2009	Kard. Henryk Gulbinowicz, Wrocław	X rocznica powstania Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Polkowicach. Nadanie i poświęcenie sztandaru
122.	18.05.2009	Bp Marek Mendyk, biskup pomocniczy, Legnica	Bierzmowanie

123.	11.10.2009	Bp Marek Mendyk, biskup pomocniczy, Legnica	Msza i spotkanie z nauczycielami z racji Dnia Edukacji Narodowej
124.	31.01.2010	Siostry ze Zgromadzenia Sióstr Marii Magdaleny od Pokuty, Syberia	Spotkania z Parafianami, zbiórka na prowadzoną działalność opiekuńczą

Troska o powołania kapłańskie, misyjne i zakonne przejawia się przede wszystkim w modlitwie. Jej istotnym elementem jest też spotkanie osób powołanych oraz tych, którzy wkraczają na tę drogę. Stąd też polkowiccy duszpasterze, oprócz spotkań z klerykami podczas tak zwanych Niedzieli Dobrego Pasterza (powołaniowych), troszczyli się o to, by parafianie mogli towarzyszyć bezpośrednio w kroczeniu ku kapłaństwu alumnom wrocławskiego, a później legnickiego Seminarium Duchownego. Dlatego w Polkowicach wielu kleryków „terminowało”, by w przyszłości – ubogaceni także tym doświadczeniem i wiarą polkowiczian – móc iść i służyć wszystkim tym, do których przez posługę biskupa posyła ich Chrystus.

Według danych zgromadzonych w parafialnych archiwach, w Polkowicach odbywało praktyki 17 alumnów. Kilku z nich w późniejszych latach wróciło do Polkowic, jako wikariusze, inni do czasów obecnych posługują w różnych częściach diecezji, kraju, a nawet świata. Pierwsza praktyka klerycka odnotowana w polkowickiej Kronice parafialnej odbywała się we wrześniu 1964 roku.

Tabela zamieszczona na kolejnej stronie, wymienia praktykantów, którzy są odnotowani w polkowickich parafiach. Dla zobrazowania podziału na parafię pod wezwaniem św. Michała Archaniola oraz parafię pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski, użyto dwóch krojów pisma. Parafia pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej, w omawianym okresie, żadnego praktykanta nie gościła.

Tabela 17. Praktyki kleryckie MWSD Wrocław i WSD Legnica (od 1993 r.)
w Polkowicach w latach 1964 – 1998*.

* **Tłustym drukiem przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach²³².**

* Czcionką standardową przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach²³³.

Lp.	Data	Osoba
1.	02-29.09.1964	Kl. Bernard Łosoń, kl. Zygmunt Sobierajski
2.	02-30.09.1967	Kl. Ryszard Hajduk, kl. Zdzisław Graczyński
3.	29.08-26.09.1971	Dk. Henryk Szpikowski, dk. Wiesław Brachuc
4.	IX 1972	Kl. Józef Piechaczek, kl. Kazimierz Pietkun
5.	08-22.04.1973	Dk. Wiesław Brachuc
6.	01-26.09.1983	Dk. Jan Kustasz
7.	01-30.10.1988	Kl. Dariusz Suszek
8.	31.08-25.09.1991	Kl. Jacek Bigoń
9.	04-31.03.1993	Dk. Grzegorz Pawlak
10.	04-30.09.1994	Dk. Paweł Żeromski, Dk. Robert Kociola
11.	02-30.01.1998	Dk. Marcin Głogowski
12.	21.03-12.04.1998	Dk. Adam Otwinowski

²³² Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie dostępnych parafialnych ogłoszeń duszpasterskich i Kroniki Parafialnej – archiwum parafii.

²³³ Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie Kroniki Parafialnej oraz dostępnych egzemplarzy parafialnego pisma „Echo Parafii” – archiwum parafii. W archiwum brak księgi ogłoszeń parafialnych.

ROZDZIAŁ PIĄTY

ŻYCIE RELIGIJNE WIERNYCH POLKOWIC W UJĘCIU TABELARYCZNYM. PRÓBA CHARAKTERYSTYKI

§ 1. SAKRAMENTY I SAKRAMENTALIA

Jednorazowe praktyki obowiązkowe wiążą się z pewnymi przełomowymi momentami w życiu jednostki i rodziny. Zaliczają się do nich: chrzest, pierwsza Komunia św., sakrament małżeństwa i katolicki pogrzeb. Pełnią one ważną funkcję w życiu rodziny i społeczności lokalnej oraz podkreślają społeczny wymiar ludzkiego życia. Kościół świadcząc posługi duszpasterskie w tym zakresie niejednokrotnie postrzegany jest jako instytucja zaspokajająca potrzeby parafian, a jednocześnie włączająca ich w życie religijne parafii, sam partycypuje w przejawach życia religijnego jednostek i grup społecznych. Spełnianie jednorazowych praktyk religijnych jest jednak bardziej znakiem jedności z Kościołem i wspólnotą parafialną, niż przejawem indywidualnej religijności²³⁴.

---

²³⁴ M. Kogut, *Szkice dziejów katolickiej parafii w Kaczorowie w latach 1957 – 1997*, Kaczorów 1998, s. 135.

Na następnych stronach niniejszej pracy przedstawiono tabele jednorazowych praktyk religijnych, obrazujące życie polkowiczian tworzących trzy wspólnoty parafialne w mieście.

Tabela 18. Sakramenty i sakramentalia w Polkowicach w latach 1945 – 2010^{1*}.

* **Tłustym drukiem przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach².**

* Czcionką standardową przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach³.

* *Kursywą przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach⁴.*

Rok	Chrzest	Bierzmowanie	Pierwsza Komunia /Ilość w roku	Namaszczenie chorych	Małżeństwo	Pogrzeb
1945	6				2	9
1946	67				31	17
1947	105				22	32
1948	114				26	21
1949	93				18	10
1950	87				20	21
1951	116				25	20
1952	95				24	22

¹ Puste rubryki oznaczają brak danych, zapisów w księgach lub samych ksiąg parafialnych.

² Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie dostępnych ksiąg parafialnych – archiwum parafii.

³ Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie dostępnych ksiąg parafialnych – archiwum parafii.

⁴ Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie dostępnych ksiąg parafialnych – archiwum parafii.

Rok	Chrzest	Bierzmowanie	Pierwsza Komunia /Ilość w roku	Namaszczenie chorych	Małżeństwo	Pogrzeb
1953	113				17	20
1954	106				18	28
1955	109				19	21
1956	105				20	20
1957	101				13	13
1958	109		68/4864		20	19
1959	81		9526		12	19
1960	69		4521		19	18
1961	91		5435		37	13
1962	91		9596		27	22
1963	97		7769		24	14
1964	88		91/12999		25	21
1965	96		14867		23	19
1966	103		15654		22	19
1967	93		21609		23	16
1968	118	418			29	17
1969	110		24500		47	20
1970	177		147/28450		32	31
1971	275	300	231		72	48
1972	345		251/31000		57	31
1973	316	371			54	28

Rok	Chrzest	Bierzmowanie	Pierwsza Komunia /Ilość w roku	Namaszczenie chorych	Małżeństwo	Pogrzeb
1974	322				50	33
1975	299				58	41
1976	328	412			62	52
1977	356				59	48
1978	357				64	46
1979	412				69	48
1980	418	500			75	52
1981	409				82	56
1982	398	467			99	59
1983	376				109	55
1984	357				111	50
1985	355	443	450		109	81
1986	359	430	450		102	80
1987	328	504	389		93	77
1988	314	459	272		95	84
1989	364	383	231		128	90
1990	350	423	387		143	106

Rok	Chrzest		Bierzmowanie		Pierwsza Komunia /Ilość w roku		Namaszczenie chorych		Małżeństwo		Pogrzeb	
	Św. Michała	MBKP od 24.06.1991	Św. Michała	MBKP od 24.06.1991	Św. Michała	MBKP od 24.06.1991	Św. Michała	MBKP od 24.06.1991	Św. Michała	MBKP od 24.06.1991	Św. Michała	MBKP od 24.06.1991
1991	264	88	372	---	376	---/56000		---	109	13	77	18
1992	181	142	186	188	368	188/96800		126	73	49	72	46
1993	190	153	81	196	229	174/98000		91	66	55	60	40
1994	159	146	183	214	166	163/10000		98	64	60	62	47
1995	183	153	168	194	85	164		122	72	48	64	48
1996	180	116	200	167	92	167		5	81	47	74	51
1997	159	120	211	197	121	181		8	65	42	63	51

	Św. Michał	MBKP	MB Łaskawa od 25.12.1998	Św. Michał	MBKP	MB Łaskawa od 25.12.1998	Św. Michał	MBKP	MB Łaskawa od 25.12.1998	Św. Michał	MBKP	MB Łaskawa od 25.12.1998	Św. Michał	MBKP	MB Łaskawa od 25.12.1998	Św. Michał	MBKP	MB Łaskawa od 25.12.1998
1998	156	106	---	222	188	---	163	207	---	14	---	55	35	---	76	32	2	
1999	94	108	66	128	185		178	190	80	22	41	56	9	52	52	33		
2000	97	102	48	108	175		73	136	78	24	42	60	8	47	54	15		
2001	108	79	42	92	---	60	153	156	83	18	50	52	7	51	58	30		
2002	92	105	49	100	137	58	118	125	75	16	40	39	6	66	61	28		
2003	99	83	38	123	106	53	109	112	74	21	34	33	8	61	46	26		
2004	92	77	33	---	126	60	139	144	85	13	30	27	4	71	62	31		
2005	110	86	45	92	131	74	120	119	76	10	50	41	9	59	54	34		

	Św. Michał	MBKP	MB Łaskawa od 25.12.1998	Św. Michał	MBKP	MB Łaskawa od 25.12.1998	Św. Michał	MBKP	MB Łaskawa od 25.12.1998	Św. Michał	MBKP	MB Łaskawa od 25.12.1998	Św. Michał	MBKP	MB Łaskawa od 25.12.1998	Św. Michał	MBKP	MB Łaskawa od 25.12.1998
2006	117	83	49	117	121	69	114	116	74	31	8		31	37	8	50	61	30
2007	107	71	39	104	138	71	86	94	69		19		36	31	11	57	56	29
2008	106	99	48	119	114	58	90	85	65		21		43	30	13	62	63	31
2009	111	107	51	116	101	49	100	106	70		12		50	36	15	68	66	39
2010	121	105	50	117	106	53	93	89	66		32		32	39	18	67	76	41

Powyższe tabele obrazują obraz religijności polkowiczian wyrażający się w przyjmowanych przez nich sakramentach, a także zmiany demograficzne, szczególnie dzięki sakramentowi chrztu świętego oraz katolickim pogrzebom.

Spoglądając na powyższe dane, można doskonale odczytać rozwój miasta oraz zmieniającą się liczbę jego mieszkańców, co ściśle wiąże się z uprzemysłowieniem Polkowic.

Końcówka lat siedemdziesiątych i lata osiemdziesiąte XX wieku, to znaczny wzrost liczby małżeństw, chrztów, a co za tym idzie i urodzeń wśród polkowiczian. Przeglądając księgi metrykalne, można zauważyć, że czas ten obfitował także w większą liczbę urodzeń chłopców, co po roku 1993 nieznacznie zmieniło się, aby od ok. 1998 roku uplasować te liczby na podobnym poziomie.

Sakramenty pokuty i pojednania oraz Eucharystii, udzielane corocznie we wszystkich polkowickich parafiach (czasami także w kilku grupach w następujące po sobie niedziele maja) ściśle wiążą się ze zmianami demograficznymi i pokazują, że niemal wszystkie ochrzczone dzieci uczęszczające do polkowickich szkół przyjmują go w terminie, wraz ze swymi rówieśnikami.

Początkowo pierwszej Komunii świętej udzielano uczniom klasy trzeciej szkoły podstawowej (dziesięciolatom). Od 1994 roku zmieniono ten stan rzeczy i do Stołu Eucharystii przystępują uczniowie klas drugich (dziewięciolatkowie).

Także liczba Komunii świętych udzielanych w ciągu całego roku wzrastała wraz z przybywaniem coraz to nowych mieszkańców Polkowic. Dane takie parafie odnotowują w swych zbiorach – nie jest to jednak praktyka powszechna i częsta, stąd bardzo fragmentarycznie i wybiórczo podano dane w powyższych tabelach. Dane te szczegółowo powiązane są także z liczbą osób uczestniczących w Eucharystii.

Przeoglądając parafialne archiwa oraz analizując powyższe tabele, można stwierdzić, że księgi bierzmowanych systematycznie prowadzone są dopiero od około połowy lat osiemdziesiątych. Brak informacji, czy wcześniej bierzmowanie było udzielane każdego roku. Po liczbach osób bierzmowanych oscylujących wokół 300 – 400 czy nawet 500 kandydatów na jedno bierzmowanie w Polkowicach, wnioskować można, iż było ono sakramentem udzielanym cyklicznie, co kilka lat. Od 1985 roku bierzmowanie udzielane i odnotowywane w księgach parafialnych jest każdego roku. Początkowo również ogromne, kilkusetosobowe grupy młodzieży i dorosłych przystępowały do tego sakramentu. Później ilości te się zmniejszyły. Jednak obecnie, spoglądając na te liczby w skali całego miasta i trzech polkowickich parafii, stwierdzić można, że wahają się one w okolicach 1/3 tego, co było w latach osiemdziesiątych.

Analizując liczbę katolickich małżeństw w Polkowicach zauważyć można, że do lat dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia z każdym rokiem ich liczba stale rosła. Następnie w nowym tysiącleciu „stopniała” do pewnego poziomu, który – mimo podziału Polkowic na trzy parafie – utrzymuje się na podobnym poziomie. Jest on jednak stosunkowo niewielki do ogólnej liczby małżeństw zamieszkujących Polkowice. Niestety, obecnie wiele par w żaden sposób nie legalizuje swoich związków, unikając zarówno małżeństwa cywilnego, jak i sakramentalnego...

Przeoglądając archiwa parafialne wszystkich polkowickich ośrodków duszpasterskich, stwierdzić należy, iż brakuje w nich ksiąg związanych z udzielaniem sakramentu chorych. Jeśli zaś są, zwykle nie są aktualizowane i uzupełniane. Pocieszającym jest jednak fakt, że ten sakrament corocznie udzielany jest w polkowickich kościołach sporej grupie mieszkańców, którzy uczestniczą w Mszy świętej z okazji Światowego Dnia Chorych.

Pewien obraz życia religijnego w Polkowicach przedstawia jeden z dokumentów przechowywanych w archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej

w Legnicy. Choć przedstawione w nim dane dotyczące 2008 roku nieco różnią się od aktów spisanych w księgach parafialnych, to warto przytoczyć go w tym miejscu.

Tabela 19. Życie sakramentalne oraz sakramentalia mieszkańców Polkowic w 2008 roku z uwzględnieniem podziału na poszczególne parafie¹.

POLKOWICE Parafia	Ludność				Ochrzczeni			bierzmowani	I Komunia	Małżeństwa				Sakrament chorych	Pogrzeb	
	z urzędu	praktykujący	chrześcijanie niekatolicy	niechrześcijanie	do 1 roku życia	między 1 a 7 rokiem życia	po 7 roku życia			między katolikami	mieszane	konkordatowe	niekonkordatowe		razem	Bez sakramentów
Matki Boskiej Łaskawej	4100	3800	250	--	45	7	2	78	59	18	1	13	6	70	13	9
Matki Bożej Królowej Polski	9650	9400	40	50	100	5	2	101	106	36	--	26	10	245	64	15
Św. Michała Archanioła	8000	7500	100	50	103	4	3	116	100	50	--	43	7	20	68	28
RAZEM	21 750	20 700	390	100	248	16	7	295	268	104	1	82	23	335	145	52

¹ Legnicka Kuria Biskupia w Legnicy. Archiwum. Tabela sporządzona na podstawie danych przekazanych do Kurii przez księży proboszczów.

§ 2. POWOŁANIA KAPŁAŃSKIE, MISYJNE I ZAKONNE Z POLKOWIC¹

Jednym ze znaków żywotności religijnej parafii są powołania kapłańskie i zakonne. Liczba i jakość powołań związane jest z religijnością społeczeństwa i jest jego „czułym barometrem”. Przyjmuje się, że im wyższy wskaźnik powołań, tym większy poziom religijności wiernych i odwrotnie².

Z Polkowic pochodzi jedenastu księży oraz cztery siostry zakonne, a obecnie w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Legnickiej w Legnicy kształcą się trzech alumnów.

- Ks. Jan Patykowski, ur. 24.06.1956 roku, absolwent Liceum Ogólnokształcącego im. Mikołaja Kopernika w Lubinie i Metropolitalnego Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławiu. Święcenia prezbiteratu: abp Henryk Gulbinowicz, Wrocław 1981 rok. Praca: proboszcz w Ludwikowicach Kłodzkich.
- Ks. Jan Węgielski, ur. 12.08.1962 roku, absolwent Liceum Zawodowego w Głogowie i Metropolitalnego Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławiu. Święcenia: kard. Henryk Gulbinowicz, Wrocław 1987 rok. Praca: proboszcz w Wąsoszu.

---

¹ Wszystkie powołania z parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła. Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Kronika parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

² M. Kogut, Szkice dziejów katolickiej parafii w Kaczorowie w latach 1957 – 1997, Kaczorów 1998, s. 159.

- Ks. Roman Mazur SDB, ur. 19.10.1963 roku, absolwent Technikum Hutniczego w Głogowie oraz Wyższego Seminarium Duchownego w Krakowie i w Cremisan (Izrael). Święcenia: bp Albin Małysiak, Kraków 1991 rok. Praca: studia specjalistyczne Biblicum Franciscanum – Jerozolima; doktorat w 2006 roku; wykłady w Salesian Theological Institute w Jerozolimie oraz w Studium Theologicum Jerosolymitanum OO. Franciszkanów w Jerozolimie. Od 2007 wykładowca w Wyższym Seminarium Duchownym Towarzystwa Salezjańskiego w Krakowie, Uniwersytet Jana Pawła II w Krakowie, adiunkt Katedry Teologii i Informatyki Biblijnej.
- Ks. Czesław Leńczuk SDB, ur. 30.09.1965 roku. Pierwsza profesja zakonna: 1985 rok. Święcenia: 1993 rok. Praca: od 1987 roku misje w Afryce. Obecnie w Lufubu, w Zambii.
- Ks. Zbigniew Pacyniak, ur. 30.12.1968 roku, absolwent Liceum Ekonomicznego w Lubinie i Metropolitalnego Wyższego Seminarium Duchownego w Legnicy. Święcenia: bp Tadeusz Rybak, Legnica, 1993 rok. Praca: proboszcz w Rębiszowie.
- Ks. Dariusz Nowak, ur. 18.08.1968 roku, absolwent Katolickiego Liceum Ogólnokształcące w Legnicy i Wyższego Seminarium Duchownego w Legnicy. Święcenia: bp Tadeusz Rybak, Legnica 1995 rok. Praca: proboszcz w Radzikowie.
- Ks. Jacek Wojeński, ur. 5.06.1979 roku, absolwent Salezjańskiego Liceum Ogólnokształcącego w Lubinie i Wyższego Seminarium Duchownego w Legnicy. Święcenia: bp Tadeusz Rybak, Legnica 2004 rok. Doktorat 2011 rok. Praca: wikariusz w Leśnej.

- Ks. Adam Wróbel, ur. 22.12.1971 roku, absolwent Liceum Ogólnokształcącego w Polkowicach i Wyższego Seminarium Duchownego Misjonarzy św. Rodziny w Kazimierzu Biskupim. Świecenia: bp Bronisław Dembowski, Kazimierz Biskupi 2004 rok. Praca: proboszcz w Stołbcach na Białorusi.
- Ks. Piotr Janik, ur. 20.03.1967 roku, absolwent Technikum Elektrycznego w Legnicy oraz Politechniki Wrocławskiej i Wyższego Seminarium Duchownego Towarzystwa Jezusowego w Krakowie. Studia w Neapolu. Świecenia: Kraków, 2005 rok. Doktorat 2011 rok. Praca: Wyższa Szkoła Filozoficzno – Pedagogiczna Ignatianum w Krakowie.
- Ks. Łukasz Langenfeld, ur. 20.04.1980 roku, absolwent Liceum Ekonomicznego w Zespole Szkół w Polkowicach i Wyższego Seminarium Duchownego w Legnicy. Świecenia: bp Stefan Cichy, Legnica 2006 rok. Praca: wikariusz oraz kapelan szpitala w Lubaniu. Studia doktoranckie Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu.
- Ks. Krzysztof Antończak, ur. 10.02.1987 roku. Świecenia: bp Stefan Cichy, Legnica 2012 roku Praca: wikariusz w Legnicy.

Z terenu parafii pochodzą także Siostry zakonne:

- s. Paula Marcinowska, Matka Prowincjalna Sióstr św. Elżbiety, Wrocław.
- s. Jolanta Peliksza, Zgromadzenie Sióstr Opatrzności Bożej, Przemyśl.
- s. Eliasza Nicińska, Zgromadzenie Sióstr Opatrzności Bożej, Przemyśl.
- s. Izabela Pieczarska, Wspólnota Uczennic Krzyża, Poznań.
- s. Tomasz Skowrońska, Zgromadzenie Sióstr Św. Elżbiety, Wrocław.

Obecnie w legnickim Wyższym Seminarium Duchownym do kapłaństwa przygotowuje się dwóch diakonów z parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach: Łukasz Świerniak i Norbert Turczynowski oraz jeden kleryk z parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła, którym jest Michał Domański.

§ 3. MSZE ŚW. PRYMICYJNE W POLKOWICACH

Pierwsza Msza święta, zwana prymicyjną, odprawiona przez nowowyświęconego kapłana, zawsze jest wielkim przeżyciem – nie tylko dla niego, ale dla całej wspólnoty.

Pierwszym polkowiczaniec wyświęconym po wojnie był ks. Jan Patykowski, ostatnim zaś w zakresie dat przedstawionych w niniejszym opracowaniu, jest piszący te słowa. Szczegółowe informacje podaje poniższa tabela.

Tabela 20. Msze św. prymicyjne w Polkowicach w latach 1972 – 2012*.

* **Tłustym drukiem przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach¹.**

* *Kursywą przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach².*

Lp.	Data	Kościół	Osoba
1.	04.06.1972	Św. Michała	Ks. Henryk Szpikowski, Wrocław
2.	<u>24.05.1981</u>	<u>Św. Michała</u>	<u>Ks. Jan Patykowski, Polkowice</u>
3.	<u>24.05.1987</u>	<u>Św. Michała</u>	<u>Ks. Jan Węgielski, Polkowice</u>
4.	12.06.1988	Św. Michała	o. Wacław Paluch, karmelita, Kraków

¹ Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie dostępnych ogłoszeń parafialnych i Kroniki. Archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

Podkreśleniem wyróżniono kapłanów pochodzących z Polkowic.

² Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie dostępnych ogłoszeń parafialnych i Kroniki. Archiwum parafii pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach..

5.	16.07.1989	Św. Michała	Ks. Wiesław Pindel, Salezjanin – były mieszkaniec Polkowic
6.	<u>23.06.1991</u>	<u>Św. Barbary</u>	<u>Ks. Roman Mazur, Polkowice</u>
7.	<u>16.05.1992</u>	<u>Św. Barbary</u>	<u>Ks. Czesław Leńczuk, Polkowice</u>
8.	<u>23.05.1993</u>	<u>Św. Barbary</u>	<u>Ks. Zbigniew Pacyniak, Polkowice</u>
9.	<u>28.05.1995</u>	<u>Św. Barbary</u>	<u>Ks. Dariusz Nowak, Polkowice</u>
10.	19.01.1997	Św. Barbary	Ks. Antoni Kośmidek, Luboszyce (Czechy)
11.	28.05.2000	Św. Barbary	Ks. Krzysztof Niżnak, misjonarz (Afryka)
12.	<u>23.05.2004</u>	<u>Św. Michała</u>	<u>Ks. Jacek Wojeński, Polkowice</u>
13.	<u>13.06.2004</u>	<u>Św. Barbary</u>	<u>Ks. Adam Wróbel, Polkowice</u>
14.	<u>03.07.2005</u>	<u>Św. Michała</u>	<u>Ks. Piotr Janik, Polkowice</u>
15.	<u>21.05.2006</u>	<u>Św. Michała</u>	<u>Ks. Łukasz Langenfeld, Polkowice</u>
16.	<i>04.06.2006</i>	<i>MB Łaskawej</i>	<i>Ks. Piotr Kutkiewicz, Lubin</i>
17.	<u>26.05.2012</u>	<u>Św. Michała</u>	<u>Ks. Krzysztof Antończak, Polkowice</u>

Z dokumentacji przechowywanej przez polkowickie parafie wynika, że w omawianym w niniejszej dysertacji czasie w miejscowych świątyniach odprawiono 16 Mszy św. prymicyjnych. Dziesięć odprawili księża pochodzący z Polkowic, a sześć kapłani spoza miasta, ale w jakimś stopniu związani z nim lub z miejscowymi duszpasterzami. Wspomnieć należy także siedemnastą Mszę św. prymicyjną, którą w 2012 roku odprawił jedenasty ksiądz pochodzący z parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.

Dla parafian zawsze było to wielkie wydarzenie, zwłaszcza, gdy kapłanem zostawał ich sąsiad. Zwykle wielu ochoczo angażowało się w całą zewnętrzną oprawę i całą liturgię: pleciono kilkumetrowy wieniec,

strojono świątynię oraz przygotowywano przebogată oprawę Mszy św., nierzadko z udziałem chóru, scholi parafialnej, czy orkiestry górniczej. W Mszy św. uczestniczyło wielu mieszkańców Polkowic, także spoza rodzinnej parafii prymicjanta, ministranci z polkowickich parafii, wszyscy kapłani z dekanatu oraz zaproszeni goście – duchowni i świeccy.

Zgodnie z tradycją, każdy ksiądz neoprezbiter pochodzący z Polkowic wychodził w uroczystej procesji ze swojego rodzinnego domu i prowadzony przez wielu przedstawicieli parafii w liturgicznej procesji, otoczony zielonym wieńcem, w towarzystwie rodziców i gości, przybywał do miejscowego kościoła (prymicje odbywał się niemal w równej ilości razy w obu kościołach parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła – parafialnym i pomocniczym pod wezwaniem św. Barbary). Kościół na odprawienie Mszy św. po raz pierwszy wybierał sam prymicjant, wyjątek stanowiły lata, gdy – najczęściej z powodów szkód górniczych, ale także i z racji innych remontów czy przejściowych trudności – kościół parafialny był wyłączony z użytku.

Poza uroczystym przemarszem z domu prymicjanta stosowano także procesyjne przejście z plebanii do kościoła. Zwykle korzystali z tego prymicjanci goście oraz – z księży pochodzących z Polkowic – ks. Czesław Leńczuk i ks. Adam Wróbel.

Fot. 5.3.1. Procesja prymicyjna ulicami Polkowic (fot. archiwum autora pracy)

Fot. 5.3.2. Przemówienie na rozpoczęcie Mszy św. prymicyjnej autora pracy w kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach dnia 21.05.2006 roku (fot. archiwum autora pracy)

Fot. 5.3.3. Msza św. prymicyjna autora pracy sprawowana w kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach dnia 21.05.2006 roku (fot. archiwum autora pracy)

§ 4. PIELGRZYMKI Z POLKOWIC

Wyrazem pobożności wiernych zawsze była publiczna modlitwa, zwłaszcza wspólnotowa, wyrażająca się w pielgrzymowaniu do miejsc świętych oraz miejsc szczególnego kultu.

Ta publiczna modlitwa odprawiana pod przewodnictwem duchowieństwa, idąc z jednego miejsca na drugie, celem spotęgowania w sobie sposobności i przypomnienia dobrodziejstw Bożych oraz podziękowania za nie i ewentualnie uproszenia Bożej pomocy¹, wielokrotnie uwidaczniała się również w Polkowicach.

Pierwszy udokumentowany w Kronice Parafii wspólny wyjazd polkowiccy duszpasterze zorganizowali do tronu Jasnogórskiej Pani, gdzie każdy pątnik mógł złożyć swe intencje. Pozostałe pielgrzymki z Polkowic obrazuje poniższa tabela. W przygotowaniu jej użyto trzech krojów czcionki, którymi wyszczególniono wyjazdy z trzech polkowickich Parafii.

- * **Tłustym drukiem przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach².**
- * Czcionką standardową przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach³.
- * *Kursywą przedstawiono dane dotyczące parafii pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach⁴.*

---

¹ M. Kogut, Szkice dziejów katolickiej parafii w Kaczorowie w latach 1957 – 1997, Kaczorów 1998, s. 163.

² Sporządzono na podstawie parafialnych ogłoszeń duszpasterskich i Kroniki Parafialnej – archiwum parafii.

³ Sporządzono na podstawie Kroniki Parafialnej oraz parafialnego pisma „Echo Parafii” – archiwum parafii. W archiwum brak księgi ogłoszeń parafialnych.

⁴ Sporządzono na podstawie ogłoszeń duszpasterskich i Kroniki Parafialnej – archiwum parafii.

Tabela 21. Pielgrzymki z Polkowic w latach 1965 – 2010.

Lp.	Data	Rodzaj/grupa	Miejsce
1.	10.10.1965	Parafialna, złożenie księgi z postanowieniami tysiąclecia oraz przywiezienie kopii Obrazu MB Częstochowskiej	Jasna Góra, Częstochowa
2.	31.08.1968	Parafialna, ministranci	Jasna Góra, Częstochowa
3.	26.06.1970	Parafialna	Jasna Góra, Częstochowa
4.	23.08.1970	Ogólnopolska, mężczyźni	Jasna Góra, Częstochowa
5.	26-30.06.1970	Parafialna, Ministranci z rodzinami	Oświęcim – Kraków – Częstochowa – Wieliczka – Ojców – Trzebnica
6.	08.05.1971	Parafialna	Bardo Śl., Wambierzyce
7.	20-23.07.1972	Ministranci z rodzinami	Niepokalanów
8.	03.09.1972	Diecezjalna, dziewczęta	Bardo Śląskie
9.	06-15.08.1981	Diecezjalna, piesza	Wrocław – Częstochowa
10.	15.08.1981	Parafialna	Jasna Góra, Częstochowa
11.	16.06.1983	Ogólnopolska, Spotkanie z Janem Pawłem II	Wrocław
12.	04.09.1983	Parafialna	Licheń
13.	06-15.08.1984	Diecezjalna, piesza	Wrocław – Częstochowa
14.	15.08.1984	Parafialna	Jasna Góra, Częstochowa
15.	1985	Diecezjalna, kobiety	Trzebnica
16.	1985	Parafialna, dzieci	Jasna Góra, Częstochowa
17.	1985	Diecezjalna, młodzież	Jasna Góra, Częstochowa
18.	1985	Diecezjalna, maturzyści	Jasna Góra, Częstochowa
19.	1985	Parafialna	Licheń, Warszawa
20.	1985	Diecezjalna, młodzież	Wambierzyce
21.	15.09.1985	Parafialna	Bardo Śląskie
22.	06-15.08.1985	Diecezjalna, piesza	Wrocław – Częstochowa
23.	15.08.1985	Parafialna	Jasna Góra, Częstochowa

24.	14.09.1986	Parafialna	Licheń
25.	21.09.1986	Diecezjalna, młodzież	Wambierzyce
26.	05-06.12.1986	Parafialna	Jasna Góra, Częstochowa
27.	06-15.08.1987	Diecezjalna, piesza	Wrocław – Częstochowa
28.	15.08.1987	Parafialna	Jasna Góra, Częstochowa
29.	20.09.1987	Diecezjalna, młodzież	Wambierzyce
30.	18.09.1988	Diecezjalna, młodzież	Wambierzyce
31.	18.09.1988	Ogólnopolska, Duszpasterstwo Ludzi Pracy	Jasna Góra, Częstochowa
32.	14.10.1988	Parafialna	Trzebnica
33.	15.10.1988	Diecezjalna, piesza, młodzież	Wrocław – Trzebnica
34.	14.04.1989	Diecezjalna, maturzyści	Jasna Góra, Częstochowa
35.	22.04.1989	Diecezjalna, nauczyciele	Bardo Śląskie
36.	06-15.08.1989	Diecezjalna, piesza	Wrocław – Częstochowa
37.	15.08.1989	Parafialna	Jasna Góra, Częstochowa
38.	29.04.1990	Diecezjalna, nauczyciele	Bardo Śląskie
39.	19.05.1990	Parafialna	Jasna Góra, Częstochowa
40.	06-15.08.1990	Diecezjalna, piesza	Wrocław – Częstochowa
41.	15.08.1990	Parafialna	Jasna Góra, Częstochowa
42.	01.09.1990	Parafialna	Niepokalanów
43.	23.09.1990	Parafialna, piesza	Polkowice – Grodowiec
44.	08.09.1991	Parafialna, Duszpasterstwo Ludzi Pracy Zagłębia Miedziowego	Grodowiec
45.	15.09.1991	Okręgowa, Duszpasterstwo Ludzi Pracy Zagłębia Miedziowego	Jasna Góra, Częstochowa
46.	15.09.1991	Diecezjalna, młodzież	Wambierzyce
47.	14.06.1992	Diecezjalna, młodzież	Krzyszów
48.	09.05.1994	Parafialna	Licheń

49.	12.06.1994	Diecezjalna, młodzież (dwie polkowickie parafie)	Krzeszów
50.	27.08.1994	Diecezjalna, w I rocznicę zakończenia peregrynacji obrazu MB Częstochowskiej w Diecezji Legnickiej	Jasna Góra, Częstochowa
51.	16.04.1995	Diecezjalna, młodzież (dwie polkowickie parafie)	Katedra, Legnica
52.	22.04.1995	Diecezjalna, maturzyści (dwie polkowickie parafie)	Jasna Góra, Częstochowa
53.	01-11.08.1995	Diecezjalna, piesza (dwie polkowickie parafie)	Legnica – Częstochowa
54.	11.08.1995	Parafialna	Jasna Góra, Częstochowa
55.	03.09.1995	Parafialna	Legnickie Pole
56.	13.09.1995	Parafialna	Licheń
57.	31.03.1996	Diecezjalna, młodzież (dwie polkowickie parafie)	Katedra, Legnica
58.	22.04.1996	Diecezjalna, maturzyści (dwie polkowickie parafie)	Jasna Góra, Częstochowa
59.	09.06.1996	Diecezjalna, młodzież	Krzeszów
60.	01-11.08.1996	Diecezjalna, piesza (dwie polkowickie parafie)	Legnica – Częstochowa
61.	11.08.1996	Parafialna	Jasna Góra, Częstochowa
62.	15.08.1996	Diecezjalna	Krzeszów
63.	14-15.09.1996	Ogólnopolska, Duszpasterstwo Ludzi Pracy	Jasna Góra, Częstochowa
64.	01-10.10.1996	Parafialna	Włochy
65.	11-20.10.1996	Parafialna	Włochy
66.	23.03.1997	Diecezjalna, młodzież	Katedra, Legnica
67.	19.04.1997	Diecezjalna, maturzyści (dwie polkowickie parafie)	Jasna Góra, Częstochowa
68.	01-02.06.1997	Diecezjalna, spotkanie z Janem Pawłem II	Legnica

69.	17.08.1997	Diecezjalna – intronizacja ukoronowanego przez Jana Pawła II obrazu MB Łaskawej z Krzeszowa (dwie polkowickie parafie)	Krzeszów
70.	17.08.1997	Parafialna, Rycerstwo Niepokalanej	Wilków
71.	27.09.1997	Diecezjalna, katecheci (dwie polkowickie parafie)	Krzeszów
72.	05-12.11.1997	Parafialna	Ziemia Święta
73.	05.04.1998	Diecezjalna, młodzież	Katedra, Legnica
74.	16.05.1998	Parafialna, dzieci pierwszokomunijne	Krzeszów
75.	17.05.1998	Parafialna, Rycerstwo Niepokalanej	Wilków
76.	01.06.1998	Ogólnopolska, Eucharystyczny Ruch Młodych	Jasna Góra, Częstochowa
77.	06.06.1998	Diecezjalna, młodzież	Krzeszów
78.	14.06.1998	Parafialna, Rycerstwo Niepokalanej	Wilków
79.	20.06.1998	Parafialna, Bractwo św. Józefa, Żywy Różaniec	Legnickie Pole
80.	01-11.08.1998	Diecezjalna, piesza (dwie polkowickie parafie)	Legnica – Częstochowa
81.	11.08.1998	Parafialna	Jasna Góra, Częstochowa
82.	15.08.1999	<i>Diecezjalna</i>	<i>Krzeszów</i>
83.	26-29.08.1998	Diecezjalna, piesza (dwie polkowickie parafie)	Legnica – Krzeszów
84.	29.08.1998	Diecezjalna – nadanie tytułu bazyliki mniejszej (dwie polkowickie parafie)	Krzeszów
85.	30.08.1998	Diecezjalna – odsłonięcie pomnika Jana Pawła II (dwie polkowickie parafie)	Legnica, Katedra
86.	04.09.1998	<i>Parafialna</i>	<i>Licheń</i>
87.	09.09.1998	Parafialna	Licheń

88.	11.09.1998	Parafialna	Grodowiec
89.	12.09.1998	Parafialna, dzieci	Wambierzyce
90.	20.09.1998	Ogólnopolska, Duszpasterstwo Ludzi Pracy	Jasna Góra, Częstochowa
91.	17-25.10.1998	Parafialna	Medjugorie
92.	01-06.02.1999	Parafialne rekolekcje dla młodzieży	Piechowice
93.	24.04.1999	Diecezjalna, maturzyści (św. Michała Arch. i Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach)	Jasna Góra, Częstochowa
94.	06-07.06.1999	Diecezjalna, spotkanie z Janem Pawłem II (trzy polkowickie parafie)	Bydgoszcz
95.	28.06.1999	Parafialna	Krzeszów
96.	3-8.07.1999	Parafialna, Ruch Światło-Życie	Kraków
97.	01-11.08.1999	Diecezjalna, pieszka (trzy polkowickie parafie)	Legnica – Częstochowa
98.	11.08.1999	Parafialna	Jasna Góra, Częstochowa
99.	15.08.1999	Diecezjalna (trzy polkowickie parafie)	Krzeszów
100.	28-29.08.1999	Diecezjalna, I Kongres Osób Niepełnosprawnych	Legnica
101.	8-17.09.1999	Parafialna	Lourdes, La Salette, Fatima
102.	9-12.09.1999	Parafialna	Kraków, Wadowice, Kalwaria Zebrzydowska
103.	19.09.1999	Ogólnopolska, Duszpasterstwo Ludzi Pracy	Jasna Góra, Częstochowa
104.	26.09.1999	Diecezjalna, katecheci i nauczyciele (trzy polkowickie parafie)	Krzeszów
105.	12.02.2000	Parafialna	Krzeszów
106.	29.04.2000	Diecezjalna, maturzyści (trzy polkowickie parafie)	Jasna Góra, Częstochowa

107.	12.05.2000	Parafialna, dzieci pierwszokomunijne	Krzeszów
108.	02-06.03.2000	Parafialna	Warszawa, Wilno
109.	10-11.06.2000	Parafialna	Drezno
110.	11.06.2000	Diecezjalna, młodzież	Krzeszów
111.	17.06.2000	Ogólnopolska, Akcja Katolicka	Jasna Góra, Częstochowa
112.	17.06.2000	Parafialna	Legnica, Katedra – Kościół Jubileuszowy
113.	28.06.2000	Parafialna	Góra św. Anny, Jasna Góra, Częstochowa
114.	05-08.07.2000	Parafialna	Wilno
115.	22.07.2000	<i>Parafialna</i>	<i>Legnica, Katedra – Kościół Jubileuszowy</i>
116.	26.08.2000	Parafialna	Legnica, Katedra – Kościół Jubileuszowy
117.	02.09.2000	Diecezjalna, niepełnosprawni	Krzeszów
118.	16.09.2000	<i>Ogólnopolska, młodzież (trzy polkowickie parafie)</i>	<i>Jasna Góra, Częstochowa</i>
119.	16-17.09.2000	Ogólnopolska, Duszpasterstwo Ludzi Pracy	Jasna Góra, Częstochowa
120.	23.09-03.10.2000	Parafialna	Ziemia Święta
121.	30.09.2000	Diecezjalna, katecheci i nauczyciele	Krzeszów
122.	06.10.2000	Parafialna, osoby starsze	Zagórze Śląskie
123.	06-10.10.2000	Parafialna	Gietrzwałd, Wilno
124.	20-28.10.2000	Parafialna	Włochy
125.	10-13.11.2000	Parafialna	Wilno
126.	26.11.2000	Diecezjalna, Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży, Eucharystyczny Ruch Młodych, Akcja Katolicka	Legnica, Katedra
127.	02.06.2001	Diecezjalna, Rocznica pobytu w Legnicy Jana Pawła II (trzy polkowickie parafie)	Legnica, Katedra

128.	01.09.2001	Diecezjalna, niepełnosprawni	Krzeszów
129.	01-11.08.2001	Diecezjalna, piesza (trzy polkowickie parafie)	Legnica – Częstochowa
130.	11.08.2001	Parafialna	Jasna Góra, Częstochowa
131.	04.10.2001	Parafialna, osoby starsze	Zagórze Śląskie
132.	24.03.2002	Diecezjalna, młodzież	Katedra, Legnica
133.	24.03.2002	Diecezjalna, X rocznica powstania Diecezji Legnickiej (trzy polkowickie parafie)	Katedra, Legnica
134.	15-22.04.2001	Parafialna	Medjugorie
135.	20-27.04.2002	Parafialna, osoby starsze	Zagórze Śląskie
136.	18.05.2002	Ogólnopolska	Lednica
137.	18.08.2002	Parafialna, spotkanie z Janem Pawłem II	Kraków
138.	07.09.2002	Diecezjalna, niepełnosprawni	Krzeszów
139.	01-10.08.2002	Diecezjalna, piesza (trzy polkowickie parafie)	Legnica – Częstochowa
140.	10.08.2002	Parafialna	Jasna Góra, Częstochowa
141.	28.09.2002	Parafialna	Jasna Góra, Częstochowa
142.	15-26.10.2002	Parafialna	Grecja
143.	24.11.2002	Diecezjalna, Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży, Eucharystyczny Ruch Młodych, Akcja Katolicka	Legnica, Katedra
144.	31.05.2003	Diecezjalna	Krzeszów
145.	13-15.08.2003	Diecezjalna, piesza (trzy polkowickie parafie)	Legnica – Krzeszów
146.	15.08.2003	Parafialna	Krzeszów
147.	01-10.08.2003	Diecezjalna, piesza (trzy polkowickie parafie)	Legnica – Częstochowa
148.	10.08.2003	Parafialna	Jasna Góra, Częstochowa
149.	11-13.09.2003	Parafialna	Kalwaria Zebrzydowska, Bochnia, Wieliczka, Zakopane
150.	20-21.09.2003	Ogólnopolska, Duszpasterstwo Ludzi Pracy	Jasna Góra, Częstochowa

151.	23.03.2003	Diecezjalna (trzy polkowickie parafie)	Katedra, Legnica
152.	20-23.05.2003	Parafialna	Kraków, Wadowice, Kalwaria Zebrzydowska, Częstochowa
153.	21-26.07.2003	Parafialna	Lwów
154.	04.04.2004	Diecezjalna, młodzież	Katedra, Legnica
155.	03.07.2004	Parafialna	Goerlitz, Niemcy
156.	02-10.08.2004	Diecezjalna, piesza (trzy polkowickie parafie)	Legnica – Częstochowa
157.	10.08.2004	Parafialna	Jasna Góra, Częstochowa
158.	25.09 -09.10.2004	Parafialna	Francja, Hiszpania, Portugalia
159.	02.10.2004	Parafialna, Żywy Różaniec (trzy polkowickie parafie)	Krzeszów
160.	18.06.2005	Diecezjalna, młodzież	Krzeszów
161.	20.03.2005	Diecezjalna, młodzież (trzy polkowickie parafie)	Katedra, Legnica
162.	18.05.2005	Parafialna (św. Michała Arch. i MB Królowej Polski w Polkowicach)	Licheń
163.	18.06.2005	Diecezjalna, młodzież	Krzeszów
164.	26.06 -01.07.2005	Parafialna	Gietrzwałd, św. Lipka, Wilno, Niepokalanów
165.	26-29.08.2005	Diecezjalna, młodzież (trzy polkowickie parafie)	Krzeszów
166.	17.09.2005	Diecezjalna, ministranci (trzy polkowickie parafie)	Krzeszów
167.	24-25.09.2005	Ogólnopolska, małżeństwa	Jasna Góra, Częstochowa
168.	29.04 -05.05.2005	Parafialna	Rzym, Włochy
169.	03.05.2006	Diecezjalna, Akcja Katolicka	Krzeszów
170.	27.05.2006	Parafialna, Spotkanie z papieżem Benedyktem XVI	Kraków
171.	24-30.06.2006	Parafialna	Ukraina

172.	30.06 -09.07.2006	Parafialna	Ukraina
173.	17-19.07.2006	Parafialna	Ukraina
174.	29.07 -05.08.2006	Europejska Pielgrzymka Ministrantów	Włochy, Rzym
175.	01-09.08.2006	Diecezjalna, piesza (trzy polkowickie parafie)	Legnica – Częstochowa
176.	09.08.2006	Parafialna	Jasna Góra, Częstochowa
177.	20-27.08.2006	<i>Parafialna</i>	<i>Medjugorie</i>
178.	25-28.08.2006	<i>Diecezjalna, młodzież</i>	<i>Krzeszów</i>
179.	02.09.2006	Diecezjalna, niepełnosprawni	Krzeszów
180.	16-17.09.2006	Ogólnopolska, Duszpasterstwo Ludzi Pracy	Jasna Góra, Częstochowa
181.	22.09 -01.10.2006	Parafialna (Matki Bożej Królowej Polski oraz św. Michała Arch. w Polkowicach)	Włochy, Rzym
182.	07.10.2006	<i>Diecezjalna, Żywy Różaniec</i>	<i>Krzeszów</i>
183.	03-09.10.2006	<i>Parafialna</i>	<i>Ukraina</i>
184.	07.10.2006	Diecezjalna, Żywy Różaniec (trzy polkowickie parafie)	Krzeszów
185.	07.12.2006	Parafialna, Koło Przyjaciół Radia Maryja	Toruń
186.	28.01 -05.02.2007	Parafialna, rekolekcje ewangelizacyjne	Rakowice Wielkie
187.	30.05 -07.06.2007	Parafialna	Włochy, Rzym
188.	31.07 -09.08.2007	Diecezjalna, piesza (trzy polkowickie parafie)	Legnica – Częstochowa
189.	09.08.2007	Parafialna	Jasna Góra, Częstochowa
190.	02.09.2007	Diecezjalna, niepełnosprawni	Krzeszów
191.	05.09.2007	Parafialna	Krzeszów
192.	06.10.2007	<i>Diecezjalna, Żywy Różaniec (trzy polkowickie parafie)</i>	<i>Krzeszów</i>
193.	21-22.06.2008	Parafialna	Drezno

194.	26.06 -06.07.2008	Parafialna	Ukraina
195.	01-14.08.2008	Parafialna	Francja, Hiszpania, Portugalia
196.	10.07.2008	Parafialna, piesza, Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży	Grodowiec
197.	12-15.08.2008	Diecezjalna, młodzież (trzy polkowickie parafie)	Krzeszów
198.	17-24.08.2008	Parafialna	Medjugorie
199.	29.07 -09.08.2008	Diecezjalna, piesza (trzy polkowickie parafie)	Polkowice – Legnica – Częstochowa
200.	09.08.2008	Parafialna	Jasna Góra, Częstochowa
201.	04.09.2008	Parafialna (Matki Bożej Królowej Polski oraz św. Michała Arch. w Polkowicach)	Kalisz
202.	17-27.09.2008	Parafialna	Grecja
203.	21-29.09.2008	<i>Parafialna</i>	<i>Ziemia Święta</i>
204.	04.10.2008	Diecezjalna, Żywy Różaniec	Krzeszów
205.	15-22.02.2009	Parafialna	Włochy, Rzym
206.	05.04.2009	Diecezjalna, młodzież (trzy polkowickie parafie)	Legnica
207.	14-24.04.2009	Parafialna	Ziemia Święta
208.	17-19.04.2009	Diecezjalna, Żywy Różaniec	Krzeszów
209.	10.05.2009	Parafialna, piesza (trzy polkowickie parafie)	Grodowiec
210.	07-18.09.2009	Parafialna	Ziemia Święta
211.	29.07 -09.08.2009	Diecezjalna, piesza (trzy polkowickie parafie)	Polkowice – Legnica – Częstochowa
212.	09.08.2009	Parafialna	Jasna Góra, Częstochowa
213.	28-29.08.2009	Diecezjalna, II Kongres Osób Niepełnosprawnych	Legnica i Legnickie Pole
214.	24.09 -04.10.2009	<i>Parafialna</i>	<i>Grecja</i>
215.	28.09.2009	Parafialna, spotkanie z papieżem Benedyktem XVI	Czechy

216.	17.10.2009	Diecezjalna, piesza (trzy polkowickie parafie)	Legnica – Legnickie Pole
217.	31.01 -05.02.2010	Parafialna, rekolekcje młodzieżowe	Rakowice Wielkie
218.	08.05.2010	Parafialna	Jasna Góra, Częstochowa
219.	15.05.2010	Parafialna, piesza (trzy polkowickie parafie)	Grodowiec
220.	14-15.05.2010	Parafialna	Kraków – Łagiewniki – Wadowice – Kalwaria Zebrzydowska
221.	05.06.2010	Parafialna	Krzeszów
222.	05-07.06.2010	Parafialna, beatyfikacja ks. Jerzego Popiełuszki	Warszawa
223.	29.07 -09.08.2010	Diecezjalna, piesza (trzy polkowickie parafie)	Polkowice – Legnica – Częstochowa
224.	06.08.2010	Parafialna	Krzeszów
225.	09.08.2010	Parafialna	Jasna Góra, Częstochowa
226.	20-23.08.2010	Diecezjalna, młodzież	Krzeszów
227.	25.09.2010	Diecezjalna, katecheci, nauczyciele	Krzeszów

Analizując dostępne informacje o pielgrzymowaniu polkowiczian (zachowane dokumenty datują pierwszą oficjalną pielgrzymkę na 1965 rok) bez większego zaskoczenia można stwierdzić, iż najczęściej odwiedzanym miejsce kultu była Jasna Góra. W omawianym okresie 65 lat z Polkowic udokumentowane są przynajmniej 63 pielgrzymki na Jasną Górę. Z zachowanych dokumentów wynika, że nawet kilka razy w roku różnego rodzaju grupy pielgrzymkowe wyruszały do Częstochowy. Były to większe lub mniejsze grupy osób docierające do Matki Bożej w przeróżny sposób; głównie były to zorganizowane przez parafie pielgrzymki autokarowe (przynajmniej jedna rocznie), a także pielgrzymki piesze. Te drugie najpierw (do powstania w 1992 roku diecezji legnickiej)

wyruszały z Wrocławia, a następnie z Legnicy. Od 2008 roku piesze pielgrzymowanie parafian zaczyna się w samych Polkowicach, skąd przez dwa dni idą do Legnicy (zabierając ze sobą po drodze pątników z Lubina), aby tam – wspólnie – w ramach Pieszej Pielgrzymi Diecezji Legnickiej wędrować ku Jasnej Górze.

W czasie, gdy Polkowice należały do Archidiecezji Wrocławskiej parafianie bardzo często (niemal każdego roku lub nawet kilka razy w roku) odwiedzali sanktuaria diecezjalne: Matki Bożej Strażniczki Wiary Świętej w Bardzie Śląskim, św. Jadwigi Śląskiej w Trzebnicy i Matki Bożej Sanktuarium Matki Bożej Wambierzyckiej Królowej Rodzin w Wambierzycach. Po włączeniu Polkowic do nowej diecezji legnickiej najczęściej odwiedzanym miejscem kultu stało się sanktuarium Matki Bożej Łaskawej w Krzeszowie, gdzie odnotowano kilka polkowickich pielgrzymek rocznie. Po wielokroć mieszkańcy Polkowic pielgrzymowali także do Katedry w Legnicy na różnego rodzaju uroczystości diecezjalne, a także – w Roku Świętym 2000 – jako do Kościoła Jubileuszowego. Następnym sanktuarium diecezjalnym, w których polkowiczanie wielokrotnie zaznaczyli swoją obecność była bazylika św. Jadwigi w Legnickim Polu. Odnotowano również kilka pielgrzymek do Wilkowa (polkowiczanie nawiedzali tamtejszy kościół pod wezwaniem Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny dużo wcześniej, nim w sierpniu 2007 roku biskup legnicki Stefan Cichy podniósł go do godności sanktuarium lokalnego Matki Bożej Fatimskiej) i Rakowic Wielkich, gdzie wspólnota Odnowy w Duchu Świętym, pod przewodnictwem ks. Jarosława Święcickiego, proboszcza parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach oraz grupy jego parafian, już od kilku lat przeprowadza rekolekcje ewangelizacyjne dla osób z całej diecezji legnickiej, a także spoza niej. Polkowiczanie bywali także na Górze św. Anny, w Gietrzwałdzie, Kalwarii Zebrzydowskiej, sanktuarium Matki Bożej Fatimskiej na Krzeptówkach w Zakopanem

(powstało ono jako wotum wdzięczności za uratowanie życia Jana Pawła II po zamachu z dnia 13 maja 1981 roku dokonanego na placu św. Piotra w Rzymie), w sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach, w Krakowie, w Wadowicach – rodzinnej miejscowości św. Jana Pawła II, w Warszawie

Od roku 1990 zauważono także wzrost zainteresowania położonym kilkanaście kilometrów od Polkowic sanktuarium Matki Bożej Jutrzenki Nadziei w Grodowcu, zwanym także Wysoką Cerkwią. Jest to sanktuarium należące do diecezji zielonogórsko-gorzowskiej. W dokumentach znajdujemy wiele wzmianek o pielgrzymowaniu parafian do tego miejsca. Ruszano tam różnymi środkami lokomocji, także pieszo i np. rowerem – częste tego typu wyjazdy wspomina piszący te słowa, gdy w grupie ministrantów z księdzem opiekunem przemierzał ten szlak (w miesiącach letnich nawet co dwa tygodnie), by tam się modlić, przechadzać tamtejsze dróżki, nawiedzając małe kapliczki, odpoczywać, grać w piłkę i korzystać z uroków wspólnego ogniska. Od 2005 roku członkowie Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży przy parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach każdego roku organizują pieszą pielgrzymkę do Grodowca, w której uczestniczy coraz to większa rzesza pątników, nie tylko z Polkowic. Od kilku lat na każdej takiej pielgrzymce obecny osobiście obecny jest Ksiądz Biskup lub przez swojego delegata przesyła pątnikom list z błogosławieństwem. Polkowicki przemarsz na stałe już wpisał się w kalendarium diecezjalnego Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży, tworząc nieformalną pielgrzymkę diecezjalną.

Kolejnymi miejscami pielgrzymek polkowiczian były między innymi: sanktuarium Matki Bożej w Licheniu, sanktuarium Matki Bożej Niepokalanej w Niepokalanowie, czy sanktuarium św. Józefa w Kaliszu.

Z pielgrzymek zagranicznych organizowanych przez polkowickie parafie wspomnieć należy podróże do Włoch. Na przestrzeni ostatnich lat, to przede wszystkim Rzym stał się ulubionym miejscem pielgrzymowania polkowiczian. Wiele pielgrzymek organizowano także do Francji (Lourdes, La Salette, Ars), Hiszpanii (Fatima), Portugalii (Santiago de Compostela), Grecji, na Litwę i Ukrainę, do Chorwacji (m.in. do Medjugorje) i – ostatnio – kilkakrotnie do Ziemi Świętej.

Zgromadzona w parafiach dokumentacja i wspomnienia zawarte w kronikach są świadectwem szczególnego umiłowania pielgrzymkowych szlaków przez polkowiczian. Zauważyć można, że odwiedzano nie tylko miejsca święte, ale także inne, często także związane z wiarą, kultem, czy upamiętniające wydarzenia patriotyczne, które miały miejsce w naszej ojczyźnie. Wspólnie przemierzano nawet najodleglejsze zakątki Polski i świata. Taki pielgrzymowanie stawało się nie tylko okazją do zwiedzania, pogłębiania wiary oraz zacieśniania relacji z Jezusem, ale także dawało możliwość lepszego poznania duszpasterzy oraz podjęcia z nimi konkretnej, dobrej i owocnej współpracy na chwałę Boga, dla pożytku wiernych oraz dobra parafii i miasta.

§ 5. MORALNOŚĆ RELIGIJNA

Jedną z najmniej dostępnych dziedzin dla badań empirycznych jest moralność religijna. Można się zetknąć z poglądem, że moralność nie ma żadnego związku z religijnością, bo spotyka się ludzi jednocześnie etycznych i obojętnych pod względem religijnym i odwrotnie – wierzących a nieetycznych. Moralność religijna jest więc taką, która stanowi element składowy oficjalnego modelu religijności, propagowanej w Kościele katolickim, jest właściwie moralnością naturalną, uzupełnioną pewnymi normami specyficznymi religijnymi, ewangelicznymi i kościelnymi¹.

Obserwując polkowiczian, rozmawiając z nimi i przeglądając dokumenty, głównie protokoły powizytacyjne, da się zauważyć, iż mieszkańcy tego miasta swoje religijne życie koncentrują tylko i wyłącznie wokół kościoła, świątyni, budynku. Zwykle deklarują się, jako ludzie wierzący i związani z Kościołem. W codziennym życiu kierują się zasadami Ewangelii oraz zachowują tradycje religijne. Są przywiązani do Kościoła i czują się za niego współodpowiedzialni. Jednak dla sporej ich części jest to bardzo powierzchowna relacja, która w codzienności nie przekłada się na sposób myślenia, mówienia i patrzenia na ten świat. Zauważyć można także, że część wspólnoty parafialnej dotykała obojętność religijna; niektórzy często zaniedbują praktyki religijne. Innymi bolesnymi

---

¹ M. Kogut, *Szkice dziejów katolickiej parafii w Kaczorowie w latach 1957 – 1997*, Kaczorów 1998, s. 165 i n..

zjawiskami bywają religijna oziębłość, ignorancja, brak autorytetów i czczenia sacrum oraz alkoholizm i bezrobocie¹.

Duża część polkowiczian wprowadzie wykazuje podstawową znajomość głównych prawd wiary, zasad, przykazań i norm moralnych, ale w całości ich nie przestrzega, wybierając sobie tylko to, co wygodne, lekkie, łatwe i przyjemne. Mniej lub bardziej znane prawdy wiary nie zawsze są przyjmowane i nie zawsze na sposób intelektualny pogłębiane.

W kwestii znajomości aktualnych wydarzeń z życia Kościoła powszechnego, partykularnego czy lokalnego, stwierdzić należy, że stopień tej wiedzy jest minimalny.

Akceptacja religijnych prawd wiary, życie Ewangelią i przykazaniem miłości Boga i bliźniego również nie jest mocną stroną polkowiczian. Relatywizm moralny, religijny i społeczny wkrada się w ludzkie życie, stąd też większość mieszkańców miasta zaczyna sobie wybierać pewne elementy życia wiary, a innymi zdaje się nie przejmować lub odrzuca je wprost.

Postępowanie moralne ludzi uważających się za wierzących, za katolików także nie zawsze jest klarowne i czyste. Kościół wymaga nie tylko aprobaty i afirmacji prawd religijnych, ale przede wszystkim życia nimi na co dzień; Kościół wymaga świadectwa. U części polkowiczian teoria nie współgra z praktyką.

Jest także gro ludzi moralnie i religijnie poprawnych i poukładanych. To oni stanowią kręgosłup i filar wspólnoty, aczkolwiek zdarzają się w mieście sytuacje drwin, wyśmiewania i wytykania palcami takich osób.

---

¹ Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy – Protokół z wizytacji bpa Stefana Regmunta, Legnica 2007.

We wcześniejszych latach bywały także sytuacje związane z sąsiedzkimi nieporozumieniami, które potrafiły wywoływać spore konflikty oraz angażować w nie całe rodziny i środowiska.

Obecnie daje się zauważyć zubożenie i brak zainteresowania drugim człowiekiem, a co za tym idzie, także brak empatii i chęci bezinteresownego niesienia pomocy. Wszędzie rozpanoszył się kapitalizm i czasami człowiek gotów jest „utopić drugiego w łyżce wody”.

Bywają jednak takie osoby, rodziny, środowiska, które można, a nawet należy stawiać za wzór całej wspólnoty¹.

---

¹ Niniejszy tekst opracowano na podstawie cyklu rozmów przeprowadzonych z ks. drem Ludwikiem Kośmidkiem, Polkowice, sierpień 2015 r.

ZAKOŃCZENIE

Niniejsza praca ukazuje życie religijne mieszkańców Polkowic w latach 1945 – 2010 w kontekście trudnej i złożonej sytuacji politycznej po zakończeniu II wojny światowej.

Życie religijne i duchowe polkowiczian oraz mieszkańców pobliskich terenów, a także całego regionu i państwa kształtowało się w kontekście życia politycznego w trudnym okresie powojennym, w okresie sowietyzacji kraju, walki z religią, a w szczególności z Kościołem katolickim. Dominacja Związku Sowieckiego nad Polską trwała do czasu tak zwanej Polski „Okrągłostołowej” i częściowo wolnych wyborów w dniu 04 czerwca 1989 roku. Po zrzuceniu kajdan sowieckiej indoktrynacji nie nastąpiła dekomunizacja kraju. Ludzie dawnego systemu, którzy po przemianie ustrojowej uwłaszczyli się, wzmocnili swoją pozycję polityczną. Podjęta przez premiera Jana Olszewskiego reforma zakończyła się jego porażką i dymisją w czasie tak zwanej nocnej zmiany w dniu 04 czerwca 1992 roku. Po jego przymusowym ustąpieniu Polska nie doczekała się zdolnego męża stanu, który dokonałby w kraju potrzebnych reform na miarę Wiktora Orbana na Węgrzech. Polska stała się obecnie krajem wymierającym. Wzmogła się, szczególnie po 2007 roku, ateizacja kraju w życiu społecznym oraz ośmieszanie kultury chrześcijańskiej, choć Polska zawdzięcza swe istnienie już od czasów księcia Mieszka I Kościołowi katolickiemu. Wskutek likwidacji wielu polskich kopalń i krajowego przemysłu ponad 2 500 000 młodych

i wykształconych ludzi wyemigrowało z kraju. Zlikwidowano ponad 3 500 polskich szkół.

Życia religijnego polkowiczian nie można oderwać od dziejów Śląska oraz od historii Polski, Czech i Niemiec. Praca ta ukazuje głównie życie religijne mieszkańców Polkowic po II wojnie światowej do 2010 roku.

Po 1945 roku, gdy ustanowiono nowe granice Polski, Czech i Niemiec, nastąpiła wymiana ludności na ziemiach przyłączonych do Polski. Na mocy *umowy poczdamskiej* (17 lipca – 02 sierpnia 1945 roku), pozostająca w Polsce niemiecka ludność została wysiedlona do Niemiec. Część społeczności autochtonicznej nie opuściła stron rodzinnych mimo posiadanego wcześniej obywatelstwa niemieckiego. Ludność, która po II wojnie światowej osiedliła się w Polkowicach i na pobliskich terenach, przywoziła ze sobą wiarę, tradycje i zwyczaje ze swych stron rodzinnych. Dzięki temu, że wraz z parafianami przemieszczali się i duszpasterze, religijny, wierzący i praktykujący lud zawsze był obecny na polkowickiej ziemi.

Rozwój religijnego życia polkowiczian jest w najnowszej historii mocno powiązany z rozwojem ekonomicznym, a w szczególności z rozwojem górnictwa i eksploatacją rud miedzi. W 1967 roku Polkowice odzyskały prawa miejskie. Liczba mieszkańców miasta (a także jego okolic) wzrastała bardzo szybko, co wpłynęło także na reorganizację struktur kościelnych. Symbolem wiary polkowiczian oraz ich przywiązania do Kościoła katolickiego stała się wieloletnia batalia o przejęcie (a przez to i uratowanie) ewangelickiego kościoła, który od lat niszczał w Rynku.

W pracy odniosłem się też do uwarunkowań społeczno-politycznych, które miały niemały wpływ na rozwój i kształt życia religijnego polkowiczian. Ta część opracowania powstała także

dzięki wielu żyjącym jeszcze obecnym lub byłym mieszkańcom miasta, którzy posiadają żywe i bardzo osobiste wspomnienia minionych wydarzeń.

U schyłku komunizmu Kościół katolicki jako instytucja cieszył się największym zaufaniem społecznym. Wówczas, obok swojej podstawowej misji, spełniał także funkcję jednoczenia narodu, a często był także mediatorem i pośrednikiem między społeczeństwem a władzą państwową. Pod względem społecznego szacunku żadna instytucja nie mogła wówczas dorównać Kościołowi katolickiemu. Stan wojenny, był trudnym, a zarazem bardzo ważnym rozdziałem w życiu polkowiczian. Dnia 17 grudnia 1981 roku oddziały ZOMO spacyfikowały kopalnię „Rudna”, a oczekujący od kapłanów duchowego wsparcia górnicy znaleźli schronienie w kościele św. Barbary w Rynku. Obecność księży wśród pracowników kopalń sprzyjała rozładowaniu napięcia oraz pomogła uniknąć konfrontacji siłowej i rozlewu krwi. Po 30 latach odbyły się uroczystości upamiętniające tamto wydarzenie. Po 1989 roku w Polsce nastąpiły duże zmiany. Ich znakiem było między innymi wprowadzenie katechezy do szkół. W Polkowicach powstały dwie nowe parafie – w 1991 roku parafia pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski oraz w 1998 roku parafia pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej.

Życie religijne polkowiczian to także inne wspólnoty i zbory wyznaniowe, szczególnie Zbór Zielonoświątkowy i Związek Wyznania Świadków Jehowy. Po II wojnie światowej w Polkowicach było tylko kilka rodzin zielonoświątkowych i świadków Jehowy. Wzrost liczby ich wyznawców nastąpił w latach dziewięćdziesiątych. Obecnie skupiają się wokół swoich domów modlitwy, a ich liczba sięga około 5% miejscowej społeczności.

W niniejszej pracy ukazałem przywiązanie do Boga zarówno protestantów, jak i katolików, którzy mieszkali w Polkowicach. Ich wiara przejawiała się w praktykach religijnych, które były przeżywane we wspólnocie gromadzącej się w świątyni. Praca ta obrazuje troskę i wielkie starania wielu pokoleń polkowiczian o ich świątynie (katolicką i protestancką) oraz o rozwój życia religijnego w ich rodzinach. Liczne dokumenty i fotografie zamieszczone w niniejszym opracowaniu są tego świadectwem. Zamieszczone tu wspomnienia osób jeszcze żyjących dokumentują religijną żywotność tak mieszkańców Polkowic, jak i okolic miasta.

Wszelkie tabele i wykresy są potwierdzeniem i zobrazowaniem religijności, praktyk i zachowań polkowiczian na przestrzeni lat. Ukazują także sytuację w mieście na tle diecezji czy kraju. Prezentują także nazwiska wielu osób, których życie i działalność – nie tylko duszpasterska – wpisały się złotymi zgłoskami w historię miasta i są integralną jego częścią. Przez lata zaś wiele z zaprezentowanych bądź tylko wspomnianych w pracy osób, było „duszą miasta”, animującą życie religijne i społeczne oraz mobilizującą do działania wielu polkowiczian. Niniejsza dysertacja jest próbą ocalenia ich od zapomnienia oraz wypowiedzenia w ich kierunku cichego, ale bardzo szczerego i wielkiego dziękuję, które – być może – w przypadku wielu z nich jeszcze dotąd nie padło.

Podstawą niniejszego opracowania o życiu religijnym mieszkańców Polkowic stały się materiały źródłowe tak archiwalne, jak i drukowane oraz świadectwa żyjących polkowiczian, a także powojenna literatura związana z życiem religijnym mieszkańców miasta i jego okolic.

Ufam, że moja dysertacja stanie się w przyszłości inspiracją do dalszych badań naukowych związanych z religijnością mieszkańców Polkowic w kontekście industrializacji tego miasta.

BIBLIOGRAFIA

ŹRÓDŁA ARCHIWALNE:

ARCHIWUM LEGNICKIEJ KURII BISKUPIEJ W LEGNICY

- Dokumenty zgromadzone w aktach parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.
- Protokół z wizytacji parafii pod wezwaniem św. Barbary w Żelaznym Moście, Stefan Regmunt, Polkowice 2007.
- Protokół z wizytacji parafii pod wezwaniem św. Bartłomieja Apostoła w Jędrzychowie, Stefan Regmunt, Polkowice 2007.
- Protokół z wizytacji parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, Tytus Korczyk, Polkowice 1955.
- Protokół z wizytacji parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, Ludwik Dębski, Polkowice 1959.
- Protokół z wizytacji parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, Stefan Regmunt, Polkowice 2007.

- Protokół z wizytacji parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Sobinie, Stefan Regmunt, Polkowice 2007.
- Protokół z wizytacji parafii pod wezwaniem św. Urszuli w Gwizdanowie, Stefan Regmunt, Polkowice 2007.
- Protokół z wizytacji parafii pod wezwaniem Trójcy Świętej w Rudnej, Stefan Regmunt, Polkowice 2007.
- Sprawozdanie z parafii pod wezwaniem Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Mlecznie, Stanisław Brylak, Mleczno 2007.
- Sprawozdanie z parafii pod wezwaniem św. Barbary w Żelaznym Moście, Czesław Gałęcki, Żelazny Most 2007.
- Sprawozdanie z parafii pod wezwaniem św. Bartłomieja Apostoła w Jędrzychowie, Daniel Wójcik, Jędrzychów 2007.
- Sprawozdanie z parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, Walerian Zdanowicz, Polkowice 1955.
- Sprawozdanie z parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, Walerian Zdanowicz, Polkowice 1959.
- Sprawozdanie z parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, Jarosław Święcicki, Polkowice 2007.
- Sprawozdanie z parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Sobinie, Tadeusz Winnicki, Sobin 2007.

- Sprawozdanie z parafii pod wezwaniem św. Urszuli w Gwizdanowie, Kazimierz Korab, Gwizdanów 2007.
- Sprawozdanie z parafii pod wezwaniem Trójcy Świętej w Rudnej, Władysław Janicki, Rudna 2007.

ARCHIWA PARAFIALNE

PARAFIA POD WEZWANIEM ŚW. MICHAŁA ARCHANIOŁA W POLKOWICACH

- Dzienniki korespondencyjne, akta i ogłoszenia parafialne.
- Kroniki parafialne.
- Księgi parafialne (ochrzczonych, dzieci pierwszokomunijnych, bierzmowanych, zmarłych).
- List E. Krälinga do S. Sobczaka, Hallenberg 2010.
- List S. Sobczaka do ks. Jarosława Święcickiego, Wrocław 2010.

PARAFIA POD WEZWANIEM MATKI BOŻEJ KRÓLOWEJ POLSKI W POLKOWICACH

- Dzienniki korespondencyjne, akta i ogłoszenia parafialne.
- Kroniki parafialne.
- Księgi parafialne (ochrzczonych, dzieci pierwszokomunijnych, bierzmowanych, zmarłych).
- Dzienniki korespondencyjne, akta i ogłoszenia parafialne.

PARAFIA POD WEZWANIEM MATKI BOSKIEJ ŁASKAWEJ W POLKOWICACH

- Dzienniki korespondencyjne, akta i ogłoszenia parafialne.
- Kroniki parafialne.
- Księgi parafialne (ochrzczonych, dzieci pierwszokomunijnych, bierzmowanych, zmarłych).

ARCHIWUM MIASTA POLKOWICE

- Urząd Miasta Polkowice, Kronika miasta Polkowice na Dolnym Śląsku z 1819 r., tłum. E. Borowski, maszynopis.

ŹRÓDŁA DRUKOWANE:

Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku, Poznań 2008.

Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu, pod red. ks. K. Dynarskiego SAC, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań – Warszawa 1988.

LISOWSKI J.,

Schematyzm Diecezji Legnickiej 2002 pod red J. Lisowskiego i R. Kisiela, Legnica 2002.

SOBÓR WATYKAŃSKI II,

Konstytucje. Dekrety. Deklaracje pod red M. Przybył, Poznań 2002.

URBAN W.,

Katalog dokumentów Archiwum Archidiecezjalnego we Wrocławiu, Rzym 1970.

URBAN W., Wykaz rejestrów dokumentów Archiwum Archidiecezjalnego we Wrocławiu, Rzym 1970.

LITERATURA PODSTAWOWA:

BOCHNAK W., Geneza i ustanowienie diecezji legnickiej [w:] W trosce o Wiarę pod red B. Drożdża, Legnica 2002.

DOLA K., Studia nad początkami reformacji protestanckiej na Śląsku, Opole 2009.

DOLAŃSKI D., Najspokojniejszy Kościół. Reformacja XVI wieku w Księstwie Głogowskim, Zielona Góra 1998.

DROZD R. (RED.), Rocznik Archidiecezji Wrocławskiej 1990, Wrocław 1990.

DROŹDŹ B., W trosce o Wiarę pod red B. Drożdża, Legnica 2002.

JAŁOWIECKI B., Polkowice. Przemiany społeczności lokalnej pod wpływem uprzemysłowienia, t. XIV, Wrocław 1967.

KAMIŃSKI Ł., Dolny Śląsk w latach 1945 – 2010 [w:] Dolny Śląsk. Monografia historyczna, pod red. W. Wrzesińskiego, Wrocław 2009, s. 625 – 771.

LISOWSKI J., Schematyzm Diecezji Legnickiej pod red J. Lisowskiego i R. Kisiela, Legnica 2002.

MACHNICKI W., Historia Polkowic, Polkowice 1998.

- MANDZIUK J.,** Historia Kościoła katolickiego na Śląsku, t. I – IV, Warszawa 2010 – 2014.
- MANDZIUK J.,** Katalog ruchomych zabytków sztuki sakralnej w archidiecezji wrocławskiej, t. I, Wrocław 1982.
- MANDZIUK J.,** Historia Kościoła katolickiego na Śląsku, t. I, cz. 1, Warszawa 2003.
- MICHALSKI J.,** Zakłady Górnicze Polkowice 1962 – 1972, Polkowice 1992.
- MIKUŁOWSKI B., STEFANIAK J.,** Polkowice miasto i gmina. Informator, Wrocław 1993.
- PRZYŁĘCKI M.,** Zabytki powiatu lubińskiego, „Szkice legnickie”, 8(1974), s. 70 – 79.
- RUCHNIEWICZ M.,** Dolny Śląsk w latach 1945 – 2010 [w:] Dolny Śląsk. Monografia historyczna, pod red. W. Wrzesińskiego, Wrocław 2009, s. 625 – 771.
- STARNICKI CZ., TOKARCZUK S.,** Na przestrzeni lat. Monografia gminy wiejskiej Lubin, Lubin 1995.
- STRZYŻEWSKI W.,** Pieczęcie prywatne szlachty Księstwa Głogowskiego w XVI – XVII wieku, „Studia Lubuskie” 2(2006), s. 90 – 107.
- SWASTEK J.,** Deportacje ludności z Kresów Wschodnich [w:] Kresowe dziedzictwo. Studia nad językiem, historią, kulturą pod red. J. Burzyńskiej-Kamienieckiej i J. Kamienieckiego, Wrocław 2012, s. 261 – 267.

- SWASTEK J.,** Życie religijne wiernych w Polkowicach od średniowiecza do czasów współczesnych, maszynopis.
- ŚWIĘCICKI J. (RED.),** Rozwój życia religijnego w Polkowicach, Polkowice 2012.
- TYSZKIEWICZ J.,** Dolny Śląsk w latach 1945 – 2010 [w:] Dolny Śląsk. Monografia historyczna, pod red. W. Wrzeńskiego, Wrocław 2009, s. 625 – 771.
- URBAN W.,** Z dziejów duszpasterstwa katolickiego w archidiecezji opolskiej i głogowskiej w czasach nowożytnych. Archidiecezja głogowska, Warszawa 1975.
- URBAN W.,** Zarys dziejów diecezji wrocławskiej, Wrocław 1962.

LITERATURA POMOCNICZA

- ADAMCZUK L.,**
ZDANIEWICZ W. (RED.) Kościół katolicki w Polsce 1918 – 1990. Rocznik statystyczny, Warszawa 1991.
- BANASZAK M.,** Historia Kościoła, cz. 3, Czasy nowożytne 1717 – 1758, Warszawa 1989.
- BILIŃSKI J.,** Lubin i okolice. Informator, Wrocław 1976.
- BOCHNAK W. (RED.),** Nobilissimo et bono magistro. Księga pamiątkowa ku czci ks. inf. prof. Bolesława Kumora, Legnica 2011.
- BOCHNAK W.,** Bulla Kanonizacyjna św. Jadwigi Śląskiej, Legnica 2014.

- BORODZIEJ W.,** Niemcy w Polsce 1945-1950, Warszawa 2000.
- BUKOWSKI W.,** Moskiewski proces – dysydent w archiwach Kremla, Warszawa 1998.
- DAVIES N.,** Europa. Rozprawa historyka z historią, Kraków 1999.
- DOLA K.,** Duszpasterstwo w Archidiecezji Wrocławskiej i jej ustrój za rządów Arcybiskupa Ks. Kardynała Adolfa Bertrama (1914 – 1945), „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego”, R. 15, 1995, s. 132 – 148.
- DOLA K.,** Dzieje Kościoła na Śląsku, cz. I Średniowiecze, Opole 1996.
- DOLHAŃ Z.,** Relacja [w:] Stan wojenny. Górniczy protest przeciw stanowi wojennemu i delegalizacji „Solidarności” a księża duszpasterze z Polkowic na drodze do Wolności Zagłębia Miedziowego pod red. J. Mateńki, Wrocław 2012, s. 11 – 22.
- DOPPKE J.,** Katechizacja w Polsce 1945 – 1990, Pelplin 1998
- DRABIK L.,** Słownik języka polskiego, Warszawa 2011.
- DOWIAT J.,** Chrzest Polski, wyd. III, Warszawa 1961.
- DOWIAT J.,** Metryka chrztu Mieszka I i jej geneza, Warszawa 1961.
- DRABINA J.,** Historia miast śląskich w średniowieczu, Kraków 2000.

- DUDEK A.,** Reglamentowana rewolucja. Rozkład dyktatury komunistycznej w Polsce 1988 – 1990, Kraków 2005.
- DUDEK A.,** Państwo i Kościół w Polsce, Kraków 1995.
- DYNARSKI K. (RED.),** Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego, Poznań 2002.
- EISLER J.,** Siedmiu Wspaniałych. Poczet pierwszych sekretarzy KC PZPR, Warszawa 2014.
- FELCZAK W.,** Historia Węgier, wyd. 1, Warszawa 1996.
- GIEROWSKI J.,** Europa feudalna [w:] Historia Śląska, t. I, cz. 3 pod red. K. Maleczyńskiego, Wrocław – Warszawa – Kraków 1963, s. 470 – 484.
- GLUCH W. (RED.),** Słownik encyklopedyczny. Geografia, Wrocław 1998.
- GNIATCZYK J.,** Wyrwane niepamięci [w:] Stan wojenny. Górniczy protest przeciw stanowi wojennemu i delegalizacji „Solidarności” a księża duszpasterze z Polkowic na drodze do Wolności Zagłębia Miedziowego pod red. J. Mateńki, Wrocław 2012, s. 25 – 29.
- GÓRNIAK M.,** Polkowice [w:] Encyklopedia Katolicka, t. XV, pod red. E. Gigilewicza i in., Lublin 2011, kol. 1128-1129.
- GRAJEWSKI A.,** Wygnanie, Katowice 1995.
- HARASIMOWICZ J.,** Dolny Śląsk, Wrocław 2007.

- IRGANG W.(RED.),** „Geburstag, Jahrbuch der Schlesis – Schen – Friedrich – Wilhelms – Universität zu Breslau” pod red W. Irgang, XXXVIII/XXXIX (1997 – 1998), Stuttgart 1998, s. 12 – 20.
- JAŁOWIECKI B.,** Polkowice. Przemiany społeczności lokalnej pod wpływem uprzemysłowienia. Wrocław – Warszawa – Kraków 1967.
- JAN PAWEŁ II,** Przekroczyć próg nadziei. Jan Paweł II odpowiada na pytania Vittoria Messoriego, Lublin 1994.
- JANIG W., MEZGLEWSKI A.,** Katecheza dzisiaj. Problemy prawne i teologiczne, Krosno – Sandomierz 2000.
- JANKIEWICZ E.,** Wspomnienia [w:] Stan wojenny. Górniczy protest przeciw stanowi wojennemu i delegalizacji „Solidarności” a księża duszpasterze z Polkowic na drodze do Wolności Zagłębia Miedziowego pod red. J. Mateńki, Wrocław 2012, s. 50 – 58.
- JAWORSKI M.,** Na piastowskim szlaku. Działalność Ministerstwa Ziem Odzyskanych w latach 1945-1948, Warszawa 1973.
- KACPRZAK P.,** Weryfikacja narodowa ludności rodzimej i rehabilitacja tzw. „volksdeutschów” w latach 1945 – 1949 [w:] Czasopismo Prawno-Historyczne, pod red H. Olszewskiego, t. LXIII, zeszyt 2, Poznań 2011, s. 150 – 164.
- KARDYŚ G.,** Polkowice, których nie znamy lub nie pamiętamy, Polkowice 2014, s. 7.

- KASZUBA E.,** Odbudowa i utrwalenie władzy [w:] Historia Śląska pod red M. Czaplńskiego, E. Kaszuba, G. Wąs, Wrocław 2002.
- KLAFKOWSKI A.,** Umowa poczdamska z dnia 02.08.1945 roku, Warszawa 1960.
- KLIMEK R.,** Uwarunkowania i osiągnięcia Polskiego Października '56 w odzyskaniu wolności [w:] Polski październik 1956 roku na Uniwersytecie Jagiellońskim pod red R. Klimka, Kraków 2004, s. 4 – 23.
- KLIMEK S.,** Dolny Śląsk, Wrocław 2001.
- KNAPCZYK E.,** Wałbrzych i okolice. Historia miasta na tle historii Dolnego Śląska, Wałbrzych 2009.
- KOGUT M.,** Szkice dziejów katolickiej parafii w Kaczorowie w latach 1957 – 1997, Kaczorów 1998.
- KOGUT M.,** Duszpasterstwo parafialne w archidiecezji Wrocławskiej w latach 1730 – 1945, Wrocław 2006.
- KOGUT M.,** Kościół katolicki w archidiecezji żmigrodzkiej w latach 1654 – 1945, Wrocław 2001.
- KOPIEC J.,** Dzieje Kościoła katolickiego na Śląsku Opolskim, Opole 1991.
- KORBEL J.,** Polska ludność rodzima. Migracje w przeszłości i w perspektywie – analiza uwarunkowań, Opole 1986.

- KORGUL M.,** Działalność i refleksja katechetyczna w Kościele na Dolnym Śląsku w okresie powojennym, Legnica 1997.
- KORGUL M. (RED.),** Rocznik Katechetyczny Diecezji Legnickiej 1996/97.
- KORTA W.,** Historia Śląska do 1763 roku, Warszawa 2003.
- KUMOR B.,** Historia Kościoła, cz. VIII, Czasy współczesne 1914 – 1992), Lublin 1995.
- KUMOR B.,** Archidiakoniat [w:] Encyklopedia Katolicka, t. I pod red W. Granata, F. Gryglewicza, M. Krąpca i in., Lublin 1973, kol. 869 – 873.
- KUSIK S.,** Dzieje Kościoła katolickiego w dekanacie legnickim w latach 1945 – 1986, Legnica 1998.
- LENCEWICZ S., KONDRACKI J.,** Geografia fizyczna Polski, Warszawa 1962.
- LIS M. (RED.),** Drogi Śląska do Polski, Materiały z 75 rocznicy III Powstania Śląskiego w Opolu, Opole 1996.
- ŁASZKIEWICZ H.,**
ŁUKASZEWICZ S., Kresy [w:] Encyklopedia Katolicka, t. IX pod red E. Migut i in., Lublin 2002, kol. 1269.
- MACH Z,** Niechciane miasta. Migracja i tożsamość społeczna, Kraków 1998.
- MALIŃSKI M.,** Droga do Watykanu, Olsztyn 1997.
- MALECZYŃSKI K.,** Epoka feudalna [w:] Historia Śląska, t. I, cz. I pod red K. Maleczyńskiego, Wrocław 1960, s. 483 – 512.

- MANDZIUK J.,** Historia Kościoła katolickiego na Śląsku, t. I, cz. I (do 1302 r.), Warszawa 2003.
- MANDZIUK J.,** Historia Kościoła katolickiego na Śląsku, t. I, cz. II (1302 – 1417), Warszawa 2004.
- MANDZIUK J.,** Historia Kościoła katolickiego na Śląsku, t. I, cz. III (1417 – 1520), Warszawa 2005;
- MANDZIUK J.,** Historia Kościoła katolickiego na Śląsku. Czasy reformacji protestanckiej, reformy katolickiej i kontr-reformacji (1520 – 1742), t. II, Warszawa 1995.
- MATEŃKO J.,** Wspomnienia [w:] Stan wojenny. Górniczy protest przeciw stanowi wojennemu i delegalizacji „Solidarności” a księża duszpasterze z Polkowic na drodze do Wolności Zagłębia Miedziowego, Wrocław 2012, s. 36 – 46.
- MEZGLEWSKI A.,** Usunięcie i przywrócenie nauczania religii do szkół [w:] Katecheza dzisiaj. Problemy prawne i teologiczne, pod. red.: W. Janigi, A. Mezglewskiego, Krosno – Sandomierz 2000, s. 98 – 108.
- MISIASZEK K., POTOCKI A.,** Katecheta i katecheza w polskiej szkole, Warszawa 1995.
- MISZTAL J.,** Weryfikacja narodowościowa na Ziemiach Odzyskanych, Warszawa 1990.
- NAWROTEK K.,** Wspomnienia [w:] Stan wojenny. Górniczy protest przeciw stanowi wojennemu i delegalizacji „Solidarności” a księża duszpasterze z Polkowic na drodze do Wolności Zagłębia Miedziowego pod red. J. Mateńki, Wrocław 2012, s. 3 – 10.

- OLSZEWSKI D.,** Dzieje chrześcijaństwa w zarysie, Katowice 1983.
- OLSZEWSKI D.,** Szkice z dziejów kultury religijnej, Warszawa 1986.
- ORZECHOWSKI K.,** Historia ustroju Śląska 1202 – 1740, Wrocław 2005.
- OSEKOWSKI C.,** Społeczeństwo Polski Zachodniej i Północnej w latach 1946-1956. Procesy integracji i dezintegracji, Zielona Góra 1994.
- PACZKOWSKI A.,** Dzieje PRL. Zdobycie władzy (1945 – 47), Warszawa 1993.
- PAWLAK T.,** Dekanat [w:] Encyklopedia Katolicka, t. III pod red F. Gryglewicza, R. Łukaszyka, Z. Sułowskiego i in., Lublin 1979, kol. 1114 – 1115.
- PAWŁOWICZ Z.,** Kościół i sekty w Polsce, Gdańsk 1992.
- PISKORSKI J.,** Civitas Schinesghe. Mieszko I i początki państwa polskiego, Poznań 2004.
- POTOCKI A.,** Sekularyzacja systemu oświaty w Polsce po II wojnie światowej a katechetyczna praca Kościoła [w:] Katecheta i katecheza w polskiej szkole, pod red. K. Misiaszek i A. Potockiego, Warszawa 1995.
- RAFALSKA D.,** Likwidacja „Po prostu” [w:] Dodatek specjalny IPN. Niezależna Gazeta Polska, Warszawa 7.11.2008, s. I.
- RATZINGER J.,** Deklaracja „Dominus Jezus” o jedyności i powszechności zbawczej Jezusa Chrystusa i Kościoła, Wrocław 2000.

- ROSPOND S.,** Skorowidz ustalonych nazw miejscowości na Ziemiach Odzyskanych wg Uchwał Komisji ustalania nazw miejscowości przy Ministerstwie Administracji Publicznej, cz. I polsko – niemiecka, Wrocław 1948.
- RYNKOWSKI M.,** Państwo i Kościół w Polsce [w:] Państwo i Kościół w krajach Unii Europejskiej pod red G. Robbersa, Kolonia 2007.
- RYSZKA CZ.,** Bitwy Jana Marii Jackowskiego [w:] Niedziela (34)2014, s. 38.
- SAKSON A.,** Mazurzy – społeczność pogranicza, Poznań 1990.
- SAMSONOWICZ H.,** Narodziny państwa i narodu [w:] Polska – losy państwa i narodu pod red M Grabowskiego, Warszawa 1992, s. 11 – 169.
- SAMSONOWICZ H.,** Historia Polski do roku 1795, Warszawa 1985.
- SEPPELT F. X.,** Die Breslauer Diözesansynode vom Jahre 1446, Breslau 1912 – tekst łaciński statutów w wersji zdigitalizowanej.
- SILNICKI T.,** Dzieje i ustrój Kościoła katolickiego na Śląsku do końca XIV w., Warszawa 1953.
- SILNICKI T.,** Początki organizacji Kościoła w Polsce za Mieszka I i Bolesława Chrobrego [w:] Początki państwa polskiego. Księga Tysiąclecia pod red K. Tymienieckiego, G. Labudy, H. Łowińskiego, t. I. Organizacja Polityczna, Poznań 1962, s. 307 – 321.

- SITEK A.,** Organizacja i kierunki działalności Kurii Administracji Apostolskiej Śląska Opolskiego w latach 1945 – 1956, Wrocław 1986.
- SKUZA S.,** Nauczanie religii w Polsce w świetle prawa państwowego po roku 1945, „Communio” 8(1993), s. 203 – 265.
- SNOCH B.,** Ilustrowany słownik dziejów Śląska, Katowice 1991.
- STRZELCZYK J.,** Zjazd gnieźnieński, Poznań, 2000.
- SWASTEK J.,** Kościół Śląski wobec nazizmu [w:] Nobilissimo et bono magistro. Księga pamiątkowa ku czci ks. inf. prof. Bolesława Kumora pod red Ks. W. Bochnaka, s. 453 – 472, Legnica 2011.
- SWASTEK J.,** Początki chrześcijaństwa w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem Śląska, „Wrocławski Przegląd Teologiczny” 1(2000), s. 23 – 35.
- SWASTEK J.,** Rola Kościoła katolickiego w rozwoju szkolnictwa i edukacji kresowej [w:] Przeszłość i teraźniejszość edukacji na Kresach. Zbiór studiów z języka i kultury pod red A. Burzyńskiej-Kamienieckiej, M. Misiak, J. Kamienieckiego, Wrocław 2013, s. 61 – 72.
- SWASTEK J.,** Rola papieża Jana Pawła II w przemianach społeczno-politycznych w Polsce i w Europie, „Wrocławski Przegląd Teologiczny” 2(2001), s. 154 – 164.

- SZANIAWSKI J.,** Powstanie *Solidarności* – lipiec 1980, „Nasz Dziennik”, 156(3781) 2010, s. 4 – 5.
- SZTAFROWSKI E.,** Podręcznik prawa kanonicznego, t. III, Wrocław 1985.
- SZTAFROWSKI E.,** Prawo kanoniczne w okresie odnowy soborowej, Warszawa 1976.
- SZTURC J.,** Ewangelicy w Polsce. Słownik biograficzny XVI-XX w., Bielsko-Biała 1998.
- TOMCZAK R.,** Wojna, strajk i solidarność, „Gość Niedzielny” 52 – 53/65 – 66, 24/31.12.2006, s. 6.
- TUROWSKI K.,** 25-lecie kościelnej organizacji na ziemiach zachodnich i północnych [w:] Zeszyty Naukowe KUL 4(1970), s. 3 – 8.
- UDOLPH J.,** Der Name Schlesien [w:] Opuscula Silesiaca, Festschrift für Josef Joachim Menzel zum Geburtstag, Jahrbuch der Schlesischen – Friedrich – Wilhelms – Universität zu Breslau, XXXVIII/XXXIX (1997 – 1998) pod red W. Irgang, Stuttgart 1998, s. 13 – 26.
- UDOLPH J.,** Der Name „Schlesien” [w:] Studia Onomastica et Indogermanica. Festschrift für F. Lochner v. Hüttenbach zum 65. Geburtstag, Graz 1995.
- WALKOWIAK A.,** Organy w kościołach regionu głogowskiego i dekanatu wschowskiego, Głogów 2002.

- WERBLAN A.,** Październik 1956 roku – legendy a rzeczywistość [w:] Polski październik 1956 w polityce światowej pod red J. Rowińskiego, Warszawa 2006, s. 7 – 88.
- WÓJCIK S.,** Katechizacja w warunkach systemu totalitarnego, Wrocław 1995.
- WRZESIŃSKI W.,** Dolny Śląsk. Monografia historyczna, Wrocław 2009.
- ZAGUŁA M.,** Polkowice i okolice – rys historyczny, „Gazeta Polkowicka” 6/1994, s. 2 – 3.
- ZDANOWICZ W.,** Wykaz parafii w Polsce 1996, pod red. W. Zdanowicza i R. Stępniewicza, Warszawa 1997.
- ZIELIŃSKI Z.,** Kościoły chrześcijańskie wobec narodowego socjalizmu [w:] Wrocławskie studia z historii najnowszej pod red W. Wrzesińskiego, Wrocław 1995, s. 14 – 26.
- ŻERELIK R.,** Dzieje Śląska do 1526 r. [w:] Historia Śląska pod red M. Czaplińskiego, Wrocław 2002, s. 40 – 62.
- ŻERELIK R.,** Śląsk w pradziejach [w:] Historia Śląska pod red M. Czaplińskiego, Wrocław 2002, s. 8 – 27.

***

Dodatek historyczny do dziennika „Rzeczpospolita” – Najnowsza historia Polaków. „Oblicza PRL”, 17(2008), Warszawa 2008, s. 3 – 6.

Historia Śląska pod red M. Czaplińskiego, Wrocław 2002.

Polkowice – Poland ’95. Informator Urzędu Gminy, Polkowice 1995.

INTERNET

<http://www.amazon.com>
<http://www.bibliotekacyfrowa.pl>
<http://www.cbos.pl>
<http://www.chris1991.salon24.pl>
<http://www.dolny-slask.org.pl>
<http://www.edukacja.gazeta.pl>
<http://www.encyklopediagdanska.pl>
<http://www.eszkola.pl>
<http://fotopolska.eu>
<http://www.gfh.glogow.pl>
<http://www.gim1polkowice.wroc.pl>
<http://www.glogow.miaston.pl>
<http://www.glogow.pl>
<http://www.historycy.org>
<http://ipn.gov.pl>
<http://www.isap.sejm.gov.pl>
<http://www.jasnagora.com>
<http://www.kz.pl>
<http://liegnitz.pl>
<http://lsse.eu>
<http://www.lubimyczytac.pl>
<http://www.mbl.polkowice.pl>
<http://www.michalpolkowice.pl>
<http://www.naszdziennik.pl/>
<http://www.niedziela.pl>
<http://www.niezalezna.pl>
<http://www.nonpossumus.pl>
<http://nowezycie.archidiecezja.wroc.pl>
<http://www.odkrywcy.pl>

<http://www.opoka.org.pl>
<http://www.pamiec.pl>
<http://www.parafiambkp.polkowice.pl>
<http://www.parafiaolszewo.na11.pl>
<http://www.pl.wikisource.org>
<http://www.polkowice.pl>
<http://www.polmap.pdg.pl>
<http://www.portalwiedzy.onet.pl>
<http://www.powiat.glogow.pl>
<http://www.poznanskiehistorie.blogspot.com/>
<http://www.prawo.pl>
<http://www.przegląd – tygodnik.pl>
<https://purytani.wordpress.com>
<http://www.skps.wroclaw.pl>
<http://www.szlakikulturowe.dolnyslask.pl>
<http://www.wiw.pl>
<http://www.wladcy.myslenice.net.pl>
<http://www.wodip.opole.pl>
<http://www.zabytki-jezyka-polskiego.wikidot.com>
<http://www.zborpolkowice.prv.pl>

SPIS FOTOGRAFII

- 1.2.1.** Herb Polkowic z 1291 roku.
- 1.2.2.** Budynek – Herb Polkowic, 2013 rok – Siedziba Związku Gmin Zagłębia Miedziowego w Polkowicach.
- 1.3.1.** Tablica upamiętniająca budowę wieży kościoła pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach w latach 1686 – 1690.
- 1.3.2.** Ołtarz św. Sebastiana w kościele św. Michała Archanioła w Polkowicach, 2012 rok.
- 1.3.3.** Obraz „Dżuma w Polkowicach”. Kościół św. Michała Archanioła w Polkowicach, 2012 rok.
- 1.3.4.** Polkowickie wiatraki około 1900 roku (w tle kościół ewangelicki, ratusz i kościół pod wezwaniem św. Michała Archanioła).
- 1.3.5.** Polkowickie wiatraki około 1927 roku.
- 1.3.6.** Polkowicki Rynek z ratuszem i drewnianym kościołem ewangelickim, 1757 rok.
- 1.3.7.** Polkowicki Rynek z ratuszem i murowanym kościołem ewangelickim w 1902 roku.
- 1.3.8.** Wnętrze kościoła pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, ok. 1900 roku.
- 1.3.9.** Wiatrak w Polkowicach, 2013 rok .
- 2.1.1.** Ks. Johan Doering.
- 2.1.2.** Ks. Johan Doering z parafianami.
- 2.1.3.** Ks. Johan Doering podczas poświęcania pól.
- 2.1.4.** Ambona, z której w kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach ks. Johan Doering głosił kazania, 2013 rok.
- 2.1.5.** Kościół pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach. Po lewej stronie widoczna plebania, na której uczono lekcji religii po usunięciu jej ze szkoły (fot. rok około 1960).
- 2.1.6.** Cmentarz w Suchej Górnej z krzyżem odnowionym w roku 2000.

- 2.1.7.** Wnętrze kościoła w Suchej Górnej, 2012 rok. Widok na empore, na której umieszczono stacje Drogi Krzyżowej.
- 2.1.8.** Stacje Drogi Krzyżowej w kościele pod wezwaniem św. Anny w Suchej Górnej.
- 2.2. 1.** Kościół poewangelicki w Polkowicach, 1960 rok.
- 3.1.1.** Obecny wygląd kaplicy cmentarnej na cmentarzu parafialnym w Polkowicach.
- 3.1.2.** Zdjęcie – pocztówka upamiętniająca poświęcenie polkowickich organów w kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.
- 3.1.3.** Kościół pod wezwaniem św. Anny w Suchej Górnej, 2012 rok.
- 3.1.4.** Wnętrze kościoła pod wezwaniem św. Anny w Suchej Górnej, 2012 rok.
- 3.1.5.** Parkan dokoła kościoła i cmentarza w Suchej Górnej, 2012 rok.
- 3.1.6.** Zdewastowany kościół poewangelicki w Polkowicach z dachem rozebrany w nocy przez władzę ludową. Z prawej strony – wieża polkowickiego Ratusza.
- 3.1.7.** Poewangelicki kościół w Polkowicach przejęty przez parafię pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach w 1973 roku.
- 3.1.8.** Wnętrze przejętego w 1973 roku przez parafię św. Michała Archanioła w Polkowicach poewangelickiego kościoła w Polkowicach.
- 3.1.9.** Wnętrze kościoła św. Barbary pod koniec remontu w 1979 roku.
- 3.1.10.** Wnętrze kościoła św. Barbary w Polkowicach, w 2013 roku.
- 3.1.11.** Kościół św. Barbary w Polkowicach w 2013 roku.
- 3.1.12.** Iluminacja kościoła św. Barbary w Polkowicach w 2013 roku.
- 3.1.13.** Iluminacja kościoła św. Barbary i Ratusza Miejskiego w Polkowicach w 2013 roku.
- 3.1.14.** Nieczynny od 1980 roku cmentarz parafialny w Polkowicach, 2013 rok.
- 3.1.15.** Cmentarz komunalny w Polkowicach, 2013 rok.
- 3.1.16.** Grób Adama Langenfelda (ojca autora pracy) na cmentarzu komunalnym w Polkowicach, 2005 rok.
- 3.1.17.** Przebudowana kaplica na cmentarzu komunalnym w Polkowicach, 2014 rok.

- 3.1.18.** Widok na ogród, plebanię oraz kościół pod wezwaniem św. Michała Archanioła i kościół ewangelicki w Polkowicach, 1930 rok.
- 3.1.19.** Kościół pod wezwaniem św. Michała Arch. oraz plebania w Polkowicach, 2013 rok.
- 3.2.1.** Msza święta odprawiana przez ks. Kazimierza Nawrotka na kopalni Zakładów Górniczych „Rudna” w dniu 27.08.1981 roku.
- 3.2.2.** Przemówienie bpa Wincentego Urbana wygłoszone dnia 04 grudnia 1981 roku podczas poświęcenia groty i figury św. Barbary na Szybie Głównym Zakładów Górniczych „Polkowice-Sierszowice”.
- 3.2.3.** Poświęcenie górniczego sztandaru przez bpa Wincentego Urbana
- 3.2.4.** Poczty sztandarowe i dzieci zgromadzone dnia 04 grudnia 1981 roku na Szybie Głównym Zakładów Górniczych „Polkowice”.
- 3.2.5.** Generał Wojciech Jaruzelski dnia 13 grudnia 1981 roku, ok. godz. 6.00 za pośrednictwem radia i telewizji informuje Polaków o wprowadzonym stanie wojennym.
- 3.2.6.** Uczestnicy „polkowickich” wydarzeń stanu wojennego: Piotr Serafin, Bogusław Kostka i Juliusz Mateńkio przed grotą św. Barbary na Szybie Głównym Zakładów Górniczych „Polkowice-Sierszowice”, 2012 rok.
- 3.2.7.** Tablica z kościoła św. Barbary w Polkowicach upamiętniająca 30 rocznicę pacyfikacji Kopalni Rudna, 2012 rok.
- 3.2.8.** „Zepchnięcie” między osiedlowe polkowickie bloki górników po pacyfikacji Kopalni „Rudna”. W tle po prawej stronie oddziały ZOMO
- 3.2.9.** Ucieczka górników po pacyfikacji Kopalni „Rudna”.
- 3.3.1.** Kościół pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, 2012 rok.
- 3.3.2.** Wnętrze kościoła pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, 2012 rok.
- 3.3.3.** Malowidła stropowe kościoła pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, 2012 rok.
- 3.3.4.** Malowidła stropowe kościoła pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, 2012 rok.

- 3.3.5.** Nowe polkowickie organy, 2010 rok.
- 3.3.6.** Prezbiterium kościoła pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, 2012 rok.
- 3.3.7.** Ołtarz główny w kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, 2012 rok.
- 3.3.8.** Boczny ołtarz w kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, 2012 rok.
- 3.3.9.** Boczny ołtarz w kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, 2012 rok.
- 3.3.10.** Awers okładki płyty CD z 2000 roku nagranej w polkowickim kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła.
- 3.3.11.** Rewers okładki płyty CD z 2000 roku nagranej w polkowickim kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła.
- 3.4.1.** Widok zewnętrzny kościoła pod wezwaniem św. Urszuli w Gwizdanowie 2013 rok.
- 3.4.2.** Wnętrze kościoła pod wezwaniem św. Urszuli w Gwizdanowie, 2013 rok.
- 3.4.3.** Widok zewnętrzny kościoła pod wezwaniem św. Urszuli w Gwizdanowie 2013 rok.
- 3.4.4.** Wnętrze kościoła pod wezwaniem św. Urszuli w Gwizdanowie, 2013 rok.
- 3.4.5.** Widok zewnętrzny kościoła pod wezwaniem Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Mlecznie, 2013 rok.
- 3.4.6.** Wnętrze kościoła MBNP w Mlecznie, 2013 rok.
- 3.4.7.** Widok zewnętrzny kościoła pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, 2013 rok.
- 3.4.8.** Wnętrze kościoła pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, 2013 rok.
- 3.4.9.** Widok zewnętrzny kościoła pod wezwaniem Trójcy Świętej w Rudnej, 2013 rok.
- 3.4.10.** Wnętrze kościoła Świętej Trójcy w Rudnej, 2013 rok.
- 3.4.11.** Widok zewnętrzny kościoła pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Sobinie, 2013 rok.

- 3.4.12.** Widok zewnętrzny kościoła pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Sobinie, 2013 rok.
- 3.4.13.** Widok zewnętrzny kościoła pod wezwaniem św. Barbary w Żelaznym Moście, 2013 rok.
- 3.4.14.** Wnętrze kościoła pod wezwaniem św. Barbary w Żelaznym Moście, 2013 rok.
- 3.4.15.** Ołtarz boczny w kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, z którego wycięto siedemnastowieczny obraz św. Sebastiana.
- 3.5.1.** Dekret Ojca Świętego Jana Pawła II ustanawiający bpa Tadeusza Rybaka Pierwszym Biskupem Diecezji Legnickiej.
- 3.5.2.** Ojciec Święty Jan Paweł II i biskup Tadeusz Rybak w Watykanie. W tle ówczesny Prymas Polski kard. Józef Glemp.
- 3.5.3.** Koronacja obrazu Matki Bożej Łaskawej z Krzeszowa dokonana przez Ojca Świętego Jan Paweł II. Legnica, dn. 02 czerwca 1997 roku. Z prawej strony biskup legnicki Tadeusz Rybak
- 3.5.4.** Msza inauguracyjna DWSPiT oraz rok akademicki 2002/2003. Od lewej biskup legnicki Tadeusz Rybak, burmistrz Polkowic Stanisława Bocian, Kanclerz Uczelni Włodzimierz Olszewski
- 3.5.5.** Słuchacze wykładu inauguracyjnego na DWSPiT w Polkowicach, 2002 r.
- 3.5.6.** Budynki Dolnośląskiej Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Techniki w Polkowicach – widok z boku. 2015 rok.
- 3.5.7.** Wejście do budynku głównego Dolnośląskiej Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Techniki w Polkowicach. 2015 rok.
- 3.5.8.** Strona internetowa parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.
- 3.5.9.** Budowa tymczasowej plebanii parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach, 1991 rok.
- 3.5.10.** Kaplica parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach, 1991 rok.
- 3.5.11.** Kościół pod wezwaniem św. Anny w Suchej Górnej, 2013 rok.

- 3.5.12.** Kościół pod wezwaniem św. Faustyny w Moskorzynie, który dnia 22 czerwca 2011 roku poświęcił biskup legnicki Stefan Cichy, 2013 rok.
- 3.5.13.** Wnętrze kościoła pod wezwaniem św. Faustyny w Moskorzynie.
- 3.5.14.** Świadcstwo poświęcenia kościoła pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach.
- 3.5.15.** Kościół pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach, 2003 rok.
- 3.5.16.** Kościół pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach, 2013 rok.
- 3.5.17.** Biskup Tadeusz Rybak namaszcza ołtarz kościoła pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach.
- 3.5.18.** Msza, podczas której biskup legnicki Tadeusz Rybak poświęcił kościół pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach.
- 3.5.19.** Biskup Tadeusz Rybak namaszcza ściany kościoła pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach.
- 3.5.20.** Dom parafialny imienia Jana Pawła II w Polkowicach, 2003 rok.
- 3.5.21.** Msza św, po śmierci Jana Pawła II sprawowana w polkowickim rynku. Widok z wieży kościoła p.w. św. Barbary.
- 3.5.22.** Msza św, po śmierci Jana Pawła II sprawowana w polkowickim rynku. Widok z „ołtarza polowego”.
- 3.5.23.** Kościół pod wezwaniem św. Józefa Opiekuna Zbawiciela w Guzicach, 2013 rok.
- 3.5.24.** Wnętrze kościoła pod wezwaniem św. Józefa Opiekuna Zbawiciela w Guzicach, 2013 rok.
- 3.5.25.** Nagłówek pierwszego egzemplarza czasopisma „Echo Parafii”, nr 0 z 1992 roku.
- 3.5.26.** Nagłówek miesięcznika dekanalnego „Echo Parafii” z 1994 roku.
- 3.5.27.** Nagłówek „Echa Parafii” miesięcznika parafii z Polkowic i Lubina z 1995 roku.
- 3.5.28.** Nagłówek dwumiesięcznika parafii polkowickich „Echo Parafii” z roku 2013.

- 3.5.29.** Strona internetowa parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach.
- 3.5.30.** Kaplica parafii pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach, 2012 rok. W tle powstająca świątynia parafialna.
- 3.5.31.** Wnętrze kaplicy pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach, 2012 rok.
- 3.5.32.** Nagłówek pierwszego numeru gazetki parafialnej „Łaskawa Pani”.
- 3.5.33.** Budowany kościół pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach. W lewym dolnym rogu fundamenty domu parafialnego. 2014 rok.
- 3.5.34.** Strona internetowa parafii pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach.
- 3.6.1.** Dom Modlitwy Wspólnoty Zielonoświątkowej w Polkowicach, 2013 rok.
- 3.6.2.** Sala Królestwa Świadków Jehowy w Polkowicach, 2013 roku.
- 4.3.1.** Peregrynacja obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej. Przemarsz ulicami Polkowic, dn. 12.09.1992 roku. Od lewej: ks. Marian Kopko, bp Tadeusz Rybak, ks. Ludwik Kośmidek.
- 4.4.1** Pierwszy program misji, który zachował się w archiwum parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach.
- 5.3.1.** Procesja prymicyjna ulicami Polkowic dnia 21.05.2006 roku.
- 5.3.2.** Przemówienie na rozpoczęcie Mszy św. prymicyjnej autora pracy w kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach dnia 21.05.2006 roku.
- 5.3.2.** Msza św. prymicyjna autora pracy sprawowana w kościele pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach dnia 21.05.2006 roku.

SPIS MAP

1. Mapa dekanatu Polkowice.
2. Podział administracyjny Kościoła w Polsce po 25 marca 1992 roku.
3. Mapa Diecezji Legnickiej.

SPIS TABEL

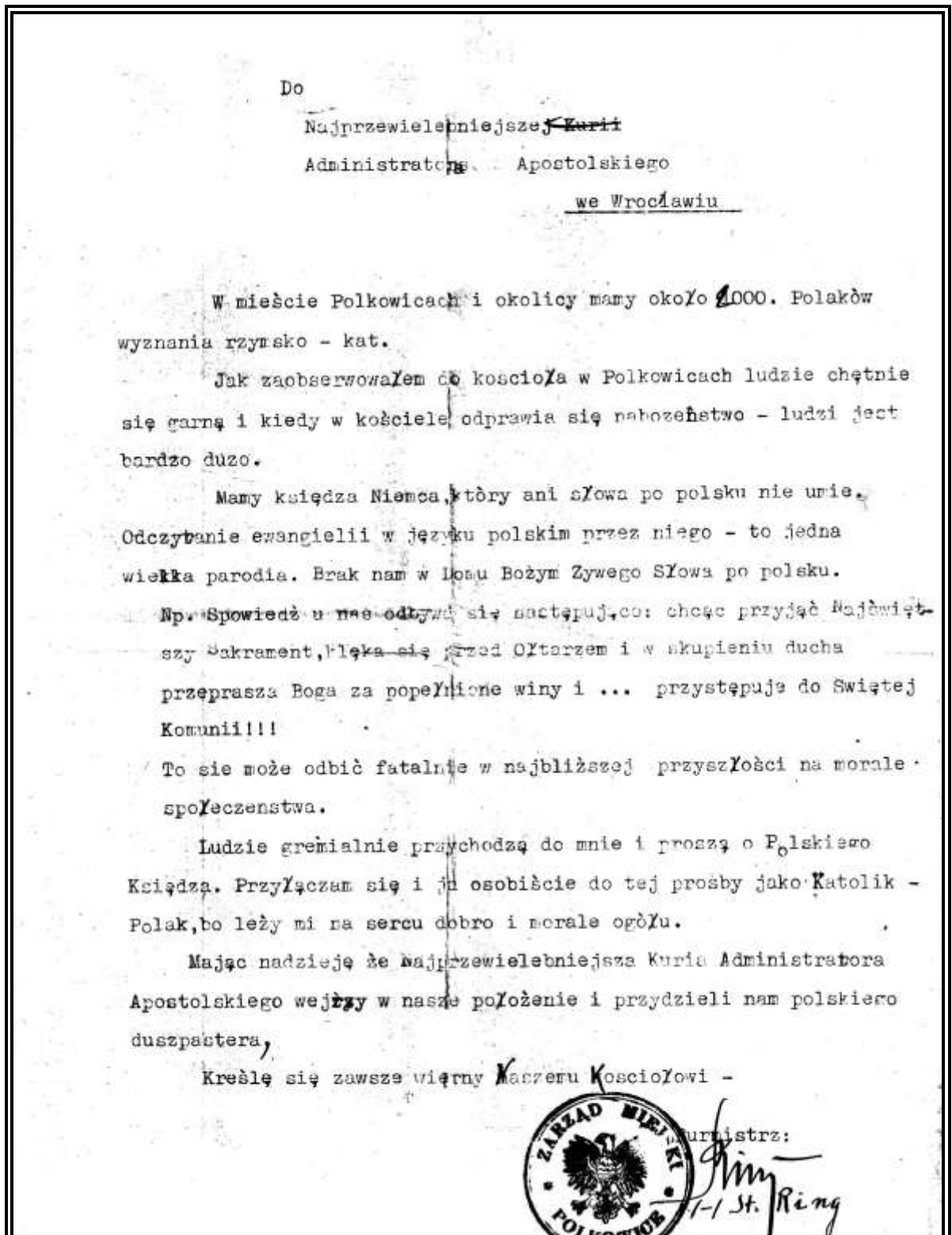
1. Struktura dekanatu Polkowice.
2. Ilościowa przynależność Polaków do poszczególnych kościołów i związków wyznaniowych.
3. Katechizacja w Polkowicach w roku szkolnym 1990/1991.
4. Katechizacja w Polkowicach w roku szkolnym 2010/2011.
5. Praktyki religijne polkowiczian w latach 1964 – 2010.
6. Zachowanie religijnych tradycji bożonarodzeniowych wśród Polaków.
7. Zachowanie religijnych tradycji wielkanocnych wśród Polaków.
8. Katecheci i odpowiedzialni za katechizację w Polkowicach.
9. Wizytacje kanoniczne w Polkowicach w latach 1960 – 2010.
10. Peregrynacje w Polkowicach w latach 1963 – 2010.
11. Misje św. w Polkowicach oraz ich renowacje w latach 1959 – 2007.
12. Rekolekcje adwentowe w Polkowicach w latach 1963 – 2010.
13. Rekolekcje wielkopostne w Polkowicach w latach 1963 – 2010.
14. Odpusty w Polkowicach w latach 1964 – 2010.
15. Msze św. w intencji górników sprawowane w Polkowicach w latach 1980 – 2010.
16. Okolicznościowe kazania, wizyty, spotkania, pogadanki w Polkowicach w latach 1964 – 2010.
17. Praktyki kleryckie MWSD Wrocław i WSD Legnica (od 1993 r.) w Polkowicach w latach 1964 – 1998.
18. Sakramenty i sakramentalia w Polkowicach w latach 1945 – 2010.
19. Życie sakramentalne oraz sakramentalia mieszkańców Polkowic w 2008 roku z uwzględnieniem podziału na poszczególne parafie.
20. Msze św. prymicyjne w Polkowicach w latach 1972 – 2012.
21. Pielgrzymki z Polkowic w latach 1965 – 2010.

SPIS WYKRESÓW

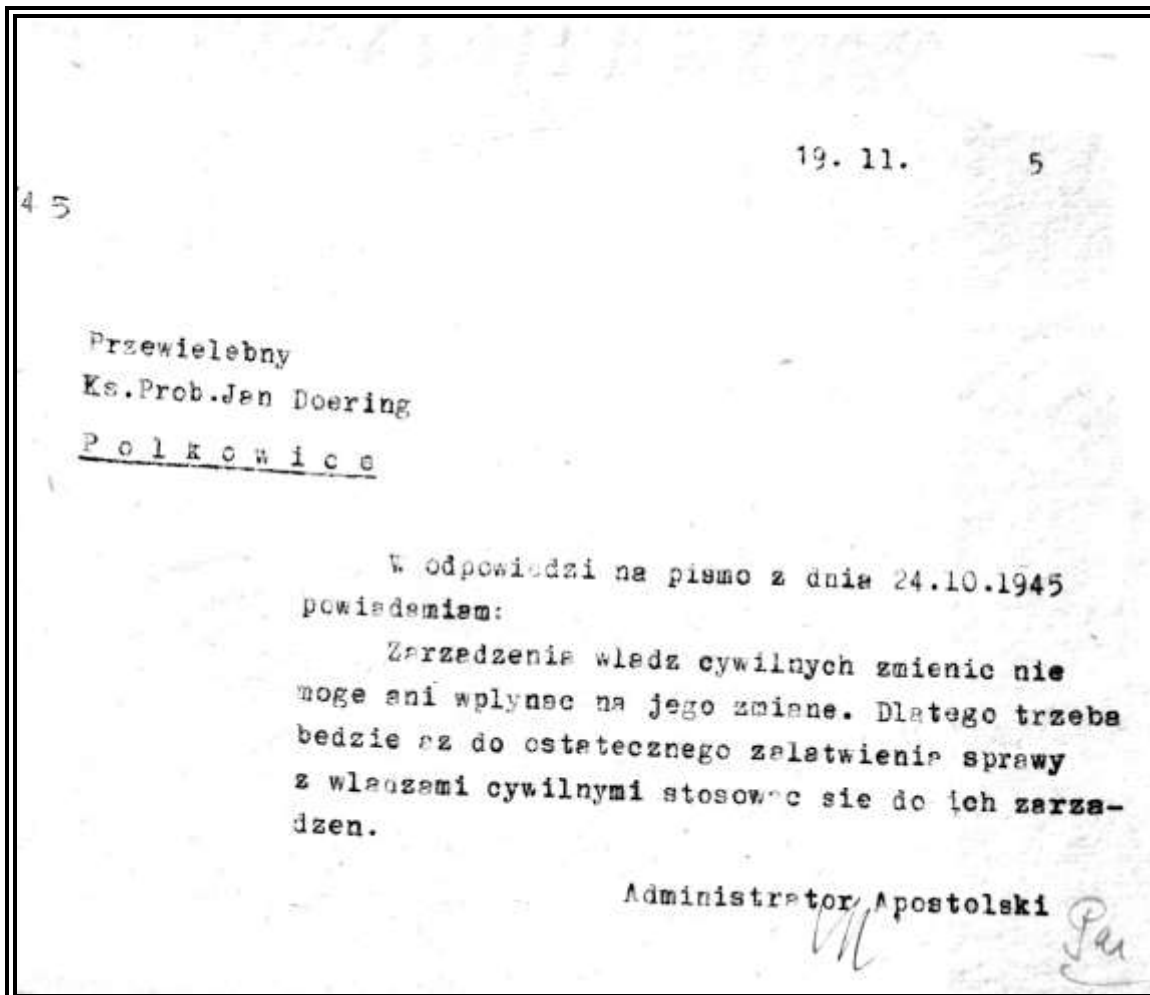
1. Odpowiedź na pytanie: Niezależnie od udziału w praktykach religijnych, czy uważa się Pan/Pani za osobę:
2. Odpowiedź na pytanie: Czy bierze Pan/Pani udział w praktykach religijnych takich jak: Msze święte, nabożeństwa lub spotkania religijne?
3. Odpowiedź na pytanie zadane Dolnoślązakom: Czy, ogólnie rzecz biorąc, czuje się Pan/Pani członkiem Parafii, która swoim zasięgiem obejmuje miejsce Pana/Pani zamieszkania i czy czuje się Pan/Pani z nią związany/związana?
4. Liczba uczniów obecnych i nieobecnych na katechezie w polkowickich szkołach w roku szkolnym 2010/2011.
5. Procent uczniów obecnych i nieobecnych na katechezie w polkowickich szkołach w roku szkolnym 2010/2011.
6. Stosunek Polaków do wiary i nauki Kościoła.
7. Osobiste zachowanie religijnych tradycji wielkanocnych wśród Polaków.
8. Dlaczego uczestniczysz w katechezie szkolnej.
9. Jak – Twoim zdaniem – powinna wyglądać lekcja religii w Twojej szkole?
10. Jakie tematy chciałbyś poruszać na katechezie?
11. Czy łatwo otrzymać dobrą ocenę z religii?
12. Jakie zmiany – Twoim zdaniem – mogą ubogacić i uatrakcyjnić lekcje religii w Twojej szkole?

ANEKS

1. List burmistrza Polkowic Stanisława Ringa do wrocławskiej Kurii Arcybiskupiej. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

2. Pismo administratora apostolskiego księdza infułata dra Karola Milika z dnia 24 listopada 1945 roku – odpowiedź na list proboszcza Polkowic ks. Johana Doeringa. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

3. Pismo ks. Johana Doeringa do Administracji Apostolskiej we Wrocławiu o zatwierdzenie składu Rady Parafialnej w Polkowicach. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

Polkowice, 31. 3. 1947.
Wpł. - Kartot. - 111
L. d. 2822

Do
Przewodniczącej Administracji Apostolskiej
Cerowie

Rada parafialna "nominatur domini:
1) Józef Lobjak, 2) Stefan Pendulek,
3) Józef Thorbas, 4) Franciszek Wolniak.

Obediencissime
Ks. Jan Doering
Kst. Urząd Parafialny
Polkowice

Justo

4. Pismo zatwierdzające skład polkowickiej Rady Parafialnej w 1947 roku (mylnie podano w nim nazwisko Józefa Horbas [jako Korbas]). Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

8. kwietnia 1947.r.

2822/47.

Przewielebny
Ks. Jan Doering,
P o l k o w i c e .

Zatwierdzam Radę Parafialną w Polkowicach
w następującym składzie:

1. p. Józef Sobczak
2. p. Stefan Pendulak
3. p. Józef Korbas
4. p. Franciszek Wolniak.

/Ks. K. Milik/
Administrator Apostolski

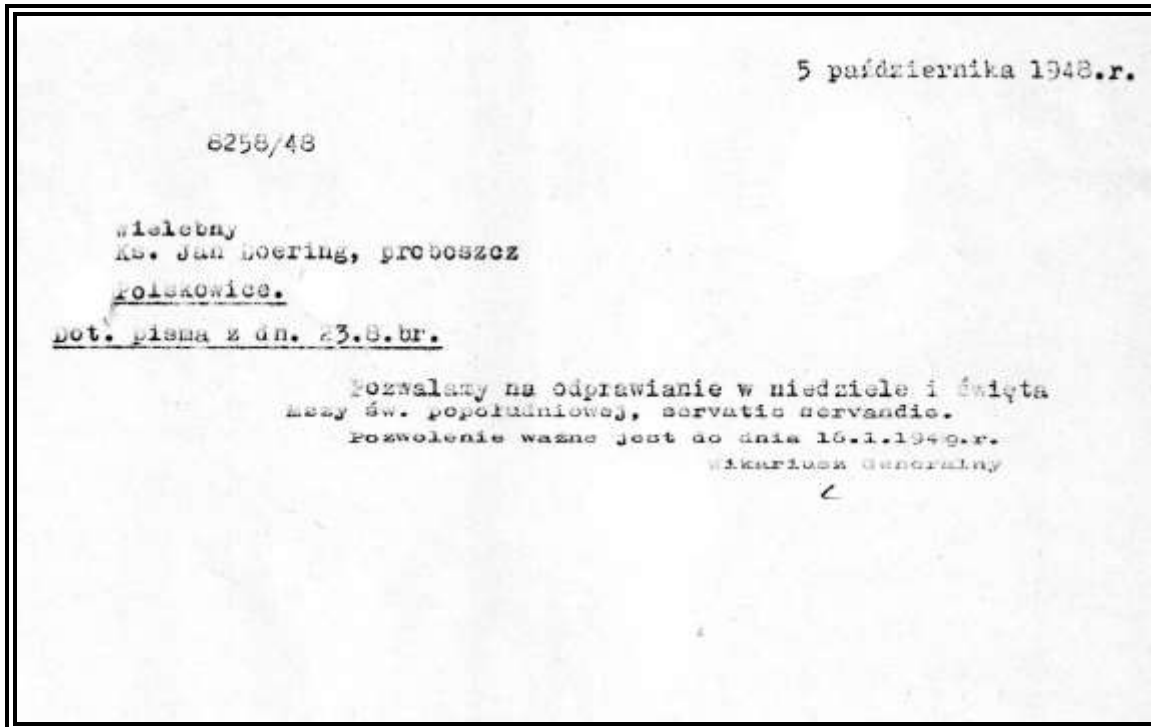
5. Fragment listu Stanisława Korzeniewskiego z Polkowic do administratora apostolskiego we Wrocławiu. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

Jego Ekscel. nie był bym się
takim listem duszpasterskim
nieśmiętny.
Czł. potężnym smaczek na odpi
stwierdzenie.

Ad.
Korzeniewski Hamiński.
Polkowice
po Głogów
ul. Fr. Bystrutka. 15.

6. Czasowe pozwolenie wikariusza generalnego na odprawianie niedzielnej i świątecznej Mszy św. popołudniowej w Polkowicach. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

7. Prośba ks. Johana Doeringa do Administracji Apostolskiej we Wrocławiu o zezwolenie na odprawienie *Pasterki* w wigilię Bożego Narodzenia dla wiernych w Sobinie. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

Polkowice 15. XII. 1940 r.

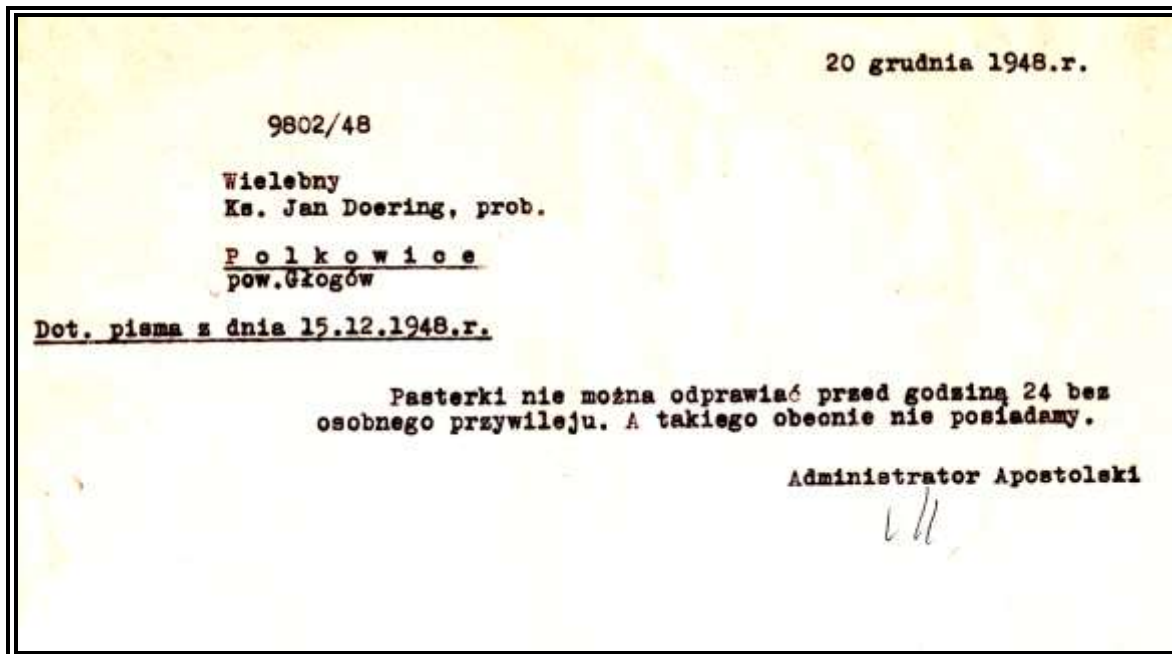
Ko Najprzewielebszemu Administracji
Apostolskiej
Wrocławu.

Proszę o zezwolenie.

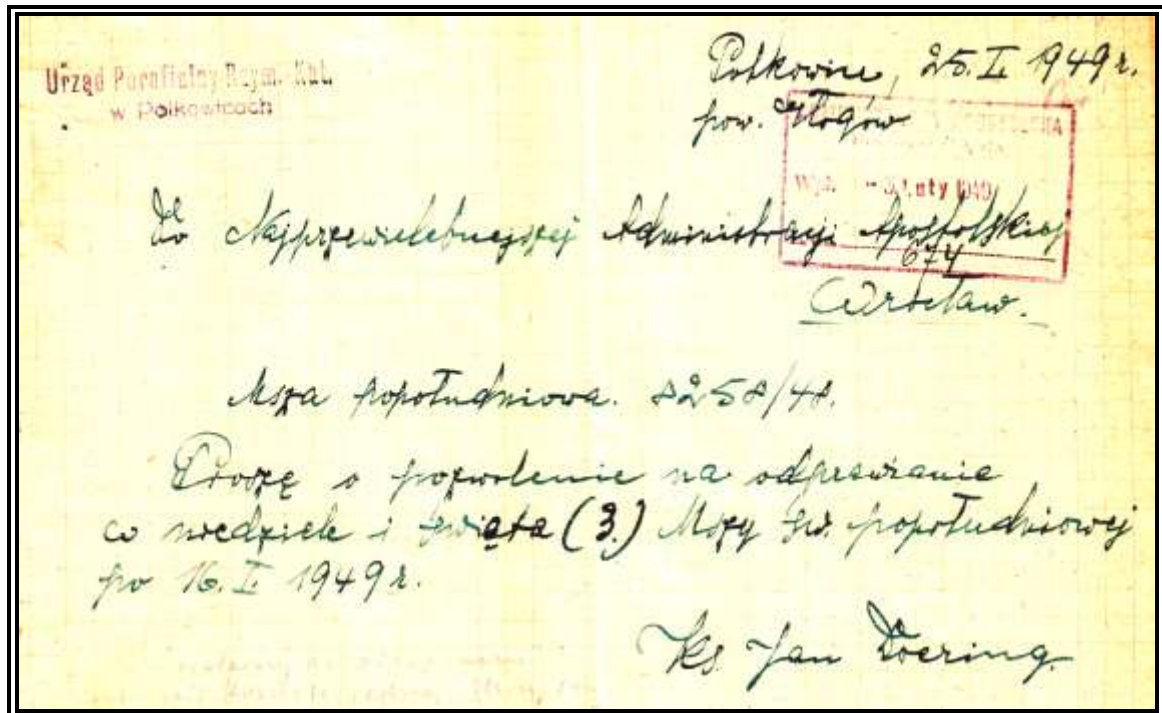
W pierwszym dniu Bożego Narodzenia
muszę odprawić trzy msze święte.
Proszę o pozwolenie odprawienia drugiej
mszy świętej mszy świętej jako pasterki
w Sobinie w wigilię Bożego Narodzenia
o godz. 22.

Ks. Jan Doering
Polkowice pow. Togo.

8. Odmowna odpowiedź administratora apostolskiego ks. inf. dra Karola Milika udzielona na prośbę ks. Johana Doeringa z dnia 15 grudnia 1948 roku o możliwość odprawienia dodatkowej *Pasterki* w wigilię Bożego Narodzenia w Sobinie. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

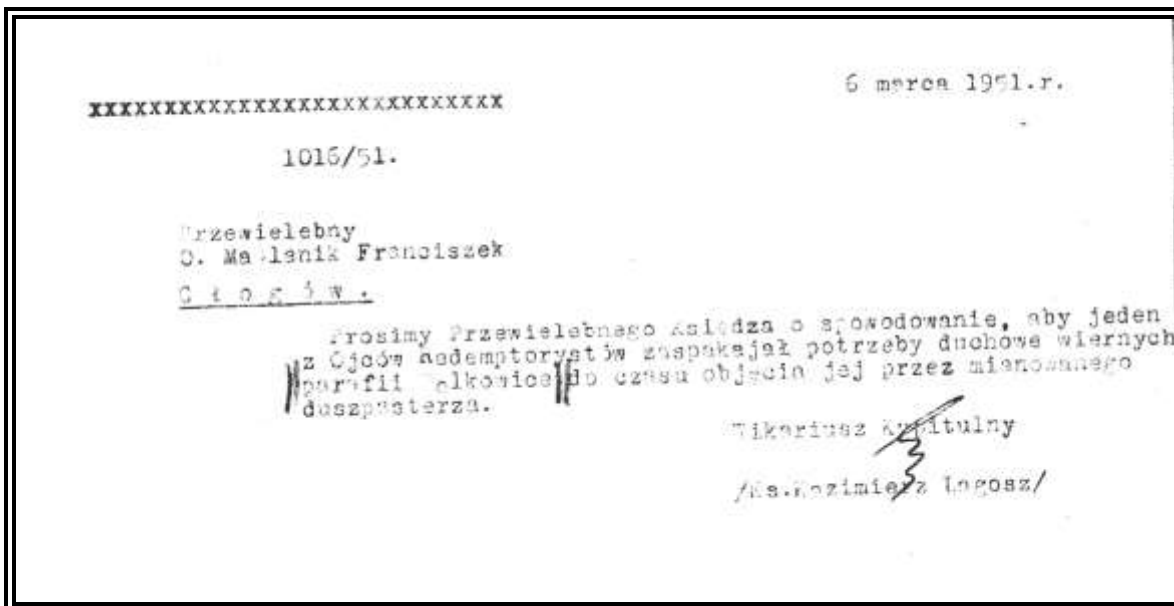
9. Prośba ks. Johana Doeringa wystosowana do Administracji Apostolskiej we Wrocławiu o dalsze pozwolenie odprawiania w Polkowicach, w niedziele i święta, po 16 stycznia 1949 roku, trzeciej Mszy świętej w godzinach popołudniowych. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

10. Telegram ks. Józefa Uruskiego powiadamiający wikariusza kapitulnego ks. inf. Kazimierza Lagosza o wyjeździe w 1951 roku ks. Johana Doeringa z parafii Polkowice. W tym telegramie ks. Józef Uruski zwraca się także z prośbą o mianowanie następcy ks. Doeringa. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

11. Pismo wikariusza kapitulnego ks. inf. Kazimierza Józefa Lagosza do o. Franciszka Maślanika w sprawie duszpasterzowania w Polkowicach po wyjeździe w lutym 1951 roku ks. Johana Doeringa do Niemiec. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

12. Dekret ustanawiający z dniem 09 kwietnia 1951 roku ks. Waleriana Zdanowicza proboszczem parafii w Polkowicach. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

9 kwietnia 1951r.

1559/51

K o p i a .

Wielebny
Ks. Zdanowicz Walerian
w Gaworszycach.
*****

Ustanawiam Księdza rządcę parafii Polkowice
w dekanacie Głogowskim.

Agendy parafii sechce Ksiądz przejął z rąk właściwego
Księdza Dziekana w Bytomiu Odrzańskim.

Wikariusz Kapitulny

/-/ Ks. Kazimierz Lagosz

Przewielebny Ks. Dziekan Józef Uruski - Bytom Odrzański

Kopię powyższą podajemy do wiadomości.

Wikariusz Kapitulny

/Ks. Kazimierz Lagosz/

13. Pismo ks. inf. Kazimierza Józefa Lagosza do Wydziału Wyznań przy Prezydium Państwowej Rady Narodowej w Głogowie w sprawie pomocy polkowickiemu proboszczowi ks. Walerianowi Zdanowiczowi. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

18 kwietnia 1951.r.

1747/51

XXXXXX Katedralny 12.

Do
Prezydium Powiatowej Rady Narodowej
Wydział Wyznań
w G ł o g o w i e .

Uprzejmie proszę o interwencję w następującej sprawie
W Polkowicach, gdzie dotychczasowy proboszcz niemiecki
został przez władze cywilne usunięty, nowo-wyznaczonemu
przez mnie administratorowi Ks. Zdanowiczowi Walerianowi
dawna gospodyni z plebanii z kilkoma innymi osobami utrud-
nia objęcie parafii, nie chce opuścić domu, zabiera rzeczy
pozostające na plebanii i robi inne szkodliwy. Wobec tego, że
parafia ta jest zaniedbana pod względem polskości z racji
pobytu księdza, który zdeklarował się jako Niemiec, mam
nadzieję, że Władze Powiatowe będą interweniować, aby nie-
normalny stan rzeczy usunąć i dopomóc Ks. Zdanowiczowi
do natychmiastowego objęcia powierzonych placówki.

Wikariusz Kapitulny

/Ks. Kazimierz Łagosz/

14. List ks. Waleriana Zdanowicza do wikariusza kapitulnego we Wrocławiu
ks. Kazimierza Józefa Łagosza (mylnie określonego mianem Księdza

Kanclerza) przedstawiający stan pracy duszpasterskiej w Polkowicach i Gaworzycach. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

+

Polkowice 16. 1. 1951
KURIA ARCYBISKUPIA
WROCLAWSKA
Wpł. 21 Maj 1951
L. dz. 2284

Przełubny Księżu Kanclerzu,

Pozwoli Księżu Kanclerzu, że w sprawie, w której Przew. Księżu Kanclerzu tak bardzo mi pomógł, skreślę przy okazji kilka słów.

Trudności na jakie napotkałem przy obejmowaniu parafii Polkowice już się likwiduje; tym bardziej się cieszę, że w ten sposób pomoc Przew. Księżu Kanclerza mi posłużyła na wiele, a ja mogę złożyć najserdeczniejsze słowa podziękowań.

Obecnie rozpatruję się w terenie i zastanawiam się o tego rodzaju. Wyśtałem już do Najmniejszej Kurii Arcybiskupiej podanie przez Dziekana z prośbą o wyrażenie na remont tutajszego kościoła w Gaworycach zastawieniem brata na plebanii, aby ochronić ją przed zniszczeniem do czasu przyjazdu tam stałego duszpasterza. W ten sposób i O. Redemptoryści mają gdzie zejść i przygotować się.

O. Redemptoryści dojeżdżają do Gaworyc w niedzielę i święta i odprowadzają trzy klasy m. l. j. w klubownię, w. Jabłownię i Gaworyc i t. d.

Co do administracji i katechizacji dzieci to omawiałem się w ten sposób, że na razie ja dojeżdżam do Gaworyc i tam rozdyż od czwartku do soboty, aby uczyć dzieci religii i załatwić inne sprawy duszpasterskie.

Na ten temat Ks. Dziekan miał przeprowadzić rozmowę z J. E. Najmniejszym Arcypasterzem.

Tak się obecnie przedstawia stan pracy duszpasterskiej w Polkowicach i Gaworzycach.

Łączę wyrazy najpobożniej Czcii
Odwany
K. Kuczyński

15. Prośba ks. Waleriana Zdanowicza o pozwolenie na poświęcenie dwóch krzyży w Polkowicach. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

Urząd Parafialny Rzym.-Kat.
w Polkowicach, pow. Głogów

L. dz. 9/59.

Polkowice dnia 14.12.59.

KURIA ARCYBISKUPIA
WROCLAWSKA
Wpl. 1-6 STY 1959
L. dz. 261

Najmnieńlebniejsza Kuria Arcybiskupia
we Wrocławiu.

Upniejcie proszę o uwzięcie zezwolenia na poświęcenie dwóch krzyży: jednego koło kościoła a drugiego na cmentarzu.

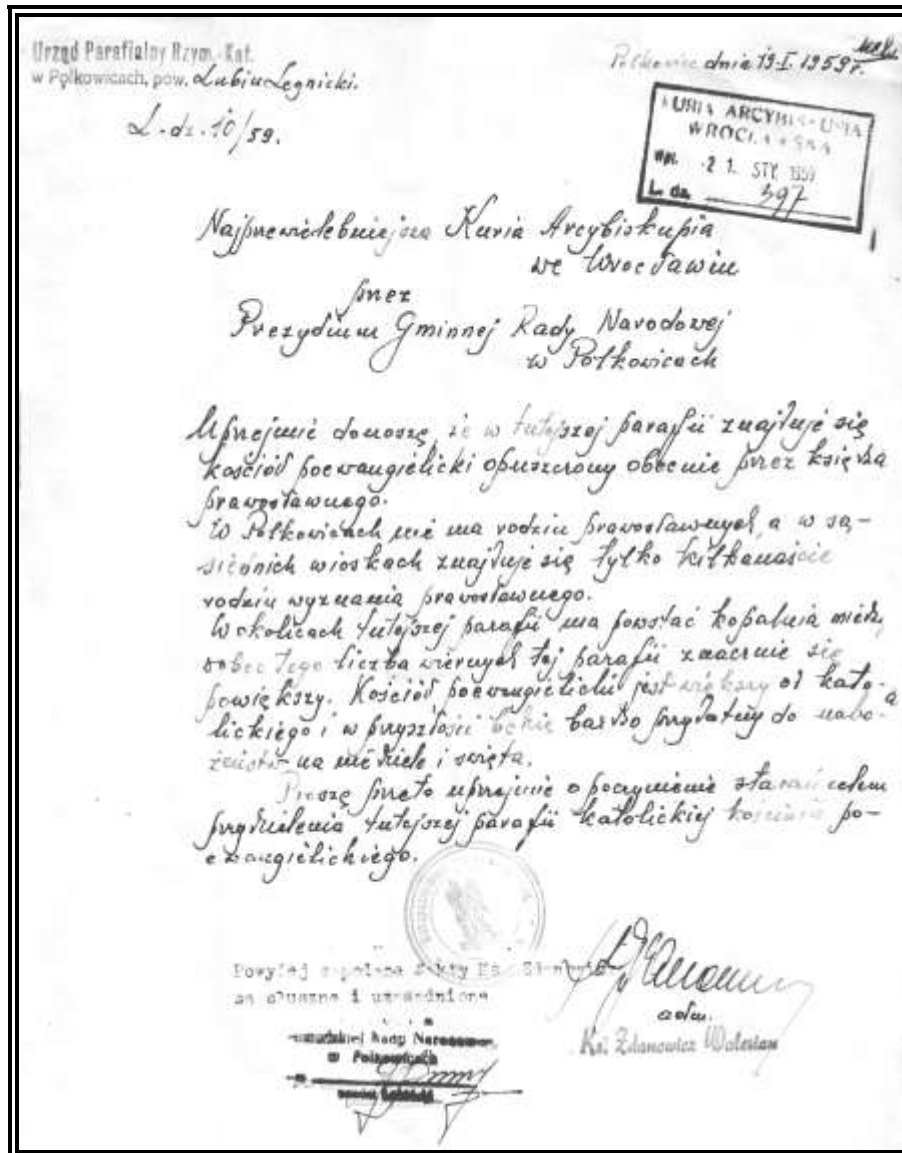
J. C. Najmnieńlebniejszy Ordynariusz pismem z dnia 17 grudnia 1958 r. L. dz. 7769/58 zezwolił dokonać uroczyście poświęcenia krzyża cmentarnego. Przed bliżej, w. Chwałem odnowić stary krzyż cmentarny koło kościoła i na cmentarzu. Okazało się, że te krzyże są spróchniałe, wobec czego parafianie chętnie zgodzili się na uwożenie starych krzyży postawić nowe.

Proszę pnieo głośkawe zezwolenie na poświęcenie tych krzyży.

[Signature]
ks. Zdanowicz Walerian

16. Pismo ks. Waleriana Zdanowicza do Kurii Arcybiskupiej we Wrocławiu – poparte przez władzę lokalną w Polkowicach – w sprawie przekazania parafii katolickiej w Polkowicach byłej świątyni ewangelickiej. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

17. Pismo bpa dra Bolesława Kominka do Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu o przekazanie kościoła poewangelickiego parafii rzymskokatolickiej w Polkowicach. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

397/59

Do
Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej
we Wrocławiu.

W miejscowości Polkowice, pow. Lubiąż Legnicki znajduje się poewangelicki kościół opuszczony i ulegający wskutek tego zniszczeniu i dewastacji.

Wierni parafii rzym. katol. w Polkowicach wraz ze swym duszpasterzem ks. Walerianem Zdanowiczem zwracają się do Prezydium Woj. Rady Narodowej za pośrednictwem Kurii Arcybiskupiej o przekazanie im tego kościoła w użytkowanie.

Kuria Arcybiskupia Wrocławska popiera tę prośbę i zapewnia pełne zabezpieczenie w/w obiektu sakralnego.

Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej w Polkowicach - uważa prośbę wiernych oraz ks. proboszcza Zdanowicza za słuszną i uzasadnioną.

Wrocław, dnia 4 lutego 1959r.

Bolesław Kominek
+ BOLESŁAW KOMINEK
BISKUP WROCŁAWSKI

Do wiadomości:

Wiel. Duszp. Par. Rzym. Katol.
Polkowice

18. Półtoraroczne pozwolenie udzielone ks. Eugeniuszowi Korczyńskiemu na binację w każdy pierwszy piątek miesiąca. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

		29 lipca 1961r.
4752/61	Wielebny Urząd parafialny	
	<u>Folkowice</u>	
<p>Stosownie do wniesionej tu prośby z dnia 26 bm. L.dz. 65/61, na podstawie szczególniejszej władzy otrzymanej od J. Em. Ks. Kardynała Prymasa Polski, zezwalamy niniejszym, na binację w każdy pierwszy piątek miesiąca, servatis de iure servandis.</p> <p>Ta Msza św. może być odprawiona wieczorem. Zezwolenie to ważne jest do końca 1962r. d.m.s.</p> <p><i>rU</i> WIKARIUSZ GENERALNY</p>		

19. Odmowy Urzędu do Spraw Wyznań Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu w sprawie przekazania kościoła poewangelickiego polkowickiej parafii. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

Orbitowa

PREZYDIUM
URZĘDU DO SPRAW WYZNAŃ
Wrocław, dnia 31 lipca 1963 r.

Wydział do Spraw Wyznań
we Wrocławiu
Wz-5/3/63
Na L.dz. 1887/63
z dnia 10.XII.62

KURIA ARCYBISKUPIA
WROCLAWSKA
Wpł. - 2 SIE 1963
L. dz. - 1887/63

Kurja Arcybiskupia Wrocławska
W r o c ł a w, ul. Katedralna 13-

Wydział do Spraw Wyznań - Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu zawiadamia, że wniosek o przekazanie kościoła poewangelickiego w Polkowicach, pow. Lubin załatwił odmownie.-

Kierownik Wydziału
[Signature]
/Witold Skórczyński/

PREZYDIUM WOJEWÓDZKIEJ
RADY NARODOWEJ
WE WROCLAWIU

Wrocław, dnia 20 października 1965 r.

Wydział do Spraw Wyznań
Wz- 5/40/65
na l.dz. 1161/65
z dnia 13.III 65 r.

KURIA ARCYBISKUPIA
WROCLAWSKA
Wpł. 29 PAZ 1965
L. dz. Wrocławskie 1161

W r o c ł a w
ul. Katedralna 13-

Wydział do Spraw Wyznań - Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu zawiadamia, że sprawę przekazania kościoła poewangelickiego w Polkowicach, pow. Lubin Legnicki w użytkowanie tamtejszej parafii rzymsko - katolickiej załatwiono odmownie.-

Kierownik Wydziału
[Signature]
Witold Skórczyński

20. Interwencja bpa dra Bolesława Kominka w sprawie kościoła poewangelickiego w Polkowicach. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

6 września 1963r.

Przewielebny
Ks. mgr Kazimierz Olszewski
Administrator parafii

Polkowice

Dowiedzieliśmy się, jakoby kościół poewangelicki w Polkowicach miał być przekazany Państwowym Zakładom Gospodarki Społecznej na sklepy i halę targową. Nie chce się wprost wierzyć, by obiekty sakralne służące dotychczas chwale Bożej i kultowi religijnemu miały być obracane na domy targowe, co musi wywołać zasadniczy sprzeciw i oburzenie społeczeństwa wierzącego a niesmak i zażenowanie Polaków - niewierzących.

Obawiam się, że tego rodzaju pociągnięcie może wywołać szkodliwe dla polskiej racji stanu a zwłaszcza Ziemi Zachodnich - komentarze za granicą.

Usilnie proszę Księdza Proboszcza o poczynienie jeszcze raz odpowiednich starań o uzyskanie tego kościoła, zwłaszcza, że kościół katolicki w Polkowicach jest bardzo mały i nie może za - spokojić elementarnych potrzeb wiernych.

+ BOLESŁAW KOMINEK
ARCYBISKUP

21. Pismo dziekana Dekanatu Lubin Legnicki z prośbą o przesyłanie do niego wszelkich pism dotyczących polkowickiej parafii.. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

Urząd Dziekański
Lubin Legnicki

L.p. 26/64. Przewielebna KURIA ARCYBISKUPIA
we WROCŁAWIU
L. dz. 29 lut 1964

KURIA ARCYBISKUPIA
Wrocław
L. dz. 29 lut 1964

Dekretem L.dz. 355/64 z dnia 27 stycznia 1964 r. została parafia Polkowice z Dekanatu Głogowskiego przyłączona do Dekanatu Lubin-Legn. Dekret wszedł w życie z dniem 10 lutego 1964 r.

Dziekan Dekanatu Lubin-Legn. prosi o skierowanie wszelkich druków, pism i Wrocł. Wiadomości/w dwóch egzemplarzach/Kościelnych do niniejszego Dekanatu, począwszy od marca br.

Lubin-Legn. dnia 28 lutego 1964 r.

M. Tola Dyzman
Ks. Dziekan.

22. Telegram Kurii Arcybiskupiej we Wrocławiu z prośbą o wstrzymanie rozbiórki poprotestanckiego kościoła w Polkowicach, wysłany do Aleksandra Skarżyńskiego – Dyrektora Urzędu do Spraw Wyznań w Warszawie. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

Kopia

<p>Pisać czytelną strukturalnie, skróconą lub zwięzłą słowami</p> <p>~~Wskazywać dokładnie~~</p> <p>Wskazywać dokładnie, jak należy wpisać adres w prze- pisie pocztowym, nakierowa- nieniu lub opóźnieniu te- legramu</p> <p>Płatne wskazówki w skrótach</p> <p>(Wskazywane są następująco):</p> <ul style="list-style-type: none"> — P: (poczta) — U: (urgency) — BPA: (bezpośredni przekaz) — TD: (określenie dnia i godziny) — KP: (określenie dnia i godziny) — P: (określenie godziny) — LK: (listy) — SLT: (listy) — SP: (pocztę) <p>INSTRUKCJA NA STRONIE WSTĘPNEJ</p>	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%;">Opłata za telegram zł</td> <td style="width: 50%;">Uwagi szkółkowe</td> </tr> <tr> <td>dotychczas <i>21</i></td> <td></td> </tr> <tr> <td>razem zł</td> <td></td> </tr> <tr> <td>podpis</td> <td></td> </tr> </table>	Opłata za telegram zł	Uwagi szkółkowe	dotychczas <i>21</i>		razem zł		podpis		<p style="text-align: right;">Cena za gr</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td colspan="2">Odtelegrafowane</td> </tr> <tr> <td>dn.</td> <td>g. m.</td> </tr> <tr> <td>do</td> <td></td> </tr> <tr> <td>podpis</td> <td></td> </tr> </table>	Odtelegrafowane		dn.	g. m.	do		podpis	
Opłata za telegram zł	Uwagi szkółkowe																	
dotychczas <i>21</i>																		
razem zł																		
podpis																		
Odtelegrafowane																		
dn.	g. m.																	
do																		
podpis																		
<p style="font-size: 2em; font-weight: bold;">TELEGRAM</p>																		
<p>Nr. st. g. m.</p>																		
<p>Pan dr Aleksander Skarżyński Dyrektor Urzędu do Spraw Wyznań</p> <p style="text-align: right;">Warszawa</p>																		
<p>Prosimy usilnie o autorytatywne spowodowanie wstrzymania rozbiórki Kościoła poprotestanckiego w Polkowicach STOP Obawiamy się wydzwieku społecznie szkodliwego STOP Dokumentacja urzędowa wskazuje, że osiedle rozrośnie się do wielu tysięcy mieszkańców a kościół katolicki już dzisiaj jest stanowczo za mały</p>																		
<p>Kuria Arcybiskupia</p>																		
<p>Kuria Arcybiskupia Wrocław 2 Katedralna 13</p>																		
<p>ODWRÓCIĆ</p>																		
<p>PPT T Nr 1011 — 1967</p>																		

23. Telegram Kurii Arcybiskupiej we Wrocławiu z prośbą o wstrzymanie rozbiórki poprotestanckiego kościoła w Polkowicach, wysłany do wicepremiera Piotra Jaroszewicza. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

<p>Pisać czytelnie atramentem, długopisem lub chemicznym ołówkiem Adresować dokładnie</p> <p>Nieczytelne pismo lub niedokładny adres są często powodem zniekształceń lub opóźnienia telegramu</p> <p>Płatne wskazówki w skrótach</p> <p>(Używane najczęściej)</p> <p>==Pilny== (zagra) ==Urgent== ==RPx== (odroczył odpłatnie) ==TDx== (dotyczy się w określonym dniu) ==XP== (dotyczy się przez umiędzynarodowego posłańca na koszt nadawcy) ==Postać== (dotyczy się przez umiędzynarodowego posłańca, na koszt odbiorcy) ==LX== (listek osobisty) ==MLT== (telegram łącznościowy) ==ELT== (telegram listowy) ==SP== (pości resztami)</p> <p>Dalszy ciąg na drugiej stronie</p>	<p>Oplata za telegram zł _____ dodatkowe zł _____ Razem zł _____ podpis _____</p>	<p>Uwagi słabowo</p> <p>TELEGRAM</p>	<p>Cena 20 gr</p> <p>Odelegrafowano dn. _____ g. m. _____ do _____ podpis _____</p>
	<p>Nr _____ sł. _____ dn. _____ g. m. _____</p> <p>Pan Wicepremier Piotr Jaroszewicz (wskazówki służbowe) adresat (imię i nazwisko albo nazwa instytucji) Warszawa ulica i Nr domu, albo ulica, Nr domu i mieszkania, Nr telefonu) (poczta)</p> <p>Proszym o wstrzymanie decyzji rozbiórki kościoła poewangelickiego w Polkowicach, powiat Lubin Legnicki - ludność Polkowic i okolicy mając tylko mały kościółek doprasza się tego kościoła dla kultu - proszą nie burzyć lecz udostępnić dobru społecznemu</p>		
<p>Nadawca (nazwisko urzędu, instytucja i adres, Nr telef.)</p> <p>Kuria Arcybiskupia Wrocław 2 Katedralna 13</p>	<p>Kuria Arcybiskupia Wrocławska</p>		<p>ODWRÓCIC</p>
<p>PT 1 T Nr 1011 — 1967</p>	<p>ZG „Ruch” W-wa, zam. 444-1 — 5.000.000</p>		

23. Telegram Kurii Arcybiskupiej we Wrocławiu z prośbą o wstrzymanie rozbiórki poprotestanckiego kościoła w Polkowicach, wysłany do Bronisława Ostapczuka – Przewodniczącego Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

Kopia

<p>Pisać czytelnie alfabetycznie, słownie lub chemicznym ołówkiem Adresować dokładnie</p> <p>Nieczytelne pismo lub nieodpowiedni adres są czę- sto powodem zniekształ- cenia lub opóźnienia te- legramu</p> <p>Płatne wskazówki w skrótach</p> <p><small>(Używane najczęściej)</small></p> <ul style="list-style-type: none"> — Pilny — nagły — Urgent — — HPA — (odpowiedź pilną) — Tak — (dotyczy się w czasie tego dnia) — XP — (dotyczy się przez umi- arzone godziny na koszt nadawcy) — Postawienie — (dotyczy się przez umiarkowane godzin- y, na koszt odbiorcy) — LK — (kierunek osobisty) — MLT — (telegram łączności) — SLT — (telegram listowy) — GP — (poza granicę) <p><small>Dalszy ciąg na drugiej stronie</small></p>	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="padding: 2px;">Opłata za telegram zł _____</td> <td rowspan="3" style="text-align: center; vertical-align: middle;"> TELEGRAM </td> <td style="padding: 2px;">Uwagi słownie</td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px;">dodatkowa zł _____</td> <td style="padding: 2px;">Razem zł _____</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="padding: 2px;">podpis _____</td> </tr> </table>	Opłata za telegram zł _____	 TELEGRAM	Uwagi słownie	dodatkowa zł _____	Razem zł _____	podpis _____		<p style="text-align: right;">Cena 20 gr</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="padding: 2px;">Odtelegrafowano</td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px;">dn. _____ g. m. _____</td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px;">do _____</td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px;">podpis _____</td> </tr> </table> <p style="text-align: center;">Nr _____ st. _____ dn. _____ g. m. _____</p> <p>Przewodniczący Wojewódzkiej Rady Narodowej Mgr Bronisław Ostapczuk</p> <p><small>(wskazywać adres)</small> Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej WROCLAW</p> <p><small>(wskazywać adres)</small> <small>(wskazywać adres, ulicę, Nr domu i mieszkania, Nr telefonu)</small> _____ <small>(poczta)</small></p> <p>Prosimy usilnie o autorytatywne spowodowanie wstrzymania rozbiórki Kościoła poprotestanckiego w Polkowicach STOP</p> <p>Obawiamy się wydiwianka społecznie szkodliwego STOP</p> <p>Dokumentacja urzędowa wskazuje, że osiedle rosło się do wielu tysięcy mieszkańców a kościół katolicki już dzisiaj jest stanowczo za mały</p> <p style="text-align: right;">Kuria Arcybiskupia</p> <p style="text-align: right;">ODWRÓCIĆ</p>	Odtelegrafowano	dn. _____ g. m. _____	do _____	podpis _____
Opłata za telegram zł _____	 TELEGRAM	Uwagi słownie											
dodatkowa zł _____		Razem zł _____											
podpis _____													
Odtelegrafowano													
dn. _____ g. m. _____													
do _____													
podpis _____													

Nadawca
(wskazywać adres, kierunek i adres, Nr refer.)
Kuria Arcybiskupia
Wrocław 2
Katedralna 13

PPT IT Nr 1011 — 1967 ZG „Ruch” W-wa. 28m 44-97 — 9.002.000

25. Interwencja bpa Andrzeja Wronki w sprawie świątyni poewangelickiej w Polkowicach. Pismo do Bronisława Ostapczuka, Przewodniczącego Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

11 czerwca 1968r.

2555/68

Pan mgr Bronisław O s t a p c z u k
Przewodniczący Prezydium Wojewódzkiej
Rady Narodowej

W r o c ł a w

Ludność Polkowic i okolicy, w powiecie Lubin Legnicki, donosi nam, że Władze Państwowe zdecydowały rozbiórkę poewangelickiego kościoła w Polkowicach.

Celem uchylenia tej decyzji ludność urządza publiczne modły, pragnie bowiem wejść w użytkowanie tego kościoła dla celów kultu. Kościół katolicki w Polkowicach już teraz jest za mały. Okaże się w najbliższej przyszłości tym więcej za mały, gdyż powstają tam liczne bloki mieszkaniowe.

Pod naciskiem tej ludności wysłaliśmy wczoraj telegram do Pana Wicepremiera Jaroszewicza, który z ramienia Władz Centralnych opiekuje się zagłębiem Polkowicko-Lubińskim. W telegramie prosiliśmy o wstrzymanie decyzji rozbiórki kościoła poewangelickiego w Polkowicach, gdyż ludność tamtejsza mając tylko mały kościółek doprasza się tego kościoła dla kultu - proszą nie burzyć, lecz udostępnić dobru społecznemu.

W tym położeniu Pana Przewodniczącego W.R.N. uprzejmie prosimy jako Gospodarza Województwa, by nie dopuścił do rozbiórki wspomnianego kościoła, lecz w interesie zachowania spokoju kościół uchronił przed rozbiórką. Ludność tamtejsza jest decyzją rozbiórki mocno zaniepokojona.

W imieniu tejże ludności prosimy kościoła nie burzyć, lecz uwzględnić życzenie ludności i przekazać go tamtejszej parafii do użytku. Parafia podejmie się pełnego remontu kościoła.

+BISKUP ANDRZEJ WRONKA
WIKARIUSZ GENERALNY

26. Odmowna odpowiedź Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu na pismo bpa Andrzeja Wronki w sprawie przekazania kościoła poewangelickiego w Polkowicach miejscowej parafii rzymskokatolickiej. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

PRZEWODNICZĄCY PREZYDIUM
WOJEWÓDZKIEJ RADY NARODOWEJ
WE WROCŁAWIU

Wrocław, dnia 21 czerwca 1968.

Nr Selu 1-0281/184/68

KURIA ARCYBISKUPIA
22. CZE. 1968
L. dz. > 2555/68

Do
Kurii Arcybiskupiej Wrocławskiej
we Wrocławiu

Na przesłane na moje ręce pismo z dnia 11 czerwca br. l.dz.2555/68 - komunikuję, że zadecydowana prawomocnym nakazem władz budowlanych rozbiórka poewangelickiego zboru w Polkowicach, podyktowana została złym stanem technicznym budynku i wynikającą stąd koniecznością usunięcia zagrożenia bezpieczeństwa osób i mienia.

Omawiany budynek zboru poewangelickiego stanowi własność Skarbu Państwa.

Poza tym pragnę przestrzec Kurie i parafię w Polkowicach przed kontynuowaniem poczynań mających wprowadzić w błąd miejscowych parafian co do motywów decyzji władz budowlanych, w konsekwencji wywołać niepokój społeczny i poderwać zaufanie do władz państwowych.-

Przewodniczący Prezydium
mgr Bronisław Ostapczuk

27. Prośba polkowiczian do Wydziału Wyznań przy Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu w sprawie przekazania kościoła poewangelickiego w Polkowicach miejscowej parafii rzymskokatolickiej. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

Rada Parafialna Rzym.-Katolicka
w Polkowicach
pow. Lubin
woj. Wrocław

Polkowice, dnia 23.05.1969 r.

Prezydium Wojewódzkiej
Rady Narodowej
Wydział Wyznań
Wrocław

P R O Ś B A
=====

My mieszkańcy i Rada Parafialna Rzym.-Katolicka w Polkowicach, pow. Lubin - zwracamy się z usilną i gorącą prośbą do Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu o spowodowanie formalnego przekazania nam kościoła poewangelickiego, a ostatnio prawosławnego w Polkowicach, na użytek tutejszych mieszkańców i okolicy, a który obecnie stoi od paru lat nieczynny i opuszczony.

Miejscowe władze odmawiają przekazania kościoła, a przeciwnie zapowiadają rozbiórkę i tak na przykład ażeby przyspieszyć rozbiórkę zorganizowana grupa osobników w czerwcu ubiegłego roku w nocy zrzuciła 1/4 część dachu z kościoła ażeby przyspieszyć ruinie i był pretekst do oficjalnej rozbiórki.

A przecież my przeważnie jako pierwsi osadnicy tych terenów i miejscowości zabezpieczaliśmy kościół przed zniszczeniem i dewastacją. Później przekazaliśmy w stanie zdatnym do użytku na rzecz wyznawców prawosławnych i po opuszczeniu przez prawosławnych obiekt ten pozostał opuszczony, a miejscowa jednostka handlowa przeznaczyła sobie miejsce na składowanie mebli.

Obecnie jako opuszczony i pozostawiony obiekt ulega stopniowemu niszczeniu z uwagi na uszkodzony dach i dewastacji itp.

W sprawie przekazania wspomnianego kościoła na rzecz wyznawców rzym.-katolickich zwracano się do wielu władz miejscowych i nadrzędnych, ale niestety bez skutku i dlatego postanowiliśmy się zwrócić do Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej z prośbą o ostateczne rozważenie naszej tak wielkiej sprawy, a przede wszystkim kiedy to Polkowice w roku 1966 otrzymały prawa miejskie i przeszły w stadium intensywnej rozbudowy

z uwagi na centralne położenie nowoodkrytych złóż miedziowych, toteż Polkowice i jego okolice przeobrażają się w wielko ośrodek górniczo-przemysłowy i będzie skupiać osiedle miejskie o wielo tysięcznej liczbie mieszkańców - to trudno pogodzić się z zamiarem rozbiórki kościoła. Wprawdzie znajduje się małeńki, chylący się stary kościółek z pomieszczeniem około 500 osób, co stanowczo jest niewystarczające nawet obecnie nie mówiąc już za rok czy za dwa lata.

Jesteśmy dumni z powstającego zagłębia miedziowego i wyrażamy szczerze uznanie i podziękowanie dla Rządu za podjętą decyzję rozbudowy tak wielkiego zagłębia i uprzemysłowienia dla zadań narodowych - to my mieszkańcy Polkowic chcemy dziękować i modlić się o dobro rozwoju górnictwa, przemysłu i wszystko co służy dla dobra narodowego.

Przeto w tym stanie rzeczy zwracamy się raz jeszcze z błagalną prośbą o rozważenie naszej prośby i pozytywne załatwienie, ponieważ nie zdążamy do obciążenia Skarbu Państwa, lecz deklarujemy swój ochoczy udział w zagospodarowaniu przekazanego nam kościoła, którego zabezpieczaliśmy i w rocznicę 25-lecia Polski Ludowej, nie pozostali pozbawieni naszych pragnień do kościoła jako jednego z miejsc przynoszącego kulturę.

Liczymy na łaskawe przyjęcie i przychylne rozpatrzenie naszej prośby, kładziemy własnoręczne podpisy.

Włocławek
Bajus
H. Maralcy
P. Proch T. Gmarn
Piculik Seweryn
Krośniński Alojzy
Krowczyński J.
Hłanek Ludwik
Kwasniewski Józef
Pienko Jan
Srochowski Jan
Korymion Alcedyda
Jan Stępczak

Mitnicki Jan
Herbas Fryderyk
Dziadek T.
Kuderski Jan
Kucini Edward
Smalinski Antoni
Karamonin Józef
Herbas Marcin
Merkel Adam
Pembel Władysław
Korbas Alfred
Zajacko Tereza
Kucinski

28. Pismo ks. Kazimierza Nawrotka skierowane do Witolda Skórczyńskiego – Przewodniczącego Wydziału Wyznań przy Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu w sprawie przekazania kościoła poewangelickiego w Polkowicach miejscowej parafii rzymskokatolickiej. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

DUSZPASTERSTWO PARAFII RZYM.-KAT.
SW. MICHAŁA ARCHANIOLA
Plac Kościelny 2
59-320 POLKOWICE
L. Dz. 27/1974.

59-320 Polkowice, dnia 20 września 1974 r.

Prezydium Miejskiej Rady Narodowej
ul. G. Zapolskiej 2
50-032 Wrocław

Wydział Wyznań

Pan Dyrektor
Mgr Witold Skórczyński

KURIA METROPOLITALNA
WROCLAWSKA
Wpł. 27 WRZ 1974
L. dz. _____

Przynaglany przez tutejszych parafian, którzy żywo i wnikliwie interesują się sprawą kościoła poewangelickiego w Rynku w Polkowicach - zmuszony jestem skierować na ręce Pana Dyrektora na piśmie /taki postulat wysunęli wobec mnie parafianie / uprzejmą prośbę o możliwie jak najszybsze i pozytywne załatwienie w/w sprawy.

Z ustnych rozmów przeprowadzonych na powyższy temat z Panem Dyrektorem w pierwszych dniach sierpnia br. wynikało, że powyższa sprawa zostanie załatwiona w początkowych dniach września br.

Dotychczas nie mamy żadnej wiadomości.

Chcąc być pod tym względem w porządku wobec społeczności parafialnej, muszę zająć odpowiednie stanowisko i muszę się wytłumaczyć jako administrator parafii ze wszystkich starań w tej sprawie.

Nie chcę tego czynić /aby nie rozniecać niezadowolenia społeczności w Polkowicach / prędzej aż kompetentna Władza Wojewódzka możliwie jak najszybciej i pozytywnie rozstrzygnie ten od lat palący i bolący problem.

Z poważaniem i wyrazami należytego szacunku -

K. Nawrotek
/-/ Ks. Kazimierz Nawrotek
pl. Kościelny 2
59-320 Polkowice

Do wiadomości:

1. Prezydium Miejskiej Rady Narodowej - Wydział Wyznań
Pan Dyrektor Mgr Witold Skórczyński
2. Kuria Metropolitalna Wroclawska
3. a/a

29. Dekret metropolity wrocławskiego kard. Henryka Gulbinowicza ustanawiający nowe dekanaty w Archidiecezji Wrocławskiej. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

HENRICUS CARD. GULBINOWICZ
Archiepiscopus Metropolitae Wratislaviensis

Wrocław, dnia 1987.03.10.

L. dz. 701/87

D E K R E T

Mając na uwadze potrzeby duszpasterskie i administracyjne Archidiecezji Wrocławskiej, po wysłuchaniu zdania Rady Kapłańskiej, mocą kan. 374 § 2 K.P.K. niniejszym Dekretem dokonuję podziału Dekanatu Lubiąskiego na trzy dekanaty:

1. CHOCIANÓW 2. LUBIN i 3. POLKOWICE

Do dekanatu Chocianów przyłączam też parafię Rokitki z dekanatu Legnica. Wymienione dekanaty obejmować będą następujące parafie:

I. Dekanat: CHOCIANÓW

1. Brunów
2. Chocianowice
3. Chocianów
4. Pogorzelska
5. Rokitki
6. Szklary Górne
7. Trzebnice Lubiąskie
8. Zimna Woda

II. Dekanat: LUBIN

1. Chrostnik
2. Lipiny
3. Lubin, p.w. M.B. Czesłochowskiej
4. Lubin, p.w. Św. Maksymiliana M. Kolbe
5. Lubin, p.w. Narodzenia N.M.P.
6. Lubin, p.w. Najświętszego Serca P. Jezusa
7. Mitoradzice
8. Osiek
9. Siedlce

III. Dekanat: POLKOWICE

1. Gwizdanów
2. Jędrzychów - Samodz. Ośr. Duszp.
3. Mleczno
4. Polkowice
5. Rudna
6. Sobin
7. Żelazny Most - Samodz. Ośr. Duszp.

Dekret niniejszy wchodzi w życie z dniem 16 marca 1987 r.

Ks. Stan. Pietraszko
Ks. Stanisław Pietraszko
Wicekanonierz Kurii

+ *Henryk Card. Gulbinowicz*
+ Henryk Kardynał Gulbinowicz
Arcybiskup Metropolita Wrocławski

Do wiadomości:

Dekanaty: Chocianów, Lubin, Polkowice
Legnica-Wschód, Legnica-Zachód

a/s

30. Pismo do kard. Henryka Gulbinowicza, w którym ks. Ludwik Kośmidek informuje o wzniesieniu kaplicy i ożywieniu życia religijnego polkowiczian. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

da akt parafii

widzi + 200
22.11.90.

DUSZPASTERSTWO PARAFII RZYM.-KAT.
ŚW. MICHAŁA ARCHANIOLA
Plac Kościelny 2
59-320 POLKOWICE

//Polkowice//20-11-1990r.

L.dz. 550/90

205

KURIA METROPOLITANA
WROCLAWSKA
Wpl. 23. LIS. 1990
L. dz. _____

Jego Eminencja
Najdostojniejszy Metropolita Wrocławski
K S I A D Z   K A R D Y N A Ł
Dr. H E N R Y K G U L B I N O W I C Z

RAPORT

Uprzejmie zawiadamiam Waszą Eminencję, że dzięki szczodrości Księdza Kardynała została postawiona kaplica w Polkowicach na osiedlu przy ul. Ociosowej. Kaplica została postawiona w przeważającej większości z elementów baraku podarowanego Waszej Eminencji przez Armię Radziecką. Barak ten został odpowiednio uzupełniony, dokupionymi krokiewiami i konstrukcją metalową tak, aby całość mogła stanowić charakter Domu Bożego. Zgodnie z życzeniem Waszej Eminencji, oddzielono część pomieszczenia na salkę katechetyczną a także wygospodarowano zakrystię. Od 11 listopada odprawiane są w każdą niedzielę dwie Msze św. o godz. 8.00 i 12.00 szczególnie dla osób starszych, którym trudno i ciężko przyjść do istniejących kościołów. 15 grudnia 1990 roku Jego Eminencja Najdostojniejszy Metropolita Wrocławski o godz. 16.00 odprawi uroczysą Mszę św. Pontyfikalną przy udziale delegacji Armii Radzieckiej, i dokona poświęcenia tego obiektu.

Z największą czcią i wdzięcznością

Ludwik Kośmidek

31. Dekret metropolity wrocławskiego ks. kard. Henryka Gulbinowicza ustanawiający radę parafialną w Polkowicach. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

Henryk Kardynał Gulbinowicz
Arcybiskup Metropolita Wrocławski

Wrocław, dnia 4.07.1991 r.

L.dz.2225/91

Polkowice p.w. Michała

209

1-9

D E K R E T

Przychylając się do prośby Księdza Ludwika Kośmidka -
- Proboszcza Parafii w P o l k o w i c a c h, wyrażonej
pismem z dnia 12 czerwca 1991 r. L.dz. 331/91, mocą kan.
537 Kodeksu Prawa Kanonicznego, ustanawiam niniejszym
z dniem dzisiejszym Radę Parafialną przy tamtejszej Pa-
rafii p.w. Św. Michała Archanioła.

Równocześnie zatwierdzam załączony Statut Rady Parafial-
nej, opracowany w oparciu o wskazania Kodeksu Prawa Kano-
nicznego oraz zalecenia Synodu Archidiecezji Wrocławskiej.

+ *Henryk Kard. Gulbinowicz*
+ Henryk Kardynał Gulbinowicz
Arcybiskup Metropolita Wrocławski

32. Pismo Burmistrza Polkowic Emiliana Stańczyszyna, informujące metropolitę wrocławskiego kard. Henryka Gulbinowicza o nadaniu imienia Kard. Bolesława Kominka głównej ulicy Polkowic. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

**URZĄD MIASTA I GMINY
W POLKOWICACH**

59 320 POLKOWICE ul. RYNEK 1
Tel. 451510, 451364 TELEX 022222

*Wsk. 4510
6.8.90*

**KURIA METROPOLITALNA
WROCLAWSKA**
Wpł. 11. SIE. 1990
L. dz. 3043/90

Jego Eminencja Ksiądz
Doktor Kardynał
Henryk Gulbinowicz

podjęto

Rada Miasta i Gminy Polkowice doceniając wielki wkład Księdza Kardynała Bolesława Kominka w utworzenie polskiej administracji kościelnej na ziemiach zachodnich i działanie na rzecz pojednania narodów polskiego i niemieckiego nazwała główną ulicę w Polkowicach imieniem Kardynała Bolesława Kominka.

W imieniu Rady Miasta i Gminy
Polkowice
[Signature]
Emilian Stańczyszyn

33. Pismo ks. Ludwika Kośmidka do Wydziału Gospodarki Przestrzennej i Ochrony Środowiska przy Urzędzie Gminy w Polkowicach z prośbą o wskazanie lokalizacji pod nową parafię. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

211
1-4
Polkowice 27-02-1992 rok.

DUSZPASTERSTWO PARAFII RZYM.-KAT.
 ŚW. MICHAŁA ARCHANIOLA
 Plac Kościelny 2
 59-320 POLKOWICE

URZĄD GMINY
 POLKOWICE
 Wydział Gospodarki Przestrzennej
 i Ochrony Środowiska

KURIA METROPOLITALNA
 W LEGNICY
 Wzł. 17. MRZ 1992
 L. G. → 621/92

*Łd 60/92 Polkowice
 św. Michała Arch.*

W nawiązaniu do złożonego pisma w Urzędzie Gminy w dniu 9 stycznia 1992r. oraz zgodnie z rozmową w Urzędzie Gminy w dniu 26 lutego z Panią Kierownik Wydziału Gospodarki Przestrzennej, Parafia św. Michała Archanioła w Polkowicach proponuje dwa wnioski:

I- szy dotyczy nowych osiedli.

Proponuję o wskazanie lokalizacyjne pod nowy Ośrodek duszpasterski o pow. do 1 ha2. Na początek wybudowano by mały kościółek a w razie potrzeby plebanię i utworzono by samodzielne duszpasterstwo. Po zasięgnięciu opinii Radnych Rady Parafialnej proponuję wygospodarowanie tej działki między planowanymi nowymi osiedlami.

II- gi wniosek dotyczy starej zabudowy.

Wyrażam zgodę na planowaną drogę za plebanią i nawet zajęcie ogrodu plebanijnego. Natomiast nie wyrażam zgody na rozbiórkę garaży i urządzenie w tym miejscu przejścia dla pieszych. Jak mi oświadczały planujący inżynierowie, zespół kościoła parafialnego, plebania i cmentarz, miał zostać jako zamknięty skansen. Natomiast plac między kościołem a plebanią mógłby służyć jakoparking dla księży oraz parafian przybywających samochodami do kościoła czy kancelarii. Dla nich proponuję dojazd/ tylko w celach duszpasterskich/ od strony cmentarza ul. "da"ską

Uprzejmie proszę Urząd Gminy o przychylne przyjęcie podanych propozycji i o wydanie pozytywnych decyzji dla dobra Wspólnoty Parafialnej i mieszkańców Polkowic.

Do wiadomości:

a/ Kuria Metropolitalna
 b/ Rada Paraf.
 c/ a/a

34. Dekret Nuncjatury Apostolskiej o nowym podziale terytorialnym Kościoła w Polsce. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

NUNCJATURA APOSTOLSKA
W POLSCE

25 marca 1992

00-582 WARSZAWA

Al. 1 Armii Wojska Polskiego, 12

DEKRET O USTANOWIENIU I OKREŚLENIU GRANIC NOWYCH DIECEZJI
I PROWINCJI KOŚCIELNYCH W POLSCE ORAZ PRZYNALEŻNOŚCI
METROPOLITALNEJ POSZCZEGÓLNYCH DIECEZJI

Jego Świątobliwość Jan Paweł II Bullą „TOTUS TUUS Poloniae Populus”, z dnia 25 marca 1992 roku, dokonał reorganizacji Diecezji i prowincji Kościelnych w Polsce; utworzył nowe Diecezje i Metropolie, potwierdził już istniejące, określił granice wszystkich Diecezji i ich przynależność Metropolitalną:

Księża Kardynałowie
Arcybiskupi, Biskupi,
Duchowieństwo i cały
Lud Boży w Polsce

/-/ + Józef Kowalczyk
Nuncjusz Apostolski

35. Dekret Nuncjatury Apostolskiej ustanawiający Diecezję Legnicką.
Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

Warszawa, 25 marca 1992 r.

NUNCJATURA APOSTOLSKA
W POLSCE

DEKRET

Jego Świątobliwość Jan Paweł II Bullą „TOTUS TUUS Poloniae Populus” z dnia 25 marca 1992 roku:

– utworzył nową Diecezję Legnicką z wydzielonego terytorium Archidiecezji Wrocławskiej. Stanowią ją Dekanaty: Bolesławiec-Wschód, Bolesławiec-Zachód, Chocianów, Głuszycza, Gościsław (z następującymi parafiami: Buków, Gościsław, Imbramowice, Konary, Pichorowice, Piekary); Gryfów Śląski, Jawor, Jelenia Góra-Wschód, Jelenia Góra-Zachód, Kamienna Góra-Wschód, Kamienna Góra-Zachód, Legnica-Wschód, Legnica-Zachód, Leśna, Lubań Śląski, Lubin, Lubomierz, Mysłakowice, Polkowice, Strzegom, Ścinawa (z następującymi parafiami: Chobienia, Olszany, Ścinawa, Tymowa, Wielowieś), Świebodzice, Świerzawa, Wałbrzych-Południe, Wałbrzych-Północ, Węgliniec, Zgorzelec, Złotoryja; ponadto do Diecezji Legnickiej przejdą następujące parafie z dekanatu Malczyce, który pozostaje przy Archidiecezji Wrocławskiej: Kawice, Kosiska, Ujazd Góry.

Stolica Diecezji: Legnica

Katedra: Kościół p.w. Św. Apostołów Piotra i Pawła w Legnicy

Patronowie: Św. Apostołowie Piotr i Paweł Diecezja Legnicka – Legnicen(sis) przynależy do Metropolii Wrocławskiej.

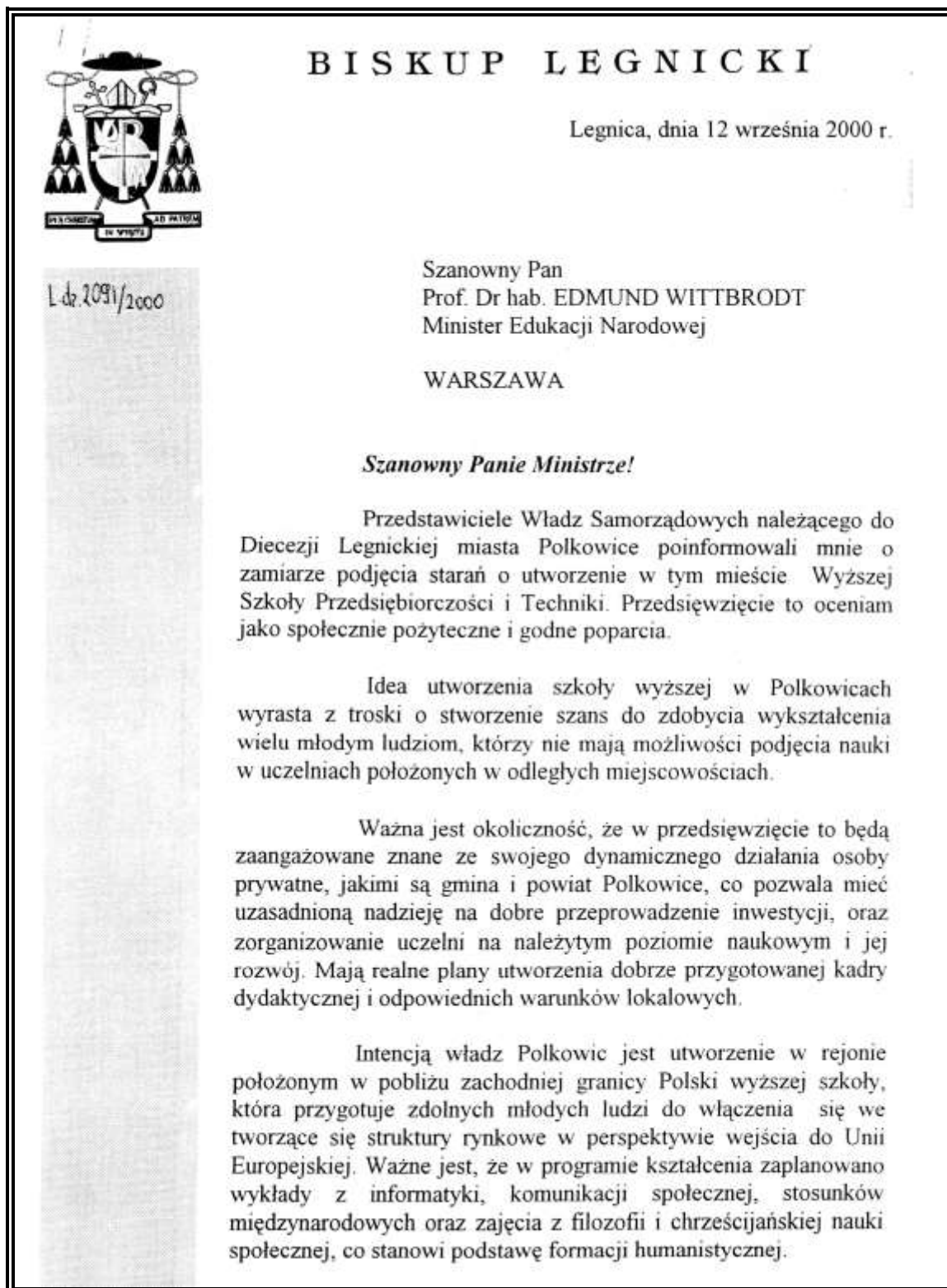
– Mianował Biskupem Legnickim Ks. Bpa Tadeusza RYBAKA, dotychczasowego Biskupa Tytulamego Benepota i Pomocniczego Archidiecezji Wrocławskiej.

– Przeniósł Ks. Bpa Adama DYCZKOWSKIEGO, Biskupa Tytulamego Altava i Pomocniczego Archidiecezji Wrocławskiej do Diecezji Legnickiej.

+ Józef Kowalczyk
Nuncjusz Apostolski

36. List biskupa legnickiego dra Tadeusza Rybaka do Ministra Edukacji Narodowej prof. dra hab. Edmunda Wittbrodta w sprawie utworzenia wyższej uczelni w Polkowicach. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

Biorąc powyższe pod uwagę uważam, że powołanie do istnienia w Polkowicach Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Techniki jest godne poparcia i dlatego zwracam się do Szanownego Pana Ministra o przychylne rozpatrzenie wniosku władz gminy i powiatu Polkowice.

Z wyrazami należnego szacunku

† Tadeusz Rybak
Biskup Legnicki

37. Rezygnacja ks. Ludwika Kośmidka z funkcji polkowickiego dziekana złożona na ręce biskupa legnickiego Tadeusza Rybaka. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

Polkowice dnia 3.02.2004 r

DZIEKAN
DEKANATU POLKOWICE
59-100 Polkowice, Pl. Kościelny 2
tel (076) 845 14 37

LEGNICKA KURIA BISKUPIA
Wyd. 2004 -02- 13
L.dz. 204/2004

Jego Ekszelencja

Najdostojniejszy Ksiądz Biskup Legnicki

Ks. Dr. TADEUSZ RYBAK

ks. Kośmidka - C. T. Rybak

Uprzejmie proszę Waszą Ekszelencję o zwolnienie mnie z obowiązków dziekana dekanatu Polkowice. Ukończyłem siedemdziesiąt lat, przeżyłem kilka poważnych operacji medycznych, czuję się coraz słabszy. Po głębokim przemyśleniu i przemyśleniu doszedłem do przekonania, że już czas prosić Waszą Ekszelencję o zwolnienie z funkcji dziekana.

Z Głęboką czią w oczekiwaniu na pozytywną Ojcowską decyzję

ks. Ludwik Kośmidek
ks. Ludwik Kośmidek

The seal is circular with a cross in the center. The text 'DZIEKAN' is at the top, 'Dekanat. Polkowice' is at the bottom, and there are two small stars on either side of the cross.

38. Dekret biskupa Stefana Cichego odwołujący ks. Ludwika Kośmidka z funkcji polkowickiego dziekana. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

STEFAN CICHY
BISKUP LEGNICKI

Legnica, 31 maja 2005 r.
l.dz. 204/2004

Przewielebny
Ks. Prałat Ludwik Kośmidek
POLKOWICE

W odpowiedzi na prośbę skierowaną do Biskupa Legnickiego z dn. 03.02.2004 r. niniejszym odwołuję Przewielebnego Księdza Prałata z dniem 5 czerwca 2005 r. z funkcji Dziekana dekanatu Polkowice.

Długoletnie pełnienie odpowiedzialnej funkcji Dziekana Dekanatu Polkowice podkreśliło prawdziwie kapłańską postawę Księdza Prałata okazaną w przywiązaniu do Kościoła i swojego Biskupa oraz w trosce o powierzonych swojej pieczy kapłanów dekanatu i o właściwe zachowanie dóbr duchowych i materialnych Kościoła. W związku z powyższym wyrażam tą drogą moje osobiste podziękowanie za tak szlachetną i odpowiedzialną postawę kapłańską Księdza Prałata.

Archiwum dziekańskie i agendy parafii należących do dekanatu Polkowice proszę przekazać nowemu dziekanowi Ks. Marianowi Kopko. Proszę też o łaskawe wspieranie nowego dziekana swoim doświadczeniem i życzliwością.

Niech dobry Bóg wynagrodzi Księdzu Prałatowi wszelkie trudy związane z długoletnim pełnieniem funkcji dziekana. W tym duchu z serca błogosławię.

+ *Stefan Cichy*
✠ Stefan Cichy
BISKUP LEGNICKI

do wiadomości:

1. Ks. Kanonik Marian Kopko - Polkowice
2. Dekanat Polkowice
3. Parafie dekanatu Polkowice
4. a/a

39. Dekret biskupa Stefana Cichego odwołujący ks. Ludwika Kośmidka z funkcji proboszcza parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach polkowickiego dziekana. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

Legnica, 12 czerwca 2006 r.
L.dz.782/2006

Przewielebny
Ksiądz Prałat LUDWIK KOŚMIDEK
POLKOWICE

W związku z osiągnięciem wieku emerytalnego, odwołuję niniejszym Przewielebnego Księdza z dniem 26 czerwca 2006 r. z obowiązków proboszcza parafii p.w. Św. Michała Archanioła w Polkowicach, w dekanacie Polkowice i na mocy kan. 538 § 3 KPK przenoszę w stan spoczynku.

Agendy parafialne należy protokolarnie przekazać mianowanemu przeze mnie nowemu proboszczowi, w obecności ks. dziekana i dwóch tamtejszych parafian.

Diecezja zapewni Księdzu Prałatowi zamieszkanie i utrzymanie w Domu Księżych Emerytów w Legnicy. Gdyby jednak plany Księdza Prałata w tym względzie były inne należy to uzgodnić w indywidualnej rozmowie.

Korzystając z okazji wyrażam Przewielebnemu Księdzu serdeczne podziękowanie za długoletnią sumienną pracę duszpasterską jako wikariusz w parafiach w Oleśnicy, Miliczu, Wrocławiu, Lubomierzu, jako administrator parafii w Gostkowie i proboszcz w Lubomierzu i Polkowicach. Dziękuję także za ofiarną postać dziekana dekanatów Lubomierz i Polkowice. Wyrażam też wdzięczność za wspieranie biskupa w ramach Rady Kapłańskiej.

Życzę, aby czas zasłużonej emerytury pozwolił na zregenerowanie nadwyczerpanych sił fizycznych. Niech dalsze lata będą czasem nie tylko odpoczynku, ale również satysfakcjonującego posługiwania w miarę sił i możliwości. W tym duchu udzielam pasterskiego błogosławieństwa.

Stefan Cichy
BISKUP LEGNICKI

ks. Robert Kristman
notariusz Kurii

do wiadomości:

1. parafia j.w.
2. dekanat j.w.
3. BPK

40. Pismo ks. Ludwika Kośmidka do metropolity wrocławskiego kard. Henryka Gulbinowicza w sprawie nowej parafii w Polkowicach. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

koncedo + Henrich Gulbinowicz 29.3.91.

**DUSZPASTERSTWO PARAFII BZYM. KAI.
SW. MICHAŁA ARCHANIOLA
Plac Kościelny 2
59-320 POLKOWICE**

Polkowice 25-03-1991r.

Ld. 157/91

Skrytka depozytowa - 14. IV. 91.

KURIA METROPOLITALNA
WROCLAWSKA
Wpł. 24. MAJ 1991
L. dz. 1742/91

Jego Eminencja
Najdostojniejszy Metropolita Wrocławski
K S I Ą D Z K A R D Y N A Ł
Dr. H E N R Y K G U L B I N O W I C Z

W nawiązaniu do rozmowy z Waszą Eminencją w Polkowicach w dniu 20 marca 1991 roku, i zgodnie z życzeniem Waszej Eminencji, by to przedłożyć na piśmie, ośmielam się przedstawić taką propozycję:

1. Aby Wasza Eminencja przysłał nowego Duszpasterza, któremu oferuje mieszkanie, odpłatnie w charakterze sublokatora jedna z Parafianek przy ul. Ociosowej na przeciw Kaplicy, do czasu wykończenia pomieszczenia mieszkalnego. Jest to parterowy domek z 5 cioma pomieszczeniami wybudowany w surowym stanie.
2. W salce katechetycznej obok zakrystii można urządzić kancelarię i pokój dzienny.
3. Po rozejściu się nowego Duszpasterza można dokonać podziału n.p. Dwóch Książy Wikariuszów, przeszłoby do nowej parafii a dwóch zostałoby przy starej.
4. Mógł by posłużyć przykład z Jeleniej Góry, którego duszpasterzem jest ks. Jan Bryja.
5. Nowy Duszpasterz mógłby przybyć już nawet przed wakacjami.

Z należną czcią i oddaniem

ks. Ludwik Kośmidka

41. Propozycja podziału Polkowic i okolicznych wsi na dwie parafie, którą ks. Ludwik Kośmidek przedstawił wrocławskiej Kurii Arcybiskupiej. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

PARAFIA RZYM.-KAT.
ARCHANIOLA
cielny 2
POLKOWICE

Polkowice 20-04-1991r.

214/91

Najprzewielebniejsza
Kuria metropolitalna Wrocławska
we Wrocławiu

Duszpasterstwo Rzym-Kat. Parafii św. Michała Archanioła w Polkowicach po policzeniu Wiernych Parafii według stanu z wizyty duszpasterskiej w 1991 roku proponuje podział parafii z wykazaniem ilości Wiernych:

1. Do nowej placówki duszpasterskiej proponuje się: *p. w. Kołowej Polkowice*

ul. Górników	1.109
ul. Kolejowa	921.
ul. Łipowa	816.
ul. Ociosowa	1.932.
ul. Ratowników	1.188.
ul. Skalników	2.199.
ul. Sztygarska	1.054.
ul. 3 Maja	694.
Wioski	1.397.
	-----

razem 11.310

Wioski: Guzice, Kaźmierzowo, Moskorzyn, Trzebcz i Sucha Górna.

Przy starej parafii zostają:

Ul. Dąbrowskiego	186.
ul. Energetyków	7.
ul. Głogowska	283.
ul. Hubala	482.
ul. 11 lutego	~~XI~~ 1.483
ul. Kilińskiego	27.
ul. Kmicica	1.658.
ul. Rótko	62.
ul. Miedziana	996.
pl. Piastów	8.
Osiedle Polanka	406.
Osiedle Dąbrowskiego	346.
Rynek	189.
ul. Skrzetuskiego	1.588
ul. Spółdzielcza	97.
ul. Świerczewskiego	28.
ul. Wołodajewskiego	828.

wsie:

Biedrzychów	53.
Polkowice Dolne	470.

Razem 9.197.

Uprzejmie podaję propozycję, którą starałem się obiektywnie i krytycznie przedstawić. Gdyby "najprzewielebniejsza Kuria Metropolitalna miała zastrzeżenia to proszę przyjechać na miejsce i postaram się tę propozycję uzasadnić.

Ms. Szymon Łojewski

42. Dekret metropolity wrocławskiego kard. Henryka Gulbinowicza erygujący parafię pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

HENRYK KARDYNAŁ GULBINOWICZ
ARCYBISKUP METROPOLITA WROCŁAWSKI

Wrocław, dnia 29.05.1991 r.

L.dz. 1742/91

D E K R E T   E R E K C Y J N Y

Parafii p.w. Matki Bożej Królowej Polski w POLKOWICACH,
w dekanacie Polkowice

Na chwałę Boga Wszchemogącego oraz na pożytek Kościoła Świętego i dobra duchowego Ludu Bożego parafii Polkowice, w dekanacie Polkowice, zarządzamy i podajemy do wiadomości, co następuje:

§ 1

Ze względu na liczebność parafian parafii Polkowice i jej rozległość, mając na uwadze potrzeby duszpasterskie wiernych, po dokładnym rozpatrzeniu sprawy i wysłuchaniu opinii Rady Kapłańskiej, na mocy kan. 515 K.P.K.

e r y g u j e m y

niniejszym rzymskokatolicką parafię pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach.

§ 2

Nowa parafia w Polkowicach, powstaje z podziału parafii pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Polkowicach, z której wyłączą się następujące ulice: Górników, Kolejowa, Lipowa, 3 Maja, Ociosowa, Ratowników, Skalników, Sztygarską oraz wioski: Guzice, Kaźmierzowo, Moskorzyn, Trzeboz i Suchą Górą.

§ 3

Nową parafię przyłączamy do dekanatu Polkowice.

§ 4

Beneficjum proboszczowskie przy kościele pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach, które niniejszym erygujemy nie posiada żadnego majątku. Na utrzymanie beneficjanta służyć będą ofiary wiernych za posługi duszpasterskie.

- 2 -

§ 5

Obowiązek utrzymania kościoła, budynków kościelnych i parafialnych, sprzętów plebańskich i kościelnych, sprawianie nowych potrzebnych przedmiotów do służby Bożej oraz utrzymanie personelu kościelnego spoczywa na parafii.

§ 6

Duszpasterza, któremu nadajemy tytuł proboszcza /parochus/ powołuje zgodnie z przepisami Prawa Kanonicznego Biskup Diecezjalny Wrocławski.

§ 7

Proboszcz nowej parafii będzie się posługiwał urzędową pieczęcią z napisem w otoku: "Rzym.-Katol. parafia p.w. M.B. Królowej Polski w Polkowicach" i "Sigill. Eccl. paroecialis Rom.-Cath. Beatae Mariae Virginis Reginae Poloniae in Polkowice".

§ 8

Dekret wchodzi w życie z dniem 25 czerwca 1991 r.

Tekst niniejszego dekretu należy opublikować w kościele parafialnym p.w. św. Michała Archanioła i w kościele parafialnym p.w. Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach, w najbliższą niedzielę po otrzymaniu.

+ Henryk kard. Gulbinowicz
+ Henryk Kardynał Gulbinowicz
Arcybiskup Metropolita Wrocławski

Ks. Stanisław Pietraszko
Kancierz Kurii

Do wiadomości:

Parafia: Polkowice, p.w. św. Michała Arch.

Dekanat: Polkowice

a/a

43. Pismo z podziękowaniem złożonym metropolicie wrocławskiemu kard. Henrykowi Gulbinowiczowi za erygowanie parafii pod wezwaniem Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach. W nim ks. Ludwik Kośmidek przedstawia też kolejne plany duszpasterskie. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

do akt parafii

Wsk + 208.
1. VII. 91.

Polkowice 27-06-1991r.

208
4-2

**KURIA METROPOLITALNA
WROCŁAWSKA**
Wpł. - 7. LP. 1991
L. G.

Współspasterstwo parafii Nym.-Kat.
ŚW. MICHAŁA ARCHANIOLA
Plac Kościelny 2
59-320 POLKOWICE

Loh / 374 / 91

Jego Eminencja
Najdostojniejszy Metropolita wrocławski
Ks. Kardynał Henryk Roman Gulbinowicz

W imieniu całej Wspólnoty Polkowickiej i swoim składam Waszej Eminencji, Księżom Biskupom Wrocławskim, Kurii Metropolitalnej i Radzie Kapłańskiej najserdeczniejsze słowa wdzięczności za erygowanie parafii p.w. M.B. Królowej Polski.

Od początku mego przybycia do Polkowic stwierdziłem konieczność podziału na trzy samodzielne placówki, o czym wielokrotnie rozmawiałem z Waszą Eminencją. W między czasie poczyniłem starania i otrzymałem plac pod budowę w Polkowicach oraz wskazanie lokalizacyjne we wsi Moskorzyn. Przy dużym wysiłku księdza Stanisława Mazura rozpoczęliśmy odprawianie Mszy św. w dwóch wsiach: w Guzicach i Moskorzynie. W Guzicach została zaadoptowana szopa-wozownia i ksiądz Mazur kierował pracami i w efekcie czego powstała miła i ładna kapliczka na miarę potrzeb tamtejszych mieszkańców.

W Moskorzynie odprawiamy w domu prywatnym do czasu realizacji dalszych planów.

Dzięki Wielkiej Łaskawości i okazanego Ojcowskiego serca Waszej Eminencji oraz Arcypasterskiej decyzji został zrealizowany główny plan/ budowa kaplicy i domku w surowym stanie z 4-ema pomieszczeniami i garażem/, co stało się podstawą do podziału.

Za Tę decyzję zarówno Ojcowską jak i Arcypasterską kierowany niewypowiedzialną wdzięcznością "Bóg Zapłać".

Mam nadzieję, że z Bożą pomocą pod kierunkiem Waszej Eminencji przystąpimy do realizacji dalszych potrzeb duchowych i materialnych zgodnie z nauką Soboru Wat. II, Synodów Biskupich i według zaleceń Naszego Synodu Wrocławskiego.

W dniu 5 czerwca b.r. powołałem Radę Parafialną jej skład i statut zostały przesłane do zatwierdzenia przez Waszą Eminencję. W dniu 26 czerwca odbyło się zebranie: Sekcji Finansowej i Budowlanej. Od 14 lipca planujemy przystąpić do remontu wieży k-ła św. Barbary w Rynku, mamy poczynić przygotowania

-2-

materiałów budowlanych do pokrycia blachą miedzianą kościoła parafialnego, organizowanie kupna dwóch dzwonów i budowę nowych organów. Będziemy te plany realizować na miarę sił i środków wspomagając równocześnie nowego Księdza Proboszcza. Na dalsze zamierzenia, jak dotąd zawsze uzgadniane z Waszą Eminencją, proszę uprzejmie o Arcypasterskie Błogosławieństwo.

szczerze oddany:

M. Szwed

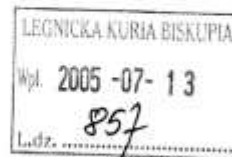

44. Prośba ks. Mariana Kopko skierowana do biskupa legnickiego Stefana Cichego o nadanie polkowickiemu Gimnazjum nr 1 imienia Jana Pawła II. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

DUSZPASTERSTWO Rzym.-Kat. PARAFII
MATKI BOŻEJ KRÓLOWEJ POLSKI
ul. Bolesława Kard. Kominka 1a
59-101 POLKOWICE
tel. (076) 724-44-00, 724-44-03
NIP 692-22-78-391, Reg.040111814-89110080

Polkowice, dnia 10 lipca 2005 roku

Jego Ekszelencja
Ksiądz Biskup dr Stefan Cichy
BISKUP LEGNICKI

Proboszcz Parafii Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach zwraca się do Jego Ekszelencji o pozytywne zaopiniowanie prośby Dyrekcji Gimnazjum nr 1 w Polkowicach, gdzie dyrektorką jest pani mgr Elżbieta Kich –Wiśniewska, aby szkoła nosiła imię Jana Pawła II.

Uczniowie tej szkoły, w większości mieszkańcy naszej parafii, już w przeddzień pogrzebu papieża prosili o natychmiastowe nadanie imienia Wielkiego Rodaka. Jednakże dopiero po odpowiedniej procedurze nastąpiło ogólnoszkolne referendum, w którym prawie 98 procent uczniów, rodziców i nauczycieli wyraziło swoją opinię, aby Gimnazjum nr 1 w Polkowicach nosiło imię Jana Pawła II.

Szkoła rozpoczęła już intensywne przygotowania, aby poznać bardzo dokładnie kandydata na ołtarze Jana Pawła Wielkiego; aby zapoznać się z papieskim nauczaniem i przybliżyć Jego życiorys.

Uroczystości nadania imienia Dyrekcja Szkoły planuje przeprowadzić w dniu urodzin papieża 18 maja 2006 r. w Polkowicach. W tym czasie Duszpasterze planują przeprowadzenie Rekolekcji Szkolnych, aby duchowo przygotować młodzież, nauczycieli i rodziców do tego wielkiego wydarzenia.

W imieniu duszpasterzy oraz rodziców, nauczycieli i młodzieży uprzejmie proszę Księdza Biskupa o laskawe potraktowanie naszej prośby. Jednocześnie gorąco prosimy o przewodnictwo w powyższych uroczystościach.

Concedo
+ Stefan Cichy

14.7.2005 r.

Ks. Marian Kopko
Proboszcz Parafii

Marian Kopko

45. Pismo biskupa legnickiego Stefana Cichego do Dyrekcji Szkoły, wyrażające uznanie dla Gimnazjum nr 1 w Polkowicach, które przyjmie imię Jana Pawła II. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

BISKUP LEGNICKI

Legnica, 25.08.2005r.
L.dz. 857

Szanowna Pani
mgr Elżbieta Kich-Wisniewska
Dyrektor Gimnazjum Nr 1
w Polkowicach

Szanowna Pani Dyrektor,

w odpowiedzi na pismo z dnia 04 lipca 2005 r. w sprawie nadania Gimnazjum Nr 1 w Polkowicach imienia Ojca Świętego Jana Pawła II wyrażam uznanie dla tej decyzji Grona Pedagogicznego, Rady Rodziców oraz społeczności uczniowskiej i całym sercem udzielam poparcia dla tej inicjatywy.

Jednocześnie wyrażam przekonanie, że Patron Szkoły, Sługa Boży Jan Paweł II, będzie również inspiracją w budowaniu programu wychowawczego szkoły oraz formowania właściwych papieskiemu nauczaniu postaw moralnych młodego pokolenia.

Panią Dyrektor, wszystkich nauczycieli oraz uczniów Gimnazjum Nr 1 w Polkowicach polecam opiece Matki Najświętszej i z serca błogosławię.

+ *Stefan Cichy*
† Stefan Cichy
BISKUP LEGNICKI

Do wiadomości:

1. Ksiądz Prałat Marian Kopko - Dziekan Dekanatu Polkowice
2. a/a

46. Świadectwo poświęcenia kościoła filialnego pod wezwaniem św. Józefa Opiekuna Zbawiciela w Guzicach. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

STEFAN CICHY
BISKUP LEGNICKI

TESTIMONIUM

Dnia 26 kwietnia 2006 roku
dokonałem poświęcenia kościoła filialnego
pod wezwaniem
ŚW. JÓZEFA OPIEKUNA ZBAWICIELA
W
GUZICACH

należącego do parafii p.w. Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach

Legnica, dnia 26 kwietnia 2006 roku.
l.dz. 524/2006

ks. Józef Lisowski
Kancierz Kurii

+
✠ Stefan Cichy
Biskup Legnicki

Otrzymują:

1. Parafia p.w. Matki Bożej Królowej Polski w Polkowicach
2. Dziekan dekanatu Polkowice

47. Dekret erygujący parafię Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach.
Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

BISKUP LEGNICKI

Legnica dn. 15 grudnia 1998

**DEKRET EREKCYJNY PARAFII
p. w. Matki Boskiej Łaskawej
w Polkowicach
w dekanacie Polkowice**

Na chwałę Boga Wszechmogącego oraz pożytek Kościoła Świętego i
dobra duchowego mieszkańców Polkowic zarządzamy i podajemy do
wiadomości, co następuje:

§ 1
Po dokładnym rozważeniu sprawy i wysłuchaniu opinii Rady
Kapłańskiej, na mocy kan. 515 KPK **e r y g u j e m y** niniejszym dekretem
rzymskokatolicką parafię p.w. Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach.

§ 2
Nowa parafia powstaje z wyłączenia z parafii p. w. Św. Michała
Archanioła w Polkowicach następujących ulic:

Akacyjowa, Baczyńskiego, Bukowa, Cisowa, Dąbrowskiego, Dębowa,
Grabowa, Hubala, Jarzębinowa, Jesionowa, Kalinowa, Kasztanowa, Klonowa,
Korczaka, Ks. Piotra Skargi, Legnicka, Małkowskiego, Modrzewiowa,
Sosnowa, Sucharskiego, Szarych Szeregów, Walki Młodych, Wierzbowa
Wojska Polskiego, oraz wieś Biedrzychów.

§ 3
Nową parafię przyłączamy do dekanatu Polkowice.

§ 4
Beneficjum proboszczowskie nowej parafii p.w. Matki Boskiej
Łaskawej w Polkowicach, które niniejszym erygujemy, nie posiada żadnego
majątku. Na utrzymanie duszpasterza służyć będą ofiary wiernych za posługi
duszpasterskie.

§ 5
Obowiązek budowy kościoła, plebanii i budynków parafialnych,
sprzętów plebańskich i kościelnych, sprawianie nowych potrzebnych
przedmiotów do służby Bożej oraz utrzymanie personelu kościelnego,
spoczywa na parafii.

l.dz. 2929/98

§ 6

Duszpasterza, któremu nadajemy tytuł proboszcza, powołuje, zgodnie z przepisami Prawa Kanonicznego, Biskup Diecezjalny Legnicki.

§ 7

Parafia będzie obchodziła swoje święto patronalne (dzień odpustu) dnia 2. VI., we wspomnienie Matki Bożej Łaskawej z Krzeszowa.

§ 8

Proboszcz nowo erygowanej parafii będzie się posługiwał urzędową pieczęcią z napisem w otoku: "Rzym. - Kat. parafia p. w. św. Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach."

§ 9

Dekret wchodzi w życie z dniem 25 grudnia 1998 roku.

Tekst niniejszego dekretu należy również opublikować w kościele parafialnym p. w. Św. Michała Archanioła w Polkowicach dnia 25. XII.1998 r..

✠Tadeusz RYBAK
BISKUP LEGNICKI

Ks. Józef Lisowski
Kancelarz Kurii

Do wiadomości:

1. Parafie w/w
2. Dekanat w/w
3. a/a

48. Dekret erygujący Dekret erygujący kaplicę św. Sebastiana – Patrona Polkowic. Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej w Legnicy.

EPISCOPUS
LEGNICENSIS

Legnica, 30 maja 2007
l.dz. 620/2006

DEKRET

W odpowiedzi na prośbę Duszpasterstwa Parafii rzymskokatolickiej p.w. Matki Boskiej Łaskawej z dn. 16.05.2007 r., na mocy kanonu 1223 KPK, z zachowaniem wszelkich przepisów tegoż Kodeksu /patrz kan. 1224-1225 i 1229/ oraz z zachowaniem przepisów liturgicznych obowiązujących w tym względzie niniejszym,

eryguję
z dniem 2 czerwca 2007 r.,
na terenie budującego się kościoła parafialnego
p.w. Matki Boskiej Łaskawej w Polkowicach
kaplicę p.w. św. Sebastiana, męczennika.

Wszystkim wiernym korzystającym z kaplicy, udzielam pasterskiego błogosławieństwa i polecam opiece Matki Bożej Łaskawej oraz świętemu Patronowi

Stefan Cichy

Stefan Cichy
BISKUP LEGNICKI

ks. Robert Kristman
ks. Robert Kristman
wicekanclerz Kurii

do wiadomości:

1. Dekanat Polkowice
2. Parafia p.w. Matki Boskiej Łaskawej – Polkowice
3. a/a

49. Decyzja Urzędu ds. Wyznań, zatwierdzająca statut związku wyznaniowego Świadków Jehowy w Polsce. Za: <http://watchtower-forum.pl/topic/1048> – instytut – pamięci – narodowej – o – świadkach – jehowy/, [dostęp 9.06.2014].

